50

ΕΚ ΤΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ.

HERACLIDIS

POLITIARUM QUAE EXTANT.

RECENSUIT ET COMMENTARIIS INSTRUXIT

F. G. SCHNEIDEWIN.

GOTTINGAE

APUD VANDENHOECK & RUPRECHT.

MDCCCXLVII.

GODOFREDO HERMANNO

S.

PROLEGOMENA.

Aestate proxima superiore cupiens corpus animumque insanis caloribus fatigatum a continuo labore relaxare cum anquirerem, in quo otiosas horas cum aliqua iucunditate possem non illitterate consumere: accidit, ut longinquae memoriae recordatione Heraclidei huius libelli admonerer. De quo libello ut in magna inconstantia versantur doctorum arbitria, ita ad cognoscendam antiquitatem perutilem esse omnes consentiunt. Id cum ego iam illo tempore usu cognovissem, quo in tirocinio studiorum positus res Rheginorum perscrutabar curiosius, quarum hic fons est non ultimus, tum saepe postea expertus sum, quotiescunque occasio ferebat — quod non parum saepe factum est —, ut ex Heraclideo penu instrumenta doctarum curarum essent depromenda. Ita usu venit, ut paullatim cum mirifico commentariolo, qui statim ab initio mihi mentem nescio quomodo pupugisset, aliquid familiaritatis contraherem et identidem oculos ad illum referrem. Videbantur autem exorti de auctore, condicione, pretio libelli sententiarum quasi fluctus ita demum posse componi omnisque quaestio ad probabilem adduci exitum, si prius scriptura ipsa secure per manus editorum propagata ad veteres esset libros explorata, quo tandem aliquando patefieret — nam hoc totum latebat —, quid ex codicibus sumptum esset, quid ab editoribus suo periculo novatum. Tamen ipse aliis curis

satis superque districtus quid effici posset quaerendo nunquam in animum induxeram tentare; alios ad solvendam hanc quaestionem instigabam. Nam in tanta ubertate variae et non trivialis doctrinae et in tam multiplici eruditarum disquisitionum opportunitate haud indignum iudicans libellum, in quo viri adolescentes studiorum experimentum subirent, disciplinae nostrae alumnis quibusdam cordatioribus auctor fui, ut ad hunc libellum ex quadraginta annis paene neglectum et sepositum industriam suam conferrent, necessariam rei bene gerendae supellectilem me suggesturum pollicitus. At hoc quidem consilium caruit eventu: cuius rei longum est exponere caussas et iniucundum; in conquirendis codicibus ea usus sum felicitate, ut quicquid ex angulis bibliothecarum ad elimandum libellum expectari poterat, id omne nunc in hoc exemplari esse communi usui apertum liceat gloriari. Quorum subsidiorum maior tamen pars et potior nondum ad me allata erat, cum spretam ab aliis provinciam superiore anno suscipiebam ipse. Quod cum eo animo fecissem, ut, quod non nimii videbatur sudoris fore, nihil nisi orationem graecam ad libros meos corrigere esset consilium; dum labori indulgeo repertis quae perseverantiam studii remuneratura viderentur crescit amor operis, itaque paene nihil ipse sentiens eo paullatim provehebar, ut iam universae quaestionis pondus non posse vel honeste vel satis tuto declinari intelligerem. Quippe reputabam, sic demum eiusmodi scripta, quae non propter virtutem orationis artemque compositionis in honore sunt, sed disciplinam antiquitatis condituris materiem praebent, hodie recte edi, si quantum vel imbecillitas hominis unius vel rei ipsius ratio pateretur, summa res semel transigeretur. Ut igitur editoris professioni satisfieret et commentariis opus esse sentiebam et accuratissima pertractatione ea-

rum rerum omnium, quae solent de scriptoribus scriptisque antiquis in quaestionem venire. Ita quidem spes illa otii me mirifice frustrata est, in cuius locum successit molestum negotium et, quem ipsum defugiebam, intentior labor. Verum haud ingratum tamen negotium et unde fructum, ut mihi blandiar, redisse probabilem arbitrer.

Etenim qui scirem in diversas diduci partes iudicia eruditorum hominum, cum ordiebar opus, litem a Welckero nuper circumspecte et prudenter diremptam putaram, cuius disputationem et aliis satisfecisse videbam et a me ipso comprobatam publice recordabar. At, ut fit, longe aliter cecidit, cum ipse Heraclideam quaestionem denuo in examen vocare conabar. Nam et Welckerum et reliquos, ut a principiis non certis et indubitatis temerius profectos, neque recte statuisse reperiebam neque, ut etiamtum res erat, potuisse statuere. Sed haec accuratiorem desiderant disputationem, quam ita partitus sum, ut primum declarata mea de origine et indole libelli argumentisque communita sententia censuram deinde agerem opinionum, quae de eodem argumento vulgo sparsae inveterarunt penitus. His disputationibus, quas capita Prolegomenon duo priora complectuntur, addidi historiolam criticam Heraclidei libelli; nam is quoque sua fata habuit. Id tertium caput Prolegomenon esse volui. Tantum de me: nunc de re.

CAPUT PRIMUM.

Universum hoc genus graecarum litterarum, quod est de civitatibus, inchoaverat primus Critias tyrannus. Cuius politiae partim ligata partim soluta conscriptae oratione, quantum cerni licet, in commendationem institutorum morumque Spartanorum potissimum et Thessalo-

ram factae erant. Hunc secutus Xenophon de Lacedaemoniorum republica, cuius ille admirator erat, edidit commentariolum: de Atheniensium alius quispiam assumpto eiusdem nomine Xenophontis. Sed quod illi in singulis praestiterant civitatibus et certum secuti finem, id postea ad plurimas traduxit, rei ipsius gravitate commotus et suavitate, Aristoteles Stagirita. A quo is locus insigniter amplificatus et illustratus multorum postea scriptorum Aristotelias virtutes aemulantium excitavit studia aluitque industriam. Quorum tamen omnium integra opera vetustas abstulit; reliquiae extant a posterioribus scriptoribus servatae, Aristotelis quidem, cum quo nobis nunc solo est negotium, plurimae. Cuius desideratissimi operis *Πολιτειῶν* — nam in eo delineando ut aliquantulum moremur caussa nostra postulat —, quo ille plurimarum instituta civitatum adumbraverat, quae descriptio fuerit et quae indoles, universe ex sollerti consideratione eorum quae servata sunt, hodieque licet assequi. Nam quicquid cognoscendae et illustrandae civitatis erat, complectebatur ita, ut ordiendi operis initio a nomine nominibusve, quibus deinceps usa esset variis sumpto, patefaceret originem declararetque vel historiae ope vel sermonis veriloquium. Sic, ut exempla ponam, Dexamenas Ambraciae nomen habere a Dexameno, Mesolae et Ambraciae filio, in Ambraciotarum politia narrabat apud Steph. Byz. s. v.; Corcyra unde *Δρεπάνη* et *Σχερία* olim vocata sit *ἀποδίδωσι τὴν αἰτίαν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Κερκυραίων πολιτείᾳ* Scholl. Ap. Rh. IV, 983; Cios Mysiae *κληθεῖσα ἀπὸ Κίου τοῦ ἀφηγησαμένου τῆς Μιλησίων ἀποικίας, ὡς ἱστορεῖ Ἀριστοτέλης ἐν Κιανῶν πολιτείᾳ* Scholl. Ap. Rh. I, 1117; Cythera a Cythera, Phoenicis filia, appellata, prius Porphyrussa propter praestantiam purpurae, Steph. Byz. s. v.; de Amphissa in Opuntiorum Harpocr. 16, 7. Bekker. *οὕτω λέγει· „Ἀν-*

δραίμων δὲ ἦν οἰκιστής, Ἄμφισσαν δ' ὠνόμασαν διὰ τὸ περιέχεσθαι τὸν τόπον ὄρεσιν"; Delum „Aristoteles ita appellatam prodidit, quoniam repente apparuit enata" Plinius N. H. IV, 12; in Ithacensium Eurytanas, Aetoliae populum, ab Euryto vocatos esse tradidit Tzetz. Lyc. 799. His et talibus breviter tamen, ut opinor, percursis deinceps, quo origines nominum sponte invitabant, ab remotissima usque repetens memoria qui homines antiquitus terram aliquam urbemve tenuissent, quibus cessissent migrationibus populorum, qui quamque coloni occupassent, quibus fatis res eorum publicae essent conflictatae, ex bellis cum vicinis barbarisve gestis quid redundasset commodi incommodive, denique quicquid ad immutandam formam atque faciem civitatum paullo gravius accidisset, haec ille omnia ordinem secutus temporum persequebatur ita, ut incunabula atque incrementa rerum publicarum ostenderet et per varios flexus atque itinera earum ad firmiorem et stabiliorem gubernandae civitatis statum escenderet. Paucis exemplis quod dixi comprobabo: Epidaurus prius Epicaros vocata est: *φησὶ γὰρ Ἀριστοτέλης κατασχεῖν αὐτὴν Κᾶρας, ὥσπερ καὶ Ἑρμιόνην· τῶν δ' Ἡρακλειδῶν κατελθόντων Ἴωνας αὐτοῖς συνοικῆσαι, τοὺς ἐκ τῆς Ἀττικῆς τετραπόλεως συνεπομένους εἰς Ἄργος*, Strab. VIII, 374. De Dryopibus VIII, 373. *Δρυόπων οἰκητήριόν φασι καὶ τὴν Ἀσίνην, ἐκ τῶν περὶ Σπερχειὸν τόπων ὄντας αὐτοὺς Δρύοπος τοῦ Ἀρκάδος κατοικίσαντος ἐνταῦθα, ὡς Ἀριστοτέλης φησίν*; de sedibus Cauconum idem VIII, 345.; de Abantibus Euboeae *φησὶν Ἀριστοτέλης* (in Euboeensium) apud Strab. X, 445. *ἐξ Ἄβας τῆς Φωκικῆς Θρᾷκας ὁρμηθέντας ἐποικῆσαι τὴν νῆσον καὶ ἐπονομάσαι Ἄβαντας τοὺς ἔχοντας αὐτήν*; de Cio Scholl. Ap. Rh. I, 1117. *Κατῴκησαν αὐτὴν πρῶτον Μυσοί, ἔπειτα Κᾶρες, τρίτον Μιλήσιοι* etc. Ita in antiquissimorum revolutus recessum temporum non poterat non in medias

incurrere populares fabellas de primordiis civitatum, studioseque delibabat de conditoribus eorumque fatis rumores domesticos eosque diligenter perscribebat. Sentiebat nimirum, inesse in priscis fabulis aliquam scintillam veritatis testimoniaque priorum saeculorum, unde antiquitatis condicio quodam modo informaretur derivarenturque quae vel in institutis civitatum etiamtum manerent vel sermonibus hominum celebrarentur. Exempla afferre longum est in tanta copia, et erit infra expromere singula opportunitas: nunc teste utor Eustathio, qui fabularum scitamentis Aristotelem politiarum severitatem aliorumque operum e philosophia suaviter condivisse non obscure indicat ad Odyss. M, 1708, 39., ubi de fabula Sirenum disserens haec habet: *Οἷς μάλιστα χαίρομεν, ἱστορίαι, παλαιοὶ λόγοι, συγγραφαὶ, συνθῆκαι μύθων τῶν τε ἄλλων καὶ ὅσοι φιλοσόφως ἀνάγονται, τοῖς τοιούτοις δώσει τὰς ἀκοὰς ἐν καιρῷ καὶ φιλόσοφος. καὶ τὰ μὲν ἡσθεὶς ἐμφρόνως, τὰ δὲ καὶ τὸ χρήσιμον ἐρανισάμενος ἐγκαταμίξει τὸ ἐκεῖθεν καλὸν καὶ οἰκείοις συγγράμμασι καὶ γενήσεται θεσπεσία Σειρὴν καὶ αὐτός· ἢ γὰρ οἱ μεγάλοι σοφοὶ οὐκ ἀπὸ τοιούτων ὁρμώμενοι πολιτείας τε συγγεγράφασι καὶ οἰκονομικοὺς λόγους ἐξέθεντο καὶ ἠθικὰ ἐκδεδώκασιν, ἤδη δὲ καὶ τοὺς φυσικοὺς αὐτῶν λόγους τοιοῖςδε πολλοῖς ἡδύσμασι παραρτύουσιν;* Quales philosophos paullo post 1709, 18 sqq. comparat cum Ulixe, qui dum Sirenas praetervehit *θηρώμενος μετ᾽ ἀσφαλείας τὸ ἡδὺ* se ad malum alligari iusserit: *καὶ οὕτως ὁ πολιτικὸς φιλόσοφος δελεασθεὶς πρὸς βραχὺ τοιαύταις ᾠδαῖς διὰ τὸ ἐν αὐταῖς θεσπέσιον, ὅς γε καὶ τερπόμενος ἤκουε, παραπλευσεῖται ὅμως αὐτάς κτλ.* Hinc igitur illud sumamus, quod satis confirmant testimonia ipsa, singulari quodam amore Aristotelem politiis suis antiquas fabellas inspersisse, ex quibus eliceret, quae intellectum aperirent institutorum,

consuetudinum, morum posterioris aetatis. Omnino eo temperamento rexisse operam suam Aristoteles, qui in politiis non tam historicum ageret, quam doctum litteratorem, intelligatur, *ut in commentarios referret quaecunque caussas rerum panderent et ad cognoscendum tunc statum rerumpublicarum conducerent.* Verbo ut dicam, aetiologus fuit ante Callimachum. Atque eo fit, ut scriptores satis frequenter *τὴν αἰτίαν ἀποδοῦναι* vel *ἱστορεῖν* Aristotelem narrent, veluti supra p. IV. Scholl. Ap. Rh. IV, 983., Plutarchus Quaestt. Rom. 265, B. alii. In eam rem quantivis pretii testimonium de indole et consilio eorum librorum, quos veteres *πολιτείας* appellabant, debemus Porphyrio de Abstin. II, 33 Rhoer. Is ibi percensitis quibusdam *νομίμοις* circa sacras cerimonias monstrataque quorundam Atticorum rituum occasione et origine, denique explanato, Theophrasto duce, diis non esse animalia sacrificanda, *ἐγὼ δέ*, inquit, *τὰ μὲν κεκρατηκότα παρ' ἑκάστοις νόμιμα λύσων οὐκ ἔρχομαι· οὐ γάρ μοι περὶ πολιτείας νῦν πρόκειται λέγειν.* Ergo muneris erat *τῶν πολιτειογράφων, τὰ κεκρατηκότα παρ' ἑκάστοις νόμιμα λῦσαι,* h. e. ex fabulosa potissimum aetate repetere, unde instituta et disciplinae civitatum originem habuissent. Quem in finem exquirebantur studiose, a quibus primum nescio quid institutum conditumve et immutatum emendatumve esset. Atque, quae omnino antiquorum hominum simplicitas fuit, celebrare singulos inventores rerum vel earum, quae vix singulorum ingenio industriaque repertae in ultimam vetustatem regrederentur: Aristoteles inventores rerum et conditores auctoresque institutorum cum cura perscripsit. Exempla sunto pauca de pluribus haec: Harpocr. 53, 4. *Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων πολιτείᾳ Ἄνυτόν φησι καταδεῖξαι τὸ δεκάζειν τὰ δικαστήρια*; 55, 20. *Τοὺς δημάρχους φησὶν Ἀριστοτέλης ὑπὸ Κλεισθένους καταστῆναι*;

Scholl. Arist. Vespp. 157. *Ἔστιν οὗτος (Δρακοντίδης) ὁ τὸ περὶ τῶν λ' ψήφισμα περὶ ὀλιγαρχίας γράψας, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν πολιτείαις;* *πυῤῥίχη* primus usus in Patrocli funere Achilles Scholl. Pind. Pyth. II, 127. (in Cypriorum); Scholl. Pind. Nem. III, 27. *Ἀριστοτέλης Λεύκαρόν φησι τὸν Ἀκαρνᾶνα πρῶτον ἔντεχνον τὸ παγκράτιον ποιῆσαι,* si hoc in Acarnanum politia, et non in Olympionicis potius commemoraverat; Harpocr. 175, 3. *Ἀριστοτέλης ἐν τῇ κοινῇ Θετταλῶν πολιτείᾳ ἐπὶ Ἀλεύα τοῦ Πυῤῥου διῃρῆσθαί φησιν εἰς δ' μοίρας τὴν Θετταλίαν:* de qua divisione accuratiora produnt Scholl. Vat. Rhesi v. 311. *Πέλτη ἀσπίς ἐστιν ἴτυν οὐκ ἔχουσα, καθάπερ φησὶν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Θεσσαλῶν πολιτείᾳ γράφων οὕτως· „Διελὼν δὲ τὴν πόλιν Ἀλεύας ἔταξε καὶ τὸν κλῆρον παρέχειν ἑκάστους* (an *ἕκαστον?*), *ἱππέας μὲν τεσσαράκοντα, ὁπλίτας δὲ ὀγδοήκοντα·* (aut *πελταστὰς* scribendum aut aliquid excidit.) *ἦν δὲ ἡ πέλτη ἀσπὶς ἴτυν οὐκ ἔχουσα οὐδ' ἐπίχαλκος, οὐδὲ βοὸς ἀλλ' αἰγὸς δέρματι περιτεταμένη· καὶ τριακόντα* (sic codex: corrigunt *τριάκοντα* vel *ἄκοντα.*) *ἢ μακρὸν δόρυ πάντες ἐφόρουν, ὃ σχέδιον ἐκαλεῖτο.“* Haec ultima partim emendatius quam in codice Vaticano scripta affert nudo nomine Aristotelis, non indicata sede sua, scholiasta Platonis Legg. p. 453 Bekker., cfr. doctam notam Fr. Vateri ad Eurip. Rhes. p. 156. — Discitur ex istis simul, ut hoc praetereundo significem, res militares et armaturas singulis civitatibus proprias Aristotelem recensere solitum esse: de *μόραις* et *λόχοις* Spartanorum ad Aristotelem provocat Harpocratio s. vv., de *ἱππάρχοις* et *φυλάρχοις* Atheniensium idem; res bellicas Lacedaemoniorum primum Timomachum Aegidam ordinavisse refert in Scholl. Pind. Isthm. VI, 18. *Αἰγεῖδαι, φατρία Θηβαίων, ἀφ' ἧς ἦκόν τινες εἰς Σπάρτην Λακεδαιμονίοις βοηθήσοντες ἐν τῷ πρὸς Ἀμυκλαεῖς πολέμῳ, ἡγεμόνι χρησάμενοι Τιμομάχῳ, ὃς πρῶτος μὲν πάντα τὰ πρὸς πόλεμον διέταξε Λακεδαιμονίοις,*

μεγάλων δὲ παρ' αὐτοῖς ἠξιώθη τιμῶν· καὶ τοῖς Ὑακινθίοις δὲ ὁ χάλκεος αὐτῷ θώραξ προτίθεται· τοῦτον δὲ Θηβαῖοι ὅπλον ἐκάλουν. ταῦτα ἱστορεῖ καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Λακώνων πολιτείᾳ. In armatura autem vestituque si quid peculiare erat, caussam consuetudinis sollerter indagabat: Scholl. Arist. Ach. 319. *Ἀριστοτέλης φησιν ἐν τῇ Λακεδαιμονίων πολιτείᾳ, χρῆσθαι Λακεδαιμονίους φοινικίδι πρὸς τοὺς πολέμους, τοῦτο μὲν ὅτι τὸ τῆς χρόας ἀνδρικόν, τοῦτο δὲ ὅτι τὸ τοῦ χρώματος αἱματῶδες τῆς τοῦ αἵματος ῥύσεως ἐθίζει καταφρονεῖν.* Hactenus haec.

Explicata autem vetustate civitatum — illuc enim redeamus — enarrataque historia ad considerandum statum internum formamque civitatis progressus singulorum magistratuum, qui pace belloque vel regerent vel administrarent rempublicam, originem, lectionem, numerum, munia, iura, auctoritatem accurate exponebat; leges urbium proprias et memorabiliora instituta consignabat; iudicia et actiones quae quomodo ad quem essent deferendae edisserens nomina rerum iudicialium et obscura verborum formularumque forensium illustrabat: denique quid pro indole civium moribus esset consuetudinibusque publice privatimque sancitum commemorabat ita, ut omnia ad origines suas caussasque revocare conaretur. Non egent haec operosa testimoniorum comprobatione: aspice modo ea quae ex Atheniensium politia Harpocratio, Pollux ceteri eximio antiquarum litterarum emolumento conservaverunt, et quam vere illa dixerimus agnosces. Praeterea ex rebus sacris tantum decerpsisse Aristoteles videtur, quantum videretur ad illustrandos ritus et cerimonias singularum urbium peculiares satis esse: si forte nodi solvendi essent, solvebat. Velut in Deliorum politia, cur *ἱερεῖον οὐδέν* mos esset ponere in ara Apollinis genitoris, v. Diog. Laert. VIII, 13. Porphyr. de Abstin. II, 5. 20.; in Tenediorum, cur in templum

Tennis tibicinem intrare nefas haberetur etc. planum fecit. Bella a civitatibus aliquando gesta ubi attingebat Aristoteles, non tam modos fortunae et varietates casuum continua narratione persequebatur, qui non partes historici profiteretur, quam eventus et, si forte, singulorum hominum in conflandis bellis artes, in gerendis virtutes, in componendis merita: sed quid ad immutandam rempublicam valuissent vel quid inde ad mores et disciplinas civitatum perspiciendas repeti posset, non omittebat, ut in Crotoniatarum politia Athen. XII, 520, C. etc. Multo tamen potiores philosopho erant, ut opinor, homines in rectione et administratione civitatum excellentes vel litteris artibusque promovendis incliti: sic res Periclis in Atheniensium politia tractaverat uberrime, ut vel quorum disciplina puer et adolescentulus usus fuisset, perscriberet, de quo ex Pericle Plutarchi constat: litteratos homines in politiis non paucos attigit.

Latius tamen patebat consilium philosophi in hoc vario et miscello genere commentandi. Is enim quicquid sciri posset non indignum scitu ratus sedulo conquirebat undique, quae ad naturam indolemque civitatum civiumque declarandam facerent. Ita quas res singulae urbes primae extulissent, quae affabre in singulis et eleganter fabricarentur, per quos homines ad eas laudes evectae essent et quae sunt similia, complectebatur. In quo Critiae exemplum secutus est, cuius noti versus sunt, in quibus *τὰ ἐξ ἑκάστης πόλεως ἰδιώματα καταλέγει* apud Athen. I, 28, B., hi:

Κότταβος ἐκ Σικελῆς ἐστι χθονὸς ἐκπρεπὲς ἔργον,
ὃν σκοπὸν ἐς λατάγων τόξα καθιστάμεθα·
εἶτα δ' ὄχος Σικελὸς κάλλει δαπάνῃ τε κράτιστος
* * * * * * * * *
Θεσσαλικὸς δὲ θρόνος, γυίων τρυφερωτάτη ἕδρα·
εὐναίου δὲ λέχους ἔξοχα κάλλος ἔχει

Μίλητός τε Χίος τ', ἔναλος πόλις Οἰνοπίωνος·
Τυρσηνὴ δὲ κρατεῖ χρυσότυπος φιάλη
καὶ πᾶς χαλκὸς ὅτις κοσμεῖ δόμον ἔν τινι χρείᾳ·
Φοίνικες δ' εὗρον γράμματ' ἀλεξίλογα.
Θήβη δ' ἁρματόεντα δίφρον συνεπήξατο πρώτη,
φορτηγοὺς δ' ἀκάτους Κᾶρες, ἁλὸς ταμίαι·
τὸν δὲ τροχοῦ γαίης τε καμίνου τ' ἔκγονον εὗρεν,
κλεινότατον κέραμον, χρήσιμον οἰκονόμον,
ἡ τὸ καλὸν Μαραθῶνι καταστήσασα τρόπαιον.

Porro Aristoteles singularia animalia, fructus, omnem proventum terrarum non negligebat, ut non ineptum sit suspicari, multa ex politiis in opera paradoxographorum esse translata. Tum commercia urbium populorumque et vectigalia perstringens nummos, pondera, mensuras diligenter notabat et ad communem rationem exigebat, ut historici munus cum grammatici coniungeret. Nam, quod saepius repeti debet, doctum opus variumque et antiquario grammaticoque potius quam historico dignum et scriptore confecit Aristoteles politias suas. Igitur, ut specimen afferam unum alterumque, teste Polluce IX, 80. *Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ταραντίνων πολιτείᾳ καλεῖσθαί φησι νόμισμα παρ' αὐτοῖς νοῦμμον, ἐφ' οὗ ἐντετυπῶσθαι Τάραντα τὸν Ποσειδῶνος δελφῖνι ἐποχούμενον. καὶ μὴν ἐν Ἀκραγαντίνων πολιτείᾳ φησὶν Ἀριστοτέλης ζημιοῦσθαί τινας τριάκοντα λίτρας, δύνασθαι δὲ τὴν λίτραν ὀβολὸν Αἰγιναῖον. ἀλλὰ μέντοι παρ' αὐτῷ τις ἂν ἐν τῇ Ἱμεραίων πολιτείᾳ καὶ ἄλλα εὕροι Σικελικῶν νομισμάτων ὀνόματα, οἷον οὐγκίαν, ὅπερ δύναται χαλκοῦν ἕνα, καὶ δεξᾶντα, ὅπερ ἐστὶ δύο χαλκοῖ, καὶ τριξᾶντα, ὅπερ τρεῖς, καὶ ἡμίλιτρον, ὅπερ ἕξ, καὶ λίτραν, ἣν εἶναι ὀβολόν· τὸ μέντοι δεκάλιτρον δύνασθαι μὲν δέκα ὀβολούς, εἶναι δὲ στατῆρα Κορίνθιον.* Idem X, 165. *Ἐν Ἀριστοτέλους Ὀρχομενίων πολιτείᾳ μέτρον ἐστὶν Ὀρχομένιον* (intell. *ἀχάνη*) *τετταράκοντα πέντε μεδίμνους χωροῦν Ἀττικούς*, quo eodem pertinet

Schol. Arist. Acharn. 108., non ad *νόμιμα βαρβαρικά*. Et 179. *Ὑπὲρ τῶν Φειδωνίων μέτρων ἐν Ἀργείων πολιτείᾳ Ἀριστοτέλης λέγει.* De Rheginorum nummis lepore insignibus et reda mulari vide Commentarios p. 95.

Aristoteles autem cum aetiologus esse vellet, sese ad investigandas caussas vel rerum vel verborum applicans non poterat praeter historiam grammaticae artis et etymologicae subsidio carere. Et quis nescit Peripateticis verborum etiam explicationem probatam esse, i. e. qua de caussa quaeque essent ita nominata, quam etymologiam nominabant? — Ciceronis verbis utor Acad. I, 9. Ita saepe Aristotelis studia in confiniis utriusque artis, et historicae et grammaticae, versabantur. Documenta ponam: Pollux VI, 16. *Γλυκὺς Πόλιος (οἶνος)· ἔστι μὲν ἐκ Συρακουσῶν, Πόλις δ' αὐτὸν ὁ Ἀργεῖος πρῶτος ἐπεσκεύασεν, ἀφ' οὗ καὶ τοὔνομα· ἢ ἀπὸ τοῦ Συρακουσίων βασιλέως Πόλλιδος, ὡς Ἀριστοτέλης* (in Syracusanorum puta) *λέγει.* Athen. I, 31, C. *Ὠνομάζετο παρὰ Τροιζηνίοις, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ αὐτῶν πολιτείᾳ, ἄμπελος Ἀνθηδονιὰς καὶ Ὑπεριὰς ἀπὸ Ἄνθου τινὸς καὶ Ὑπέρου, ὡς καὶ Ἀλθηφιὰς ἀπὸ Ἀλθηφίου τινός, ἑνὸς τῶν Ἀλφειοῦ ἀπογόνων; Προσελήνων* nomen unde sibi indidissent olim Arcades monstrabat ope etymologiae in Tegeatarum, Scholl. Ap. Rh. IV, 263.; (in Cretum) Scholl. Pind. Pyth. II, 127. *Ἀριστοτέλης πρῶτον Ἀχιλλέα ἐπὶ τῇ τοῦ Πατρόκλου πυρᾷ τῇ πυῤῥίχῃ φησι κεχρῆσθαι, ἣν παρὰ Κυπρίοις φησὶ πρύλιν λέγεσθαι, ὥστε παρὰ τὴν πυρὰν τῆς πυῤῥίχης τὸ ὄνομα θέσθαι.* Similiter saepe admonebat de verbis vocibusque, quae singulis essent urbibus populisque propriae, plane ad modum grammaticorum: in Thessalorum animadvertit, feminino genere dici Thessalis *τὴν λάγυνον* Ath. XI, 499, D.; de *αἰσυμνητῶν* et *τυράννων* appellatione commentabatur in Cumaeorum, v. Commentar. p. 79.; Cypriis qui essent

ἄνακτες et *ἄνασσαι* in Cypriorum explicat apud Harpocrat. 18, 4. *Οἱ μὲν υἱοὶ τοῦ βασιλέως καὶ οἱ ἀδελφοὶ καλοῦνται ἄνακτες, αἱ δὲ ἀδελφαὶ καὶ γυναῖκες ἄνασσαι. Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Κυπρίων πολιτείᾳ.* Sed praeter ceteros ascribam locum Pollucis quod dicebam apertissime firmantem, IX, 77. *Τὸ τῶν ὀβολῶν ὄνομα οἱ μὲν ὅτι πάλαι βουπόροις ὀβελοῖς ἐχρῶντο πρὸς τὰς ἀμοιβὰς, ὧν τὸ ὑπὸ τῇ δρακὶ πλῆθος ἐδόκει καλεῖσθαι δραχμή, τὰ δ' ὀνόματα καὶ τοῦ νομίσματος μεταπεσόντος εἰς τὴν νῦν χρείαν ἐνέμεινεν ἐκ τῆς μνήμης τῆς παλαιᾶς. Ἀριστοτέλης δὲ ταὐτὸν λέγων ἐν Σικυωνίων πολιτείᾳ σμικρόν τι καινοτομεῖ, ὀφελοὺς αὐτοὺς τέως ὠνομάσθαι λέγων, τοῦ μὲν ὀφέλλειν δηλοῦντος τὸ αὔξειν, αὐτῶν δὲ διὰ τὸ εἰς μῆκος ηὐξῆσθαι ὧδε κληθέντων· ὅθεν καὶ τὸ ὀφείλειν ὠνομάσθαι φησὶν οὐκ οἶδ' ὅπως· ἐπὶ μέντοι τῶν ὀβελῶν ὑπηλλάχθαι τὸ φ εἰς τὸ β κατὰ συγγένειαν.* En purum putum grammaticum et etymologum eum qualem novimus. Nam vel Aristotelis sobrietas his sese deliciis oblectabat et, ubi occasio dabatur, ad etymologicos lusus lubenter confugiebat: lusisse enim fere dicendus est, in hoc non dispar gregalium grammaticorum, velut Et. M. 33, 2. *αἰθὴρ παρὰ τὸ ἀεὶ θεῖν κυκλοφορικῶς, φησὶν Ἀριστοτέλης περὶ Κυρηναίων,* ubi fortasse *πολιτείᾳ Κυρηναίων* scribendum est.

In caussarum autem investigatione et declaratione facile deducebatur ad oracula civitatibus aliquando data: quorum ille multorum in politiis suis verba mentemque explanans consulebat historiae statuique civitatum cognoscendo [1]). Idem faciebat in antiquis foederibus et si qua alia occurrebant prisca monumenta, ut eorum expediret vocabula obsoleta et fugientem multos intellectum.

---

1) Fuerunt post Aristotelem, qui, quae ille complexus tota erat, divulsa et quasi discerpta singulatim excolerent. Veluti *περὶ χρησμῶν* multi scripserunt, v. Prellerum de Mnasea in Diar. Antiq. 1846. p. 678. Alios politiarum locos alii sibi exornandos delegerunt.

Quae res multiplicem praebebat alia scitu iucunda et utilia addendi occasionem. Sic in Lacedaemoniorum politia explicuit oraculum Pythium *Ἁ φιλοχρηματία Σπάρταν ὀλεῖ, ἄλλο δὲ οὐδέν* Zenob. II, 24. coll. Schoemann. ad Plutarchi Agid. p. 123.; (in Troezeniorum) illud *Πῖν' οἶνον τρυγίαν, ἐπεὶ οὐκ Ἀνθηδόνα ναίεις Οὐδ' ἱερὰν Ὑπέραν, ὅθι κ' ἄτρυγον οἶνον ἔπινες*, quam explicationem servavit qui multum ex Aristoteliis politiis profecit Plutarchus Quaestt. Gr. 295, D.; in Meliorum Maliensiumve explanabat quid sibi vellet deus, cum iussit *φιλεῖν τῶν φιλτάτων τὰ φίλτατα* App. Provv. V, 3. Hinc quod in Scholl. Pind. Pyth. I, 89. de letalibus morbis Gelonis Hieronisque ex Geloorum refertur, pendere intelligatur ex oraculo Dinomeni patri dato, eo de quo Plutarchus de Pyth. Or. 403, C. Id quem exitum habuisset Aristoteles narrabat. Ab eodem sumptam testificatur Plutarchus Quaestt. Gr. 292, B. quaestionis *τίνες οἱ παρὰ Ἀρκάσι καὶ Λακεδαιμονίοις χρηστοί;* solutionem hanc: *Λακεδαιμόνιοι Τεγεάταις διαλλαγέντες ἐποιήσαντο συνθήκας καὶ στήλην ἐπ' Ἀλφειῷ κοινὴν ἀνέστησαν, ἐν ᾗ μετὰ τῶν ἄλλων γέγραπται, Μεσσηνίους ἐκβαλεῖν ἐκ τῆς χώρας καὶ μὴ ἐξεῖναι χρηστοὺς ποιεῖν. ἐξηγούμενος ὁ Ἀριστοτέλης τοῦτό φησι δύνασθαι τὸ μὴ ἀποκτιννύναι βοηθείας χάριν τοῖς λακωνίζουσι τῶν Τεγεατῶν*, quae brevius iterantur Quaestt. Rom. 277, B. Similiter Q. Gr. 294, C. *Τίνες οἱ παρ' Ἰθακησίοις Κολιάδαι; καὶ τίς ὁ φάγιλος* (vel *φαγηλός*, v. Lobeck. Pathol. p. 139.); ex politia Ithacensium repetita sunt, licet Plutarchus nudum nomen Aristotelis ascripserit. — In Orchomeniorum politia oraculum Orchomeniis datum de reducendis Ascra ad se ossibus Hesiodi commodam praebebat ansam de Hesiodi rebus et Stesichori fusius disserendi, v. Welckeri Scrr. Min. I, 155 sq. Omninoque captabat Aristoteles occasiones, quibus de illustrium poetarum et scriptorum vita rebusque in commentarios suos

referret quae memorabiliora viderentur et varium usum haberent: sic facetis historiolis et scite dictis, quae ore populi frequentarentur, lubenter locum faciebat. Estque illud institutum, nobilitatos litterarum artiumque laudibus viros enumerandi in politiis, ab Aristotele ad similes scriptores propagatum: hoc agunt Strabo, Stephanus Byzantius, alii.

Ut oracula aliaque vetustioris aevi monumenta litteraria vidimus ab Aristotele digna habita, in quibus conquirendis explicandisque studia sua collocaret: ita ille carmina cantilenasque populares ex fontibus historiae illustrare in politiis non dedignabatur. Veluti in Bottiaeorum ex pristina aetate eruebat, cur Bottiaeorum filiae in sacrificio quodam accinerent *Ἴωμεν εἰς Ἀθήνας*, Plutarch. Thes. XV. coll. Quaestt. Gr. 298, F.; in Colophoniorum Theodori Colophonii res tangens annotavit, eius *μέλη καὶ νῦν ᾄδειν τὰς γυναῖκας περὶ τὰς ἐώρας* Ath. XIV, 618, E.; cur apud Chalcidenses Euboeae in ore hominum esset cantilena illa *Ὦ παῖδες, οἳ Χαρίτων τε καὶ πατέρων λάχετ᾽ ἐσθλῶν, Μὴ φθονεῖθ᾽ ὥρας ἀγαθοῖσιν ὁμιλίαν· Σὺν γὰρ ἀνδρείᾳ καὶ ὁ λυσιμελὴς Ἔρως Ἐπὶ Χαλκιδέων θάλλει πόλεσιν* —, (in Chalcidensium vel communi Euboeensium) rationem ex historia reddebat, Plutarch. Amator. 761, A.; in Orchomeniorum epigramma illud in Hesiodum *δὶς ἡβήσαντα καὶ δὶς τάφου ἀντιβολήσαντα*, quod a Pindaro scriptum volunt quidam, illustrabat, App. Provv. IV, 92. etc.

Postremo singulari studio venabatur proverbia vel ex ore populi vel ex carminibus poetarum, eorumque sententiam docte enodabat; in quo plerumque ad historiae pervestigationem institutorumque et morum erat redeundum. Hac opera hominis eruditissimi quid lucis allatum sit obscuris rebus plurimis infinita copia exemplorum arguit. Ita in Massiliensium explicabat prover-

bium *Πλεύσαις εἰς Μασσαλίαν* Ath. XII, 523, C.; in Atheniensium *Ὑπὲρ τὰ Καλλικράτους* Zenob. VI, 29.; (in Thebanorum) *Τί οὐκ ἀπήγξω, ἵνα Θήβησιν ἥρως γένῃ;* Zenob. VI, 17.; (in Corcyraeorum) *Κερκυραία μάστιξ* Zenob. IV, 49.; *Κυθνώλεις συμφοραί* (in Cythniorum) ib. IV, 83.; *Τὸ Μηλιακὸν πλοῖον* (in Maliensium) Phot. s. v. *Μηλιακὸν πλοῖον*, coll. Leutsch. ad Diogen. VIII, 31. nott. critt.; *Τὸ περὶ Δρῦν σκότος* in Samiorum Zenob. VI, 12. Plutarch. Quaestt. Gr. 295, F.; *Τὸ Βάττου σίλφιον* in Cyrenaeorum Scholl. Arist. Plut. 926.; *Τενέδιος πέλεκυς* et similia in Tenediorum, v. Commentar. p. 66.; in Samiorum *Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου*, v. ibid. p. 72.; *Πάλαι ποκ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι* (in Milesiorum) Ath. XII, 523, E.; *Οὐδεὶς κακὸς μέγας ἰχθύς* in Naxiorum Ath. VIII, 348, A.; *Σαμίων ὁ δῆμος* in Samiorum, v. Sintenis in Plut. Pericl. p. 189 et quae sunt reliqua.

Hanc in politiis lautitiam proverbiorum intuens C. Stahrius in commentatione, quae *de Aristoteliorum operum reliquiis colligendis deque νομίμοις βαρβαρικοῖς* inserta est Jahnii Nov. Annall. Suppl. a. 1836. T. IV, p. 237 sqq., librum singularem proverbiorum, quem index scriptorum apud Diog. Laert. V, 26. Aristoteli tribuit, extitisse negat et ad politias pertinuisse proverbia defendit. Ego vero, licet non ignorem, Aristoteliorum librorum indices quot scateant certis documentis supinae negligentiae, qua pro singularibus libellis venditantur quae erant ampliorum operum partes — veluti *νόμιμα Ῥωμαίων* ab Ammonio seorsum collocata pertinebant ad *βαρβαρικὰ νόμιμα* etc. —, tamen Stahrium captiosa probabilitate falli existimo. Nam ut illa Aristotelis de virtute proverbiorum nobilis vox a Themistio conservata potuerit in politiis locum habere, veluti si forte prooemium universo operi praemissum fingas; at et Theophrasti aemulatio succurrit fidei Diogenis; — is enim similiter congeriem proverbiorum con-

diderat, v. Praefat. nostram Paroemiogr. p. III., — et cum Cephisodorus Isocrateus Aristotelem vellicaverit, *ὡς οὐ ποιήσαντα λόγον ἄξιον τὸ παροιμίας ἀθροῖσαι*, de singulari opusculo rectius videmur cogitare. Ergo maneat, Aristotelem alio tempore, puto post politias, paroemiarum syllogen evulgavisse.

Stahrius autem ad politias aggregat praeter illa etiam *Δικαιώματα πόλεων*; et probabile sibi videri significat, etiam quae feruntur scripta *περὶ νόμων, περὶ ἀξόνων, περὶ μετάλλων, περὶ εὑρημάτων* in eundem censum venire. Ego aliquam probabilitatem opinionis in solis libris *περὶ ἀξόνων* et *περὶ εὑρημάτων* concesserim: hoc quidem, quoniam locus Clementis, ex quo istum librum exculpserunt, Strom. I, 133. (364 Potter.) ancipitem explicationem habet; illud, quia in Atheniensium de *ἄξοσιν* et *κύρβεσιν* subtiliter expositum fuisse novimus. Reliqua in sola sunt et periculosa opinatione posita. Mitto *περὶ μετάλλων* scriptionem; de *νόμων* libris infra verba facio, nunc *Δικαιώματα πόλεων* a suspicione Stahrii vindicabo. Quae in argumento tam singulari versabantur, ut a politiis non possint non diversa fuisse; accedit quod fide dignissimi scriptores eodem libri indice utuntur; extat denique testimonium a Stahrio neglectum Io. Gallensis Wallensisve, ord. fratr. minor. in Anglia saec. XIV., qui se vitam Aristotelis ex graeco transtulisse affirmat. Cuius testimonium ex *Summa de regimine vite humane* (Lugd. 1511. cap. VI. fol. 166. rect.) excitavit D. Huellmannus *Staatsrecht des Alterth.* p. 122: „Composuit scriptas ab eo iustificationes graecarum civitatum, quibus Philippus lites Graecorum determinabat.“ Congruunt haec paene ad verbum cum vetere latina translatione apud Menagium ad Diog. Laert. V, 26. (I, 598 Huebner.): „Et scriptas ab eo iustificationes graecarum civitatum, quibus lites Graecorum determinabat. *Scripta autem est ab eo poste-*

rius historia politiarum." Rectene ex illis verbis Huellmannus collegerit, Philippum Macedonem in secandis litibus civitatum graecarum Aristotelis opere usum esse, haud facile dixerim; et est cur de eo dubitetur: illud recte posuit: „Aristoteles werk hat von den herkömmlichen, gegenseitigen gerechtsamen der griechischen staaten gehandelt, auf die sie sich schon früher in ihren streitigkeiten zu berufen pflegten, Thuc. 1, 41." Sunt enim *δικαιώματα* quae nos *rechtsansprüche* vocamus: ipse Aristoteles Eth. Nic. V, 7, 7. *δικαίωμα* explicat *ἐπανόρθωμα ἀδικήματος*; Rhet. 1, 13. *τὰ ἀδικήματα πάντα καὶ τὰ δικαιώματα*; de Caelo 1. *τὰ τῶν ἀμφισβητούντων δικαιώματα*, h. e. firmamenta caussae, quibus iura sua diversae altercantium partes muniunt. Plura v. in Thes. Steph. Parisino. Afferuntur autem quaedam ex *Δικαιώμασι πόλεων* loca ipsis Aristotelis verbis, ut temerarium fuerit, fidem derogare scriptoribus, quibus ipsius operis a politiis diversi et, si audias grammaticum illum, ante politias scripti aditus patebat: in solis indicibus fide parum dignis eiusmodi suspiciones consistant necesse est. Igitur Harpocrat. 63, 18. *Δρυμός πόλις μεταξὺ Βοιωτίας καὶ τῆς Ἀττικῆς. Ἀριστοτέλης ἐν τοῖς Δικαιώμασι φησὶν οὕτως· „Ἔπειτα Δρυμὸν ἓν Ἀττικὸν καὶ ἕτερον Βοιώτιον.*" Eustathius Il. H, 684, 30. coll. Ammon. s. v. *νῆες: Ἀριστοτέλης δ᾽ ἱστορεῖ ἐν Δικαιώμασι πόλεων οὕτως· „Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἀλέξανδρος ὁ Μολοττὸς αὐτὸν μεταπεμψαμένων Ταραντίνων ἐπὶ τὸν πρὸς βαρβάρους πόλεμον ἐξέπλευσε ναυσὶ μὲν πεντεκαίδεκα, πλοίοις δὲ συχνοῖς ἱππαγωγοῖς καὶ στρατιωτικοῖς.*" Uterque locus quam egregie cum inscriptione libri concilietur cuivis patet. Ex his affatim intelligitur, quanta sit cautione opus, si quis de multitudine librorum Aristoteliorum in indices veterum grammaticorum relatorum detrahere in animum inducet. Sed ad politias nos referamus.

Nam quorsum haec omnia disputaverim non latere arbitror. Etenim illum, quem conatus sum delineare, operis Aristotelii habitum ornatumque qui mente comprehenderit, is ubi ad Heraclideum libellum devertét comparabitque libelli dotes cum Aristoteliis illis, pusillum aliquem Aristotelem agnoscet. Tametsi quantum mutatum ab illo! Pro integro et valido corpore imago occursat marcida et semimortua: facies tamen voltusque ii, ut de pristina sanitate coniecturam capias. Compares filio nequam, qui a nativis virtutibus degeneraverit ille quidem, sed ut paterni oris lineamenta quaedam, certa nobilis propaginis argumenta, neminem non advertant. Quam originem nostri libelli valentissimis evincam documentis, uti, si qui post lectos commentarios — hos enim perlectos ante velim — resederit scrupulus, eximatur omnis tollaturque dubitatio.

Gliscente multitudine librorum auctoque legendi cognoscendique labore cum antiquis hominibus multa multorum ampla volumina difficiliora tractatu et molestiora viderentur, inventi mature sunt qui maioris ambitus scripta in angustius coartarent itaque ad saporem vulgi redderent habiliora. Suntque multi scriptores πολυγραφώτεροι eo modo concisi. Et Aristotelii quidem libri quoniam fere grandiores erant, iam a discipulis excerpi coepti sunt, v. Koppium Mus. Rhen. III, 1. p. 101 sqq. Sic amplissima politiarum volumina in pauca contulerat nescio quis Heraclides. Sed quoniam vel ea excerpta inferioris aetatis magistellorum captum excedebant, fuit qui Heraclidea rursus contraheret homo nomine ignotus, sed imperitus profecto et antiquitatis vix mediocriter gnarus. Ei debetur quicquid hoc est libelli, quo fere librarii ultimas pagellas codicum Aeliani Varr. Hist. explere soliti sunt. Nunc ex hac horum pannorum exilitate Aristotelia opulentia aegre colligitur. Nempe pariter

ex Paulli ramentis Verrii Flacci copiae censentur. Sumamus, tam iniquam fortunam fuisse, ut vel Festi epitomen nobis invidisset, qua magnam partem servata laetamur: ecquis de Verrii Flacci copiosa et erudita disputatione ex Paulli penuria iudicium ferre auderet? Nunc huius misellam brevitatem cum lautitia Festi comparantibus Verrii Flacci, a quo haec defluxerunt, laetissima ubertas quasi per nebulam aspicitur. Sic Heraclideorum excerptorum epitoma cum Aristoteliis reliquiis collata quantam in integro opere fecerimus iacturam manifestum reddit. Et si modo huic maciei tempus pepercisset. Nunc autem, id quod infra exequor accuratius, ex uno codice vel vetustate laeso vel casu aliquo attrito et non expedito ad legendum descripta haec sunt et a librariis varie decurtata.

Verum ut penitus miserabilis condicio huius libelli introspiciatur, virtutes patris, vel dicam avitas, cum egestate nostra contendamus. Ad ea omnia, quae supra dixi, accedebat, quo Aristotelium opus summa utilissimarum rerum varietate conspicuum lecturis eximie commendaretur, oratio compta atque elegans et nitor quidam suavitasque narrandi, ut Plutarcho dignus habitus sit auctor propter hoc opus, ut vel in Herodoteae Xenophonteaeque dulcedinis comparationem veniret. Plutarchus enim Mor. p. 1093, C. *Ὅταν μηδὲν ἔχουσα λυπηρὸν ἢ βλαβερὸν ἱστορία καὶ διήγησις ἐπὶ πράξεσι καλαῖς καὶ μεγάλαις προςλάβῃ λόγον ἔχοντα δύναμιν καὶ χάριν, ὡς — κτίσεις καὶ πολιτείας Ἀριστοτέλης ἢ βίους ἀνδρῶν Ἀριστόξενος ἔγραψεν, οὐ μόνον μέγα καὶ πολὺ τὸ εὐφραῖνον, ἀλλὰ καὶ καθαρὸν καὶ ἀμεταμέλητον ἐστίν* 2). Atque

2) *Κτίσεις* ne quis *ἀποικίας* interpretando labatur, Plutarchus ex re nomen fecit. Recte C. Stahrius l. c. p. 240. „Die *κτίσεις* sind erweislich nichts anders als ein abschnitt der politien, und zwar der erste; denn jede politie fand zu anfang ihre *κτίσις*, in welcher über ursprung und

licet hodieque sentire, quam in politiarum narrationibus de tristitia sua et scabritie sermonis remiserit philosophus: quod ut intelligatur, non abs re visum est oculis lectorum aliquot illustria exempla subiicere. Ita igitur in Naxiorum de proverbio *Οὐδεὶς κακὸς μέγας ἰχθύς* commentatur apud Athen. VIII, 348; A. „*Τῶν παρὰ Ναξίοις εὐπόρων οἱ μὲν πολλοὶ τὸ ἄστυ ᾤκουν, οἱ δὲ ἄλλοι διεσπαρμένοι κατὰ κώμας. ἐν οὖν δή τινι τῶν κωμῶν, ᾗ ὄνομα ἦν Ληστάδαι, Τελεσταγόρας ᾤκει, πλούσιός τε σφόδρα καὶ εὐδοκιμῶν καὶ τιμώμενος παρὰ τῷ δήμῳ τοῖς τ᾽ ἄλλοις ἅπασι καὶ τοῖς καθ᾽ ἡμέραν πεμπομένοις. καὶ ὅτε καταβάντες ἐκ τῆς πόλεως δυςωνοῖντό τι τῶν πωλουμένων, ἔθος ἦν τοῖς πωλοῦσι λέγειν ὅτι μᾶλλον ἂν προέλοιντο Τελεσταγόρᾳ δοῦναι ἢ τοσούτου ἀναδόσθαι. νεανίσκοι οὖν τινες ὠνούμενοι μέγαν ἰχθὺν, εἰπόντος τοῦ ἁλιέως τὰ αὐτὰ, λυπηθέντες τῷ πολλάκις ἀκούειν, ὑποπιόντες ἐκώμασαν πρὸς αὐτόν. δεξαμένου δὲ τοῦ Τελεσταγόρου φιλοφρόνως αὐτοὺς οἱ νεανίσκοι αὐτόν τε ὕβρισαν καὶ δύο θυγατέρας αὐτοῦ ἐπιγάμους. ἐφ᾽ οἷς ἀγανακτήσαντες οἱ Νάξιοι καὶ τὰ ὅπλα ἀναλαβόντες ἐπῆλθον τοῖς νεανίσκοις, καὶ μεγίστη τότε στάσις ἐγένετο, προστατοῦντος τῶν Ναξίων Λυγδάμιδος, ὃς ἀπὸ ταύτης τῆς στρατηγίας τύραννος ἀνεφάνη τῆς πατρίδος.*“ Ex Massiliensium autem politia haec ad verbum repetit Athen. XIII, 576, A sq. „*Φωκαεῖς οἱ ἐν Ἰωνίᾳ ἐμπορίᾳ χρώμενοι ἔκτισαν Μασσαλίαν. Εὔξενος δ᾽ ὁ Φωκαεὺς Νάνῳ τῷ βασιλεῖ, τοῦτο δ᾽ ἦν αὐτῷ ὄνομα, ἦν ξένος. οὗτος ὁ Νάνος ἐπιτελῶν γάμους τῆς θυγατρὸς κατὰ τύχην παραγενόμενον τὸν Εὔξενον παρακέκληκεν ἐπὶ τὴν θοίνην. ὁ δὲ γάμος ἐγίγνετο τόνδε τὸν τρόπον. ἔδει μετὰ τὸ δεῖπνον εἰςελθοῦσαν τὴν παῖδα φιάλην κεκερασμένην ᾧ βούλοιτο δοῦναι τῶν παρόντων μνηστήρων· ᾧ δὲ δοίη, τοῦτον εἶναι*

---

gründung der stadt die nachweisungen gegeben wurden. — Plutarch nahm *κτίσεις καὶ πολιτείας* für ein buch.“ Profecto: nec erat cur Ebertus Diss. Sic. p. 13 sq. Plutarchum negligenter locutum criminaretur.

νυμφίον. ἡ δὲ παῖς εἰςελθοῦσα δίδωσιν εἴτε ἀπὸ τύχης εἴτε καὶ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν τῷ Εὐξένῳ· ὄνομα δ' ἦν τῇ παιδὶ Πέττα. τούτου δὲ συμπεσόντος καὶ τοῦ πατρὸς ἀξιοῦντος, ὡς κατὰ θεὸν γενομένης τῆς δόσεως, ἔχειν αὐτήν, ἔλαβεν ὁ Εὔξενος γυναῖκα καὶ συνῴκει μεταθέμενος τοὔνομα Ἀριστοξένην. καὶ ἔστι γένος ἐν Μασσαλίᾳ ἀπὸ τῆς ἀνθρώπου μέχρι νῦν Πρωτιάδαι καλούμενον· Πρῶτος γὰρ ἐγένετο υἱὸς Εὐξένου καὶ τῆς Ἀριστοξένης." Iucunde haec et rebus accommodate narrantur: contra in nostro libello omnis ista virtus periit. Ita oratio inculta, horrida, squalida, ut interdum balbutientem potius infantulum quam prudenter sensa eloquentem scriptorem audire videare. Et ut paucis locis oratio facile fluat, at limae nullum paene vestigium Aristoteliique usus perrara quaedam emicant vestigia. Quanquam vulgata scriptura aliquotfariam nunc beneficio codicum tolerabiliorem tamen habitum induit. Adde quod sententiae ipsae interdum sine cura et vel perabsurde inter se ligatae sunt. Veluti statim prima verba quam sibi male reddantur incurrit in oculos. Specimen orationis, qua utitur excerptor, fractae et elumbis, esse poterit p. 16, 18. *Λυδοὶ δὲ χαλεπῶς δεσποζόμενοι πρός τινος πυθόμενοι ἐν Κύμῃ εἶναί τινα, ἔπεμψαν εἰς βασιλείαν καλοῦντες. οὗτος δὲ ἐτύγχανεν ἐν ἁμαξοπηγοῦ δουλεύων. Δόντες οὖν οἱ Λυδοὶ λύτρα τούτῳ παρέλαβον αὐτόν. Τῶν δὲ ἐν Κύμῃ τις ἐκδεδωκὼς ἅμαξαν αὐτῷ κατεῖχεν αὐτόν κτλ.* Ita repetitis vicibus nominibus propriis substituit *τις* fatuus homo, ut 12, 8. 13, 6, ubi vide commentarios; membra orationis minutatim concisae ope pronominum vincit, quae aliorsum pertineant, ut 3, 8. post commemoratam partitionem Atticae inter filios Pandionis pergit: *Καὶ διετέλουν οὗτοι στασιάζοντες*, nempe Athenienses, non filii Pandionis. Docent sequentia: *Θησεὺς δ' ἐκήρυξε καὶ συνεβίβασε τούτους κτλ.* Adde 4, 6 sqq. 17, 4 sqq. et quae in commentariis notata

sunt non semel. Nempe intelligas hic illic restare cicatrices eorum vulnerum, quae falx epitomatoris Aristotelio corpori inflixit. Nec rara exempla sermonis sine nervis sic iuncti, ut 22, 10. *Κορκυραῖοι Διομήδην ἐπεκαλέσαντο· καὶ τὸν παρ' αὐτοῖς δράκοντα ἀπέκτεινεν· οἷς καὶ συνεμάχησε κτλ.*

At venustas orationis ut in omni genere litterarum delectat, ita nemo non facile in huiusmodi scriptis facile pateretur desiderari, modo ea rerum ipsarum praestantia ab illis vitiis redimerentur. Quod totum contra est. Nam primum brevitate usus est excerptor obscura et molesta et quae saepe quid rei agatur lectori divinandum relinquat, ut, ubi aliorum testium auxilio destituimur, historia in obscuro sit, veluti c. XVII. in Molossorum, XXII. in Magnetum et alibi. Plerisque tamen locis aliorum narrationibus intelligentiae nostrae succurritur, veluti p. 4, 6. quivis videt quid dicant verba mire mutilata: *Τοὺς μετὰ Κύλωνος διὰ τὴν τυραννίδα ἐπὶ τὸν βωμὸν τῆς θεοῦ πεφευγότας οἱ περὶ Μεγακλέα ἀπέκτειναν.* Sed non attinet singula proferre exempla, quae cuivis libellum in manus sumenti undique occurrant. Interdum tamen anceps est iudicium, utrum excerptor negligenter exemplar suum circumciderit et amputaverit, an in culpa sit librariorum quaedam verba praetermittentium socordia, veluti p. 9, 6. 23, 5 sqq., 29, 6. aliisque locis. Nam librarios hic illic vicisse etiam compendium excerptoris dubitare vetant loca ea, ubi in media sententia filum orationis obrumpitur.

Deinde mirum in modum epitomator inconstans fuit in excerpendo. Nam praeterquam quod ex CLVIII politiis — tot enim qui minimum Aristoteli assignant — relinquit XLIII numero, quarundam breviter quidem, at aliquatenus tamen adumbrat formam civitatum, veluti Corinthiorum, Rheginorum, Agrigentinorum; in aliis hi-

storiam potissimum consectatus est; ex aliis politiis narratiunculas quasdam proverbiaque selegit, ut ex Samiorum. Quasdam civitates vix apprehensas rursus dimittit, velut Rhodum, Ephesum, Crotona, Cythera, ubi fere sola declaratione nominum vel commemoratione proventuum defungitur. Ubique autem casui et forti hoc dedit, ut civitates vel nobilissimas et ad consilia Aristotelis pergraves penitus praeterierit, ad quasdam ignobilissimas obhaeserit. Frustra quaeras Argīvos, Aeginetas, Arcades, Delios, Euboeenses, Thessalos, Thebanos, Cyprios, Milesios, Chios, Naxios, Sicyonios, Syracusanos rell.: quis, si abessent, desideraret Peparethios, Aphytaeos, Argilios, Icarios? His tamen pepercit mirificum caput. Universe autem cum plurimum posset auri ex thesauris Aristoteliis auferre, plumbum fere maluit. Quanquam et plumbo, Aristotelio quidem, suus honos est. Sic quae ex Atheniensium politia alii scriptores excitarunt auro cariora perlustranti et cum hac indocti excerptoris farragine contendenti manifestum fit, quam beatissimus fons gravissimarum rerum exaruerit. Nihil hic de iudiciis, actionibus, concionibus populi et quae sunt eiusdemmodi: tribuum et pagorum ne nomen quidem extat, Areopagus praetereundo attingitur, archontum sterilis resedit et paene puerilis mentio. Haec et reliqua quanta eruditione, quam acri iudicio, quanto studio pertractarat Aristoteles! Quid quod ne Periclis quidem ulla habetur in hoc libello ratio? Polycrates tyrannus in Samiorum siletur, nulli commemorantur Agrigentinorum praeter Phalarin, Alcamenem, Alcandrum tyranni, qui fuerunt omni laude ornatissimi? Nec vola nec vestigium restat disputationis de origine Locrorum Epizephyriorum a Timaeo acerrime impugnatae, v. Polyb. XII, 9,.2. Nempe historiolis maxime homo ducebatur: ex rebus publicis et civilibus institutis retinuit quantum

homini novo et antiquitatis vix mediocriter perito ad aliquam notitiam satis videretur. Quas autem ex Aristoteliis ignavia epitomatoris superesse iussit narratiunculas, eas saepe ita decurtavit, ut demeret ea ipsa, propter quae Aristoteles politias suas eiusmodi tanquam gemmis quibusdam distinxisset, ut caussas rerum consuetudinumque investigaret. Quae res cum superiores interpretes fere fugisset, operam dedi, ut per commentarios, ubicunque fieri posset, Aristotelis consilium clara in luce poneretur. Videnda quae dixi, ut quaedam tamen commemorem, ad p. 4, 2. 7, 5. 8, 6. 14, 13. 15, 7. 16, 1. et rell.

Ita cum profecto non magnifice de excerptore sentiam, idem tamen descivisse illum ab instituto vel Aristotelis vel Heraclidis disputationisque ordinem et rationem evertisse, mihi non possum persuadere. Excerptorum enim est, ubertatem librorum excerpendorum extenuare, salvo ordine rerum. Ordo autem, quantum in paullo locupletioribus excerptis conspicitur, is est, ut praemissis antiquitatibus historiaque civitatum deinde ad instituta et mores et si qua praeterea memorabilia inciderunt, fiat transitus. In quo quid est quod reprehendas, aut in quo licentiam hominis grassatam culpes? At queruntur editores ceterique viri docti, cursum rerum saepenumero perturbari et ima summis misceri. Verba haec sunt leviter iudicantium: subtilius quaerentibus patet, ubicunque laesus ordo dicitur, non esse excerptorem in vitio, sed doctorum imprudentiam et incogitantiam. Veluti speciose maxime p. 6, 6. Alcmanis memoriam importunam esse clamant: tu vide in commentariis qua ratione excerptori stupido illi quidem, at recto et simplici homini subvenerim. Et ubique res in salvo est; vide, ut hoc utar, ad p. 17, 4. Aut ostendant igitur, ubi iustus rerum ordo merito dici possit

desertus esse, aut desinant excerptori exprobrare aliena peccata. Ego hoc meo iure sumere videor vicissim, eandem normam tenuisse Aristotelem ipsum, uti in omni hac quaestione alternis fluctibus huc illuc impellimur. Quod autem noster homuncio res diversissimas ita conseruit, ut ab altera ad alteram perniciter transiliat, ne Aristotelem quidem uno perpetuae narrationis vinculo res omnes inter se catenavisse et connexuisse arbitrabimur. Id igitur in usurpando hoc libello vehementer cavendum est, ne uno tenore verba sententiasque constringas sibique reddi opinere, quae seorsum spectari voluit excerptor. Potius crebro interiungendum lectori et spiritus ducendus est, ne sibi accidat, quod multis fraudi fuit, ut *τὰ ἀσύγκλωστα κλώθῃ*. Recte in codicibus singula membra articulatim sectae disputationis et multis partibus truncatae a se disiunguntur: quod institutum a plerisque editoribus salubriter retentum quidam male sustulerunt, ut Koelerus: unde quot sint nati errores in commentariis persaepe demonstrandum fuit.

Verumenimvero esse haec omnia ab Aristotele accepta adhuc fere posui, nondum evici. Quod dum facio, ex iis argumentis, quibus per commentarios caussam defendi, habito delectu uno in conspectu apponam quae ad persuadendum erunt fortissima. In quo simul etiam clarius elucebit, quo modo integrum opus Heraclides eiusque excerptor contraxerit.

Cernitur autem ortus Aristotelius in summa congruentia rerum, quandocunque Aristotelia cum Heraclideis componi inopia testimoniorum patitur. Ordiar ab iis locis, qui non disertam politiarum habent memoriam. Igitur vide p. 3, 4. et quae ibi dixi; 4, 12. in annis Pisistratidarum Heraclidis cum Aristotelio computo consensionem; 6, 12. de tyrannide Charilli; 6, 13. *λέγεται Λυκοῦργος καὶ τὴν κρυπτίαν εἰςηγήσασθαι, καθ' ἣν ἔτι καὶ*

νῦν ἐξιόντες ἡμέρας κρύπτονται, τὰς δὲ νύκτας μεθ' ὅπλων (κατέρχονται) καὶ ἀναιροῦσι τῶν εἱλώτων ὅσους ἂν ἐπιτήδειον ᾖ. His adhibe Plut. Lyc. 23. *Ἡ καλουμένη κρυπτία παρ' αὐτοῖς, εἴγε δὴ τοῦτο τῶν Λυκούργου πολιτευμάτων ἕν ἐστιν, ὡς Ἀριστοτέλης ἱστόρηκεν* (in Lacedaemoniorum). Et statim: *Οἱ δὲ μεθ' ἡμέραν μὲν εἰς ἀσυνδήλους διασπειρόμενοι τόπους ἀπέκρυπτον ἑαυτοὺς καὶ ἀνεπαύοντο, νύκτωρ δὲ κατιόντες εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν εἱλώτων τὸν ἁλισκόμενον ἀπέσφαττον*, ubi utriusque verba ipsa concinunt, nisi quod praesenti tempori Plutarchus praeteritum suffecit. Adde 7, 7. 8, 4. de Minoe, legum Cretensibus antiquissimo conditore; 9, 17. de Cretensium *κλαρώταις*; 11, 8. de Periandro: *Περίανδρος πρῶτος μετέστησε τὴν ἀρχὴν δορυφόρους ἔχων καὶ οὐκ ἐπιτρέπων ἐν ἄστει ζῆν, ἔτι δὲ δούλων κτήσεις καὶ τρυφὴν ὅλως περιαιρῶν.* En prope eadem Aristotelis apud Diog. Laert. I, 98. *Οὗτος πρῶτος δορυφόρους ἔσχε καὶ τὴν ἀρχὴν εἰς τυραννίδα μετέστησε· καὶ οὐκ εἴα ἐν ἄστει ζῆν τοὺς βουλομένους, καθά φησιν Ἔφορος καὶ Ἀριστοτέλης* (in Corinthiorum). Porro 15, 5. de hirundine alba apud Samios et quae sunt in commentariis allata plura. Vel his recte aestimatis audebunt posthac vel timidiores critici ea, quae simpliciter Aristotelis nomine a scriptoribus referuntur, ad politias ascribere eas, quas digito monstrat Heraclides. Veluti p. 15, 2. quae sunt de Ancaeo et proverbio illo, ab Aristotele esse in Samiorum tractata iam non erit dubitabile.

Nec alia Aristotelii ingenii indicia, licet leviora, h. l. praetermittenda sunt. Sic cur Aphytaeorum et Argiliorum reipublicae rationem habuerit homo Stagirita, satis perspicuum est: in quovis alio scriptore mirationem faceret. Atque Aristotelem etiam in Politicis quandam legem Aphytaeorum cum laude commemorare notavi p. 109. Deinde quod p. 28, 16. *Ἴκαρος* olim *Ἰχθυοῦσσα* vocitata dicitur *διὰ τὸ κάλλος τῶν ἐν αὐτῇ ἰχθύων*, concinit

cum Aristotelia memoria Steph. Byz. s. v. *Κύθηρα*, quae *Πορφυροῦσσα* sit appellata *διὰ τὸ κάλλος τὸ παρὰ τῶν πορφυρῶν*. Ad extremum non negligendum existimo, *Σαμοθρᾴκης πολιτείαν* et Aristotelis fuisse inscriptam et inscribi Heraclideam: in aliis enim ita tenuerunt, ut *Ἀθηναίων, Κρητῶν, Κορινθίων* rell. ponerent. Sed missis his, quae sentio esse leviora, in ipsam arcem disputationis aliquando ingrediamur.

Etenim locis, ut in tam macro libello in tantaque Aristoteliorum locorum paucitate, permultis Heraclidea ita conspirant cum Aristoteliis, ut ex his illa detorta esse non possit negari. Ponam nunc loca ea quae disertam rerump. notationem habent. In Lacedaemoniorum p. 7, 5. quod legitur: *Λακεδαιμόνιοι τὸν Λέσβιον ᾠδὸν ἐτίμησαν· τούτου γὰρ ἀκούειν ὁ θεὸς χρησμῳδουμένοις ἐκέλευεν*, Aristoteles in Lacedaemoniorum eandem rem uberius exposuerat, v. commentarios. Batti res in Cyrenensium enarraverat Aristoteles, enarrat similiter Heraclides p. 10, 2 sqq. Samus teste Heraclide p. 15, 1. vocabatur olim Parthenia, post Dryusa: qui ex Samiorum politia Aristotelis hausit Plinius N. H. V, 37. eadem affert. De Samothraciae pristino nomine *Λευκοσία* consentit uterque planissime, v. commentarios ad p. 19, 13. Sed vix quicquam ad faciendam fidem magis appositum ne optari quidem possit quam summus in Tenediorum Ithacensiumque politia consensus. Exadversum ponam fontem et rivulum:

Steph. Byz. s. v. *Τένεδος*:	Heraclides p. 12, 13.
Ἔστι καὶ ἑτέρα παροιμία Τενέδιος πέλεκυς ἐπὶ τῶν ἤτοι πικρῶς ἢ καὶ μᾶλλον συντόμως ἀποκοπτόντων τὰ ζητήματα καὶ τὰ ἄλλα πράγματα. — ἢ μᾶλλον, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Τε-	*Νόμον δέ τινά φασι τῶν βασιλέων Τενεδίοις θέσθαι·*

νεδίων πολιτείᾳ, ὅτι βασιλεύς τις ἐν Τενέδῳ νόμον ἔθηκε τὸν καταλαμβάνοντα μοιχοὺς ἀναιρεῖν πελέκει ἀμφοτέρους. ἐπειδὴ δὲ συνέβη τὸν υἱὸν αὐτοῦ καταληφθῆναι μοιχόν, ἐκύρωσε καὶ περὶ τοῦ ἰδίου παιδὸς τηρηθῆναι τὸν νόμον καὶ ἀναιρεθέντος εἰς παροιμίαν παρῆλθε τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τῶν ὠμῶς πραττομένων. διὰ τοῦτό φησι καὶ ἐπὶ τοῦ νομίσματος τῶν Τενεδίων κεχαράχθαι ἐν μὲν τῷ ἑτέρῳ μέρει πέλεκυν, ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου δύο κεφαλὰς εἰς ὑπόμνησιν τοῦ περὶ τὸν παῖδα παθήματος.

εἴ τις λάβοι μοιχὸν ἀποκτεῖναι τοῦτον πελέκει. ἁλόντος δὲ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ λαβόντος ἐρομένου τὸν βασιλέα τί χρὴ ποιεῖν; ἀποκρίνασθαι· τῷ νόμῳ χρῆσθαι. Καὶ διὰ τοῦτο τοῦ νομίσματος αὐτοῦ ἐπὶ θάτερα πέλεκυς κεχάρακται, ἐπὶ θάτερα δὲ ἐξ ἑνὸς αὐχένος πρόσωπον ἀνδρὸς καὶ γυναικός. καὶ ἐκ τούτου λέγεται ἐπὶ τῶν ἀποτόμων τὸ Ἀποκεκόφθαι Τενεδίῳ πελέκει.

Debet autem hic in rebus ipsis utriusque consensus ad obtinendam caussam nostram eo efficacior videri, quod longe alia via incedunt alii interpretes proverbii, de qua re videndi sunt commentarii. Ad alterum locum quem supra dicebam veniamus:

Etym. Magn. 144, 25.

Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἰθακησίων πολιτείᾳ τὸν Κέφαλον οἰκοῦντα ἐν ταῖς ἀπ' αὐτοῦ κληθείσαις Κεφαλληνίαις νήσοις ἄπαιδα ἐπιπολὺ ὄντα ἐρόμενον τὸν θεὸν κελευσθῆναι ᾧ ἂν ἐντύχῃ θήλει συγγενέσθαι. παραγενόμενον δὲ εἰς τὴν πατρίδα καὶ δὴ ἐντυχόντα ἄρκτῳ κατὰ χρησμὸν συγγενέσθαι. τὴν δὲ ἐγκύμονα γενομένην μεταβαλεῖν εἰς γυναῖκα καὶ τεκεῖν παῖδα Ἀρκείσιον, ἀπὸ ἄρκτου.

Heraclides 27, 10.

Κεφάλῳ μαντευσαμένῳ περὶ παίδων ὁ θεὸς εἶπεν, ᾧ ἂν ἐντύχῃ (θήλει) πρῶτον συγγενέσθαι. τὸν δὲ περιτυχεῖν ἄρκῳ καὶ πλησιάσαντος γενέσθαι γυναῖκα, ἐξ ἧς τὸν Ἀρκείσιον φερωνύμως ὀνομασθῆναι λέγεται.

At, inquit, rerum concordiam video, requiro verborum. Quippe excerptores dum rem sequuntur et tenorem narrationis, in verbis minus anxie se ad exemplar suum astringentes variare orationem gestiunt, vel quia iuvat vel ut aliquid tamen de suo afferant. Res peritis ex grammaticorum scriptis notissima. Non secus accidit in his Aristoteliis, quorum unum modo exemplum ascribere volo. Pollucem constat in libro octavo Aristotelis potissimum vestigiis insistere: ibi 85 sq. de *ἀνακρίσει τῶν θεσμοθετῶν* haec extant: *ἐκαλεῖτο δέ τις θεσμοθετῶν ἀνάκρισις, εἰ Ἀθηναῖοί εἰσιν ἑκατέρωθεν ἐκ τριγονίας, καὶ τὸν δῆμον πόθεν, καὶ εἰ Ἀπόλλων ἔστιν αὐτοῖς πατρῷος καὶ Ζεὺς ἕρκιος, καὶ εἰ τοὺς γονέας εὖ ποιοῦσι, καὶ εἰ ἐστράτευνται ὑπὲρ τῆς πατρίδος, καὶ εἰ τὸ τίμημα ἔστιν αὐτοῖς.* Fontem ipsum prodens Lex. Rhet. auctor post Photium 670, 14 Porson. *Κατὰ Ἀριστοτέλην οἱ θεσμοθέται ἐκ τῶν θ´ ἀρχόντων, αὐτοὶ ἓξ ὄντες· οἱ δὲ λαχόντες ὑπὲρ τῆς βουλῆς τῶν πεντακοσίων καὶ τοῦ δικαστηρίου δοκιμάζονται πλὴν τοῦ γραμματέως, ἐρωτώμενοι τίνες αὐτῶν πατέρες· ὁμοίως καὶ δήμων τίνων εἰσί· καὶ εἰ ἔστιν αὐτοῖς Ἀπόλλων πατρῷος καὶ Ζεὺς ἕρκιος· καὶ εἰ τοὺς γονέας εὖ ποιοῦσι· καὶ εἰ τὰ τέλη τελοῦσι· καὶ εἰ τὰς ὑπὲρ τῆς πατρίδος στρατείας ἐστρατεύσαντο.* Sic se res habet ubique.

Ut illuc revertar, forsitan ne nunc quidem omnibus persuaserim. Sed si qui offirmatius renitentur, his, credo, expugnabuntur argumentis, quae in ultimum locum seposui. In Samiorum 15, 10. Heraclides: *Αἴσωπος ὁ λογοποιὸς εὐδοκίμει τότε· ἦν δὲ Θρᾷξ τὸ γένος, ἠλευθερώθη δὲ ὑπὸ Ἴδμονος τοῦ κωφοῦ, ἐγένετο δὲ πρῶτον Ξάνθου δοῦλος.* Scholia Arist. Avv. 471. *Ἦν δὲ ὁ Αἴσωπος Θρᾷξ· ἠλευθερώθη δὲ ὑπὸ Ἴδμονος τοῦ κωφοῦ· ἐγένετο δὲ πρῶτον Ξάνθου δοῦλος.* Compilavit, aiunt, scholiasta Heraclidem. Bona verba, quaeso: hic libellus ita latitavit, ut ne infimi quidem aevi grammaticis praesto fuisse

videatur. Nec profecto doctissimus interpres Aristophanis, qui toties in ipso fonte Aristotelio proluisset labra, hic ab instituto suo defecit; ex ipsa politia Aristotelis illa petivit, v. commentarios. Quo exemplo simul docemur, excerptores non semper compendifecisse verba auctoris sui: nempe difficile fuerit ubique Aristotelis concinnam brevitatem etiam breviorem facere. Potius opera illorum versabatur in eo, ut multa prorsus resecarent ab Aristotele explicata, alia latius enarrata conciderent, quaedam non mutata conservarent. — Venimus ad postremum locum p. 22, 1 sq. Qui beneficio factum est optimi codicis, ut ad corroborandam sententiam meam externum quidem et adventicium, sed gravissimum tamen addat momentum. Non repetam quae accurate explanavi in commentariis omnia, tantum dicam: iteraverat Aristoteles in politiis — ita enim solent qui multa scribunt; quod cum in Plutarchum cadit et Ciceronem, tum in ipsum Stagiritam — quod in Rhet. III, 2. de versiculo Simonideo in gratiam Anaxilae Rhegini per iocum observaverat. Quae si qui forte ex Rhetoricis inculcata ab aliquo opinabitur, eum a futili commento ad id quod res est illico retrahent quae in commentariis dicta sunt. In quibus ne ea quidem omisi, quae in aliis operibus Aristotelis extant cum his Heraclideis, quae ex politiis Aristotelis manaverunt, congruentia.

Ergo pro explorato habeatur, Aristotelii operis has esse reliquias, mancas illas quidem multis nominibus et, si ad generosam prosapiam respexeris, frivolas, sed ut et de pristino decore non absurda possit capi coniectura et nobis sero natis in lucro deputandum sit, has tamen guttulas ex Aristotelio oceano superesse. Pristinum decus cum dico, qui Aristotelium exemplum expressisse repertus est, eum, nisi quid contra dicat, par est credere ad auctorem suum ita sese accommodasse, ut non

temere nativam operis compagem disiiceret. Igitur qui ordinem civitatum apud Heracliden mirabiliter confusum dictitant, ii reputabunt, quid secutus sit Aristoteles ipse, universe quidem constare; — accepimus enim, Aristotelem seorsum collocavisse civitates *δημοκρατικάς*, *ὀλιγαρχικάς*, *ἀριστοκρατικάς*, *τυραννικάς*, v. Diog. Laert. V, 12, 27. coll. Vit. Menag. p. 404, 68. Westerm. [3] —; sed illud non aeque compertum est, ad cuiusnam aetatis statum civitatum direxerit iudicium, suaene an superioris, et, si hoc, ad cuius. Est hoc totum obscurum multisque et magnis, si rem scrutere subtilius, obsitum difficultatibus, nisi forte vanis coniecturis indulgere melli est. Ab Atheniensium quidem civitate exorsum Aristotelem crediderim et ipsum; pariter non absonum fuerit statuere, ad Lacedaemoniorum perrexisse, aristocraticarum nobilissimam urbem cum democraticarum nobilissima componentem. Cui annexam Cretensem esse quis mirabitur in tanta utriusque institutorum similitudine? Post has ratio deficit estque eo difficilius ratiocinando procedere ulterius, quia multae politiae funditus evanuerunt. Mihi quae sciri nequeunt, ne sciscitari quidem volupe est: tantum dicam, nisi quis eruerit Aristotelium ordinem, cavendum esse, ne Heraclideam seriem per temeritatem excerptorum vitiatam opinemur.

Restat ut unum paucis attingam, unde maior fides his excerptis accrescat. Etenim vel excerptor Heraclideae epitomae ea est in negotio suo religione versatus, ut, cum Aristoteles in institutis iis, quae etiamtum du-

---

3) Doctus censor Halensis a. 1827, 92. p. 740. cum verisimile esse pronunciat, Aristotelem politias in litteram digessisse, verum dixit de hominibus nostrae aetatis, qui reliquias collegerunt. De Aristotele falli testimonia illa docent. Quod autem antestatur Harpocrationem s. v. *Μύριοι* p. 129, 17. *διείλεκται περὶ αὐτῶν καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ κοινῇ Ἀρκάδων πολιτείᾳ, ἀρχόμενος τοῦ βιβλίου*, aut nescio quid sibi velit, aut vehementer fallitur.

rarent, praesenti tempore uteretur, id ille fideliter imitatus sit, licet ea qua vixisse putandus est aetate, illa dudum intercidisse videri debeant [4]). Sic enim solent nonnunquam scriptores recentiores loqui de institutis priorum temporum, quae ex eorum aequalibus acceperunt, ut suam quodammodo personam exuant, de quo admonuit Schoemannus ad Plutarchi Agid. p. 135. Tu nostri libelli expende loca haec: p. 5, 14 sq. de novem archontibus Atticis deque undecimviris; 6, 14. diserte *κρυπτία ἔτι καὶ νῦν* dicitur in consuetudine Lacedaemoniis esse; 7, 1. de ephoris Spartanis; adde 7, 7. et 9 sqq., 8, 11. 14, 6. 17, 5. 18, 2., ubi *Λύκιοι διῆγον ληστεύοντες*, nempe *τὸ παλαιόν*; *νόμοις δὲ οὐ χρῶνται κτλ.*; 16, 6. 19, 4. 20, 5. 12. 15. 21, 12. *Πολιτείαν δὲ κατεστήσαντο ἀριστοκρατικήν*, sc. conditores Rhegii; *χίλιοι γὰρ πάντα διοικοῦσιν —· νόμοις δὲ ἐχρῶντο τοῖς Χαρώνδου τοῦ Καταναίου*, ubi fortasse *χρῶνται* refingendum erit; 23, 4. 24, 6. 28, 5. Aliquoties tamen, cuius rei codices nostri testes sunt, librarii praesenti tempori, quod in libro archetypo fuisse consentaneum est, substituerunt praeteritum. In Atheniensium 5, 13. deteriores libri *ἐπεμελοῦντο* praebent, meliores *ἐπιμελοῦνται*. Quo ego fretus in verbis praegressis, quae a consequentibus dirimenda docui in commentariis, debebam proscripto quod omnes libros infecit *ἐδύνατο* retribuere scriptori: *Ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴ πολλὰ δύναται:* irrepsisse enim illud videtur, postquam quae separanda erant prave coaluerunt. Verum, ne quis ubicunque tempus oc-

4) Harpocration vetera instituta ubi ipse enarrat, praeteritum solet ponere, ut oportebat: cum Aristotelis auctoritatem sequitur, retinet tempus praesens. Exempli gratia 174, 9. *Ἀρχή τις παρ' Ἀθηναίοις ἦν οἱ ταμίαι· παραλαμβάνουσι δ' οὗτοι τό τε ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τὰς νίκας κτλ., ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν Ἀθηναίων πολιτείᾳ· εἰσὶ δέ τινες καὶ τῶν τριήρων ταμίαι, ὡς ὁ αὐτὸς φιλόσοφός φησιν. ὅτι δὲ καὶ τοῖς τριηράρχοις παρείποντο ταμίαι, δεδήλωκεν Εὔπολις.*

currit praeteritum, Aristoteliam rationem derelictam fingat, ipsum Aristotelem in institutis multis, quae iam tum obsolevissent, praeterito usum esse, cum res ipsa fert tum certa quaedam loca comprobant. Velut Polit. VIII, 2. (p. 220, 2 Goettl.) *ἦν ποτε καὶ περὶ Μακεδονίαν νόμος κτλ. — ἐν δὲ Σκύθαις οὐκ ἐξῆν πίνειν κτλ. —, ἐν δὲ τοῖς Ἴβηρσιν καταπηγνύουσι κτλ.* Sic in Thessalorum politia (v. supra p. VIII.) de pelta ita loquitur, ut eam speciem sua aetate antiquatam fuisse appareat. Eodem modo Heraclides in politia Ceorum p. 14, 5. *τὸ παλαιὸν ὕδωρ ἔπινον οἱ παῖδες κτλ.*, cfr. etiam 28, 10. 29, 10. Quod autem p. 10, 17. de Cyrenensibus narratur: *Νόμος δὲ ἦν κτλ.*, non tam lex ea tum abrogata, quam verba in continuitatem historiae alicuius primitus illigata fuisse videntur; nec aliter decerno de p. 16, 19., ubi res perspicua est, et 23, 3.

Verumenimvero in Heraclideis politiis numero XLIII interveniunt graecis aliquot barbarorum: Lyciorum, Etruscorum, Phasianorum, Lucanorum, Thracum. Quorum si soli Phasiani immiscerentur Graecis, Milesiorum colonos Phasin condidisse recordantibus Graecia libera maneret a colluvie barbarorum. Atque ut eadem excusatione Lycios amoliare, v. Rad. Rochett. Hist. Col. Graec. II, 189 sq.; at quid Thracibus, Lucanis, Etruscis fiet? Nonne actum de nostris rationibus est? Vel sic bono animo sum: adest illustris testis Cicero Finn. V, 4, 11. „Omnium fere civitatum non Graeciae solum, sed etiam Barbariae ab Aristotele mores, instituta, disciplinas; a Theophrasto leges etiam cognovimus.“ Qui ad *πολιτείας* mihi videtur, non simul ad *νόμιμα βαρβαρικά*, geminum opus politiarum, respexisse: aliter sententiam vix ita implicaturus erat: *non Graeciae solum, sed etiam Barbariae.* Quanquam non ignoro aliorum sententiam cum

nostra discrepare [5]). — Ut verax fuerit augur Niebuhrius Hist. Rom. I, p. 14. „Aristoteles politien umfassten nicht bloss Tarent, und italiotische städte, sondern müssen auch italische völker beschrieben haben, man möchte vermuthen, Rom selbst. Vergl. Plut. Camill. 140, A. Q. Rom. 265, B. Dionys. I, 72. p. 58, C.“ Adde Varr. L. L. VII, 70. Nunc enim ex disputatione nostra consequitur, Italicos populos non fuisse a politiarum communione secretos; exemplo Lucani sunt et Etrusci. Sed vir summus quod Romam in politiis infuisse coniicit, insciens vel verum dixit vel id quod mihi verum videtur. Non enim Niebuhrius ad *νόμιμα βαρβαρικά* tunc videtur attendisse, quorum *νόμιμα Ῥωμαίων* particulam fuisse, ut *πολιτεία Ἀθηναίων* rell. operis *τῶν πολιτειῶν*, iam a Ger. Io. Vossio dudum observatum est. Quanquam ego, ut dixi, duce Heraclideo libello *πολιτείας* a *νομίμοις βαρβαρικοῖς* non prorsus divisa fuisse mihi persuadeo.

Ex solarum enim politiarum armario sua instruxisse excerptorem posui, itaque sentio. Nunc, antequam planum faciam, cur politias non separem a *νομίμοις βαρ-*

5) C. Stahrius l. c. p. 246. „Die stelle des Cicero, die so äusserst wichtig ist, besagt nichts anderes, als dass Aristoteles wie bei den Griechen, so auch bei den barbaren nach den einzelnen staaten die mores, instituta und disciplinas besprochen habe; der angabe aber für *ein* buch ist nicht näher gerückt, als wenn von jemand behauptet würde, er habe eine komödie und eine tragödie geschrieben. Viel wichtiger dagegen ist ein anderes, was aus jener stelle unzweifelhaft resultirt, dass nämlich die methode der abfassung auch nach entsprechendem inhalt bei beiden werken dieselbe gewesen“, et cett. Et p. 244. „Wir sind berechtigt, die *νόμιμα βαρβαρικά* für ein seitenstück zu den politien griechischer staaten zu halten, mit welchen es gewissermassen gleichen schritt hielt, indem es gewiss ist, dass er, ebenso wie er in diesen die griechischen gemeinverhältnisse erörterte, es in jenem mit den barbarischen staaten in gleicher weise machte. Dennoch war das werk getrennt von den politien und nicht eins mit denselben“ etc. In omni hac disputatione nihil Stahrius ex Heraclideo libello lucri fecit, quem penitus ignoravit; nec locum Sopatri Photiani expendit. Alias aliter decreturus erat vir doctus. Isaacum Casaubonum *πολιτείας* et *νόμιμα* iuxta habuisse constat.

βαρικοῖς, ipse adversariis meis porrigam pugionem, quo adoriantur disputationem meam illi quidem, sed ut impetus retusurum sperem. Nempe quae infra p. 18, 6. de Etruscorum impudentia leguntur, eadem diserte ex Aristotelis *Τυῤῥηνῶν νομίμοις* Athenaeus apponit, v. Commentarios. Nonne ergo Heraclidea ex compluribus sunt et diversis libris Aristoteliis corrasa dicenda? Id ut ego credam non facile adducor priusque omnia tentanda arbitror, ut istam necessitatem effugiam. Quis enim illo statuto probabilem reddat rationem, cur barbara mediis graecis inserta legantur? Vidimus autem quam excerptor a licentia alienus fuerit. In eas potius partes trahor, ut *νόμιμα βαρβαρικά* per posteriores demum scriptores ex orbe politiarum sublata suspicer, quae Aristoteles aut eodem ambitu comprehendisset aut de certo genere politiis graecis superaddidisset [6]. In indicibus quidem operum Aristoteliorum seiunguntur: quorum quanti faciunda sit auctoritas exinde colligas, quod Vit. Menag. 404, 92. Westerm. *νόμιμα Ῥωμαίων* seorsum commemorat; tum addit *νομίμων βαρβαρικῶν συναγωγή*. At illa pars fuerunt *νομίμων βαρβαρικῶν*. Eadem Vita rursus 404, 68. *Νόμων συστατικῶν ά. νομίμων δ'. πολιτείας πόλεων — ρνή*. De quibus ut non satis explorate iudicari liceat [7]: at fortasse haud improbabilis est opinio,

6) Censor Halensis l. c. p. 740. „Aus Varro de L. L. VI, 94. (VII, 70.) geht hervor, dass die *νόμιμα βαρβαρικά* ein eignes von den politien besonderes, vielleicht ihnen angehängtes buch war, in der weise der schrift des Heraklides Pontikus." Quid ex illo potissimum loco ad hanc sententiam stabiliendam peti possit, me quidem fugit.

7) Pro *νόμων συστατικῶν* scribendum *συσσιτικῶν*, v. Boeckh. in Plat. Min. p. 78 sq. Nec ignoro, apud Diog. Laert. V, 26. pro *νομίμων δ'* extare *νόμων δ'*, idque visum esse quibusdam etiam cum Anonymo communicandum. Nam speciose provocant ad Gellium N. A. II, 12. „In legibus Solonis — legem esse *Aristoteles refert* scriptam ad hanc sententiam: Si ob discordiam dissensionemque civium" et quae sequuntur satis nota. Quanquam poterant ea in politia Atheniensium inesse. Utut est, prorsus

pellucere per illam compositionem aliquod de communione et consortio utriusque operis indicium. Utut est, in politiis Graecorum et *νομίμοις βαρβαρικοῖς* idem fuisse Aristoteli propositum, et Ciceronis ille locus fidem facit, et consentiunt universi. *Politias* enim illis concessit solis, qui scriptis legibus uterentur, liberi homines; barbarorum civitates *νομίμων* appellatione disparabat, utpote legibus non scriptis usorum. Fortasse id quoque in rem meam convertere licebit, quod in politiis *τυραννικάς* separatim tractavisse dicitur. Quas interpretari vix licebit graecas; eas enim fidem excedit Aristotelem a *παρεκβάσει* illa sua regiae potestatis recensuisse: sed barbarae civitates intelligendae videntur.

Lycios deprehendimus in Heraclideis. Quos ipsos apud Aristotelem aeque in politiis sedem habuisse docet quantivis pretii testimonium Photii Bibl. 161. p. 178 Hoeschel., 104, b, 38. Bekker. Narrat enim, Sopatrum Sophistam in *ἐκλογῶν διαφόρων* libris duodecim excerpsisse *ἐκ τῶν Ἀριστοτέλους πολιτειῶν, Θετταλῶν τέ φημι καὶ Ἀχαιῶν καὶ Παρίων* (c. VIII Heracl.), *Λυκίων τε* (c. XV Heracl.) *καὶ Κίων* (h. e. *Κείων*, c. IV Heracl.) [8])

---

opinabilia et ex vano hausta haec sunt quae posuit Stahrius l. c. p. 249: „Wahrscheinlicher ist die annahme, dass wir in diesen durchaus nackt hingestellten *νόμιμα* hellenische *νόμιμα* zu erkennen hätten. — Möglich ist es, dass diese griechischen *νόμιμα* ein theil der politien waren, möglich, dass sie eine besondre schrift ausmachten, zu welcher die *νόμιμα βαρβαρικά* noch ein specielleres seitenstück abgaben.“ Ceterum *νόμους* Aristotelis extitisse negaturis non magnum mihi videtur in Ciceronis illo loco praesidium praesto esse, qui a Theophrasto *leges etiam* ait esse conscriptas. Vel sic enim poterant *νόμοι* Aristotelii extare. Quis enim nescit, quam Tullius in Aristoteliis hospes fuerit? Politias tamen ille et *νόμιμα βαρβαρικά* triverat, sive unum opus fuit sive duo. Ex *νομίμοις Τυῤῥηνῶν* enim accepta videntur quae ex Hortensio affert Servius Virg. Aen. VIII, 479., cfr. Orelli Ciceron. Opp. IV, 2. p. 486. et Muelleri Etrusc. I, 369.

8) Pravo iudicio Wyttenbachius ad Plut. de Virt. Mul. p. 249, D. (Animadverss. T. III. p. 8 Lips.) Ciorum politiam eandem atque Cianorum interpretatur idemque non recte Plutarchi narrationem ad mulieres Ciani-

καὶ ὧν ἐκεῖνος ἁπλῶς ἐν τοῖς πολιτικοῖς αὐτοῦ διαλαμβάνει. Ergo Sopater Lycios in politiis repperit. Pariter de Lydorum urbe, Adramyttio, in politiis erat sermo: Steph. Byz. s. v. *Κέκληται ἀπὸ Ἀδραμύτου κτιστοῦ, παιδὸς μὲν Ἀλυάττου, Κροίσου δὲ ἀδελφοῦ, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν πολιτείαις.* Aeolenses, inquit, ea urbs et Atticos accepit colonos, v. Rad. Rochett. III, 135 sq. At quid cogit, ut eo perfugio utamur? Manent certe Lycii, manent, si Heraclideum suffragium audis, cum Thracibus Italiae populi politiis comprehensi. Sed quoniam illud certe obtinebo consensu omnium, quod Sopatro auctore defensito, posteriore aetate singulas partes politiarum et *νομίμων βαρβαρικῶν* nullo discrimine conflatas circumferri solitas esse, non litigabo morosius, si quis Heracliden operum Aristoteliorum in suo genere simillimorum contaminationem quandam introduxisse malet sumere, dum illud confiteatur, de Heraclidei libelli origine

---

das revocat, quae ad Ceas pertinet. Insula enim Ceos cum non solum *Κέως*, sed etiam *Κία* vocaretur, provenit ethnicon duplex *Κεῖος* (*Κήϊος*) et *Κῖος*. Nam formae rarioris et plebeiae, ut opinor, *Κία* quod in Commentariis p. 69. satis certum exemplum in graecis scriptoribus extare negabam, suppeditavit nunc Philo II, 510. Mangey. *Παραμειψάμενος τὴν Ἀττικὴν ἄχρι τῆς Σουνιάδος ἄκρας τὰς ἑξῆς λοιπὸν ἐπεραιοῦτο νήσους τὴν Ἑλένην, τὴν Κίανον, τὴν Κύθνον.* Qui *Κίαν* scripsit. Unde fortasse erit qui sustentaculum arripiat scripturae optimorum librorum Heraclidis p. 13, 13., quae est *τῆς Κίας*. Ego librariis suae aetatis usum inculcantibus — nisi forte mavis excerptori — imputaverim. Certe Aristoteles *Κέως* scripserat. Formae autem *Κῖος* et *Cius* tam frequentes sunt in libris veterum scriptorum, ut ubique *Κεῖος* et *Ceus* infarcire temerarium fuerit. Exempla indicavit Welckerus Scrr. Min. II, 393. Ceterum quae Stobaeus Floril. CXXIII, 12. ex Nicolao Damasceno refert: *Κῖοι τοὺς ἀποθανόντας κατακαύσαντες καὶ ὀστολογήσαντες ἐν ὅλμῳ τὰ ὀστᾶ καταπτίσσουσιν, εἶτα ἐνθέντες εἰς πλοῖον καὶ κόσκινον λαβόντες ἀναπλέουσιν εἰς πέλαγος καὶ πρὸς τὸν ἄνεμον ἐξοδιάζουσιν, ἄχρις ἂν πάντα ἐκφυσηθῇ καὶ ἀφανῆ γένηται* — haec igitur non dubito ad Ceos referre, a quorum moribus ista non videntur abhorrere. Scribendum igitur *Κῖοι*. Fallitur Coraes, qui vel *Κεῖοι* vel *Κιανοί* coniecit, et A. Westermannus Paradoxogr. p. 170., qui *Κίους* illos nescio quos barbaros sibi informasse videtur. Collocavit enim inter Telchines et Triballos.

Aristotelia non esse cur vel tantillum dubitetur. Et ne lectoribus vel minimus haereat scrupulus, et iniiciam ipse et eundem nullo negotio evellam: est enim perlevis. Ductae hae reliquiae dicuntur *ἐκ τῶν Ἡρακλείδου περὶ πολιτειῶν*, cum Aristotelis opus *πολιτεῖαι* nomen habuerit. Scilicet invaluit illa consuetudo apud posteriores scriptores et grammaticos, cfr. Scholl. Ap. Rh. II, 1055. *Χάρων ἐν τῷ περὶ ἱστοριῶν*; IV, 834. *Μητρόδωρος ἐν πρώτῳ περὶ ἱστορίας*; Diog. Laert. III, 1, 5. *Δικαίαρχος ἐν πρώτῳ περὶ βίων* et saepe alias, v. Meinek. Philoll. Exx. in Athen. I, p. 12. II, p. 42. Non animadvertit Roulezius de Heracl. Pont. p. 31. cum Wyttenbachio argutius distinguens inter ea scripta, quae *βίοι* et *περὶ βίων* inscriberentur.

Ex iusta aestimatione pannorum Heraclideorum quid ad censendum opus Aristotelium consequamur, non potest obscurum esse. Nam praeterquam quod veritas ipsa a fraude atque erroribus liberata rectis hominibus grata est, politiarum ab omnibus semper ardentissimis votis expetitum opus iam paullo tamen lautius instaurari poterit multaque gravissima auctoritate Aristotelis astrui, quorum testes adhuc desiderabamus locupletiores. Etenim in auxilium adhibitis Heraclideis haud pauca ex Aristoteliis recuperare licebit intelligeturque evidentius, quantum materiae ex uberrimo opere posteriores scriptores in suum usum converterint et quam nos saepe in Aristoteliis vestigiis, dum antiquitatem peragramus, pedem ponamus inscii. Ostendi identidem in commentariis, quam longe lateque ex Aristotelio iugo ad Callimachum, Strabonem, Pollucem, Stephanum, Plinium alios flumina dimanaverint. Nemo tamen tantum ex Aristotelis politiis abstulisse quam Plutarchus videtur [9]). Praeterea ex his

9) Saepenumero non nominato fonte suo Plutarchus Aristotelem auctorem habuit. Tu confer exempli caussa Thes. XV cum Quaestt. Gr.

XLIII politiis Heraclidis XV tantum ab Aristotele perscriptas aliunde noveramus: de Ceorum dubitabat Broendstedius Itiner. Graec. I, p. 57., de Cumaeorum Ebertus Diss. Sic. p. 13., utrum Italiae an Aeolicae urbis intelligenda esset et rell. Quales dubitationes nunc sponte concidunt.

Verum non eas solum utilitates habet Heraclideus libellus, sed hanc etiam, ut investigare diligentius possimus, quorum se ad auctoritatem composuisset Aristoteles ipse, et ut loci Aristotelii sine indice libri allati ad sedem suam retrahantur. Iam si quaeras, quos ille in describenda antiquitate civitatum duces sibi primarios sequendos duxerit — nam de statu civitatum, qui aut tum erat aut florentibus rebus publicis, aequales fide dignos percontabatur, opinor, aut usu edoctus et experientia erat —, praeter poetas antiquissimos, quorum testimoniis quantum dederit vel Heraclidea haec arguunt, maxime scriptores domesticos *κτίσεων*, horographos, aliorum eiusmodi commentariorum auctores evolvisse, id in una Samiorum politia luculentissime ostendimus. Ecquis enim fortuito factum autumabit, quod in his angustiis ter ad Eugaeonem Samium [10]), logographum perantiquum, et horographos Samios reiicimur? Vide commentarios p. 71 sqq. Hellanicum Lesbium secutus est, cum in Ithacensium Telemacho uxorem Nausicaam, filium Perseptolin dedit, v. Eustath. Odyss. *Π*, 118. p. 1796, 41. In rebus Siculis ad Hippyn se Rheginum, vetustum scripto-

p. 298, F., Aristotelem in Syracusanorum apud Athen. X, 439, E. cum Plut. Dion. VII., Hesych. s. v. *Ἄσπετος* cum Plut. Pyrrh. I. et alia. Vide Heerenium de Fontt. Plut. p. 18.

10) Ita recte scribi, *Εὐγαίωνα*, discimus ex canone Theognost. p. 29 3. *Τὰ διὰ τοῦ αιων βαρύτονα κύρια ὑπὲρ δύο συλλαβὰς διὰ τῆς ει διφθόγγου γράφεται, οἷον Αἰγαίων Αἰγαίωνος, Ἀκταίων Ἀκταίωνος, Ἀλκμαίων Ἀλκμαίωνος, Εὐγαίων Εὐγαίωνος.* Perperam G. Bernhardy ad Suid. s. v., qui *Εὐγαίων· ὄνομα κύριον* habet, „opinor *Εὐγέων*“ ascripsit.

rem, contulisse videtur: confer Ath. I, 31, B. *Ἵππυς ὁ Ῥηγῖνος τὴν εἰλεὸν καλουμένην ἄμπελον βιβλίαν φησὶ καλεῖσθαι· ἣν Πόλλιν τὸν Ἀργεῖον, ὃς ἐβασίλευσε Συρακοσίων, πρῶτον εἰς Συρακούσας κομίσαι ἐξ Ἰταλίας. εἴη ἂν οὖν ὁ παρὰ Σικελιώταις γλυκὺς καλούμενος Πόλλιος ὁ Βίβλινος οἶνος. ἐν τῷ χρησμῷ, φησίν, ὁ θεὸς ηὐτομάτισε· Πῖν' οἶνον τρυγίαν, ἐπεὶ οὐκ Ἀνθηδόνα ναίεις, Οὐδ' ἱερὰν Ὑπέραν, ὅθι κ' ἄτρυγον οἶνον ἔπινες.* Compara cum his Aristotelis disputationem a Plutarcho servatam, quam indicavi supra p. XII.

Iam ultimam tollam dubitationem quae de Aristotelio fonte huius libelli moveri possit. Videmus Heraclidis cum alias saepe tum maxime p. 8, 11 sqq. mire convenire cum iis quae alii scriptores ex Ephoro Cumaeo repetunt. An vero Aristotelem Ephori scrinia compilavisse in animum inducemus, h. e. illius, qui ex equo illo Troiano prodisset? Nae Aristoteli insignem videremur iniuriam facturi, si ab Isocratio discipulo sua mutuatum suspicaremur. Immo consensus ille facilem habet explicationem. Eosdem uterque fontes adierat: in illo quidem loco, qui est de moribus Cretensium, eos sequuntur auctores, qui *τὰ Κρητικά* conscripserant, qui multi fuerunt. Hinc satis claret, qui fiat, ut vel verba utriusque paene concordent.

Postremo iterum admonebo homines doctos, in usurpando libello ne obliviscantur, excerpta haec esse excerptorum eaque quasi articulatim expendenda. Cuius rei ignoratio dici non potest quot errores pepererit. Omnino in tanta obscuritate historiae libelli scienter uti hoc absconditorum largitore perpauci noverunt. Adeo et ii qui medicinam aegris verbis conati sunt facere, paene ubique lapsi reperiuntur, et qui Heraclideas opes ad doctas disputationes adhibuerunt, plerumque impruden-

tius oblatis utuntur. Nunc caute tractatis his reliquiis etiam maiorem habere fidem addiscemus.

CAPUT SECUNDUM.

Feci, ut quid de Heraclideo libello res ratioque statuere iuberet continua narratione edissererem. Ita enim placebat, ut dum meam exponerem sententiam et confirmarem, procul haberem placita aliorum, quo facilior procederet disputatio neque tenor identidem interpellaretur. Atque utinam huiuscemodi quaestiones tam expedite conficere liceret! Minus profecto molestiae exantlandum foret vel scriptoribus vel lectoribus, nec peius, opinor, consuleretur veritati. Nunc non licet. Fuerunt enim iam ante nos viri ingenio praestantes et doctrina, quorum iudicia ignorare et pro nihilo ducere, id hercle aut stolidae arrogantiae est aut probrosae levitatis, quod ego utrumque crimen perhorresco. Mihi vero ingratum superiorum doctorum sententias percensendi laborem eo minus detrectare licebat, cum non leviculi quidam singulorum quorundam errores et a prudentissimo quoque dudum depositi castigandi sint, sed quos per omnem orbem litteratorum longe lateque disseminatos ita invaluisse videas, ut verendum sit, ne praeconceptarum amor opinionum ipsi officiat veritati. Versabor autem in hac parte ita, ut fontes errorum aperiam eosque paucis refellam: in qua disputatione aliqua supplebuntur quae ad meam sententiam corroborandam aliquid addent ponderis: quae consulto a me in hunc sunt locum operae reposita.

Vulgo *Heraclidae Pontico* hunc libellum tribuunt, cuius ego nomen adhuc vix semel usurpavi; doctorumque disquisitiones a Pontico illo aptantur in eiusque vita scriptisque illustrandis fere consumuntur. Quo nihil toti

quaestioni perniciosius cogitari potest. Ponunt enim tanquam certum atque confessum quod erat demonstrandum, si modo poterat. Ita ab ipso quasi limite disputationis a recto itinere aberrantes non poterant non, ut cum Pindaro loquar, *παρὰ σκοπὸν τὰ πολλὰ βέλεα καρτύνειν χεροῖν.* Nempe architectus fraudis fuit Nicolaus Cragius Ripensis. Qui cum ex editione principe verba scriptoris repetenda curaret, libellum simplici *Ἡρακλείδου* nomine et in codicibus et in exemplari Romano inscriptum *Pontici* esse Heraclidis maluit. Credo, quod inter tot Heraclidas nobilissimi illius scriptoris nomen primum sese offerebat recordabaturque Cragius, Ponticum a talibus scriptis non abhorruisse. Haec Cragii coniectura, in cuius ille commendationem ne verbum quidem addidit, ab omnibus paene qui de hoc libello quaesierunt, tacite arrepta perversissimarum opinionum segetem peperit et quominus quid rei esset perspiceretur fuit impedimento. Aliquid tamen suspicionis interdum quibusdam subnatum est: nam qui se praecautos esse volunt, dicere ita solent: Heraclides Ponticus *qui dicitur,* aut: Heraclides Ponticus *vel quisquis demum illius sibi nomen arrogavit.*

Qui autem primus hanc quaestionem accuratius disceptare instituit, G. D. Koelerus, in editione Halis Saxon. a. 1804 foras data, postquam de vita librisque Pontici Heraclidae verbose disseruit, p. XXVIII — XL *de his fragmentis, eorum fontibus atque editionibus* explicat. Versari autem ait p. XXIX. in controversia, *contineatne hic liber vere continuo sermone auctoris non immutato fragmenta libri unius aut plurium, an potius sit passim interceptis quibusdam epitome.* Aegre contrecto hunc inanissimorum commentorum tanquam globum quendam atque acervum: sed faciam ita, ut Koeleri verba fere ipsa ponam. Decernit igitur, *alia concisa esse, ut*

epitomen prae se ferant, alia verbosiora et aliena fere aut inutilia. Ergo alia videri fragmenta, alia epitomas: deberi auctori alia, alia esse epitomatoris. Veluti huius esse capita 1. 2. 3., quod tamen auctoris manum ex parte maxime reddiderit, 4 et alia. Nimis brevem esse expositionem in constitutione Lycurgi et Solonis; aliena et supervacanea quae c. 1. de Hippomene, 2. de Alcmane, 3. de Archilocho, de corvo albo cett. narrantur. Priora fragmenta copiosius et disertius scripta esse, servato ordine chronologico; posteriora multo negligentius, nulla illius ratione habita. Multa ubique non politica immisceri, geographica, biographica, mythologica, grammatica et etymologica: non esse quomodo miram illam rerum varietatem ad finem, quem titulus profitetur, referas eamque satis explices.

Huc loci progressi sistamus pedem et parumper animum colligamus. Ordinem temporum *in posterioribus fragmentis* violatam dicit: ego nego idque supra confeci. Sed haec et alia levia sunt prae eo errore, in quem illapsus Koelerus est, cum *multa ubique non politica immisceri* iecit. Nempe ille vim vocabuli πολιτείας ex vulgari consuetudine nostratium hominum definiens eiusmodi librorum fines angustissimis terminis circumscribit itaque loquitur, ut de Aristoteliis politiis vix fando quicquam accepisse videatur. Politiographi autem quam late patere operam suam voluissent in superioribus consulto docui accuratius. Nunc ad Koelerum revertor.

Appellat haec fragmenta *cinnum ex pluribus iisque diversis libris coagmentatum.* Priora quinque fragmenta vere politica esse concedit, alia videri ex aliis Heraclidae Pontici libris petita, ex libro de insulis, ex κτίσεσιν, ex libro περὶ ὀνομάτων, ex diversorum denique generum libris. Serie autem, qua singula fragmenta or-

dinantur, nihil perversius esse aut perplexius posse. Nam Atheniensium Lacedaemoniorumque civitatibus subiungi Cretensem *insularem et alieniorem adhuc Cyrenaicam in Africa.* Inde redeundum esse in Graeciam etc., denique dissipata mirabiliter esse quae una expectes.

Haec nihilo illis, quae excussimus, meliora. Nam quod libellum ex variis pannis Ponticis consutum ponit, nihil ille ad Ponticum pertinet omnino; quod civitatum ordinem laesum opinatur, geographum ille sibi Heracliden informavisse videtur, qui proximas quasque deinceps regiones perlustret.

Postremo Koelerus p. XXXV. ita concludit: *Optimum reor statuere, aliquem e variis libris Heraclidae politicis et geographicis nonnulla excerpsisse et deinde ad marginem adscripsisse quae eius generis in aliis eius libris offenderet, prout casu sibi offerrentur. Sic possunt quae de Archilocho c. 3. 8. 22. quaeque de Homero 3. 31., e libro quem de ambobus scripsit huc translata esse; de Cymaeorum nummis ex libro* περὶ εὑρημάτων; *prima decem fragmenta possunt ex libris* περὶ πολιτειῶν *excerpta esse, certe sex priora, quattuor sequentia ex libro* περὶ νήσων *sqq. Atque haec cum aliis alieno loco in textum fuerint invecta, qui plura fert aperta vestigia violentissimae interpolatione sibi factae iniuriae, velut c. 2. 7 et alibi.* Corruunt ista omnia, si vera sunt quae capite primo proposui, ut refutare operae non sit. Quod autem Heraclidei περὶ πολιτείας libri nusquam fiat a veteribus scriptoribus mentio, tantum abest ut dubitationem aliquam moverit Koelero, ut p. XXXVII. fingat, veram inscriptionem potuisse esse συναγωγὴ ἱστοριῶν: quae nescio quo casu cum oblitterata esset, librarium procudisse alteram. Ex reliquis hariolationibus, in quibus Koelerus sibi placet l. c., unam verbo perstringam; serpsit enim latius. Ait enim p. XXXVIII., *fragm. 9 pro Heraclideo agno-*

scere videtur ipse Cicero de Divin. I, 57, 130., qui archetypum integrum ibi legisse videtur etc. Verba Tullii sunt: „Ceos accepimus ortum Caniculae diligenter quotannis solere servare coniecturamque capere, ut scribit Ponticus Heraclides, salubrisne an pestilens annus futurus sit." In Koeleri sententiam concessit Broendstedius Itin. Graec. I, 79. aliique. Addunt docti homines ibid. I, 23, 46. „Matrem Phalaridis scribit Ponticus Heraclides visam esse videre in somnis simulacra deorum, quae ipsa domi consecravisset" etc. Quid Creuzerus? „Haud dubie", ait p. 116., „in Politiis." Pro explorato celebrant alii. Nempe in excerptis nostris mater Phalaridis concremata narratur. Immo utramque memoriam Ciceronis ad *Προοπτικά* Heraclidis magna cum probabilitate rettulerunt alii.

Postremo adiicit Koelerus, posse Heronem, oratorem Atticum, qui teste Suida scripserit *ἐπιτομὴν τῶν Ἡρακλείδου ἱστοριῶν*, eum ipsum esse, a quo haec fragmenta habeamus. Aliquot annis post idem Koelerus in *Auctario annotationum* p. 129. *epilogi instar nonnihil addit de fontibus, unde politica sua hauserit Heraclides.* Ubi adverte animum, cum virtute dici *politica:* vidimus enim in quantas Koelerus angustias politiographos compegerit. Ibi haec: *Primus, in quem incidat mens, est Aristoteles, cuius πολιτείαις consimilior Heraclideo libro fuerit nullus. — Atque multae sunt in illis, quae in nostro quoque habentur adumbratae. Imo sunt obvia nonnulla apud Heracliden valde congrua cum Aristotelici fragmentis. Quid? liber Aristotelicus latuisse nostrum vix potest, qui Aristotele magistro erat usus seque ad eius exemplum composuerat. Proinde ex illo a se lecto multa ad usus suos converterit. Cum tamen Heraclideis insint quae abhorrent ab illis, quae in notis indicantur, Heraclidem non compilasse scrinia Aristotelica tantummodo clare*

apparet. Potuit etiam deprompsisse nonnulla e Protagorae libro de republica; praeter hoc ex aliis non paucis poterat haurire et cett. Ad Aristotelem redit p. 137., ubi haec extant: *Clara passim extant vestigia ex Aristotele haustorum; cfr. de cryptia, de Ancaeo, Cephalo, Tyrrhenis, Arcesio dicta. Aeque probabile est quae de Tenne narrantur, petita esse ex Aristotele; quanquam putari potest, Heraclidea ex eodem fonte manasse, quo Aristotelica. Ne quis tamen nusquam ab Aristotele diversà tradi credat, loca occurrunt, ubi ab Aristotele dissentitur, v. c. in nomine Teno ponenda. Vide p. 50 notata et alibi.*

Ergo ne Koelerum quidem non advertit Aristotelia origo, nisi quod in tralaticia demersus opinione umbram illam veritatis sibi elabi sivit imprudentius. In quo duo maxime errores breviter taxandi sunt, primum quod Ponticum Heracliden, discipulum scilicet Aristotelis, magistri pennis sese exornavisse suspicatur; deinde quod in Heraclideis reperiri contendit quae cum Aristoteliis discrepent. Nam Heraclides, aequalis Aristotelis aetate paullo maior, erat a Platone, quod praeter ceteros Cicero cum aliis locis pluribus tum Legg. III, 6, 14. testatur: „Aristoteles illustravit omnem hunc civilem in disputando locum Heraclidesque Ponticus *profectus ab eodem Platone.* Theophrastus vero, *institutus ab Aristotele,* habitavit in eo genere rerum.“ Sed Plutarchus, fateor, accenset Peripateticorum gregi adv. Colot. c. XIV. itaque tenent alii inferiorum: at qui ab Aristotele institutum diceret unus fuit, quod sciam, Sotion in diadochis Diog. Laert. V, 86., cui primum se Speusippo in disciplinam dedit, tum Pythagoreos sectatus est et Platonem — *καὶ ὕστερον ἤκουσεν Ἀριστοτέλους.* Nempe Sotion videtur coniecturam cepisse ex eo, quod persimili in genere litterarum versatum nosset Heracliden: hinc ille ab Aristotele, signifero Peripateticorum, institutum collegit.

Erat Heraclides sane antiquitatis et ipse litterate peritus Aristotelisque persimilis eatenus, quod in toto orbe studiorum regnare volebat [11]) et in omni varietate doctrinae excellere. Verum id genus eruditionis aetatis potius fuit illius, quam unius Aristotelis; et, ut concedam, Aristotelis exemplum stimulos admovisse Heraclidi, condiscipulo suo, non discipulo, at Heraclides, qua erat ubertate doctrinae de ipsis fontibus haustae, non erat profecto operis Aristotelii excerptorem acturus. — Alter error Koeleri spiritu difflatur. Clare enim ostendisse mihi videor in commentariis, nusquam dissensum inter Aristotelem et Heracliden conspici. Quod enim Koelerus p. 50. ab Heraclide Ceum, ab Aristotele Tenum (v. Plin. N. H. V, 12. coll. Steph. Byz. s. v.) Hydrussam nuncupatam esse pro exemplo dissensionis venditat, vide, quam nugas agat. Quasi vero idem nomen uni vel Ceo vel Teno proprium esse debuerit, ut, qui Ceum id nominis olim habuisse dicat, simul neget, Teno fuisse idem. Immo etiam pluribus olim erat commune, v. Hesych. s. v. *Ὑδροῦσσα* cum intpp.

Koeleriana igitur disputatio licet summe infirma sit debilisque et in capitali peccato exaedificata tota, plerorumque tamen oculos mentemque ita perstrinxit, ut in illius verba iurarent. Et, ut fere fit in rebus quas non tuo labore ipse pervestigaveris, multi dum iterant decreta Koeleri malam condicionem libelli declamando ex-

---

11) Videndus de Heraclidae Pontici studiis philosophiae maxime A. B. Krischius noster, collega amicissimus, Quaestt. hist. philos. I, p. 324 sqq., qui p. 327. haec habet: „Abgesehen von seinen staatengeschichten und sonstigen historischen werken liefern seine kritischen, exegetischen, grammatischen und musischen studien den sprechendsten beweis, dass er den ganzen einfluss der Aristotelischen schule in sich aufgenommen und nach Peripatetischer weise das gebiet des wissens erweitert habe, in welcher gelehrsamkeit immer als ein eigenthümlicher charakter sich kund gegeben."

aggerant ultra id quod verum est. Mitto compilatores de faece litteraria: vel C. G. Heynius in Nunc. Litt. Gotting. a. 1805. nr. 123. p. 1231 sq. plane assentitur Koelero et ex diversis Heraclidis Pontici operibus haec corrasa credit: cui ego viro miror hoc excidisse — noverat enim ille Aristotelias politias —: „Befremdlich ist, dass so viele andere bruchstücke eingerückt sind, welche zu den staatsverfassungen gar keine beziehung haben." — Et paullo post: „Schlimm ist nur, dass man bloss aus der aufschrift der fragmente von einem werke des Herakl. *περὶ πολ.* weiss. Dass die excerpte selbst so verstümmelt auf uns gekommen sind, kommt vermuthlich daher, sie haben sich irgends auf der letzten leeren seite irgend eines codex erhalten. Was aber der erste verfasser der excerpten für einen gesichtspunct bei seinen auszügen gehabt habe, lässt sich noch weniger erachten." —

Postea Ad. Coraes nihil dubitans de Pontico Heraclide edit. suae p. *ρνζ'*: *Εἰς τὰ σωζόμενα καὶ ἐκδιδόμενα ἀπὸ τοῦτο λείψανα, δὲν ἔχομεν πλέον παρὰ ἀληθινὰ λείψανα καὶ σχεδὸν ἀντὶ φιλτάτης Μορφῆς σποδόν τε καὶ σκιὰν ἀνωφελῆ.* Rursus p. *ρνθ'*: *Εἰς πολλὰ μέρη φαίνεται ὅτι ὅστις ἐπέτεμε τὸ σύγγραμμα ἢ συνήθροισε τὰ εὑρεθέντα λείψανα, ἤλλαξε καὶ τὴν φράσιν, καί ποτε καὶ τὴν ἐσκότισε μὲ τὴν ἀσάφειαν.* — Qui hunc libellum ex communi Heraclideorum scriptorum naufragio servatum putat unum, Ios. Emm. Gisl. Roulezius in commentatione *de Vita et Scrr. Heraclidis Pontici* Lovanii a. 1828. edita, in epitoma Koelerianae disputationis acquiescit, nisi quod errorem quendam Koeleri recte refellit. Accedit enim merito Meursio, qui ab Herone opus historiarum Heraclidae Lembi in compendium redactum esse existimavit; idemque sentit G. Bernhardy ad Suid. s. v. *Ἥρων.* Koeleri sententiam qui et ipse adoptavit Eug.

Deswertius, cuius *de Heraclide Pontico* disputatio Lovanii a. 1830. prodiit, p. 159. inter alia haec profitetur: *Auctorem suum ita prodit, ut nemo facile dubitare queat, quin Pontico Heraclidae sit tribuendum.* Postremo Clintonus Fastt. Hell. III, 471. sequitur opinionem vulgi.

Venio ad Welckerum meum, quo dudum avebam. Quanquam in hac quidem caussa viro praestantissimo adversarius ero acerrimus. Scripsit enim Welckerus a. 1837 in Mus. Rhenan. vol. V, 1. p. 113 sqq. de hoc libello dissertationem, quam aliquot additamentis auctam inseruit Scriptis Minorr. I, p. 451 sqq. Cuius summa disputationis eo redit, ut Ponticum Heracliden et ipse mordicus teneat. Nam quod in indicibus scriptorum Heraclideorum περὶ πολιτειῶν liber comparet nullus, etiam alia quaedam scripta satis aliunde contestata apud Diogenem desiderari admonet. Veluti solo testimonio Apollonii Hist. Comm. c. XIX. innotuisse librum Heraclidis περὶ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι πόλεων. Scribendum enim esse cum Oleario et aliis: *Ἡρακλείδης ὁ κριτικὸς* — vulgo *Κρητικός* — *ἐν τῷ περὶ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι πόλεων κατὰ Πήλιον ὄρος φύεσθαι ἄκανθαν καρποφόρον κτλ.* Atenim ambiguum est et lubricum hoc testimonium: primum enim correctio incertissima est probabiliterque Krischius Quaestt. Hist. Philos. I, 330. Heracleam Ponticam cum Cretensi urbe confusam suspicatur; deinde sunt qui iuniorem Heracliden intelligant, grammaticum poetam, discipulum Didymi. Ab hac igitur parte silentium Diogenis tutum videtur.

Assentitur Welckerus Koelero in eo, ut haec partim fragmenta esse censeat, partim epitomen: ex opere enim perpetuo haec excerpta esse non posse, cum ordo civitatum ineptissimus sit. Verum illud Welckerus vehementer improbat, quod hunc cinnum consarcinatum ea aetate volunt, qua Heraclidei libri etiamtum manibus

hominum tererentur. *Immo esse collectionem dispersorum fragmentorum medio aevo factam.* Quam sententiam his commendat Welckerus p. 458: „Hiernach ergiebt sich das zufällige, ungleiche und bunte, das bettelhafte neben den kleinoden als nothwendig und natürlich. — Dieser auf einzelne untergegangne, berühmte bücher, von denen besonders viele bruchstücke noch vorkamen, gerichtete sammelfleiss hat nichts überraschendes bei der herrschenden thätigkeit, schon vom sechsten jahrhundert her, eklogen aus verschiednen schriftstellern und nach materien zusammenzuschreiben; vielmehr musste die gewöhnung an die fragmentarische gestalt der eklogen, nachdem barbarische jahrhunderte die reihen der bücher immer mehr gelichtet hatten, leicht auf das sammeln von zerstreuten überbleibseln führen.“ Haec ut universe et infinite posita non carent probabilitate et aptis comprobantur exemplis, ita in Heraclidea quadrare pernego. Et si vel unum afferre possent viri docti fragmentum, quod Heraclidis Pontici nomine disertis verbis nobis esset traditum! Nunc totum illud opinabile est.

De tempore, quo compilatio haec facta sit, Welckerus p. 460. haec scripsit: „Da noch von Theod. Metochita im anfange des XIV. jahrh. die ὑπομνηματισμοὶ καὶ σημειώσεις γνωμικαί stellen von mehr als siebenzig griechischen auctoren sammeln, so möchte von da rückwärts bis zum neunten jahrh. die zeit abzustecken sein, in welcher das büchlein entstanden ist.“ Cui inscriptionem libello a sedulo scilicet illo collectore praefixam arbitratur περὶ πολιτειῶν, cum propter celebritatem operis Aristotelii, tum quia brevis esset et late tamen patens: Heracliden enim Ponticum praeter illum librum περὶ τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι πόλεων singulare volumen περὶ πολιτειῶν confecisse, id vero abhorrere a probabilitate. Cohaerere autem cum illo libro alterum, qui erat περὶ

νήσων, quem in fontibus horum excerptorum iam Koelerus enumeravit. Fragmenta igitur ex illis duobus commentariis sublecta consentaneum fuisse novo exornari indice. Nihil autem inesse in libello nostro, quod in duobus illis Heraclides non potuerit commemorare; quanquam posse sane excerptorem immiscuisse quae sibi ex aliis libris Heraclideis forte obiicerentur. Ordinis denique geographici perturbationem et orationis inaequabilitatem promptum explicatum habere ex eo, quod multa ex variis scriptoribus, qui saepe verba Heraclidae immutata suis libris inseruissent, comportata, alia ab excerptore demum conformata sint suisque usibus adaptata.

Haec Welckeri sententia quibus laboret partibus iam non attinet post ea quae supra explicata sunt dedita opera persequi operosius. Hoc tamen velim non negligi, quod iniuria de inscriptionis veritate dubitatur. Accepimus libellum *ἐκ τῶν Ἡρακλείδου περὶ πολιτειῶν* in codicibus inscriptum. Ergo ex Heraclidis libris illis ductus, non ex diversis coagmentatus censeri debebit, donec argumentationis necessitate infringatur auctoritas testimonii. Quod fieri unquam posse despero. Perorabo paucis. Si qui etiam nunc *Ponticum* suum Heracliden dimittere cunctentur, eos iam in has compellam angustias. Ex Aristotelio fonte excerptorem hortulos suos irrigavisse demonstratum est. Iam adversariis nostris demonstrandum superest, potueritne fieri, ut Ponticus Heraclides ad Aristotelias copias in brevius conferendas animum mentemque demittere voluerit [12]). Quod qui ab illius persona non alienum esse arbitrabuntur, iis ego

12) Ad. Stahrius Aristot. II, p. 83. „In den fragmenten der schriften des Heraklides Pontikos finden sich spuren von übereinstimmung und benutzung der Aristotelischen werke vor. Vergl. Deswert de Her. Pont. p. 131. 109 — 110. 121.“ — Qui evolvent Deswertianum libellum, quam illud temere iactum et nihil sit mirabundi intelligent.

gratiam iudicii facio. — Ceterum si quis certum tamen aliquem Heracliden pro meo nescio quo desiderabit appetentius, ei et copiam faciet optandi et cruciatum afferet recensus Roulezianus p. 107., ubi non minus XXIII cognomines doctos conduxit. Ego quis fuerit nec scio nec scire laboro.

Eruditorum iudicia nunc ita discedunt in partes, ut aut Koelero aut Welckero suffragentur, veluti fluctuat A. Westermannus ad Vossii Hist. Gr. p. 79. Verum non debet dissimulari, exauditas esse inter haec etiam aliter iudicantium quasdam voces. Nempe quod Welckerus p. 461. sibi usu venisse ait, ut in sententiam illam suam iam Coraen aliquando incidisse, sed eam statim tamen abiecisse reperiret, idem mihi accidit. Idem enim Coraes cum anno 1821. Aristotelis Politica edidit, in Prolegg. p. γ′ retractavit priorem sententiam suam his verbis: *Ἀπὸ τὰς τοῦ Ἀριστοτέλους πολιτείας πιθανὸν ὅτι ἠρανίσθη τὸ σύγγραμμα ἢ μᾶλλον μέρος συγγράμματος τοῦ Ἡρακλείδου περὶ πολιτειῶν, καὶ αὐτὴ τοῦ Δαμασκηνοῦ Νικολάου ἡ Παραδόξων ἐθῶν συναγωγή* [13]). Hanc *miram opinationem* vocasse satis habet Welckerus. Post Coraen cum C. Grashofius in Iahnii Annall. Philoll. a. 1829. T. X, 2. p. 172. haec professus esset: „Rec. hält den Heracl. Pont. für einen compilator des Aristoteles, oder richtiger die unter seinem namen vorhandenen fragmente für eine mangelhafte compilation aus den politien des Aristoteles", — cumque idem in eam sententiam quaedam a superioribus occupata, alia a se demum animad-

---

13) Fallitur Coraes de Nicolao Damasceno. Cui ut non nego Aristotelias politias (et *νόμιμα βαρβαρικά*) multum supellectilis suppeditavisse, ita ille hauddubie alios praeter Aristotelios adiit fontes. Evincam uno exemplo. Damasceno Stobaei Flor. XLIV, 41. (p. 170, 12. Westerm.) *τὴν ἐνόπλιον πυῤῥίχην πρῶτος εὗρε Πύῤῥιχος Κυδωνιάτης, Κρὴς τὸ γένος.* Contra Aristotelem ab Achille in Patrocli honorem *τὴν πυῤῥίχην* saltante repetiisse testantur Scholl. Pind. Pyth. II, 127.

versa censurae illi suae inspersisset, omitto dicere, fidem non invenit; Welckerum prorsus fugit, non fugit H. Polsberwium, qui in Iahnii Annall. a. 1832. VI, 3. p. 277. Koeleri opinionem exosculatus Corais sententiam a Grashofio susceptam *permiram nec ullo pacto ferendam* pronunciavit; immo nemini dubium esse posse, quin materies libelli ab Heraclide Pontico accepta sit.

Perspicuum igitur est, licet in idem alii incurrerint, tamen cum nemini approbaverint sententiam, rem fuisse integram. Mihi, vere dico, nihil suspicanti et in Welckeriano errore haerenti surrepsit clanculum quod nunc verissimum esse mihi persuasi, aliis volui. Neque tamen intercedam, si quis laudem inventi, si qua est, Corai Grashofioque remittendam ducet, mihi servet hoc, ut rem ad argumentandi severitatem revocaverim, id quod illi, qui intrâ opinandi modestiam sese continuerunt, in tanta subsidiorum inopia criticaeque condicionis ignoratione ne potuerant quidem, si vellent.

CAPUT TERTIUM.

Quotquot Heraclidei libelli extant typis excusa exemplaria, ex una omnia pendent editione Romana, quae princeps est. Hanc repetiit Cragius, Cragianam Gronovius et Koelerus, Koeleri vestigia pressit Coraes, cuius textum cum Aeliano iterarunt operae Lipsienses Tauchnitii. Illud quam vere contendam ut intelligatur, uno defungar exemplo, sed luculento. Nam ad unam omnes editiones foedum mendum typographi Romani p. 27, 13. *ὠνομασθῆναι* pervagatum est, quod nunc demum exterminavi. Igitur quicquid a Romana discrepat, coniecturae debetur, si exceperis paucula quaedam quae Koelerus in capp. X prioribus ex duobus codd. Leidensibus suscepit. Nunc editiones dum enumero, quid ad emendan-

dum enarrandumque libellum singuli editores contulerint, dicam.

Principis editionis index hic est: *ΑΙΛΙΑΝΟΥ ΠΟΙΚΙΛΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΒΙΒΛΙΑ ΙΔ'. ΕΚ ΤΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΥΠΟΜΝΗΜΑ* etc. etc. *Ἐν Ῥώμῃ ἔτει ‚αφμε', μηνὶ γαμηλιῶνι*, h. e. mense Ianuario a. 1545. Camillus Peruscus, qui curavit, quid in Aeliano secutus sit, declaravit; de Heraclide cum silet, patet, eum de eo quoque eadem intellecta voluisse, qui soleat in codicibus Aelianum comitari, in quibusdam penitus cum illo coaluerit. De Aeliano igitur in iis quae ad Paulum Tertium Pontif. Max. scripsit haec: *Μέχρι τοῦδε ὀλίγοις ἀνεγνώσθη ἢ ὁλοκλήρως ἐνενοήθη διὰ τὴν τῶν ἀντιγράφων φθορὰν, νῦν δὲ πολλῷ μὲν πόνῳ καὶ σπουδῇ τῷ συμπολίτῃ ᾧ ἐδυνήθην συμπραξάμενος διώρθωσα, καὶ πᾶσιν ἀναγνωσθῆναι μετέδωκα.* Praeterea Polemonis et Adamantii Physiognomica, quae eodem volumine comprehendit, se addidisse ait, *ὅτι διορθώσεως οὐ μικρᾶς ἐνέδει. Πάντα δὲ ταῦτα πολλῇ ἐπιμελείᾳ καθήρας, καὶ ἐξ ἀμυδρῶν, ὅσον ἐπ' ἐμοὶ λαμπρά τε, καὶ εἰλικρινῆ ποιήσας, καὶ εἰς σαφήνειαν ἀγαγὼν τῇ σῇ πολυμαθεστάτῃ κρίσει ὑποτίθημι.* In Heraclide quomodo versatus sit nunc demum perspici potest, cum eosdem codices Vaticanos collatos habeamus, ex quibus sua hausit Peruscus. Aliquid ille sibi sumpsit in conformando textu scriptoris, ut tum erat saeculum; et cum duos libros diversae virtutis nactus esset, (quos *C* et *p* litteris signavi) suum textum conflavit ita, ut constantiam et severitatem delectus saepe desideres. De quo infra dixi in recensu codicum. Est ubi utriusque libri scripturas imprudenter conciliet, velut 12, 10., ubi cum alter offerret *διὰ δὲ τὸ καταψεύσασθαι τὸν αὐλητὴν, οὐ νόμιμον κτλ.*, alter *διὰ τὸ κ. τ. ἀ. διὸ οὐ ν.*, Peruscus *διὰ δὲ τὸ κ. τ. ἀ. διὸ οὐ ν.* perverse edidit eoque effecit, ut eruditi haec

vix expedirent. Sed nihil sibi indulsit licentius, quam quod post p. 8, 2. infarsit quae in libris extant p. 9, 17. et 22, 4., ubi in commentariis ostendi, quid Peruscum in errorem induxerit. Haec et alia eiusmodi transierunt in editiones universas, veluti lemmata capitum a p. 26, 1 sqq., quae adiecisse de suo nunc reperitur, retinuerunt omnes.

Nostratibus innotuit Heraclides primum interpretatione latina, quam Francofurti instituit Iustus VVlteius Wetteranus, ab editoribus iniuria prorsus fastiditam. Prodiit a. 1548. forma quarta Basileae apud Oporinum, tum Lugd. a. 1567. forma minore; mihi praesto fuit exemplar ap. Iacob. Stoer. a. 1599 forma minima editum, in quo praeter Aeliani V. H. insunt *Rerumpublicarum descriptiones ex Heraclide. Ex interpretatione Iusti VVlteii VVetterani.* Non male provinciam suam administravit Vulteius, interdum melius successore suo, quod in commentariis passim demonstravi, ubi usum habere interpretationes illae viderentur.

Successit autem Nicolaus Cragius Ripensis, qui libro suo de rep. Lacedaemoniorum addidit *Heraclidae Pontici de Politiis libellum cum interpretatione latina*, primum Genevae ex officina Santandreana a. 1593. forma quarta, quod exemplar saepius postea est repetitum. Mihi duo exemplaria praesto sunt, ap. Io. Tornaesium a. 1610. forma minore editum, alterum Lugd. Bat. a. 1670. ex officina Ioannis a Gelder. Quorum illud, quocum Genevense conspirare videtur, longe emendatius impressum est; ex altero multi errores irrepserunt in recentiores editiones. Sic p. 10, 11. *καλούμενος* post ed. 1670 deest in editis; 16, 7. scriptum est *Ἀθήναισι* pro *Ἀθήνησι*; 11, 13. *ὑβριστικός* pro *ὑβριστής* etc. Universe Cragius Romanam fideliter expressit, cuius vel aperta vitia retinuit interdum, ut 23, 7. *χειμῶνται*, quod tamen

vitavit Tornaesianum exemplar; 25, 3. μήδε etc. Paucula Cragius in margine corrigere tentavit; quaedam hariolationes in contextum illatae sunt, quae male haberent posteriores criticos Romanam prorsus ignorantibus. Velut 7, 7. pessimus error Cragianarum omnes criticorum conatus elusit; 14, 2. deleta δέ particula occulebatur vitium; 27, 6. cum recte Romana exhibeat Ἀλκαμένης, in Cragianis exortus est Ἀλκμάνης, quod monstrum nominis editores patienter tulerunt [14]) etc.

Cragius pedissequum nactus est Iac. Gronovium; qui cum Heraclidem in Thesaurum Antiqq. Gr. T. VI, p. 2821 sqq. reciperet, editionem Cragii a. 1670 operis tradidit, quae tam flagitiosa levitate expressa est, ut vel foedissima vitia propagarentur.

In Germania Heraclidem graece primus edidit G. D. Koelerus, gymnasii Detmoldensis olim rector. Is *Heracl. Pont. fragmenta de rebus publicis ex codd., ex antiquis auctoribus et ex ingenio emendavit atque comment. perp. primus illustravit, addita versione germanica* Halis Saxon. a. 1804. Romanam extare non noverat Koelerus tum quidem: paucis annis post didicit ex Fabricii Bibl. Gr. V, 615 Harl. Ab Heynio acceperat excerpta duorum codicum Leidensium ex apographo Perizoniano a Ruhnkenio descripta, non ultra cap. 10. pertinentia. Nihil paene ex illis lucri fecit vir doctus; sed in commentariis acri studio multa scitu digna congessit et pro illa aetate erudita; quaedam non male emendavit, sed et

---

14) Quanquam aliquanto portentosior *Alcmanus* poeta in dissertatione philologi scilicet alicuius, qua ille ante paucos annos *summos in philosophia honores* in quadam praenobili academia Germaniae rite consecutus est. Morosior fuit in alia quadam celebri academia facultas philosophorum. Cuius decano cum oblata esset commentatio *de Carolo Corn. Tacito*, conspecto ille indice attonitus illico remisit auctori summos in philosophia honores ambienti.

subtilitatem iudicii desideres, et loquacitas in rebus tritis lectorem enecat.

Idem Koelerus nescio quo anno imprimendum curavit appendicem editionis unum et dimidium fol., quorum tamen aliquot paginae vacuae relinquuntur. Haec folia — pp. 129—145. — tam rara sunt, ut Welckerus et in tabernis litterariis et in bibliothecis instructissimis frustra quaesiverit; bibliographi omnino non norunt. Ego tandem nactus sum exemplum benignitate E. Horrmanni, Prof. Detmoldensis, qui in supellectili litteraria sacerdotis ruralis prope Demoldum repertum perhumaniter transmisit. Nunc quid insit dicam. Primum a p. 129—132. *epilogi instar de fontibus Heraclidis* quaerit, cfr. supra p. XLVI.; p. 133. 34. errores typothetae, quibus horribilem in modum commaculatus est libellus, castigantur veteres, committuntur novi; a p. 135—145. pertinet *Auctarium annotationum*, quae magnam partem perexigui pretii sunt. His accedunt paginae duae editionis, 9. 10., emendatius repetitae.

Postremo Ad. Coraes Heracliden cum Aeliano et Nic. Damasceno in Prodromo Bibl. Graecae anno 1805. Parisiis edidit. Is, ut fuit graece doctus, non pauca priorum vitia sollerter sustulit, quorum quaedam firmarunt libri mei, alia ad primum obtutum speciosa nunc abiicienda erant. Praeterea σημειώσεσιν bonae frugis plenis libellum instruxit, quarum tamen doctam materiem fere Koeleri doctrinae debet. Sed Coraes eleganti brevitate eloquitur quae in Koelero nauseam creant. Repetii igitur ab illo quae hodieque utilia esse viderentur.

Venimus ad codices manu scriptos, qui undecim numero extant. Ordine recensebo.

1. *A* est codex Parisinus bibl. reg. nr. 1657., olim Tellerianus, chartaceus, saeculo XVI non antiquior, satis bene scriptus. Continet plura scripta Dionysii Halicar-

nassensis, Aeliani Var. Hist., sed libris et capp. valde perturbatis, *Heracliden*, partem epistolarum Philostrati, tres Theophylacti. Lemmata ubique omissa, praeter inscriptionem, quae in archetypo illa non defuisse fidem facit; nempe rubricatori servabat librarius. Codex ex optimis est. In Philostrateis usurpavit Boissonadius et Kayserus, v. Boiss. praefat. Philostr. Epp. p. XIX. Kayser. Prooem. Epp. p. III.

2. *B* est codex Leidensis inter Vossianos, qui post Aelianum habet Heracliden. Vid. Catalog. codd. Leidenss. p. 399, nr. IV. et Perizonii Praef. Ael. ******** b rect., qui recentissimum esse dicit. Extat in eadem bibliotheca manu Perizonii excerpta diversitas scripturae capitum 1—10. in schedis, quae commemorantur in Catalog. p. 494, nr. 6., nunc sunt MSS. Perizon. O. 6. Ex quibus duo foliola Heraclideorum benigne transmisit Geelius, unde Ruhnkenius Heynio varias lectiones exscripserat. Codex plane gemellus est Parisini *A*, ut, nisi contrarium constaret, pro eodem haberes. Raro leviter differunt.

3. *C* est codex Vaticanus nr. 998. forma quarta, chartaceus, post Aeliani Var. Hist. Heraclidea tenens, quae subsequuntur Tactica Aeliani aliorumque. Liber saec. XV exaratus scripturam habet minutulam et compendiis frequentissimam; manus altera passim quaedam mutavit, sed vetus et fere aequalis. Scripturas codicis, qui est optimus omnium, et alterius Vaticani mihi enotavit H. Brunnius, Anhaltinus.

4. *a* est codex Parisinus nr. 1693. membranaceus, olim Fonteblandensis. Continet Aeliani V. H. libros XIV., Luciani de Homero tetrastichon, Anonymi de Herculis laboribus versus heroicos tredecim et Heraclidea. Scriptus est manu elegantissima Caesaris Strategi sub finem saec. XV.

5. *b* est codex Parisinus nr. 1694. chartaceus, olim Domini Foucault. Insunt in hoc libro, quem saec. XVI tribuunt, praeter Aeliani V. H. Heraclidea et Aeliani H. A., v. Catalog. Codd. MSS. Bibl. Reg. II, 389. Codex in Heraclideis vulgaris et futilis in Aeliani Hist. Anim. ex antiquissimo illo et praestantissimo Vatic. 997., nunc ut ferunt deperdito, haustus est, v. Fr. Iacobsii praef. Aelian. T. I, p. XIV sq. et LXXXIII sq. — Tres codices Parisinos diligentissime excussit et varr. lectt. mihi donavit vir amicissimus, Th. Presselius, Tubingensis.

6. *c* est codex Basileensis (F. VI. 29.) forma octon., chartaceus, 22 paginis constans, quarum 16 et dimid. habent Heraclidea. Unus omnium Heraclidea ab Aeliano segregata habet. Scriptus est manu minuta, sed lectu facili, a librario rudi exeunte saec. XV vel ineunte XVI. Ut in codice *a*, praecedunt versus illi de Herculis laboribus, qui Q. Smyrnaei nomine extant Anth. Pal. II, 475., nisi quod decimus tertius prodit hic:

Δέρκεο ἆθλα πολύστονα Ἡρακλέος θείοιο.

Contulit meo rogatu Guil. Vischerus, professor Basileensis, mihique humaniter collationem transmisit.

7. *d* codex Laurentianus plut. LX, 19., de quo v. Bandinius II, 609. Continet praeter alia Aelianum et Heracliden. Est membranaceus formae octav. diciturque saec. XIV scriptus esse. Optimae notae visus est Bandinio, ego in Heraclide plebeium deprehendi.

8. *e* codex Laurentianus plut. LXX, 26. membranaceus, forma quart. minor., saec. XV. scriptus nitidissime optimeque servatus, teste Bandinio II, 686. Is quoque Aeliano adiungit Heraclidèn. H. Keilius meus, cui Laurentianos et Ambrosianum debeo, hunc codicem nonnisi ubi scripturae discrepantia diserte commemoratur inspexit, ut ex silentio nostro non sit de scriptura codicis coniectura facienda. Est e turba librorum vulgarium.

9. *f* est codex ille Sluiskianus, quem Perizonius in Aeliano edendo occupatus acceperat a Frid. Sluyskenio, curiae Hollandiae praeside, antiquiorem, ut ait, Leidensi illo. Inerant praeter Aeliani V. H. Enchiridion Epicteti, Excerpta ex M. Antonino, Heraclides, quaedam ex Aeliani libro I. de Nat. Anim., v. Abr. Gronov. praef. Ael. p. ++ vers. Collationem 10 capp. priorum sumpsi ex schedis Perizonii, quas a Ruhnkenio descriptas habuit Koelerus. Sed is sive Ruhnkenii culpa sive sua notationes Perizonii tam sinistre accepit, ut in ridiculos errores inciderit. Sic 3, 9. codici *συνεβέβασε* tribuit, cum Perizonius ascripserit *συνεβίβασε τούτοις* pro *τούτους*; 5, 13. pro *δρυφάκτους* narrat cod. habere *δράψαντας*; nugae. Potius pro *δράσαντας* 4, 8; sic 4, 6. in *B* extare scribit *μετὰ Κύκλωπος* pro *μετὰ τῆς θυγατρός*, unde vide quid Coraes moliatur: at in codice erat id pro *μετὰ Κύλωνος*, etc.

10. *g* codex Ambrosianus C. 4., membranaceus, forma octav., circa initium saec. XV scriptus. Insunt post Aeliani V. H. Luciani versus in Homerum, versus de laboribus Herculis, Heraclides, Aristotelis *περὶ παραδόξων ἀκουσμάτων*, *φυσιογνωμικόν*, *ἐπιστολαί*, postremo quaedam scripta Galeni.

11. *p* est codex Vaticanus nr. 1375., chartaceus forma quart., scriptus exeunte saec. XV vel potius ineunte XVI. Fuit olim Fulvii Ursini. Habet Heracliden post Aelianum. Codex mihi valde memorabilis, cum Camillum Peruscum ex hoc ipso editionem suam exprimendam curavisse certissimis indiciis evincatur. Quid quod manu ipsius Perusci scriptus liber videtur, si quidem teste Brunnio ea, quae ex alio libro pleniore in hoc sunt postea suppleta, eandem manum produnt. Res paucis conficitur. Sic p. 14, 9. codices omnes *οὐ περιμένουσι γηραιοὶ τελευτᾶν*, *Pp* *τελευτήν*; 15, 2. *ἐφ' οὗ Πολλὰ*

μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου παροιμία ἐῤῥέθη, omisso barbare articulo *ἡ* ante *Πολλά*, soli *Pp*; 18, 4. soli *Pp* *ἀλλών* pro *ἄλλον*; 23, 1. *πολεμοῦσαν* pro *πολεμοῦσιν*; 27, 8. *εὐσθένησαν* pro *εὐθένησαν*; 28, 3. *εὐεργέτης* pro *εὐεργέτῃ* et, quod unum sufficeret ad probationem, 21, 8. *περιπεφυκείαν* commune vitium est utriusque libri Romani.

Ex tot codicibus — nec plures videntur extare — expectatione minorem percepi fructum. Foveram enim spem fore, ut aliquot tamen capitum accessione libellus locupletaretur. Quae spes ut irrita abierit, aliquando tamen in clara luce oportebat poni, quid in refingendis tractandisque Heraclideis per librorum condicionem critico liceret. Neque nihil emolumenti illinc redundavisse dico: immo cum aliquanto mundior prodit scriptor, tum effectum hoc est, ut certo fundamento innitatur fides scripturae, quo adhuc plane carebat. Nunc de origine librorum, cognatione, auctoritate breviter dicam.

Convenit igitur intelligi, omnes libros scriptos in summa re ita inter se conspirare, ut licet numero non pauci sint, re tamen pro duobus tantum tribusve aestimari debeant. Etenim, quod in graecis potissimum scriptoribus accidit, unum duntaxat exemplar communem stragem librorum feliciter evaserat, ex quo universi codices recentes — non enim ultra saec. XIV finem recedunt — originem habent. Illum librum pervetustum fuisse et uncialibus litteris scriptum sunt quae indicium faciant: sic p. 11, 3. *ΒακΛῖος* ex *Βάκχιος* natum est; 14, 2. *Δειπειν* ex *Λείπειν*; 21, 6. *Διώλου* vel *Διόλου* ex *Αἰόλου* etc. Fuitque liber vel madore corruptus passim aliave iniuria vetustatis vel a tineis arrosus: unde fiebat, ut fugientes ductus non sine molestia assequi possent qui describebant, et interdum desperantes a conatu desisterent. Transcripserunt autem librum archetypum minimum duo librarii vel diligentia vel ocu-

lorum acie diversi: quo factum est, ut ex una quasi radice duo sese extulerint surculi. Nunc autem neque archetypus ille liber superest neque, ut credo equidem, qui directa via ex illo deductus sit, sed omnes per traducem. Quae autem in archetypo labem traxerant, in omnibus pariter depravata sunt; quaedam lacunae omnibus sunt libris communes; nam ubi in media sententia deficitur, non potest excerptor vapulare, sed male habitum exemplar archetypum in caussa est. Quanquam interdum mihi non certo constat, quo usque liceat in castigandis verbis non sanis et lacunosis progredi, cum obtusus homo, qui Heraclidea ultimis foliis Aeliani illusit primus, multa ipse pessumdedisse videatur. Veluti p. 13, 6. posueritne, quod sermo requirit, *τις* vel *Καλλώνδας*, an minus, non affirmaverim. — Tum in libris omnibus verba quaedam traiecta sunt et in alienam sedem migraverunt; alia in archetypo vel ad marginem vel inter versus pro var. lect. notata nunc deformant textum: exempla sunto p. 27, 14. 18, 15. 4, 4. 5, 11 etc. Errori haec merito imputantur: ab interpolationis protervitate prorsus vacant, doctae quidem interpolationis et quae fucum facere prudentibus possit. Pauca quaedam eiusmodi simplicitatem tamen et innocentiam glossatorum produnt, veluti p. 3, 9. ad *ἐπ᾽ ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ* adiecerunt alteri *μοίρᾳ*, alteri *τιμῇ;* 19, 2. cum *Φᾶσιν τὸ ἐξ ἀρχῆς Ἡνίοχοι κατῴκουν* sibi *φασὶν* audire viderentur, *Φασὶν ὡς τὸ ἐ. ἀ. κτλ.* posuerunt etc.: aliquid ausus deteriorum librorum parens p. 12, 13. turpiter sese dedit.

Alter autem librarius — dicebam enim minimum duos archetypum codicem descripsisse — superstitiose exemplar suum imitatus est, alter lectu difficiliora transmisit. Prioris familiae codicum testes habemus tres, *ABC*, alterius reliquos, qui, ut fit in noviciis libris,

singuli singulis erroribus inquinati sunt sibi peculiaribus. Prior familia eaque longe integrior conservavit quae in altera desunt, haec: p. 14, 1—3; 17, 5—8; 19, 11; 20, 3. 22, 2. 22, 9—23, 2; 25, 1; 25, 14. Contra bis in priore intercepta sunt paucula, quae deteriores custodiverunt, p. 13, 6. et 9, 17. 18. Est, ubi ex utraque familia vera scriptura concinnanda est, veluti p. 23, 14., ubi optimi *παρεγένετο καὶ ἀναβάς*, deteriores *παραγεγονέναι καὶ ἀναβάς* exhibent, ex quo efficiendum *παραγεγονέναι, παρεγένετο καὶ κτλ.*

Similiter ubique discrimen utriusque familiae mira scripturae constantia proditur. Inspice vel loca haec: p. 4, 6. 4, 9. 5, 15. 6, 8. 6, 15. 7, 3. 12, 13. 13, 11. 14, 6. 15, 2. 15, 10. 18, 9 etc. Tamen prorsus respui deteriores codices non poterant: nam ad fidem librariorum qui meliores codices descripserunt, non exiguus stupor accessit, unde saepenumero *ABC* futilissima vitia offerunt: sic his libris ex fonte suo adhaesit 10, 6. *ἡδονάτης* pro *ἠδυνάτησε*; 13, 9. *ἰόμων* pro *νόμῳ*; 17, 3. *εὔενδρος* pro *εὔδενδρος*; 19, 5. *μῆνας* pro *μνᾶς*; 23, 5. *κύκον* vel *κύκνον* pro *λύκον*; 25, 2. *οἷον τὰ ἄλλα* pro *οἵ τά τ' ἄλλα*; 27, 6. *Ἀλκάμενος* pro *Ἀλκαμένης*; 27, 10. *Κέφαλος μαντευσάμενος* pro *Κεφάλῳ μαντευσαμένῳ*; 29, 2. *ὅμως* pro *ὁ δὲ μῦθος* etc. Ab his similibusque erroribus immunes sunt libri deteriores, quorum auctoritati haud raro obsequendum fuit. Componantur inter se his locis

	Familia melior:	*Familia deterior:*
p. 4, 17.	*τοῦτον τὸν τυραννοῦντα μὴ δυνηθέντα ἀνελεῖν Ἵππαρχον ἀπέκτεινεν.*	*τοῦτον τυραννοῦντα μὴ δυνηθέντες ἀ. Ἵππ. ἀπέκτειναν.*
4, 18.	*πικρότατα*	*πικρότερον*
6, 4.	*τὴν Λακεδαίμονα πολιτείαν*	*τὴν Λακεδαιμονίων πολ.*
7, 2.	*ἐπανίστανται*	*ὑπανίστανται*

7, 4. ἀχύρῳ	ἀχύροις
7, 6. χρησμῳδουμένου	χρησμῳδουμένοις
12, 5. πρὸ τῶν ἰατρικῶν	πρὸ τῶν Τρωϊκῶν
12, 17. χαρακτὸς	κεχάρακται
15, 14. Συλοσῶντα	Συλοσῶντος
16, 10. ἐν ἁμαξοποιῷ	ἐν ἁμαξοπηγοῦ
21, 4. ἐν κακίστῳ	ἐν Μακίστῳ
21, 5. Σπαρτιάδων	Σπαρτιατίδων
24, 8. μεταμελικόν	μεταβολικόν etc. etc.

In familia autem deteriore nullus codex praeter ceteros enitescit singulari bonitate: in meliore *A* et *C* — nam *B* prorsus cum *A* facit — tanquam contentiosum funem ita alternis vicibus ductant, ut modo vincant, modo vincantur. Universe tamen *C* superior est. Ex codice *A* hi potissimum loci emendati sunt solo: p. 9, 9. 11, 17. 19, 7. 20, 17. 28, 12. Contra codici *C* accepta referimus singularia haec: p. 6, 6. Ἀγησίδα pro Ἀγησίδου[15]; 14, 2. διὰ τὸ δειπειν, suprascr. πνεῖν, quod reliquos occupavit omnes; ex illo λείπειν feci; 16, 16. 24, 9., ubi a solo *C* abest mala hariolatio κλέπτων; 25, 12. et 26, 10. Cum deterioribus recte 7, 11. firmat πεινᾶν, cum habeat πινᾶν πίνειν, quorum hoc solum scribunt *AB*. In archetypo διττογραφίαν extitisse intelligas.

In hac rerum condicione priorem familiam ita secutus sum, ut ubi res ipsa et sana ratio suaderet, ex altera decerpere praestabiliora non dubitarem. Nam in gratiam unius librarii et religiosissimi et indoctissimi non decebat ad vocem aliorum testium obsurdescere. Quo proclivius autem cerneretur quid ex libris meis in verba Heraclidea conformanda utilitatis redundavisset,

15) Nulla caussa fuit cur G. Bernhardy Hist. Litt. Gr. II, 470. Ἀγησιλάου mallet. Nomen Ἀγησίδας satis probum recurrit teste Papio in nummis Rhodiorum.

Coraianae diversitatem inter contextum et commentarios criticos annotavi.

Editori Romano utraque familia ad manus fuit. Ex quibus contextum suum ita contaminavit, ut ultro citroque inter utrosque testes tractus modo huc modo illuc inclinaret. Sprevit multa quae ex *C* potuerat meliora haurire; sed quae pleniora in eo reperiebantur, ea ille omnia in librum deteriorem, *p*, transtulit. Sed librorum cognatio ut primo statim oculorum coniectu percipi possit, ita adumbravimus, ut *Ω* littera insigniverimus codicem archetypum, *A* fideliora apographa, *a* deteriora, *P* mixturam Romanam:

```
  Ω
 / \
A   a
 \ /
  P
```

Scripsi Gottingae mense Maio a. MDCCCXLVII.

INDEX.

---

*) C. G. Cobetius post Geelii Phoenissas — qui liber modo affertur dudum expectatus — in scholl. Rhesi verba Aristotelis ita scribit: *καὶ τριάκοντα, οἳ* (codex *ἢ*) *μακρὸν δόρυ πάντες ἐφόρουν κτλ.* At obstat *πάντες*, quod cur tum adiectum esset non intelligeretur. Idem in superioribus *πελταστάς* reposuit, ut ego quoque faciundum dicebam. — In praestantissimis scholiis Vatic. Alcest. 1164. *εἰς τέσσαρας διῄρητο τότε ἡ Θεσσαλία πόλεις, αἵτινες ἦσαν ὑποτεταγμέναι Ἀδμήτῳ, ὥς καὶ Ἀρίσταρχός φησιν*, non Aristarchum testem, sed Aristotelem expectares. — Denique scholl. Androm. 446. oraculum illud Pythium, de quo p. XIV.

---

dictum est, emendatius afferunt: *Ευριπίδης τοὺς Σπαρτιάτας εἰς φιλοχρηματίαν κακῶς λέγει· καὶ Ἀριστοτέλης δὲ τοῦτο ἱστορεῖ ἐν τῇ τῶν Λακώνων πολιτείᾳ καὶ τὸ ὑπὸ θεοῦ αὐτοματισθὲν προστίθησιν ἔπος·*

ἁ φιλοχρηματία Σπάρταν ὀλεῖ, ἄλλο γὰρ οὐδέν.

ΕΚ ΤΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ.

EXPLICATIO SIGLORUM.

A	significat	codicem	Parisinum n. 1657.
B	"	"	Leidensem.
C	"	"	Vaticanum n. 998.
P	"	editionem principem Camilli Perusci.	
a	"	codicem	Parisinum n. 1693.
b	"	"	Parisinum n. 1694.
c	"	"	Basileensem.
d	"	"	Florentinum LX, 19.
e	"	"	Florentinum LXX, 26.
f	"	"	Sluiskanum.
g	"	"	Ambrosianum.
p	"	"	Vaticanum n. 1375.

ΕΚ ΤΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ.

I. ΑΘΗΝΑΙΩΝ.

Ἀθηναῖοι τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐχρῶντο βασιλείᾳ· συνοικήσαντος δὲ Ἴωνος αὐτοῖς, τότε πρῶτον Ἴωνες ἐκλήθησαν. Πανδίων δὲ βασιλεύσας μετὰ Ἐρεχθέα διένειμε τὴν ἀρχὴν τοῖς υἱοῖς.

Καὶ διετέλουν οὗτοι στασιάζοντες. Θησεὺς δ' ἐκήρυξε καὶ συνεβίβασε τούτους ἐπ' ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ. Οὗτος ἐλθὼν εἰς Σκῦρον ἐτελεύτησεν, ὠσθεὶς κατὰ πετρῶν ὑπὸ Λυκομήδους, φοβηθέντος μὴ σφετερίσηται τὴν νῆσον. Ἀθηναῖοι δὲ ὕστερον περὶ τὰ Μηδικὰ μετεκόμισαν αὐτοῦ τὰ ὀστᾶ.

CORAES. 6. μετ' 8. δὲ 9. ὁμοίᾳ τιμῇ.

INSCRIPTIO. Ἐκ τῶν Ἡρακλείδου (Ἡρακλείδους d: Ἡρακλείδων ACa) περὶ πολιτειῶν (πολιτείας AC) Ἀθηναίων (τῶν Ἀθηναίων a) libri. Sed A verba ita distinguit: Ἐκ τῶν Ἡρακλείδων· περὶ πολιτείας Ἀθηναίων; in Pdgp recte capiti primo praeponitur Ἀθηναίων.

5. δὲ om. a et pr. p, qui habet in marg. 6. πάνδῶν C μετὰ ABCPabcdfp: μετ' Cragius. 8. Καὶ om. A δ' ἐκήρυξε APbcp: δὲ ἐκήρυξε Cragius et reliqui. 9. συνεβι̣β̣:̣ασ̣ε̣C τούτοις fg ἐπ' ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ scripsi: ἐπ' ἴ̣σ̣ῃ̣ καὶ ὁμοία ∵ μοῖρα C: ἐπ' ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ μοίρᾳ AB: ἐπ' ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ τιμῇ reliqui. 10. Σκύρον Cc 12. ὀστᾶ ABCP: ὀστέα reliqui.

Ἀπὸ δὲ Κοδριδῶν οὐκέτι βασιλεῖς ᾑροῦντο διὰ τὶ δοκεῖν τρυφᾶν καὶ μαλακοὺς γεγονέναι. Ἱππομένης δὲ, εἷς τῶν Κοδριδῶν, βουλόμενος ἀπώσασθαι τὴν διαβολὴν, λαβὼν ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Λειμώνῃ μοιχὸν, ἐκεῖνον μὲν ἀνεῖλεν ὑποζεύξας τῷ ἅρματι, τὴν δὲ ἵππῳ συνέκλεισεν ἕως ἀπόληται.

Τοὺς μετὰ Κύλωνος διὰ τὴν τυραννίδα ἐπὶ τὸν βωμὸν τῆς θεοῦ πεφευγότας οἱ περὶ Μεγακλέα ἀπέκτειναν.

Καὶ τοὺς δράσαντας ὡς ἐναγεῖς ἤλαυνον.

Σόλων, νομοθετῶν Ἀθηναίοις, καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ἐποίησε, τὴν σεισάχθειαν λεγομένην· ὡς δὲ διώχλουν αὐτῷ τινες περὶ τῶν νόμων, ἀπεδήμησεν εἰς Αἴγυπτον.

Πεισίστρατος τριάκοντα τρία ἔτη τυραννήσας, γηράσας ἀπέθανεν.

Ἵππαρχος, ὁ υἱὸς Πεισιστράτου, παιδιώδης ἦν καὶ ἐρωτικὸς καὶ φιλόμουσος, Θεσσαλὸς δὲ νεώτερος *** καὶ θρασύς. Τοῦτον τυραννοῦντα μὴ δυνηθέντες ἀνελεῖν Ἵππαρχον ἀπέκτειναν, τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Ἱππίας δὲ πικρότερον ἐτυράννει.

---

5. ἀπώλετο 9. νομοθέτης Ἀθηναίων, χρεῶν ἀποκοπὴν 15. νεώτερος καὶ θρασύς.

---

1. βασιλέα *A* 3. ἀπόσασθαι *C*: ἀπόστασθαι *c* λαὼν *f* 4. λειμώνι *a*: λειμῶνι *p* μοιχῶν *f* ὑποζεύξας μετὰ τῆς θυγατρὸς τῷ (τὸ *C*) ἅρματι libri. Correxit Koelerus. 5. ἀπώλετο Coraes. 6. Κοίλωνος pr. *b*: Κύκλωπος *B*: Κύκλωπα *AC* 7. θεᾶς *CPagp* μεγαλέα *b* 8. δράψαντας *f* ἤλαυον pr. *C* 9. νομοθετῶν Ἀθηναίοις *AC*: νομοθέτης Ἀθηναίοις *B*: νομοθέτης Ἀθηναίων reliqui. καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς *ABC*: χρεῶν ἀποκοπὴν reliqui. ἐποίησε om. Cragiana a. 1670 et Gronovius. 10. σεισάχθειαν *C* 12. λς *c*: λϛ̄ τρία *d* τυραννίσας *C* 15. Θέσσαλος *g* δὲ νεώτερος om. Cragiana a. 1670 et Gronovius. 16. τοῦτον τὸν τυραννοῦντα *BC* δυνηθέντα *AC* Ἵππαρχον ἀπέκτεινεν *ABC*: Ἵππαρχος ἀπέκτεινε *cfg* 17. ἱππέας *a* et pr. *p*, qui in marg. ἱππίας. πικρότατα *ABC*

Καὶ τὸν περὶ ὀστρακισμοῦ νόμον εἰςηγήσαντο, ὃς ἐτέθη διὰ τοὺς τυραννιῶντας· καὶ ἄλλοι τε ὠστρακίσθησαν καὶ Ξάνθιππος καὶ Ἀριστείδης.

Ἐφιάλτης τοὺς ἰδίους ἀγροὺς ὀπωρίζειν παρεῖχε τοῖς βουλομένοις, ἐξ ὧν πολλοὺς ἐδείπνιζεν.

Κλέων παραλαβὼν διέφθειρε τὸ πολίτευμα καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ μετ᾽ αὐτὸν, οἳ πάντας ἀνομίας ἐνέπλησαν, καὶ ἀνεῖλον οὐκ ἐλάσσους χιλίων πεντακοσίων. Τούτων δὲ καταλυθέντων Θρασύβουλος καὶ Ῥίνων προειστήκεισαν, ὃς ἦν ἀνὴρ καλὸς κἀγαθός.

[Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης καὶ] ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴ πολλὰ ἐδύνατο. Καὶ τῶν ὁδῶν ἐπιμελοῦνται, ὅπως μή τινες ἀνοικοδομῶσιν αὐτὰς ἢ δρυφάκτους ὑπερτείνωσιν.

Ὁμοίως δὲ καθιστᾶσι καὶ τοὺς ἕνδεκα, τοὺς ἐπιμελησομένους τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ. Εἰσὶ δὲ καὶ ἐννέα ἄρχοντες θεσμοθετικοί, οἳ δοκιμασθέντες ὀμνύουσι δικαίως ἄρξειν καὶ δῶρα μὴ λήψεσθαι ἢ ἀνδριάντα χρυσοῦν ἀναθήσειν.

---

5. *ἐδείπνιζε.* 7. *ἀνέπλησαν* 8. *ἐλάττους* 9. *προέστησαν* 11. *Unci absunt.* 12. *ἐδύναντο, καὶ τῶν ὁδῶν ἐπεμελοῦντο* 15. *ἄρχοντες· ὧν θεσμοθέται [ἓξ], καὶ οἱ δοκιμασθέντες*

---

1. *εἰςηγήσαντο Coraes: εἰςηγήσατο libri. ἐτέθει d* 2. *ὠστρακίθησαν C* 3. *ξάνθηππος pr. C* 5. *ἐδείπνιζεν A: ἐδείπιζε C: ἐδείπνιζε reliqui.* 7. *πάντα Heynius. ἀνέπλησαν Coraes.* 8. *ἐλάσσους C: ἐλάττω fg: ἐλάττους reliqui.* 9. *προειστήκεισαν BCPacfp: προειστήκησαν A: προεστήκεισαν bg et Cragiana a. 1670: προειστήεισαν d: προέστησαν Coraes.* 10. *καὶ ἀγαθὸς C: ἀγαθὸς c* 11. *καὶ οἱ ἐξ A ἐδύνατο ABCPap: ἐδύναντο reliqui.* 12. *ἐπιμελοῦνται AB: ἐπεμελοῦντο reliqui.* 13. *ὑπερτείνουσιν A* 14. *Ὁμοίως, om. δὲ, abcg* 15. *τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ ABCP et marg. p: τῶν δεσμωτηρίων abcefg et pr. p: τῶν δεσμωτῶν d δὲ om. pr. p* 16. *ὧν ante θεσμοθέται inseruit Cragius, ἓξ post θεσμοθέται Coraes. θεσμοθετικοὶ, οἳ scripsi: θεσμοθετικοὶ καὶ οἱ A: θεσμοθητικοὶ καὶ οἱ C: θεσμοθέται καὶ οἱ reliqui.* 17. *ἀνδριάδα c.*

Ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ κατὰ τὰς θυσίας διοικεῖ καὶ τὰ πολέμια ***.

II. *ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ.*

Τὴν Λακεδαιμονίων πολιτείαν τινὲς Λυκούργῳ προσάπτουσι πᾶσαν.

Ὁ δὲ Ἀλκμὰν οἰκέτης ἦν Ἀγησίδα, εὐφυὴς δὲ ὢν ἠλευθερώθη καὶ ποιητὴς ἀπέβη.

Λυκοῦργος ἐν Σάμῳ ἐγένετο καὶ τὴν Ὁμήρου ποίησιν παρὰ τῶν ἀπογόνων Κρεοφύλου λαβὼν πρῶτος διεκόμισεν εἰς Πελοπόννησον.

Καταλαβὼν δὲ πολλὴν ἀνομίαν ἐν τῇ πατρίδι καὶ τὸν Χάριλλον τυραννικῶς ἄρχοντα, μετέστησε· καὶ κοινὸν ἀγαθὸν τὰς ἐκεχειρίας κατέστησε. Λέγεται δὲ καὶ τὴν κρυπτὴν εἰσηγήσασθαι, καθ' ἣν ἔτι καὶ νῦν ἐξιόντες ἡμέρας κρύπτονται, τὰς δὲ νύκτας μεθ' ὅπλων * *καὶ ἀναιροῦσι τῶν εἱλώτων ὅσους ἂν ἐπιτήδειον ᾖ.*

---

1. *διοικεῖ· [ὁ δὲ πολέμαρχος ταῦτά τε] καὶ τὰ πολεμικά.* 6. *Ἀγησίδου,* 8. *ἐν Σάμῳ ἐτελεύτησε. | Καὶ* 9. *Κρεωφύλου* 10. *Πελοπόνησον* 12. *ἄρχοντα μετέστησε, καὶ* 15. *μεθ' ὅπλων ἐκρήττονται καὶ*

---

1. *διοικεῖν A: διοικῶσαι b τὰ πολέμου bc: τὰ πολεμικὰ Koelerus. Nulla in libris signa lacunae, nisi quod in p reliquum spatium paginae vacuum relictum est.* 3. *Λακεδαιμόνιον B: om. A* 4. *Τὴν Λακεδαίμονα πολιτείαν ABC* 6. *Ἀγησίδα C: Ἀγησίδου reliqui. ἐλευθερώθη ABC* 8. *ἐγένετο] ἐτελεύτησε ABCP et margo p* 9. *παρὰ ἀπογόνων A Κρεωφύλου Koelerus. διηκόμησεν C* 11. *ἐν τῇ πατρίδι om. AC Χάρυλλον B τυραννικὸν A* 12. *μετέστησεν p καὶ κοινὸν — κατέστησε om. b ἐκεχειρίας C* 13. *Margo p κρυπτὴ ἑορτὴ* 14. *ἡμέραν a et pr. p κρύπτοντες p* 15. *μεθ' ὅπλων] κρύπτονται addunt ABCP, ἔρχονται margo Cragii.* 16. *εἰλωτῶν C ᾖ] ἦν b.*

Καθιστᾶσι δὲ καὶ ἐφόρους, καὶ μέγιστον οὗτοι δύνανται. οὐδενὶ γὰρ ὑπανίστανται πλὴν βασιλεῖ καὶ ἐφόρῳ. Ὅταν δὲ τελευτήσῃ βασιλεύς, τρεῖς ἡμέρας οὐδὲν πωλεῖται καὶ ἀχύροις ἡ ἀγορὰ καταπάσσεται.

Λακεδαιμόνιοι τὸν Λέσβιον ᾠδὸν ἐτίμησαν. τούτου γὰρ ἀκούειν ὁ θεὸς χρησμῳδουμένοις ἐκέλευεν.

Πωλεῖν δὲ γῆν Λακεδαιμονίοις αἰσχρὸν νενόμισται· τῆς δ' ἀρχαίας μοίρας οὐδὲ ἔξεστιν.

Τῶν ἐν Λακεδαίμονι γυναικῶν κόσμος ἀφῄρηται, οὐδὲ κομᾶν ἔξεστιν, οὐδὲ χρυσοφορεῖν. Τρέφουσι δὲ τὰ τέκνα ὥστε μηδέποτε πληροῦν, ἵνα ἐθίζωνται δύνασθαι πεινῆν. Ἐθίζουσι δὲ αὐτοὺς καὶ κλέπτειν, καὶ τὸν ἁλόντα κολάζουσι πληγαῖς, ἵν' ἐκ τούτου πονεῖν καὶ ἀγρυπνεῖν δύνωνται ἐν τοῖς πολέμοις. Μελετῶσι δὲ εὐθὺς ἐκ παίδων βραχυλογεῖν, εἶτα ἐμμελῶς καὶ σκώπτειν καὶ σκώπτεσθαι. Εὐτελεῖς δὲ

---

6. ἐκέλευε. 8. τῆς [γὰρ] ἀρχαίας μοίρας ἀνανέμεσθαι οὐδὲν ἔξεστι. 14. ἐκ παίδων εὐθὺς

---

2. ἐπανίστανται BCPp: ἐπίστανται A: ὑπανίστανται reliqui. 3. τρεῖς ἡμέρας ABCP et margo p: τριῶν ἡμερῶν reliqui. 4. ἀχύρῳ ABC 6. χρησμῳδουμένου ABCP et corr. p: χρησμῳδουμένους Cragius: χρησμῳδουμένοις reliqui. ἐκέλευεν Af: ἐκέλευσεν b: ἐκέλευε reliqui. 7. 8. νενόμισται τῆς ἀρχαίας μοίρας οὐδὲ ἔξεστι (ἔξεστιν ceg) ACabcdeg: νενομίσθαι τῆς ἀρχαίας μοίρας οὐ δὲ ἔξεστι B(?) Pfp: αἰσχρόν. νενομίσθαι τῆς ἀρχαίας μοίρας νενεμῆσθαι οὐδ' (οὐδὲ a. 1610) ἔξεστι Cragius et Gronovius. Ego post τῆς inserui δ' de meo. 11. ἵν' abcd ἐθίζονται a πεινεῖν d: πινᾶν π̣ῖ̣ν̣ε̣ῖ̣ν̣ C: πίνειν AB δ' αὐτοὺς acdgp 12. τὸν ἁλόντα] τριακοσίους ἁλόντα A ἵνα A 14. ἐν τοῖς πολεμίοις AB: ἐν τοῖς πᾶσιν πολέμοις Cragiana a. 1670 et Gronovius. Nempe p. 8, 1. excidit πᾶσιν, unde ortus est error. εὐθὺς ἐκ παίδων ABC: ἐκ παίδων εὐθύς reliqui.

ταφαὶ καὶ ἴσαι πᾶσιν εἰσί. Πέττει δ' ἐν αὐτοῖς σῖτον οὐδείς· οὐδὲ γὰρ ἄλευρα κομίζουσι, σιτοῦνται δ' ἄλφιτα.

III. *ΚΡΗΤΩΝ.*

Τὴν Κρητικὴν πολιτείαν λέγεται πρῶτος καταστῆσαι Μίνως, πρακτικός τε ἅμα καὶ νομοθέτης σπουδαῖος γενόμενος· ἐποιεῖτο δὲ δι' ἐννάτου ἔτους τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν νόμων. Ὅτι δὲ ἀρχαιοτάτη τῶν πολιτειῶν ἡ Κρητική, ἐμφαίνει καὶ Ὅμηρος λέγων τὰς πόλεις αὐτῶν εὖ ναιετα ώσας, καὶ Ἀρχίλοχος ἐν οἷς ἐπισκώπτων τινά φησιν· νόμος δὲ Κρητικὸς διδάσκεται.

Οἱ παῖδες οἱ ἐν Κρήτῃ μετ' ἀλλήλων διαιτῶνται ἐν ἑνὶ ἱματίῳ θέρους καὶ χειμῶνος. Ἀθροίζονται δὲ ἀγέλαι τούτων, καὶ ἐφ' ἑκάστης ἄρχων γίνεται, ὃν καλοῦσιν ἀγελάτην· καὶ ἀθροίζει αὐτοὺς ὅπου θέλει καὶ ἐπὶ θήραν ἐξάγει. καὶ τὰ πολλὰ κοιμῶνται μετ' ἀλλήλων. Ποιοῦνται

2. *δὲ ἄλφιτα. Sequitur apud Coraen p. 9, 17. 18. et 22, 5—8.* 9. 10. *νόμους δὲ Κρητικοὺς* 11. *διαιτῶνται, ἑνὶ ἱματίῳ* 12. *χειμῶνος [χρώμενοι].*

1. *Πίπτει C, sed corr. man. sec. πέττει.* 2. *κομίζουσιν et δὲ ἄλφιτα Cragiana a. 1670 et Gronovius. Quae in editionibus vulgo adduntur, ea codices infra exhibent p. 9, 17. et 22, 4., ubi vide notata. Nisi quod verba p. 9, 17. posita in p etiam h. l. leguntur: post ea sequitur spatium vacuum paginae, sed margo habet notam ᵃ/, quae refertur ad p. 22, 4. Vide Prolegomena.* 3. *ΚΡΗΤΩΝ om. A: ΚΡΗΤΙΚΗ abfg* 5. *ἅμα] ἄρα BC καὶ om. Cragiana a. 1670 et Gronovius. σπουδαῖος om. b ἐνάτου Pgp* 7. 8. *ἐμφαίνειν Cragiana a. 1670 et Gronovius.* 8. *αὐτὸν f ναιετώσας ABC* 9. *τινας AB φησὶ C* 9. 10. *νόμους δὲ Κρητικοὺς margo Cragii.* 11. 12. *ἐν ἑνὶ Casaubonus: ἐν ἱματίῳ C: ἐν ἱματίῳ B: ἑνὶ ἱματίῳ reliqui. δὲ ἀγέλαι ABCP et margo p: ἀγέλαι reliqui.* 13. *καλοῦσι Cragiana a. 1670 et Gronovius.* 14. *θήρας AB: θέρας d* 15. *μετ' om. Cragiana a. 1670 et Gronovius.*

δὲ καὶ μάχας κατὰ νόμον πύξ τε καὶ ξύλοις, καὶ ὅταν συμβάλλωνται, αὐλοῦσί τινες αὐτοῖς καὶ κιθαρίζουσι. Καὶ πρὸς ἀνδρείαν καὶ καρτερίαν ἐθίζονται. γράμματα δὲ μόνον παιδεύονται, καὶ ταῦτα μετρίως.

Ταῖς δὲ πρὸς τοὺς ἄῤῥενας ἐρωτικαῖς ὁμιλίαις ἐοίκασι πρῶτοι κεχρῆσθαι καὶ οὐκ αἰσχρὸν παρ᾽ αὐτοῖς τοῦτο. * Ὅταν δὲ κρατήσωσιν, ἀπάγουσιν εἰς ὄρος ἢ τοὺς ἑαυτῶν χώρους κἀκεῖ ἑστιῶνται ἡμέρας ἑξήκοντα· πλείους γὰρ οὐκ ἔξεστι. καὶ δίδωσίν οἱ ὁ φιλήτωρ ἐσθῆτα καὶ ἄλλα δῶρα καὶ βοῦν.

Διαιτῶνται δὲ Κρῆτες πάντες καθήμενοι θρόνοις. ἄρχονται δὲ τῶν παρατιθεμένων ἀπὸ τῶν ξένων· μετὰ δὲ τοὺς ξένους τῷ ἄρχοντι διδόασι τέσσαρας μοίρας· μίαν μὲν ἣν καὶ τοῖς ἄλλοις, δευτέραν δὲ ἀρχικήν, τρίτην δὲ τοῦ οἴκου, τετάρτην δὲ τῶν σκευῶν. Καθόλου δὲ πολλὴ φιλανθρωπία τοῖς ξένοις ἐστὶν ἐν Κρήτῃ, καὶ εἰς προεδρίαν καλοῦνται.

Ὅτι τοὺς εἵλωτας κατεδουλώσαντό ποτε Λακεδαιμόνιοι, Θετταλοὶ δὲ τοὺς πενέστας * * *.

---

3. *ἀνδρίαν* 6. *Nulla lacuna.* 9. *δίδωσιν ὁ φιλήτωρ* 17. 18. *h. l. omissa. Confer p. 8, 2. In fine lacuna non notatur.*

---

1. *νόμου C πνὺξ Cragiana a. 1670 et Gronovius. συμβάλλωνται cefg: συμβάλωνται ABCabp: συμμάχωνται d αὐτοῖς om. bfg et pr. p, ubi est in margine. κιθαρίζουσιν Cragiana a. 1670 et Gronovius.* 3. *ἀνδρείαν ABCp: ἀνδρίαν reliqui. καρτερίας C et Cragiana a. 1670 Gronoviusque. ἐθίζωνται A* 7. *κραϊώσωσιν ὑπάγουσι C* 8. *ἐσθιῶνται C* 9. *δίδωσιν οἱ ὁ A: δίδωσιν ὀφιλήτωρ C: δίδωσιν ὁ φιλήτωρ reliqui.* 13. *διδότι Cragiana a. 1670 et Gronovius.* 13. 14. *ἣν καὶ C: ἣν τοῖς f* 16. *καλεῖται b* 17. 18. *Ὅτι — πενέστας om. ABC: p. 8, 2. extant in Pp: sed in p h. quoque l. leguntur haec verba, sed m. sec. inducuntur.* 17. *ὅτι] ὁ c εἱλώτους p* 18. *τοὺς πενεστάτους d*

IV. *ΚΥΡΗΝΑΙΩΝ.*

Κυρήνην ᾤκισε Βάττος, ὃς ἐκαλεῖτο πρότερον Ἀριστοτέλης· τῆς δὲ Πυθίας Βάττον αὐτὸν εἰπούσης ὄνομα τοῦτο ἔσχηκεν. οὗτος ἦλθεν εἰς Δελφοὺς περὶ τῆς φωνῆς πευσόμενος· ἦν γὰρ ἰσχνόφωνος· τοῦ δὲ θεοῦ κελεύοντος κτίζειν Λιβύην τὸ μὲν πρῶτον ὁρμήσας ἠδυνάτησε....

Φερετίμα δὲ, ἡ μήτηρ Ἀρκεσιλάου, ἐβασίλευσε χαλεπὴ καὶ περίεργος· πολεμοῦσα γοῦν πρὸς Βαρκαίους λαβοῦσα τὴν Βάρκην τοὺς μὲν ἄνδρας ἀνεσκολόπισε, τῶν δὲ γυναικῶν τοὺς μαστοὺς ἐξέτεμε· μετ' οὐ πολὺ δὲ ζῶσα κατεσάπη.

Βάττος δὲ ἐβασίλευσεν ὁ καλὸς καλούμενος, ἕβδομος ὢν ἀπὸ τοῦ πρώτου.

Ἀρκεσιλάου δὲ βασιλεύοντος λευκὸς κόραξ ἐφάνη, περὶ οὗ λόγιον ἦν χαλεπόν· δημοκρατίας δὲ γενομένης Βάττος εἰς Ἑσπερίδας ἐλθὼν ἀπέθανε· καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ λαβόντες κατεπόντισαν.

Νόμος ἦν τοὺς πολυδίκους καὶ κακοπράγμονας ὑπὸ τῶν ἐφόρων προάγεσθαι, καὶ ζημιοῦν τούτους καὶ ἀτίμους ποιεῖν.

---

7. *Φερετίμη* 8. 9. *λαβοῦσα δὲ τὴν* 11. *ὁ καλὸς*, om. *καλούμενος.* 17. *Νόμος δὲ ἦν*

---

1. *ΚΥΡΗΝΑΙΩΝ* om. *A* 2. *Βάτος b* 5. *κελεύσαντος b κτίζει C* 6. *τὸ μὲν πρῶτον ABCPg et corr. p*: *τὸ πρῶτον* reliqui. *ἠδυνάτης C*: *ἠδονάτης AB* 7. *Φερετίμα bcdfg*: *Φερετίμη* reliqui. *δὲ* om. *adfg et pr. p*, ubi est in margine. 8. *καὶ πολεμοῦσα γοῦν πρὸς C*: *καὶ πολεμοῦσα πρὸς A* 8. 9. *λαβοῦσα δὲ τὴν ABCPd et margo p*: *λαβοῦσα τὴν* reliqui. *ἀνεσκολόπησε A* 10. *ζῶσα* om. *pr. C*

11. *Βάττος b et fortasse Bf*: *βαττος* (η supra) *d*: *Βῆττος* reliqui. *καλούμενος* om. *Cragiana a. 1670 et inde edd. omnes.* 14. *δημοκράτης A* *Βάττος b et margo p*: *Βαττὸς ABC*: *Βᾶττος d*: *Βῆττος* reliqui. 15. *Ἑσπερίδα p*: *Ἑσπερίαν b* 16. *κατεπόντησαν cfg* 17. *Νόμος ἦν ABC*: *Νόμος δὲ ἦν* reliqui. *πολιδίκους f.*

V. *ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ.*

Κόρινθος Ἐφύρα πρότερον ἐκαλεῖτο μέχρι Κορίνθου, ἀφ' οὗ τοὔνομα ἔσχεν. Ἐβασίλευσε δὲ καὶ Βάκχις ς' τρίτος, χωλὸς καὶ εὐτελὴς τὴν ὄψιν, καλῶς δὲ ἄρχων καὶ πολιτικῶς· ᾧ θυγατέρες μὲν τρεῖς, υἱοὶ δὲ ἑπτὰ, οἳ τὸ γένος οὕτως ηὔξησαν, ὥστε Βακχιάδας ἀντὶ Ἡρακλειδῶν καλεῖσθαι τοὺς ἀπ' αὐτῶν.

Περίανδρος δὲ πρῶτος μετέστησε τὴν ἀρχὴν, δορυφόρους ἔχων καὶ οὐκ ἐπιτρέπων ἐν ἄστει ζῆν, ἔτι δὲ δούλων κτήσεις καὶ τρυφὴν ὅλως περιαιρῶν. μέτριος δὲ ἦν ἐν ἄλλοις, τῷ τε μηδένα τέλος πράσσεσθαι ἀρκεῖσθαί τε τοῖς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς καὶ τῶν λιμένων. καὶ τῷ μήτε ἄδικος μήτε ὑβριστὴς εἶναι, μισοπόνηρος δὲ, τὰς προαγωγοὺς πάσας κατεπόντισε. βουλὴν δὲ ἐπ' ἐσχάτων κατέστησεν, οἳ οὐκ ἐφίεσαν δαπανᾶν πλέον ἢ κατὰ τὰς προσόδους.

VI. *ΗΛΕΙΩΝ.*

Πανταλέων ἐβασίλευσεν ἐν τούτοις, ὑβριστὴς καὶ χαλε-

---

2. *Ἔφυρα* 10. *κτῆσιν* 12. 13. *λιμένων, καὶ τῷ μήτε ἄδικος, μήτε ὑβριστικὸς εἶναι. Μισοπόνηρος δὲ [ὢν], τὰς προαγωγοὺς*

---

1. *ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ om. A* 2. *Ἔφυρα C πρῶτον C* 3. *τὸ ὄνομα AC : ὄνομα B ἔσχηκεν d Βάκχις Claviger: Βάκχιος Coraes: βακαῖος ABC: Βακχαῖος reliqui. τρίτος ABCcdef: ὁ τρίτος reliqui.* 4. *χωλὸς δὲ καὶ BC καλῶς τε Cragiana a. 1670 et Gronovius.* 6. *Βακχίδας AC* 7. *ἐπ' αὐτῶν f* 8. *πρῶτον B* 9. *ἐκτρέπων AB* 10. *κτήσεις ABC et suprascr. p: κτῆσιν reliqui.* 11. *In C inter μηδένα et τέλος lacuna trium fere verborum est. τὲ τοὺς ἀπὸ C* 13. *ὑβριστικὸς Cragiana a. 1670 et Gronovius. τὰς δὲ προαγωγοὺς (προαγωγὰς C) BCcfg προσαγωγοὺς cfg: προσαγογὰς b* 14. *ἀπ' ἐσχάτων p* 16. *ΗΛΕΙΩΝ om. A* 17. *Πανταλέων A et Koelerus: παντόλης d: παντο^λ e: Παντολέων reliqui. ἐν τούτῳ d et pr. p*

πός. οὗτος πρέσβεις πρὸς αὐτὸν ἐλθόντας ἐκτεμὼν ἠνάγκασε καταφαγεῖν τοὺς ὄρχεις.

VII. *ΤΕΝΕΔΙΩΝ.*

Τένεδος ἡ νῆσος τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς Λεύκοφρυς ἐκαλεῖτο, χρόνῳ δ' ὕστερον, πρὸ τῶν Τρωϊκῶν, Τέννης διενεχθεὶς πρὸς τὸν πατέρα συνῴκισεν αὐτήν. λέγεται δὲ, ὡς καταψευσαμένης αὐτοῦ τῆς μητρυιᾶς καὶ καταμαρτυρήσαντος αὐλητοῦ τινος βιάζεσθαι ταύτην, εἰς λάρνακα ἐμβληθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς Κύκνου καὶ εἰς θάλασσαν ῥιφεὶς διασωθῆναι πρὸς τὴν νῆσον· διὰ δὲ τὸ καταψεύσασθαι τὸν αὐλητὴν οὐ νόμιμον εἰς τὸ ἱερὸν αὐλητὴν εἰσιέναι.

Ὅτι Ἀμαυρὸς, χωλὸς τοὺς πόδας, ἐβασίλευσε ταύτης.

Νόμον δέ τινά φασι τῶν βασιλέων Τενεδίοις θέσθαι· εἴ τις λάβοι μοιχὸν, ἀποκτεῖναι τοῦτον πελέκει. ἁλόντος δὲ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ τοῦ λαβόντος ἐρομένου τὸν βασιλέα, τί χρὴ ποιεῖν; ἀποκρίνασθαι· Τῷ νόμῳ χρῆσθαι. Καὶ διὰ τοῦτο τοῦ νομίσματος αὐτοῦ ἐπὶ θάτερα πέλεκυς κεχάρακται,

---

5. *δὲ ὕστερον* 6. 7. *ὡς* et *καὶ* om. 13. *τὸν βασιλέα Τέννην διαθέσθαι.*

---

1. *ἐκτεμὸν* f 3. *ΤΕΝΕΔΙΩΝ* om. ABabcdefg, de reliquis non constat. Addidit P. 4. *Λευκόφρυς* A 5. *δ' ὕστερον* Pbcp: *δὲ ὕστερον* reliqui. *πρὸ τῶν ἰατρικῶν τέχνης* AB : *πρὸ τῶν ἰατρικῶν τ̈ετενης* C 6. *συνῴκησεν* A *αὐτῇ* ABCg *δὲ ὡς* ABC: *δὲ* reliqui. 7. *μητρηᾶς* (sic) Cragiana a. 1670 et Gronovius. *καὶ καταμαρτυρήσαντος* C: *καὶ μαρτυρήσαντος* AB: *καταμαρτυρήσαντος* reliqui. 9. *πατρὸς* om. ABC *ῥιφθεὶς* Cd 10. *διὰ δὲ τὸ καταψεύσασθαι τὸν αὐλητήν, οὐ νόμιμον* ABC: *διὰ τὸ κατ. τὸν αὐλ. διὸ οὐ νόμιμον* abcdefgp: *διὰ δὲ τὸ κατ. τὸν αὐλ, διὸ οὐ νόμιμον* P: *διὰ τὸ καταψεύσασθαι τὸν αὐλητὴν* Koelero glossema voc. *διὸ* videbatur. 13. *δὲ* om. abdefg et pr. p *τῶν βασιλέων Τενεδίοις θέσθαι* scripsi: *τῶν βασιλέων τενεδία θεάσθαι* (*θέσθαι* B) AB: *τῶν βασιλέων τένε̄ δῖα θέσθαι* C: *τὸν βασιλέα Τέννην διαθέσθαι* reliqui. 17. *πέλεκις* B *χαρακτὸς* ABC

ἐπὶ θάτερα δὲ ἐξ ἑνὸς αὐχένος πρόσωπον ἀνδρὸς καὶ γυναικός. καὶ ἐκ τούτου λέγεται ἐπὶ τῶν ἀποτόμων τὸ ἀποκεκόφθαι Τενεδίῳ πελέκει.

VIII. *ΠΑΡΙΩΝ.*

Πάρον τὴν νῆσον ᾤκισε Πάρος, ἐξ Ἀρκαδίας λαὸν ἄγων.

Ἀρχίλοχον τὸν ποιητὴν * *Κόραξ ὄνομα ἔκτεινε, πρὸς ὅν φασιν εἰπεῖν τὴν Πυθίαν Ἔξιθι νηοῦ· τοῦτον δ' εἰπεῖν· Ἀλλὰ καθαρός εἰμι, ἄναξ· ἐν χειρῶν γὰρ νόμῳ ἔκτεινα.*

IX. *ΚΕΙΩΝ.*

Ἐκαλεῖτο μὲν Ὑδροῦσα ἡ νῆσος· λέγονται δὲ οἰκῆσαι Νύμφαι πρότερον αὐτήν· φοβήσαντος δ' αὐτὰς λέοντος εἰς Κάρυστον διαβῆναι· διὸ καὶ ἀκρωτήριον τῆς Κέω Λέων καλεῖται. Κέως δ' ἐκ Ναυπάκτου διαβὰς ᾤκισε, καὶ ἀπ' αὐτοῦ ταύτην ὠνόμασαν.

Ἀρισταῖον δέ φασι μαθεῖν παρὰ μὲν νυμφῶν τὴν προ-

---

6. *Nulla lacuna.* 7. *δὲ εἰπεῖν.* 11. *Ὑδροῦσσα*
16. *παρὰ νυμφῶν τὴν τῶν προβάτων*

---

1. *ἐπὶ θάτερον ἐξ bcg* 3. *Τενεδίω d: Τενέδῳ b* 4. *ΠΑΡΙΩΝ om. A* 5. *ἐξ om. Cragiana a. 1670 et Gronovius.* 6. *Ἀρχίλοχον — πρὸς om. ABC* 7. 8. *τοῦτον] τὸν C δ' εἰπεῖν* Pacgp: *δὲ εἰπεῖν reliqui.* 8. *ἐγχειρῶν b: ἐγχείρων d: ἐχείρων fg: ἐκ χειρῶν ABC et Cragiana utraque cum Gronovio.* 8. 9. *γὰρ ἰόμων ABC* 10. *ΚΕΙΩΝ Holstenius et Salmasius: Κώων libri, praeter ABdefg, qui haec a superioribus non separant.* 11. *Ἐκαλεῖτο ABCb et man. sec. p: Καλεῖται reliqui. Ὑδροῦσα libri: Ὑδροῦσσα Coraes et fortasse Abc (?). οἰκίσαι BC* 12. *αὐτῇ bcefg: αὐτοῦ d* 13. *διαφῆναι c τῆς Κέω a (?) et Salmasius: τῆς Κίας ABC: τῆς Κῶ reliqui.* 14. *Κέως] καὶ ὡς ABC δ' ἐν C ᾤκησε* Pbcfp: *ᾤκησαν g (?)* 15. *ὠνόμασεν, ut videtur, g: ὠνόμασε C* 16. *δὲ ABCP et margo p: om. reliqui. μὲν ABC: om. reliqui. παρὰ νυμφῶν om. bcg τὴν*

*βάτων καὶ βοῶν ἐπιστήμην, παρὰ δὲ Βρισῶν τὴν μελιττουργίαν· φθορᾶς δὲ οὔσης φυτῶν καὶ ζώων διὰ τὸ λείπειν ἐτησίας * * *.*

Ἀριστείδης ἐπεμελεῖτο γυναικῶν εὐκοσμίας. καὶ τὸ παλαιὸν ὕδωρ ἔπινον οἱ παῖδες, καὶ αἱ κόραι μέχρι γάμου.

Ἐπὶ δὲ τοῖς τελευτῶσιν οὐδέν ἐστι πένθος ἐν ἀνδράσι περὶ ἐσθῆτα ἢ κουράν, μητρὶ δὲ νέου τελευτήσαντος ἐνιαυτός.

Οὔσης δὲ ὑγιεινῆς τῆς νήσου καὶ εὐγήρων τῶν ἀνθρώπων, μάλιστα δὲ τῶν γυναικῶν, οὐ περιμένουσι γηραιοὶ τελευτᾶν, ἀλλὰ πρὶν ἀσθενῆσαι ἢ πηρωθῆναί τι, οἱ μὲν μήκωνι, οἱ δὲ κωνείῳ ἑαυτοὺς ἐξάγουσιν.

X. *ΣΑΜΙΩΝ.*

Σάμον τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐρήμην οὖσαν λέγεται κατέχειν πλῆθος θηρίων μεγάλην φωνὴν ἀφιέντων· ἐκαλοῦντο δὲ τὰ

---

1. 2. *μιλιττουργίαν, φθορᾶς οὔσης φυτῶν καὶ ζώων, διὰ τὸ πνεῖν ἐτησίας.* 6. *Ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ τοῖς τελευτῶσιν* 9. 10. *γεραιοὶ τελευτὴν* 11. *ἐξάγουσι.*

προβάτων AB: τῶν προβάτων C: τὴν τῶν προβάτων reliqui. 1—3. *παρὰ δὲ — ἐτησίας om. libri praeter ABCP et corr. p, ubi in inferiore margine haec supplentur. μελιττουργίαν Koelerus: μελιτουργίαν libri.* 2. *δὲ οὔσης ABCP: δὲ delevit Cragius. διὰ τὸ λείπειν scripsi: διὰ τὸ δειπειν* (superscr. *πνεῖν*) *C: διὰ τὸ πνεῖν ABPp* 3. *ἐτησίας] ἀνέμους addit A* 4. *ἐπιμελεῖται AB (non C)* 4. 5. *καὶ τὸ παλαιὸν] τὸ παλαιὸν ab et pr. p: τὸ παρὸν cfg οἱ παῖδες αἱ κόραι cfg μέχρι om. Cragiana a. 1670 et Gronovius.* 6. *Ἐπὶ δὲ τοῖς τελευτῶσιν ABC: Ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ τοῖς τελευτῶσιν reliqui. ἐστὶν C ἐν ἀνδράσι om. abfg et pr. p* 9. *γηραιοὶ CPadgp: γηραιὸν c: γεραιοί, ut videtur, reliqui.* 10. *τελευτᾶν ABCabcde fg: τελευτὴν Pp τρωθῆναι cfg* 11. *μήκονι C: μήκω d ἐξάγουσιν A: ἐξάγουσι reliqui.* 12. *ΣΑΜΙΩΝ om. A* 13. *μὲν om. abfg et pr. p λέγεται δὲ pr. C, sed δὲ deletur.*

θηρία νηΐδες· ἡ δὲ νῆσος Παρθενία, ὕστερον δὲ Δρύουσα.

Ἐβασίλευσε δ' αὐτῶν Ἀγκαῖος, περὶ οὗ τὰς ἀμπέλους ὁ θεράπων φυτεύων φησι·

Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου.

Ὅτι ἐν τοῖς Σαμίοις ἐφάνη λευκὴ χελιδὼν οὐκ ἐλάττων πέρδικος.

Φερεκύδης ὁ Σύριος ὑπὸ φθειρῶν καταβρωθεὶς ἐν Σάμῳ ἐτελεύτησεν, ὅτε καὶ ἐλθόντι Πυθαγόρᾳ τὸν δάκτυλον διὰ τῆς ὀπῆς ἔδειξε περιεψιλωμένον.

Αἴσωπος δὲ ὁ λογοποιὸς εὐδοκίμει τότε. ἦν δὲ Θρᾷξ τὸ γένος, ἠλευθερώθη δὲ ὑπὸ Ἴδμονος τοῦ κωφοῦ, ἐγένετο δὲ πρῶτον Ξάνθου δοῦλος.

Τὴν δὲ πολιτείαν τῶν Σαμίων Συλοσῶν ἠρήμωσιν, ἀφ' οὗ καὶ ἡ παροιμία Ἕκητι Συλοσῶντος εὐρυχωρίη.

Θεογένης δὲ τῶν Σαμίων τις, εὐφυὴς μέν, ἄλλως δὲ

---

1. *Δρυοῦσσα.* 2. *Ἐβασίλευσεν αὐτῶν Ἀγκαῖος, ἀφ' οὗ, Πολλὰ — ἄκρου, παροιμία ἐῤῥέθη.* 15. *Ὅτι Θεαγένης τῶν Σαμίων τὶς.*

---

1. *καὶ νῆσος*, corr. *ἡ δὲ νῆσος* in marg., p *παρθένων* b: *παρθένος* C *ὕστερον*, om. *δὲ*, ABC *Δρύουσα* Ca: *Δρυοῦσα* reliqui: *Δρυοῦσσα* Coraes. 2. 3. *Ἐβασίλευσε δ' αὐτῶν* ABC: *Ἐβασίλευσεν αὐτῶν* reliqui. *περὶ* (*ὑπὲρ* A) *οὗ τὰς ἀμπέλους ὁ θεράπων φυτεύων φησι· Πολλὰ — ἄκρου* ABC: *ἐφ'* (*ἀφ'* Koelerus) *οὗ ἡ* (*ἡ* om. Pp et fortasse b) *Πολλὰ* (*Πολλὸν* pr. p) — *ἄκρου παροιμία ἐῤῥέθη* reliqui. *χείλους* acdf: *χείλεα* pr. p *ἄκραι* f 7. 8. *ἐν σύμῳ* C *ἐτελεύσεν* (sic) ut videtur, C 8. *περιεψιλωμένων* f: *περιψιλωμένον* a: *περιεψιλουμένον* Cragiana a. 1670 et Gronovius. 10. *δὲ* om. pr. p *εὐδοκίμει* ABCPp: *ηὐ δοκίμει* reliqui. *ἦν δὲ Θρᾷξ* (*θρὰξ* C) ABCP et corr. p: *Θρᾷξ* reliqui. 11. *ἐλευθερώθη* A: *ἐλευθερώθει* C *ἴδμωνος* Cb: *ἰδίμονος* A: *ἴσμονος* d 13. *ἠρίμωσεν* BC 14. *ἀφ' οὗ καὶ ἡ* ABCP et corr. p: *ὅθεν ἡ* reliqui. *Συλοσῶντι* Cefg: *Συλόσοντι* A: *Συλοσῶντα* d *εὐρυχωρίαι* b 15. *Θεογένης* ABC: *Ὅτι Θεαγένης* reliqui. *δὲ* ABC: om. reliqui. *ἄλλος* C

ἄσωτος καὶ πονηρὸς, φεύγων πατρίδα, διατρίβων δὲ Ἀθήνησι παρ' Εὐριπίδῃ καὶ τὸ γύναιον αὐτοῦ διαφθείρων, συνεργὸν αὐτὸν λαβὼν πείθει τοὺς Ἀθηναίους δισχιλίους εἰς Σάμον ἀποστεῖλαι· οἱ δὲ ἐλθόντες πάντας ἐξέβαλον.

XI. *ΚΥΜΑΙΩΝ.*

Τηλεφάνης ἐβασίλευσε ταύτης, ὃς ἐξεφύτευσε τὴν Κυμαίων χώραν.

Λυδοὶ δὲ χαλεπῶς δεσποζόμενοι πρός τινος πυθόμενοι ἐν Κύμῃ εἶναί τινα, ἔπεμψαν εἰς βασιλείαν καλοῦντες. οὗτος δὲ ἐτύγχανεν ἐν ἁμαξοπηγοῦ δουλεύων. Δόντες οὖν οἱ Λυδοὶ λύτρα τούτῳ παρέλαβον αὐτόν. Τῶν δὲ ἐν Κύμῃ τις ἐκδεδωκὼς ἅμαξαν αὐτῷ κατεῖχεν αὐτόν· παρακαλούντων δὲ πολλῶν μὴ κωλύειν, οὐκ εἴα, προςεπικερτομῶν καὶ λέγων περὶ πολλοῦ ποιεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Λυδῶν βασιλέως εἰργασμένην ἔχειν ἅμαξαν.

Ἑρμοδίκην δὲ, γυναῖκα τοῦ Φρυγῶν βασιλέως Μίδα, φασὶ κάλλει διαφέρειν, ἀλλὰ καὶ σοφὴν εἶναι καὶ τεχνικὴν καὶ πρώτην νόμισμα κόψαι Κυμαίοις.

Ἔθος δὲ ἦν αὐτοῖς εἰς τὰ κλοπιμαῖα συμβάλλεσθαι

---

1. *φεύγων τὴν πατρίδα* 16. *Ἑρμοδίκην, om. δὲ, Μίδου*

---

1. *καὶ φεύγων AC πατρίδα C: τὴν πατρίδα reliqui. Ἀθήναισι Cragiana a. 1670 et Gronovius.* 2. *Εὐριπίδει pr. p* 3. *δισχειλίους pr. C* 5. *ΚΥΜΑΙΩΝ om. A* 8. *Λοιδοὶ AC πυθομένου C* 9. 10. *οὗτος ἐτύγχανον cg οὗτος δὲ ἐν ἁμαξοποιῷ ἐτύγχανε δουλεύων C: οὗτος δὲ ἐτύγχανεν ἐν ἁμαξοποιῷ δουλεύων A* 10. *Λοιδοὶ AC* 11. *Τὸν δὲ ἐν C* 12. *ἐνδεδωκὼς A* 13. *μὴ κωλύειν om. abdeg et pr. p προσυνεπικερτομῶν d: προσυνῶς κερτομῶν e* 14. *τῶν Λοιδῶν A βασιλείαν A et, ut videtur, C ἀργασαμένην c* 16. *Ἑρμοδίκην δὲ AC et margo p: Ἑρμοδίκην reliqui, etiam P. Μίδα AC: Μίδου reliqui.* 17. *σοφικήν (om. εἶναι) A: σοφὴν (om. εἶναι) C* 19. *κλοπιμαία C.*

τοὺς γείτονας· διὸ καὶ ὀλίγα ἀπώλλυντο· πάντες γὰρ ὁμοίως ἐτήρουν. Καὶ Ἡσίοδος ἐντεῦθεν δοκεῖ λέγειν·

Οὐκ ἂν βοῦς ἀπόλοιτ' εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη.

Κῦρος δὲ καταλύσας τὴν πολιτείαν μοναρχεῖσθαι αὐτοὺς ἐποίησεν. Φείδων ἀνὴρ δόκιμος πλείοσι μετέδωκε τῆς πολιτείας, νόμον θεὶς, ἕκαστον ἐπάναγκες τρέφειν ἵππον. Προμηθεὺς δέ τις, ἀνὴρ δραστήριος καὶ ἱκανὸς εἰπεῖν, χιλίοις παρέδωκε τὴν πολιτείαν.

XII. ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ.

Διαγόρᾳ εἰς Σπάρτην πορευομένῳ καὶ ἐν Κορίνθῳ τελευτήσαντι Ἐρετριεῖς εἰκόνα ἔστησαν.

XIII. ΠΕΠΑΡΗΘΙΩΝ.

Αὕτη ἡ νῆσος εὔοινός ἐστι καὶ εὔδενδρος καὶ σῖτον φέρει.

XIV. ΛΕΠΡΕΑΤΩΝ.

Λεπρεεῖς οὓς ἂν λάβωσι μοιχοὺς περιάγουσι τρεῖς ἡμέρας τὴν πόλιν δεδεμένους καὶ ἀτιμοῦσι διὰ βίου· τὴν δὲ γυναῖκα ἕνδεκα ἐπ' ἀγορᾶς ἄζωστον ἐν χιτῶνι διαφανεῖ ἱστᾶσι καὶ ἀτιμοῦσιν.

---

3. *Οὐδ' ἂν* 18. *ἀτιμοῦσι.*

---

1. *ὀλίγα C*: *ὀλίγοι A* *ἀπώλλυντο Koelerus et fortasse a*: *ἀπόλυνται AC*: *ἀπόλλυνται reliqui.* 3. *Οὐδ' ἂν Coraes.* *ἀπόλοιτο Pagp* 4. *αὐτοὺς cdeg*: *αὐτῆς AP et marg. p*: *αὐτοῖς C*: *αὐτὸν b*: *αὐτὴν a et pr. p* 5. *ἐποίησεν om. g* 5—8. *Φείδων — πολιτείαν om. libri praeter ACP et inferiorem marginem p.* *πολιτίαν C* 9. *ΕΡΕΤΡΙΕΩΝ om. A*: *ΕΡΕΤΡΙΑΙΩΝ ab* 12. *ΠΕΠ. om. A* 13. *ἐστι om. ac et pr. p* *εὔενδρος AC* 14. *ΛΕΠΡΕΑΤΩΝ om. A* 17. *ἀγορᾷ pr. p* *ἐν*] *ἐνὶ bcdeg*: *ἐνὶ pr. p* 18. *καὶ om. c* *ἀτιμοῦσιν A*: *ἀτιμοῦσι reliqui.*

XV. *ΛΥΚΙΩΝ.*

Λύκιοι διῆγον ληστεύοντες. Νόμοις δὲ οὐ χρῶνται, ἀλλ' ἔθεσι, καὶ ἐκ παλαιοῦ γυναικοκρατοῦνται. πωλοῦσι δὲ τοὺς ψευδομάρτυρας καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν δημεύουσιν.

XVI. *ΤΥΡΡΗΝΩΝ.*

Τυῤῥηνοὶ τέχνας ἔχουσι πλείστας. Πάντες δὲ ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἱματίῳ μετὰ τῶν γυναικῶν κατάκεινται, κἂν παρῶσί τινες. Καὶ τοὺς καταλύοντας ξένους φιλοῦσιν. Ὅταν δέ τις ὀφείλων χρέος μὴ ἀποδῷ, περιακολουθοῦσιν οἱ παῖδες ἔχοντες κενὸν θυλάκιον εἰς δυςωπίαν.

XVII. *ΜΟΛΟΤΤΩΝ.*

Μολοττοὶ τῆς Ἀρτέμιδος συλήσαντες τὸ ἱερὸν καὶ τοῦ ξοάνου χρυσοῦν ἀφελόμενοι στέφανον θυσίαν ἐτίθεσαν ἀντ' αὐτοῦ· τῶν δὲ Κεφαλλήνων ἄλλον ἐπιθέντων, τοῦτον ἀπέβαλεν ἡ θεὸς καὶ χαμαὶ κείμενος εὑρέθη. [Κεφαλλῆνες δὲ ἀπὸ Κεφάλου ἐκλήθησαν.]

---

2. *Νόμοις οὐ* 4. *δημεύουσι.* 9. *ἀποδιδῷ, παρακολουθοῦσιν* 13. *ἔθεσαν* 16. *ἀπὸ τοῦ Κεφάλου.* *Uncini absunt.*

---

1. *Περὶ Λυκίων C rubro colore*: om. *A* 2. *Νόμοις δὲ C*: *Νόμοις* reliqui. 3. *ἐκ* om. *C*: *ἐν p* *παλαιῶν g* 5. *ΤΥΡΡ.* om. *A* 6. *Τυῤῥηνοὶ* dedi: *Τυρηνοὶ A*: *Οὗτοι* reliqui. 6. 7. *ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἱματίῳ ACP et margo p*: *ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἱμάτιον c*: *ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἱματίῳ* (*ἱμάτιον ag*) *abg*: *ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἱμάτιον* pr. *p* 9. *ἀποδῷ AC*: *ἀποδίδῳ p*: *ἀποδιδῷ* reliqui. *περιακολουθοῦσιν A*, probatum Boissonadio in Philostrati Epp. p. 124: *περὶ ἀκολουθοῦσιν C*: *παρακολουθοῦσιν* reliqui. 10. *θυλακὸν g* 11. *ΜΟΛ.* om. *Ab* 12. *Μολοττοὶ δὲ τῆς AC* 13. *ξόανα* pr. *C* *ἀφελούμενοι* Cragiana a. 1670 et Gronovius. *ἔθεσαν* Coraes. 14. *Κεφαλλήνων Abcg* et corr. *a*: *Κεφαλήνων* reliqui. *ἄλλων Pp* 14. 15. *ὑπέβαλεν A* *Κεφαλλῆνὲς Ab*: *Κεφαλῆνες* reliqui. 16. *ἀπὸ Κεφάλου ACPbg*: *ἀπὸ τοῦ Κεφάλου* reliqui.

XVIII. *ΦΑΣΙΑΝΩΝ.*

Φᾶσιν τὸ ἐξ ἀρχῆς Ἡνίοχοι κατῴκουν, φῦλον ἀνθρωποφάγον καὶ ἐκδεῖρον τοὺς ἀνθρώπους, ἔπειτα Μιλήσιοι. Φιλόξενοι δ' εἰσίν, ὥστε τοὺς ναυαγοὺς ἐφοδιάζειν καὶ τρεῖς μνᾶς διδόντας ἀποπλεῖν.

XIX. *ΑΜΟΡΓΙΩΝ.*

Ἀμοργὸς οἶνον φέρει πολὺν καὶ ἔλαιον καὶ ὀπώρας.

XX. *ΛΕΥΚΑΝΩΝ.*

Οἱ δὲ Λευκανοὶ φιλόξενοι καὶ δίκαιοι. ἐβασίλευσε δὲ τούτων Λαμίσκος, ὃς εἶχε λύκου τὸν τρίτον δάκτυλον τοῦ ποδὸς ἀπὸ τοῦ μεγάλου.

XXI. *ΣΑΜΟΘΡΑιΚΗΣ.*

Σαμοθρᾴκη τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐκαλεῖτο Λευκανία διὰ τὸ λευκὴ εἶναι· ὕστερον δέ, Θρᾳκῶν κατασχόντων, Θρᾳκία. τούτων δὲ ἐκλιπόντων ὕστερον ἔτεσιν ἑπτακοσίοις Σάμιοι κατῴκισαν αὐτὴν ἐκπεσόντες τῆς οἰκείας, καὶ Σαμοθρᾴκην ἐκάλεσαν.

---

2. *Φάσιν ὡς τὸ ἐξ ἀρχῆς* 3. *ἐκδέρον* 4. *δέ εἰσιν.* 5. *ἀπολύειν.* 7. *ὀπώραν.* 9. *Λευκανοὶ.* 12. *ΣΑΜΟΘΡΑιΚΗ.* 13. *Ἡ Σαμοθρᾴκη* 16. *κατῴκησαν*

---

1. *ΦΑΣΙΑΝΩΝ* om. *A* 2. *Φᾶσιν τὸ ἐξ ἀρχῆς* scripsi: *Φασὶ τὸ ὡς ἐξ ἀρχῆς Ab*: *Φάσιν* (*Φασὶν CPp*) *ὡς τὸ ἐξ ἀρχῆς* reliqui. 3. *ἐκδεῖρον ACPp*: *ἐκδέρον abcdeg*: *ἔκδειρον* Cragiana a. 1670 et Gronovius. 4. *δέ εἰσιν* Cragiana eadem et Gronovius. 5. *μῆνας AC* *ἀπολύειν* Coraes. 6. *ΑΜΟΡΓ.* om. *A* 7. *ὀπώρας A*: *ὀπώραν* reliqui. 8. *ΛΕΥΚ.* om. *ACcdeg* 9. *Οἱ δὲ Λευκανοὶ AC*: *Λευκανοὶ* reliqui. *ἐβασίλευε δὲ A*: *ἐβασίλευσε*, om. *δὲ*, abdg et pr. b 11. *ἀπὸ τοῦ μεγάλου* addunt *ACPp*, om. reliqui. 12. *ΣΑΜΟΘΡΑιΚΗΣ* scripsi: om. *A*: *Σαμοθρᾴκαι cg*: *Σαμοθρᾴκη* vulgo. 13. *Σαμοθρᾴκη C*: *Ἡ Σαμ.* reliqui. *Λευκανεία C* 14. *λευκὴ* deg et Coraes: *λευκὴν* reliqui. 16. *κατῴκισαν AC* : *κατῴκησαν* reliqui. *οἰκίας C* et Cragiana utraque.

XXII. *ΜΑΓΝΗΤΩΝ.*

Μάγνητες δι' ὑπερβολὴν ἀτυχημάτων πολλὰ ἐκακώθησαν· καί που καὶ Ἀρχίλοχός φησι·

Κλαίω θαλασσῶν, οὐ τὰ Μαγνήτων κακά.

Ἱπποτρόφοι δ' εἰσὶν ὃν τρόπον καὶ Κολοφώνιοι, πεδιάδα χώραν ἔχοντες.

Φᾶμις ἄρχων ἦν καὶ τούτου τοὺς υἱοὺς ὡς ἱεροσύλους συνέλαβον θύοντας. ὅπερ φασὶ καὶ περὶ Αἴσωπον γεγονέναι· καὶ γὰρ ἐκεῖνος ἐπὶ ἱεροσυλίᾳ διεφθάρη, φιάλης χρυσῆς φωραθείσης ἐν τοῖς στρώμασιν αὐτοῦ.

XXXIII. *ΑΘΑΜΑΝΩΝ.*

Ἐν τῇ Ἀθαμάνων χώρᾳ γεωργοῦσι μὲν αἱ γυναῖκες, νέμουσι δὲ οἱ ἄνδρες.

XXIV. ΚΥΘΗΡΙΩΝ.

Κυθήριοι δὲ ὄψῳ τυρῷ χρῶνται καὶ σύκοις· φέρει γὰρ ἡ νῆσος πολλὰ καὶ μέλι καὶ οἶνον. φιλάργυροι δέ εἰσι καὶ φιλόπονοι τὰ μάλιστα.

---

2. Οὗτοι δι' ὑπερβολὴν 3. ὅθεν καὶ Ἀρχ. 5. καὶ οἱ Κολοφώνιοι 7. Φάμις 8. ὅ φασι καὶ περὶ Αἴσωπον γενέσθαι· 15. Κυθήριοι ὄψῳ 17. τὰ μάλιστα om.

---

1. *ΜΑΓΝ.* om. *A* 2. Μάγνητες *AC*: Οὗτοι reliqui. δι'] δ' *AC* ἀτυχήματι *C* πολλῶν *A* 3. καί που καὶ *A*: ὅθεν καὶ reliqui. φησι· Κλαίω θαλασσῶν οὐ τὰ *ACP* et margo *p*: φησι τὰ Μαγνήτων κακά reliqui. 5. καὶ ἱπποτρόφοι δ' εἰσὶν *adeg*: καὶ ἱπποτρόφοι εἰσὶν *c*: ἱππότροφοι δ' εἰσιν *P* Κολοφώνιοι *AC*: οἱ Κολοφώνιοι reliqui. 7. Φᾶμις scripsi: legebatur Φάμις: Phanis *Vulteius*. τούτου υἱοὺς *Cragiana a. 1670 et Gronovius.* 8. θύοντες *ab* ὅπερ *AC*: ὃ reliqui. ἄσωπον *A*: ἀσωπὸν *C* γεγονέναι *A*: γενέσθαι reliqui. 9. ἱεροσυλίαν *g* 10. φοραθήσης *C*, 11. *ΑΘΑΜ.* om. *Aabcg* 12. Ἀθαμανῶν *Aag* γεωργοῦσαι *AC*: γεοργοῦσι *p* 14. *ΚΥΘΗΡ.* om. *Aabcg* 15. δὲ *C*: om. reliqui. 17. φιλύπονοι, ut videtur, pr. *C* τὰ μάλιστα *A*: om. reliqui.

XXV. *ΡΗΓΙΝΩΝ.*

Ῥήγιον ᾤκισαν Χαλκιδεῖς οἱ ἀπ' Εὐρίπου διὰ λιμὸν ἀναστάντες· παρέλαβον δὲ καὶ ἐκ Πελοποννήσου τοὺς Μεσσηνίους τοὺς ἐν Μακίστῳ τυχόντας διὰ τὴν ὕβριν τὴν Σπαρτιατίδων παρθένων· καὶ συνῴκισαν πρῶτον παρὰ τὸν Ἰοκάστου τάφον, ἑνὸς τῶν Αἰόλου παίδων, ὅν φασιν ἀποθανεῖν πληγέντα ὑπὸ δράκοντος. Καὶ χρησμὸν ἔλαβον, ὅπου ἂν ἡ θήλεια τὸν ἄῤῥενα· καὶ ἰδόντες πρίνῳ περιπεφυκυῖαν ἄμπελον τοῦτον εἶναι τὸν τόπον συνῆκαν. τὸ δὲ χωρίον, ἐν ᾧ τὴν πόλιν ᾤκισαν, Ῥήγιον ἐκαλεῖτο ἀπό τινος ἐγχωρίου ἥρωος.

Πολιτείαν δὲ κατεστήσαντο ἀριστοκρατικήν· χίλιοι γὰρ πάντα διοικοῦσιν αἱρετοὶ ἀπὸ τιμημάτων. νόμοις δὲ ἐχρῶντο τοῖς Χαρώνδου τοῦ Καταναίου.

Ἐτυράννησε δὲ αὐτῶν Ἀναξίλας Μεσσήνιος· καὶ νικήσας Ὀλύμπια ἡμιόνοις εἱστίασε τοὺς Ἕλληνας. καί τις αὐτὸν ἐπέσκωψεν εἰπών· Οὗτος τί ἂν ἐποίει νικήσας ἵπποις; Ἐποίησε δὲ καὶ ἐπινίκιον Σιμωνίδης·

---

4. 5. *ὕβριν τῶν Σπαρτιάδων* *περὶ τὸν* 8. *τὸ ἄῤῥεν.*

---

1. *ΡΗΓΙΝ.* om. *A* 3. 4. *Μεσηνίους* CPacdep *Μεσσηνίους τοὺς* om. Cragiana a. 1670 et Gronovius. *κακίστῳ* *AC* 4. 5. *τὴν Σπαρτ.* *AC*: *τῶν Σπαρτ.* reliqui. *Σπαρτιατίδων* abdeg: *Σπαρτιαντίδων* c: *Σπαρτίδων* pr. p: *Σπαρτιάδων* *ACP* et corr. p *παρὰ τὸν* *A*: *περὶ τὸν* reliqui.

6. *Αἰόλου* Koelerus: *Διόλου* Pg (?): *αιδιώλου* C: *διώλου* reliqui. 7. *χρησμὸν ἐποίησεν* *A*: *χρησμὸν* in ultima pagina C, cui unum vocabulum *ἐποίησαν* subscriptum est. Volueruntne *χρησμὸν ἐκπεσεῖν*? 8. *τὸν ἄῤῥενα* *ACbcdg*: *τὸν ἄρρεν* a: *τὸ ἄρρενι* p: *τὸ ἄῤῥεν* reliqui. 8. 9. *περιπεφυκεῖαν* Pp: *πεφυκυῖαν* C *συνῆκαν* om. *AC* 11. *ἐγχωρίου* om. *A*: *χωρίου* pr. C 13. *πάντες* *AC* *αἱρετὸς* pr. C *τιμήματος* d 15. *Μεσήνιος* CPacdgp 16. *αὐτᾶν* *A* 18. *δὲ ἐπιν.* b.

Χαίρετ' ἀελλοπόδων θύγατρες ἵππων

. . . . ἐγένοντο. Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλοι δυναστευτικοὶ παρὰ τοῖς Ῥηγίνοις.

XXVI. *ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ.*

Ὅτε δὲ Λακεδαιμόνιοι Μεσσηνίοις ἐπολέμουν, γυναῖκες ἀπόντων τούτων παῖδάς τινας ἐγέννησαν, οὓς ἐν ὑποψίαις εἶχον οἱ πατέρες ὡς οὐκ ὄντας αὐτῶν καὶ παρθενίας ἐκάλουν· οἱ δ' ἠγανάκτουν * * *

XXVII. *ΚΟΡΚΥΡΑΙΩΝ.*

Κορκυραῖοι Διομήδην ἐπεκαλέσαντο· καὶ τὸν παρ' αὐτοῖς δράκοντα ἀπέκτεινεν. οἷς καὶ συνεμάχησε στόλῳ πολλῷ

---

1. 2. *Signa lacunae et* ἐγένοντο] *absunt.* 4. *sqq. sunt post 8, 2., sed omisso lemmate ΤΑΡΑΝΤΙΝΩΝ.* 5. Ὅτι, ὅτε Λακεδαιμόνιοι αἱ γυναῖκες. 8. *Nulla signa lacunae.*

---

1. χαίρετε *Cragiana a. 1670 et Gronovius.* ἀελλοποδῶν *p*: ἀελλώπων *C*: ἀελλαίτων *A* θυγατέρες *libri, nisi quod e* θυγατέρων. ἵππων] ἐγένοντο *addidi ex AC*: *om. reliqui.*
2. 3. Ἦσαν — Ῥηγίνοις *ACP et manu sec. p*: *reliqui omittunt.* 4. ΤΑΡΑΝΤ. *om. A*: ΠΑΡ. *c Hoc loco codices ponunt quae in edd. legebantur supra p. 8, 2. in fine Lacedaemoniorum civitatis. In p ad marginem signum extat, quo admoneatur de transpositione verborum. In Cp praecedit Corcyraeorum resp., quae in p extat in margine inferiore.* 5. Ὅτε δὲ Λακ. *C*: Ὅτι Λακεδαιμόνιοι *dc*: Ὅτι οἱ Λακ. *g*: Ὅτι ὅτε Λακ. *reliqui.* Μεσηνίοις (Μεσηνίους *Cc*) *plerique.* αἱ γυναῖκες *Coraes.* 7. ὡς *om. C* παρθενίας *A (?) a et Coraes*: παρθένους *C*: παρθενίους *reliqui, ut videtur.* 8. οἱ δὲ *C* ὡς οὐκ δ' ἠγανάκτουν *mediis omissis c*
9. ΚΟΡΚΥΡ. (*om. A*) *et totum caput om. reliqui praeter ACP et marg. p.* 11. συνέχησε *pr. C* πολῷ *C*

εἰς Ἰαπυγίαν ἐλθὼν πολεμοῦσι πρὸς Βρεντεσίους· καὶ τιμῶν ἔτυχεν.

XXVIII. *ΘΡΑιΚΩΝ.*

Γαμεῖ ἕκαστος τρεῖς καὶ τέσσαρας, εἰσὶ δὲ οἳ καὶ τριάκοντα, καὶ ὡς θεραπαίναις χρῶνται. καὶ ἐκ περιουσίας οἱ γάμοι καὶ ἐκ περιόδου σύνεισιν αὐταῖς, καὶ λούει καὶ διακονεῖ. καὶ πλεῖσται μετὰ τὴν χρῆσιν χαμαὶ κοιμῶνται. κἂν δυςχεραίνῃ τις, οἱ γονεῖς ἀποδόντες ὃ ἔλαβον ἀπεκομίσαντο τὴν θυγατέρα· τιμὴν γὰρ λαμβάνοντες συνάπτουσιν αὐτάς. καὶ ἀποθανόντος τοῦ ἀνδρὸς, ὥσπερ τἄλλα, οὕτω καὶ τὰς γυναῖκας κληρονομοῦσιν.

XXIX. *ΜΙΝΩΩΝ.*

Μινώαν τὴν ἐν Σικελίᾳ Μακάραν ἐκάλουν πρότερον. ἔπειτα Μίνως ἀκούων Δαίδαλον ἐνταῦθα μετὰ στόλου παραγεγονέναι, παρεγένετο καὶ ἀναβὰς ἐπὶ τὸν Λύκον ποταμὸν τῆς πόλεως ταύτης ἐκυρίευσε καὶ νικήσας τοὺς βαρβάρους

---

1. *πολεμοῦσαν πρὸς τοὺς Βρεντησίους.* 5. 6. *ἐκ περιουσίας οἱ γάμοι καὶ omissa.* 11. *κληρονομοῦσι.* 14. 15. *παραγεγονέναι, ἀναβὰς ἐπὶ τὸν Ἄλυκον*

---

1. *Ἰαπυγίαν corr. C, qui pr. ἀπαιτίαν habuisse videtur. πολεμοῦσι AC et Koelerus: πολεμοῦσαν Pp πρὸς Βρεντεσίους Pp: πρὸς Βρεντησίους A: πρὸς βερτεισίους, corr. βρεντεισίους C: πρὸς τοὺς Βρεντησίους (Βρεντεσίους edit. 1610.) Cragianae.* 3. *C pergit nullo spatio interiecto θρακῶν γαμεῖ κτλ. itemque A, ut videtur.* 5. 6. *καὶ ἐκ περιουσίας οἱ γάμοι casu exciderunt apud Coraen. περιουσίας] σθριουσίας pr. C* 6. *σύνεισιν a: σύνουσαι p, sed margo σύνουσιν* 7. *κειμῶνται P et Cragii edit. a. 1670.* 8. *ἀποδῶντες C* 9. *λαβάνοντες pr. C* 10. *τὰ ἄλλα C* 11. *κληρονομοῦσιν AC: κληρονομοῦσι reliqui.* 12. *ΜΙΝ. om. Aabcg: μινωαν˜ d* 14. 15. *παραγεγονέναι, παρεγένετο καὶ ἀναβὰς scripsi: παρεγένετο καὶ ἀναβὰς AC: παραγέγονε καὶ ἀναβὰς bd: παραγεγονέναι καὶ ἀναβὰς reliqui: παραγεγονέναι, ἀναβὰς Coraes.* 15. *κύκον A et corr. C: κύκνον pr. C: Ἄλυκον Wesselingius. ποταμὸν] ποτὲ AC*

ἀφ᾽ ἑαυτοῦ προσωνόμασεν αὐτὴν νόμους Κρητικοὺς θεὶς αὐτοῖς.

XXX. *ΛΟΚΡΩΝ.*

Ἐγένετο Λοκρὸς Ξενόκριτος, τυφλὸς ἐκ γενετῆς ποιητής, καὶ Ἐράσιππος.

Παρ᾽ αὐτοῖς ὀδύρεσθαι οὐκ ἔστιν ἐπὶ τοῖς τελευτήσασιν, ἀλλ᾽ ἐπειδὰν ἐκκομίσωσιν, εὐωχοῦνται. καπηλεῖον οὐκ ἔστι μεταβολικὸν ἐν αὐτοῖς, ἀλλ᾽ ὁ γεωργὸς πωλεῖ τὰ ἴδια.

*Ἐὰν ἁλῷ τις *, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύσσεται. Ζαλεύκου υἱὸς ἑάλω καὶ τῶν Λοκρῶν αὐτὸν ἀφιέντων, οὐχ ὑπέμεινεν, αὐτοῦ δὲ ἕνα καὶ τοῦ υἱοῦ ἕνα ἐξεῖλεν.*

XXXI. * * *

Πολέμαρχος ἐπιορκήσας τὸν τῶν Κορινθίων ἀπέφυγε στόλον. καὶ μυθολογοῦσιν, ὅτε καθεύδοι νύκτωρ, τὰς γαλᾶς δάκνειν αὐτὸν καὶ πέρας διαποροῦντα ἑαυτὸν ἀνελεῖν.

[*ΧΑΛΚΙΔΕΩΝ.*]

Κατῴκισαν δὲ καὶ Κλεωνὰς Χαλκιδεῖς ἐν τῷ Ἄθῳ,

---

2. *θεὶς αὐτῇ.* 9. *Ἐὰν ἁλῷ τις κλέπτων, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύττεται.* 12. *Absunt signa lacunae.* 15. *καὶ τέλος* 16. *Uncini absunt.* 17. *οἱ ἐν τῷ Ἄθῳ*

---

1. *ἐφ᾽ ἑαυτῷ A et corr. C: ἐφ᾽ ἑτῳ pr. C προςωνόμασαν pr. C* 1. *τοὺς Κρητικοὺς A αὐτοῖς ACd: αὐτῇ reliqui.*
3. *ΛΟΚΡΩΝ om. A* 4. *γενητῆς C* 7. *ἐπειδ᾽ ἂν b: ἐπειδὴ AC* 8. *μεταμελικὸν AC πολεῖ c* 9. *Ἐὰν ἁλῶ τις C: Ἐὰν ἁλῷ τις κλέπτων reliqui. Lacunam notavi. τὸν ὀφθαλμὸν C ἐξορύσσεται C: ἐξορύττεται reliqui.* 10. *ἅλω, corr. ἑάλω, C τοῖς Λοκροῖς g* 11. *ὑπέμειναν AC ἐξεῖλον pr. p: ἐξεῖλε d* 12. *In g haec a superioribus tanquam novum caput disparantur, quae in reliquis, ut videtur, cohaerent. Signa lacunae posui.* 13. *Πολεμάρχου cg ἀπέφυγον cg* 15. *γάλας C πέρας AC: τέλος reliqui. ἀποροῦντα C* 16. *ΧΑΛΚ. addunt Pp: om. libri reliqui.* 17. *κλέωνας C: κλεονὰς b ἐν τῷ ACd: οἱ ἐν τῷ reliqui.*

ἐξαναστάντες ἐξ Ἐλυμνίου, ὡς μὲν μυθολογοῦσιν, ὑπὸ μυῶν, οἵ τά τ' ἄλλα κατήσθιον αὐτῶν καὶ τὸν σίδηρον.

Νόμος δὲ ἦν Χαλκιδεῦσι μὴ ἄρξαι μηδὲ πρεσβεῦσαι νεώτερον ἐτῶν πεντήκοντα.

XXXII. *ΚΕΦΑΛΛΗΝΩΝ.*

Ἐν Κεφαλληνίᾳ Προμνήσου υἱὸς ἐκράτησε· καὶ χαλεπὸς ἦν καὶ ἑορτὰς πλέον δυοῖν οὐκ ἐπέτρεπεν, οὐδ' ἐν πόλει διαιτᾶσθαι πλέον ἡμέρας δέκα τοῦ μηνός. τάς τε κόρας πρὸ τοῦ γαμίσκεσθαι αὐτὸς ἐγίνωσκεν. Ἀντήνωρ δὲ λαβὼν ξιφίδιον καὶ γυναικείαν ἐσθῆτα, ἐνδυσάμενος εἰς τὴν κοίτην ἀπέκτεινε· καὶ ὁ δῆμος αὐτὸν ἐτίμησε καὶ ἡγεμόνα κατέστησε· καὶ ἡ κόρη, ὑπὲρ ἧς αὐτὸς εἰσῄει, ἐπίκληρος ἐγένετο.

Μαρτυρεῖται δὲ καὶ ἐκ Τυῤῥηνίας Ὅμηρος παραβαλεῖν εἰς Κεφαλληνίαν καὶ Ἰθάκην, ὅτε καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς λέγεται διαφθαρῆναι νοσήσας.

---

5. *ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΩΝ.* 8. *ἡμερῶν* 10. 11. *ἐσθῆτα ἐνδυσάμενος, εἰς τὴν κοίτην ἀπέκτεινε·* 12. *ἐπικλεὴς* 13. *Μαρτυρεῖ* 14. *ὅτε τοὺς*

---

1. *ἐξαναστάντας* C *ἐξ — μυθολογοῦσιν* ACP *et margo* p: *om. reliqui.* *ἐξελιμνίου* C: *ἐξ Ἐλυμίου* *Cragiana a. 1670 et Gronovius.* 2. *οἷον τὰ ἄλλα* AC 3. *μήδε* P *et Cragiana utraque cum Gronovio*: *μὴ δὲ* C 5. *ΚΕΦΑΛ. om.* ACabg: *Κεφαλήνων* d: *Κεφαλληνίων* P 6. *Κεφαλληνίᾳ* b: *Κεφαληνίᾳ reliqui.* 7. *ἐπέτρετε* p *οὐδὲ* C 8. *ἡμέρας* AC: *ἡμερῶν reliqui.* *τάς γε* d 9. *γαμίσθαι pr.* C: *γαμήσασθαι* b *αὐτὰς* AC 11. *καὶ ἡγεμόνα κατέστησε exciderunt in Cragiana a. 1670 et apud Gronovium.*

12. *ἐπίκληρος Blancardus ad Thom. Mag. p. 345 et Car. Sintenis*: *ἐπικλέως* C: *ἐπὶ κλέος reliqui*: *ἐπικλεὴς Coraes.* 13. *Μαρτυρεῖται* bd: *Μαρτυρεῖ reliqui.* 13. 14. *παραλαβεῖν εἰς κεφαλήνειαν* A *Κεφαληνίαν plerique, ut videtur.* 14. *καὶ Ἰθάκην* ACP *et corr.* p: *om. reliqui.* *ὅτε καὶ τοὺς* abgp: *ὅτε τοὺς reliqui.*

XXXIII. *ΡΟΔΙΩΝ.*

Ῥόδον τὴν νῆσον τὸ παλαιὸν κεκρύφθαι λέγουσιν ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἀναφανῆναι δὲ ὕστερον ξηρανθεῖσαν. ἐκαλεῖτο δὲ Ὀφιοῦσσα διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐνόντων ὄφεων.

XXXIV. *ΕΦΕΣΙΩΝ.*

Ἔφεσον κληθῆναί φασιν ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἀμαζόνων· οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ τὸν Ἡρακλέα ταῖς Ἀμαζόσιν ἐφεῖναι τὰ ἀπὸ Μυκάλης ἕως Πιτάνης.

XXXV. *ΦΩΚΑΕΩΝ.*

Φώκαιαν οἱ μὲν ἀπὸ Φώκου ἡγεμόνος ὠνομάσθαι, οἱ δὲ ὅτι φώκην εἰς τὸ ξηρὸν εἶδον ἐκβαίνουσαν.

XXXVI. *ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΩΝ.*

Κρότωνα ἐξ ἀρχῆς Κρότων ᾤκισεν.

XXXVII. *ΑΚΡΑΓΑΝΤΙΝΩΝ.*

Ἀκραγαντῖνος Φάλαρις ἐτυράννευσε παρανομίᾳ πάντας

---

1. *ΡΟΔΟΣ.* 5. *ἘΦΕΣΟΣ.* 9. *ΦΩΚΕΑ.* 10. *Φώκεαν ὠνόμασαν* 12. *ΚΡΟΤΩΝ.* 15. *Ἀκραγαντίνων ἐτυράννησε*

---

1. *ΡΟΔΙΩΝ scripsi*: *Ῥόδος vulgo*: om. *Aabcg et, ut puto, reliqui praeter Pp.* 4. *Ὀφιοῦσσα abc*: *ἰφιοῦσα A*: *Ὀφιοῦσα reliqui.* 5. *ΕΦΕΣΙΩΝ scripsi*: *Ἔφεσος vulgo*: *om. Aabcg et, ut puto, reliqui praeter Pp.* 7. *ἀπὸ τοῦτον C* *Ἡρακλῆν Cd* 8. *Πυτάνης A* 9. *ΦΩΚΑΕΩΝ scripsi*: *Φώκεα Pp*: *om. reliqui, opinor, omnes.* 10. *Φώκαιαν ACdg*: *Φωκαίαν c*: *Φώκεαν reliqui.* *ὠνομάσθαι C*: *ὠνόμασαν reliqui.* *φώκην om. A*: *φωκεῖαν c* 12. *ΚΡΟΤΩΝΙΑΤΩΝ scripsi*: *om. Aabg et fortasse reliqui praeter Pp, ubi est Κρότων.* 13. *κρύωντα a et pr. p* *ᾤκησεν cdg* 14. *ΑΚΡΑΓ. om. libri praeter Pp* 15. *Ἀκραγαντῖνος AC*: *Ἀκραγαντίνων reliqui.* *ἐτυράννευσε AC*: *ἐτυράννησε reliqui.*

ὑπερβαλών· οὐ γὰρ μόνον ἐφόνευε πολλούς, ἀλλὰ καὶ τιμωρίαις παρανόμοις ἐχρήσατο· καὶ τοὺς μὲν εἰς λέβητας ζέοντας, τοὺς δὲ εἰς τοὺς κρατῆρας τοῦ πυρὸς ἀπέστελλε, τοὺς δὲ καὶ εἰς χαλκοῦν ταῦρον ἐνέβαλλε καὶ κατέκαιεν· ὅνπερ ὁ δῆμος ἐτιμωρήσατο· ἐνέπρησε δὲ καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς φίλους. Μεθ' ὃν Ἀλκαμένης παρέλαβε τὰ πράγματα καὶ μετὰ τοῦτον Ἄλκανδρος προέστη, ἀνὴρ ἐπιεικής. καὶ εὐθένησαν οὕτως, ὡς περιπόρφυρα ἔχειν ἱμάτια.

XXXVIII. *ΙΘΑΚΗΣΙΩΝ.*

Κεφάλῳ μαντευσαμένῳ περὶ παίδων ὁ θεὸς εἶπεν, ᾧ ἂν ἐντύχῃ * *πρῶτον συγγενέσθαι. τὸν δὲ περιτυχεῖν ἄρκῳ καὶ πλησιάσαντος γενέσθαι γυναῖκα, ἐξ ἧς τὸν Ἀρκείσιον φερωνύμως ὀνομασθῆναι λέγεται.*

Πορθμεὺς, Πυρίας ὄνομα, λῃστὰς διεπόρθμευσε, πρεσβύτην αἰχμάλωτον, καὶ πίτταν· καὶ ὠνεῖται ταῦτα παρὰ τῶν λῃστῶν, δεηθέντος τοῦ πρεσβύτου. ἦν δὲ ἐν τῇ

---

1. *ὑπερβάλλων·* 4. *ἐμβαλὼν κατέκαιεν.* 7. *Ἀλκμάνης* 11. *ἐντύχῃ θήλει πρῶτον* 12. *ἐξ ἧς Ἀρκείσιον* 13. *ὠνομασθῆναι* 14. *Παρίας*

---

1. *ὑπερβαλὼν acdg: ὑπερβάλλων Pbep: ἐκβαλών C: ἐκβάλλων A ἐφόνευσε b* 2. *παρανομίαις παρανόμοις A* 3. *κρητῆρας C ἐπέστελλε A: ἀπέστειλε C* 4. *τοὺς δὲ εἰς A ἐνέβαλλε καὶ κατέκαιεν scripsi: ἐνέβαλε (ἐνέβαλεν A) καὶ κατέκαιεν AC: ἐμβαλὼν κατέκαιεν reliqui.* 5. *ἐτιμώρησεν bd* 6. *Ἀλκάμενος AC: Ἀλκμάνης Cragianae: Ἀλκαμένης reliqui. παρέβαλε pr. C* 8. *εὐσθένησαν Pp (C?): εὐθένησαν reliqui.* 9. *ΙΘΑΚ. om. libri; posuit h. l. Koelerus.*

10. *Κέφαλος μαντευσάμενος AC: Κλέωνι μαντευσαμένῳ d et similiter e* 10. 11. *ᾧ ἂν τύχῃ AC θήλει inserit Coraes.*

12. *πλησιάσαντος γενέσθαι b et Koelerus: πλησιάσαντα γεννῆσαι reliqui. ἐξ ἧς τεναρκείσιος C: ἐξ ἧς τε Ἀρκείσιος A: ἐξ ἧς Ἀρκείσιον Cragiana a. 1670 et Gronovius.* 13. *ὠνομασθῆναι Pp et edd. omnes.* 14. *H. l. libri ΙΘΑΚΗΣΙΩΝ praeter A, qui om. Πυρίας AC: Παρίας P: Παρείας reliqui.*

πίττῃ κεκρυμμένον χρυσίον. πλουτήσας οὖν θῦσαι λέγεται τῷ πρεσβύτῃ βοῦν· διὸ καὶ εἰς παροιμίαν ἦλθεν Οὐδεὶς πώποτε εὐεργέτῃ βοῦν ἔθυσεν ἀλλ' ἢ Πυρίας.

XXXIX. *ΑΦΥΤΑΙΩΝ.*

Ἀφυταῖοι δικαίως καὶ σωφρόνως βιοῦσι καὶ ἀλλοτρίων οὐ θιγγάνουσιν, ἀνεῳγμένων τῶν θυρῶν. φασὶ δέ ποτε ξένον πριάμενον οἶνον μὴ ἀναλαβεῖν ἐπείξαντος τοῦ πλοῦ, καταλιπεῖν δὲ αὐτὸν ἐν τῇ ἀποστάσει οὐδενὶ παραδόντα, ὕστερον δὲ κατ' ἄλλην ἐμπορίαν ἐλθόντα εὑρεῖν τοῦτον ἄθικτον.

XL. *ΙΑΣΕΩΝ.*

Τούτοις οὐκ ἐξῆν ἐν γάμοις πλείους ἑστιᾶν δέκα καὶ γυναικῶν ἴσων, οὐδὲ γάμους ποιεῖν πλεῖον ἡμερῶν δύο. ἐπεσκόπουν δὲ καὶ τοὺς ὀρφανοὺς ὅπως παιδεύωνται καὶ τὰς οὐσίας αὐτοῖς ἀπεδίδοσαν εἴκοσι ἐτῶν γινομένοις.

XLI. *ΙΚΑΡΙΩΝ.*

Ἴκαρος ἡ νῆσος Ἰχθυοῦσσα ἐκαλεῖτο διὰ τὸ κάλλος

---

3. *Παρίας* 5. *Ἀφυταῖοι* om. 7. *ἐπείξαντος αὐτὸν τοῦ πλοῦ* 9. *κατὰ ἄλλην* 12. *γάμον ποιεῖν πλέον* 13. *παιδεύονται* 15. *ΙΚΑΡΟΣ.*

---

1. *πίττα* d *κεκριμένου*, corr. *κεκριμμένον*, C 2. In C *οὐ* in *οὐδεὶς* e correctura est. 3. *εὐεργέτην* ACb: *εὐεργέτης* Pap *Πυρίας* A: *Παρίας* CP: *Παρείας* reliqui. 4. *ΑΦΥΤ.* om. ACacdg 5. *Ἀφυταῖοι δικαίως* ACacdg: *Δικαίως* reliqui. 6. *θυγχάνουσιν* Cragiana a. 1670 et Gronovius.
7. *μὴ* om. b *ἐπείξαντος τοῦ πλοῦ* abc et pr. p: *ἐπείξαντος αὐτὸν τοῦ πλοῦ* reliqui. 8. *ἀποστάσῃ* C 9. *κατ'* C: *κατὰ* reliqui. *ἐλθόντος* C 10. *ΙΑΣΕΩΝ* om. A 11. *τῶν δέκα* b 12. *ἴσων*] *ὅσων* C *γάμους* A: *γάμον* reliqui. *πλεῖον* APabdgp: *πλέον* reliqui. *δύο*] *ὀκτώ* AC 13. *παιδεύωνται* AC: *παιδεύονται* reliqui. 14. *τὰς* om. b *ἀποδίδοσαν* C *εἴκοσιν* d 15. *ΙΚΑΡΙΩΝ* scripsi: *Ἴκαρος* vulgo: om. Abg
16. *Ἰχθύουσα* ACb: *Ἰχθυοῦσσα* a (?) et Coraes: *Ἰχθυοῦσα* reliqui.

τῶν ἐν αὐτῇ ἰχθύων· πρὸς ἣν Ἴκαρος παρέβαλεν, ἀφ᾽ οὗ καὶ τοὔνομα ἔσχεν. ὁ δὲ μῦθος πτεροῖς αὐτὸν ἀπὸ Κρήτης φησὶν ἐλθεῖν· οἱ δὲ, ἀποδράντα μετὰ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τριήρους διὰ τὸ δεῖξαι τὴν εἰς τὸν λαβύρινθον εἴσοδον τῷ Θησεῖ.

XLII. *ΑΡΓΙΛΙΩΝ.*

Ἄργιλον τὸν μῦν καλοῦσι Θρᾷκες· οὗ ὀφθέντος πόλιν κατὰ χρησμὸν ἔκτισαν καὶ Ἄργιλον ὠνόμασαν.

XLIII. *ΘΕΣΠΙΕΩΝ.*

Παρὰ Θεσπιεῦσιν αἰσχρὸν ἦν τέχνην μαθεῖν καὶ περὶ γεωργίαν διατρίβειν· καὶ διὰ τοῦτο πένητες οἱ πλείους ἦσαν καὶ Θηβαίοις, οὖσι φειδωλοῖς, πολλὰ ὤφειλον.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ.

---

1. *ἐν αὐτῇ γινομένων ἰχθύων* 4. *τριήρων εἰς Λαβύρινθον* 6. *ΑΡΓΙΛΟΣ.* 13. *ΤΕΛΟΣ ΤΩΝ ΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ.*

---

1. *τῶν ἐν αὐτῇ ἰχθύων AC: τῶν ἐν αὐτῇ γινομένων ἰχθύων reliqui. πρὸς ὃν Cragiana a. 1670 et Gronovius. ἣν om. b παρέλαβεν AC: παρέβαλλεν d* 2. *Ὁ δὲ μῦθος] Ὅμως AC αὐτὸς C: αὐτοὺς A* 3. *ἀποδράντες C μετὰ] κατὰ Cragiana a. 1670 et Gronovius.* 4. *τριήρους ab et pr. p: τριήρων reliqui. εἰς τὸν λαβ. C: εἰς λαβύρινθον reliqui. τῇ θησεῖ C* 6. *ΑΡΓΙΛΙΩΝ scripsi; Ἄργιλος vulgo: om. Ag* 7. *Ἄργειλον AC, v. Lobeckii Pathol. p. 115. θράκες C οὗ] οἷς Aacdeg et pr. p* 8. *Ἄργειλον AC* 9. *ΘΕΣΠ. om. Aabg* 11. *γεωργίας b* 13. *Τέλος τοῦ (τῶν g) περὶ πολιτειῶν Ἡρακλείδου cdg: Τέλος P: Τέλος τῆς Αἰλιανοῦ ποικίλης ἱστορίας AC: nulla subscriptio in abp.*

COMMENTARII.

COMMENTARII.

I. ATHENIENSIUM.

p. 3, 4. *συνοικήσαντος δὲ Ἴωνος αὐτοῖς, τότε πρῶτον Ἴωνες ἐκλήθησαν.* Ex Aristotele haec sumpta esse confirmat Harpocratio 28, 17 Bekker. *Τὸν Ἀπόλλωνα κοινῶς πατρῷον τιμῶσιν Ἀθηναῖοι ἀπὸ Ἴωνος· τούτου γὰρ οἰκίσαντος τὴν Ἀττικὴν, ὡς Ἀριστοτέλης φησί, τοὺς Ἀθηναίους Ἴωνας κληθῆναι καὶ Ἀπόλλω πατρῷον αὐτοῖς ὀνομασθῆναι.* Nam, ut Aristoteliam originationem pertexam, *πατρῷον τιμῶσιν Ἀπόλλωνα Ἀθηναῖοι, ἐπεὶ Ἴων, ὁ πολέμαρχος Ἀθηναίων, ἐξ Ἀπόλλωνος καὶ Κρεούσης τῆς Ξούθου ἐγένετο* scholl. Aristoph. Avv. 1526. Plura collegit Clinton. Fastt. Hell. I, 53 sq. — Oratio Heraclidae negligenter nexa est, cum post verba *Ἀθηναῖοι τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐχρῶντο βασιλείᾳ* nemo non expectet *ὕστερον δὲ οὐκέτι* vel tale quid. Aristoteles quae de priscis regibus Atticae dixerat, recidit excerptor, lacinias autem male consarcinavit.

6. *Πανδίων δὲ, βασιλεύσας μετὰ Ἐρεχθέα, διένειμε τὴν ἀρχὴν τοῖς υἱοῖς.* Strabo IX, 392. *Οἱ τὴν Ἀτθίδα συγγράψαντες, πολλὰ διαφωνοῦντες, τοῦτό γε ὁμολογοῦσιν, οἵ γε λόγου ἄξιοι, ὅτι τῶν Πανδιονιδῶν τεσσάρων ὄντων, Αἰγέως τε καὶ Λύκου καὶ Πάλλαντος καὶ τοῦ τετάρτου Νίσου, καὶ τῆς Ἀττικῆς εἰς τέτταρα μέρη διαιρεθείσης ὁ Νῖσος τὴν Μεγαρίδα λάχοι καὶ κτίσαι τὴν Νίσαιαν· Φιλόχορος μὲν οὖν ἀπὸ ἰσθμοῦ μέχρι Πυθίου διήκειν αὐτοῦ φησι τὴν ἀρχὴν,*

Ἄνδρων δὲ μέχρι Ἐλευσῖνος καὶ τοῦ Θριασίου πεδίου. τὴν δ' εἰς τέτταρα μέρη διανομὴν ἄλλων ἄλλως εἰρηκότων ἀρκεῖ ταῦτα παρὰ Σοφοκλέους λαβεῖν· φησὶ δ' ὁ Αἰγεὺς ὅτι ὁ πατὴρ

ἐμοὶ μὲν εἰς ἀκτὰς ἀπελθεῖν ὥρισεν,
πρεσβεῖα νείμας τῆςδε γῆς· τῷ δ' αὖ Λύκῳ
τὸν ἀντίπλευρον κῆπον Εὐβοίας νέμει·
Νίσῳ δὲ τὴν ὅμαυλον ἐξαιρεῖ χθόνα
Σκίρωνος ἀκτῆς· τῆς δὲ γῆς τὸ πρὸς νότον
ὁ σκληρὸς οὗτος καὶ γίγαντας ἐκτρέφων
εἴληχε Πάλλας.

Adde scholl. Arist. Vespp. 1223. (coll. scholl. Lysistr. 58.) *Τὴν χώραν τὴν Διακρίαν Πανδίονά φασι τοῖς υἱοῖς διανείμαντα τὴν ἀρχὴν Λύκῳ δοῦναι, Αἰγεῖ δὲ τὴν περὶ τὸ ἄστυ, Πάλλαντι δὲ τὴν παραλίαν, Νίσῳ δὲ τὴν Μεγαρίδα.* Plura Clinton. Fastt. Hell. I, 63.

8. *Καὶ διετέλουν οὗτοι στασιάζοντες. Οἱ Ἀθηναῖοι δηλονότι.* CORAES. Videndus Plutarchus Thes. 12 sq.

ibid. *Θησεὺς δ' ἐκήρυξε κτλ.* Plutarchus Thes. 25. *Ἔτι δὲ μᾶλλον αὐξῆσαι τὴν πόλιν βουλόμενος ἐκάλει πάντας ἐπὶ τοῖς ἴσοις καὶ τὸ Δεῦρ' ἴτε πάντες λεῴ κήρυγμα Θησέως γενέσθαι φασὶ πανδημίαν τινὰ καθιστάντος.* Ibidem Plutarchus ad Aristotelem provocat, qui Theseum *πρῶτον ἀποκλῖναι πρὸς τὸν ὄχλον* ex Iliad. B, 547. efficiebat.

9. *ἐπ' ἴσῃ καὶ ὁμοίᾳ.* Restitui usitatam formulam deleto glossemate *μοίρᾳ* vel *τιμῇ* librariorum: quam rationem aperte confirmat optimus codex, in quo *μοῖρα* idque a superioribus verbis separatum comparet.

10. *Οὗτος ἐλθὼν εἰς Σκῦρον κτλ.* Plutarchus Thes. 35 sq. Pausanias I, 17, 6. aliique apud Welckerum Graec. Tragoed. I, 402. Caussam caedis aliam commemorat Suidas s. v. *ἀρχὴ Σκυρία.*

12. *Ἀθηναῖοι δὲ ὕστερον περὶ τὰ Μηδικὰ κτλ.* Aristoteles hauddubie exponebat oraculum Atheniensibus de reducendo ad calamitatem effugiendam cadavere Thesei datum, de quo v. Plutarchus l. c. et Cimon. 8. Qui quod Cimonem reduxisse *μετὰ τὰ Μηδικά* refert, Heraclides *περὶ τὰ Μηδικά,* utrumque non caret ratione. Factum id esse Olymp. LXXVI, 1. constat, v. Kruegeri Quaestt. hist. phil. p. 40 sq.

4, 1. *Ἀπὸ δὲ Κοδριδῶν οὐκέτι βασιλεῖς ᾑροῦντο κτλ.* Falluntur interpretes, cum Heraclidae verba ita intelli-

gunt, ut *post Codridas reges amplius nulli creati sint.* Debuerat enim *post Codrum* scribi. At de abrogata post Codri obitum regali dignitate sermo non est, sed excerptor veloci pede a Theseo continuo ad Codridarum Medontidarumve ultimum transiluit eorum, qui decennalem magistratum summum gesserunt: v. Pausanias IV, 13, 5. *Ἀθήνησι Μεδοντιδῶν τὴν ἀρχὴν ἔτι ἐχόντων τὴν δεκέτιν καὶ ἔτους Ἱππομένει τετάρτου τῆς ἀρχῆς ἠνυσμένου.* Nam crudele facinus illud ipsum, quod narrat Heraclides, ab epitomatore male concisum, in caussa fuit, cur Hippomenes *τῆς ἀρχῆς ἐξέπεσε* (Suidas s. v. *Ἱππομένης*) nobilibusque aditus summi magistratus aperiretur universis. Hoc voluisse scriptorem docent verba: *διὰ τὸ δοκεῖν τρυφᾶν καὶ μαλακοὺς γεγονέναι.* Post Hippomenem igitur ait desitos esse reges ex Codridarum gente creari; idque omnes intellecturi erant, si non *ἀπὸ τῶν Κοδριδῶν*, sed *ἐκ τῶν Κοδριδῶν* scripsisset epitomator. Postremo quod *οὐκέτι βασιλεῖς αἱρεῖσθαι* tradit, vel ex his Pausaniae I, 3, 2. constat: *τοὺς ἀπὸ Μελάνθου βασιλεύσαντας ἐς Κλείδικον τὸν Αἰσιμίδου,* mansisse archontibus regiae Codridarum familiae pristinum titulum honoris caussa. Ita Photius s. v. *Παρ' ἵππον καὶ κόρην* scripsit: *Ἱππομένης τελευταῖος ἐβασίλευσεν.*

2. *Ἱππομένης κτλ.* Caussam, cur Aristoteles hanc historiolam intexeret reipublicae Atheniensium, ab excerptore rursus oblitteratam licet ex Aeschinis orat. Timarchea cognoscere. Ibi p. 26. haec extant: *Οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι οὕτως ἦσαν πρὸς τὰς αἰσχύνας χαλεποὶ καὶ περὶ πλείστου τῶν τέκνων τὴν σωφροσύνην ἐποιοῦντο, ὥστ' ἀνὴρ εἷς τῶν πολιτῶν, εὑρὼν τὴν ἑαυτοῦ θυγατέρα διεφθαρμένην καὶ τὴν ἡλικίαν οὐ καλῶς διαφυλάξασαν μέχρι γάμου, ἐγκατῳκοδόμησεν αὐτὴν μεθ' ἵππου εἰς ἔρημον οἰκίαν, ὑφ' οὗ προδήλως ἔμελλεν ἀπολεῖσθαι διὰ λιμὸν συγκαθειργμένη. καὶ ἔτι καὶ νῦν τῆς οἰκίας ταύτης ἕστηκε τὰ οἰκόπεδα ἐν τῷ ὑμετέρῳ ἄστει, καὶ ὁ τόπος οὗτος καλεῖται παρ' ἵππον καὶ κόρην.* Ex quo simul apertius perspicitur, filiam ab equo esuriente devoratam esse. Adde Diodori excerptt. p. 550. Wessel., Nicol. Damasc. p. 416. Vales. (42. Orell. 239. Cor.) Dio Chrysost. or. XXXII, 78., qui diversam de puellae et equi amore famam suscepit, et reliquos testes apud Leutschium ad Diogenian. III, 1. Poenam adulteri praeter Heraclidem unus Ovidius et accuratius quidem commemorat Ibide 330 sq.:

Ut qui quae fuerat tutatus moenia saepe,
corpore lustravit non diuturna suo;
utque novum passa genus Hippomeneide poenae
tractus in Actaea fertur adulter humo:
sic ubi vita tuos invisa reliquerit artus,
ultores rapiant turpe cadaver equi.

Ubi scholiastes: „Adulter currui Hippomenis alligatus dilaceratus est, ipsa vero cum equo ferocissimo inclusa ab eo dilacerata interiit.“

4. *ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Λειμώνῃ.* Ne quis ex scriptura aliquot deteriorum codicum, quae est *Λειμῶνι*, exculpendum opinetur *Λειμωνίδι*, utraque forma idoneos testes habet. *Λειμώνην* vocat Ovidius Ibid. 457 sq.

Solaque Limone poenam ne senserit illam,
Et tua dente fero viscera carpat equos.

Idemque nomen muliebre est apud Aristaenetum ep. I, 3. Contra *Λειμωνίς* filia Hippomenis vocata est a Callimacho schol. Aeschinis p. 746 Rsk. *Ἱππομένης ἀπὸ Κόδρου καταγόμενος· ἡ δὲ θυγάτηρ Λειμωνίς, οὕτω Καλλίμαχος* (fr. 457 Ernesti), in Ibide puta, si verum vidit Alphonsus Heckerus Comment. Callimach. p. 61 sq. Et *Λειμωνίς* extat etiam apud Arsenium Violet. p. 304 Walz.

5. *ὑποζεύξας τῷ ἅρματι.* *Ἐγράφετο ὑποζεύξας μετὰ τῆς θυγατρὸς τῷ ἅρματι· ἀλλ' ἐπεὶ ταῦτα μάχεται οὐ μόνον οἷς ἄλλοι ἱστορήκασι περὶ Ἱππομένους, ἀλλὰ καὶ οἷς αὐτὸς Ἡρακλείδης ἐπάγει, λέγων τὴν δὲ ἵππῳ συνέκλεισεν κτλ., οὐκ ὤκνησα τὰς τρεῖς λέξεις ἀποσκορακίσαι τοῦ χωρίου, ὡς οὐδὲν ἄλλο οὔσας ἢ ἐπεξήγησιν τῶν ἀνωτέρω ἑτέρων τριῶν, ἐπὶ τῇ θυγατρί.* CORAES ex Koelero. Verissime. Male scripturam depravabat qui *μετὰ τῆς θυγατρός* margini allevit pro *ἐπὶ τῇ θυγατρί*, quod dictum est ut illud Sophoclis Aiac. 1296. *μητρὸς ἐξέφυς Κρήσσης, ἐφ' ᾗ λαβὼν ἐπακτὸν ἄνδρ' ὁ φιτύσας πατὴρ ἐφῆκεν ἐλλοῖς ἰχθύσιν καταφθοράν.* Infeliciter R. Merkelius ad Ovid. Ibid. 333. p. 431. tentavit *ὑποζεύξας μέχρι τοῦ θανάτου τῷ ἅρματι* sive *μετὰ τὸν θάνατον.*

5. *ἕως ἀπώλετο.* *Εἰς τοῦτο ἔτρεψα τὸ παρ' ἅπασιν ἕως ἀπόληται.* CORAES. Non opus: quod libri praebent hanc vim habet, ut duram vocem ipsam fixum consilium declarantis patris audire videamur. Compara Demosthenem Euerg.

et Mnesib. p. 1147. *ᾤετο ἕξειν, ἕως ἐγώ τε ἐκπλεύσω καὶ αἱ νῆες, καὶ χρόνος ἐγγένηται.*

6. *τοὺς μετὰ Κύλωνος κτλ.* Ecquis in hac non arguta, sed obscura brevitate aliorum narrationibus destitutus divinaret hoc dici, Cylonios arce *ὡς ἐπὶ τυραννίδι* occupata postremo necessitate coactos ad aram deae confugisse, quo vim adversariorum a se averterent? Rursus scriptor negligenter orationem conseruit, cum subiectum enunciati sequentis *Athenienses* sint.

9. *Σόλων, νομοθετῶν Ἀθηναίοις, καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ἐποίησε κτλ.* Ergo Aristoteles in iis fuit, qui *σεισάχθειαν* pinguius interpretarentur *χρεῶν ἀποκοπάς*. Plutarchus Sol. 15. *Καίτοι τινὲς ἔγραψαν, ὧν ἐστὶν Ἀνδροτίων, οὐκ ἀποκοπῇ χρεῶν, ἀλλὰ τόκων μετριότητι κουφισθέντας κτλ.* Pluralis autem, *χρεῶν ἀποκοπάς*, quem ex optimis libris revocavi, munitur vel iureiurando heliastarum Demosth. Timarch. p. 746. *οὐδὲ τῶν χρεῶν τῶν ἰδίων ἀποκοπὰς κτλ.* Sic Plutarchus in Agid. 10. 12., qui c. 7. *χρεῶν ἀφέσεις* dicit, Apophth. Lacon. p. 226, B etc. Denique quo nomine *νομοθετῶν Ἀθηναίοις* vulgari scripturae praestet, sponte intelligitur. Hoc ipse Aristoteles scribere poterat, alterum putidum est. Postremo *καὶ* ante *χρεῶν ἀποκοπάς*, quod libri obtulerunt, plenioris narrationis vestigia ostendit.

12. *Πεισίστρατος τριάκοντα τρία ἔτη τυραννήσας κτλ.* Accuratius Aristoteles annos Pisistratidarum computat Polit. V, 9, 23. *Ἡ τῶν Πεισιστρατιδῶν τυραννὶς οὐκ ἐγένετο συνεχής· δὶς γὰρ ἔφυγε Πεισίστρατος τυραννῶν· ὥστε ἐν ἔτεσι τριάκοντα καὶ τρισὶν ἑπτακαίδεκα ἔτη ἐτυράννευσεν, ὀκτωκαίδεκα δὲ οἱ παῖδες· ὥστε τὰ πάντα ἐγένετο ἔτη τριάκοντα πέντε.* Ex quo consequitur, Aristotelem in ratione illa in *πολιτείαις* et in *πολιτικοῖς* sibi constitisse, ut vel hanc ob caussam non audiendus sit codex *c*, qui λϛ exhibet. Id librarius fortasse scripsit paullo doctior, qui Herodoti V, 65. meminisset. Consentit Iustinus 8, 2. *Pisistratus — occupata tyrannide per XXXIII annos regnavit.* Simul hinc certum argumentum duci poterit ad convellendam Bentleii quandam coniecturam a G. Dindorfio aliisque inconsultius receptam. Ita enim scholl. Arist. Vespp. 500. *Δοκεῖ δὲ ἡ τυραννὶς (τῶν Πεισιστρατιδῶν) καταστῆναι, ὥς φησιν Ἐρατοσθένης, ἐπὶ ἔτη ν', τοῦ ἀκριβοῦς διαμαρτάνων, Ἀριστοτέλους μὲν τεσσαράκοντα καὶ ἓν φήσαντος, Ἡροδότου δὲ ἓξ

καὶ τριάκοντα. In his *'Αριστοτέλους*, inventum Bentleii, pro quo libri *'Αριστοφάνους* praebent, G. Dindorfius defendit eamque Aristotelis memoriam excerptam ex politia Atheniensium esse colligi posse arbitratur ex scholl. Lysistr. 666. et 1155. At inde nihil colligitur, nisi, quod satis aliunde constat, Aristotelem in eo libro res Pisistratidarum accurate pertractasse. Nunc Heraclideo testimonio confutatur Bentleii suspicio. Verum ne vulgata quidem ferri potest, cum neque de poeta Aristophane nec de grammatico, quem vulgo interpretantur dici, cogitari liceat, quod recte perspexit G. Bernhardy Eratosth. p. 216 sq. Quisquis latet, convenit ei cum Isocratis calculo de Bigis 10. p. 351, D.; ego pro Aristophane Apollodorum praeter ceteros expectabam Eratostheni comitem addi. Ceterum de numerorum diversitate, quae specie maior est quam re, explicuerunt praeter alios Clintonus Fastt. Hell. II, 218 sq. et E. G. Fischerus Tabb. chronoll. p. 135., sed uterque Aristophanem grammaticum tenet.

14. *Ἵππαρχος δὲ κτλ.* Vel socordia epitomatoris vel librariorum culpa mutilata sunt quae de Pisistrati filiis narrantur. Etenim neque Thessalus tyrannidem unquam obtinuit, ut verba *τοῦτον τυραννοῦντα μὴ δυνηθέντες ἀνελεῖν* non possint ad eum referri; neque cadunt in eum illa *νεώτερος καὶ θρασύς*, si modo fides est Diodoro exec. de virtutt. et vit. p. 557 Wessel. *Θέτταλος, ὁ Πεισιστράτου υἱὸς, σοφὸς ὑπάρχων, ἀπείπατο τὴν τυραννίδα καὶ τὴν ἰσότητα ζηλώσας μεγάλης ἀποδοχῆς ἠξιοῦτο παρὰ τοῖς πολίταις· οἱ δὲ ἄλλοι, Ἵππαρχος καὶ Ἱππίας, βίαιοι καὶ χαλεποὶ καθεστῶτες ἐτυράννουν τῆς πόλεως.* Itaque ad sententiam recte — nam quis verba praestabit? — I. M. Schultzius Stud. philoll. Kilonienss. p. 160. haec sic fere reficiebat: *Θέσσαλος* — de tonosi v. C. Sintenis Plut. Pericl. p. 205. — *δὲ νεώτερος [φιλόδημος καὶ πρᾶος, Ἱππίας δὲ πικρὸς καὶ] θρασύς.* Certe *δ' ὁ νεώτερος* debebat. Ita Heraclides cum Thucydide conciliatur, de quo secus statuit Goellerus T. II, p. 110 sq. edit. prior.

17. *Ἱππίας δὲ πικρότερον ἐτυράννει.* Deserendi erant libri optimi, qui *πικρότατα* exhibent. Thucydides VI, 59. *Τοῖς δ' Ἀθηναίοις χαλεπωτέρα μετὰ τοῦτο* (caedem Hipparchi dicit) *ἡ τυραννὶς κατέστη, καὶ ὁ Ἱππίας διὰ φόβου ἤδη μᾶλλον ὢν τῶν τε πολιτῶν πολλοὺς ἔκτεινε καὶ πρὸς τὰ ἔξω ἅμα διεσκοπεῖτο κτλ.*

p. 5, 1. *Καὶ τὸν περὶ ὀστρακισμοῦ νόμον εἰςηγήσαντο.* *Οἱ Ἀθηναῖοι δηλονότι. ἡ δὲ πρὸ τῆς ἡμετέρας διορθώσεως γραφὴ εἰςηγήσατο τὸν τύραννον Ἱππίαν εἰςηγητὴν τοῦ περὶ ὀστρακισμοῦ νόμου ὑπονοεῖν παρέχουσα οὐκ ὀλίγα τοῖς κριτικοῖς παρέσχε πράγματα. οὐδὲ ὁ Αἰλιανὸς πάνυ τι πιστὸς (Ποικ. Ἱστ. ΙΓ, κδ) Κλεισθένη λέγων εἰςηγήσασθαι τὸν νόμον τοῦτον.* CORAES. Probabilis correctio, ut in excerptis. Nam cum addatur *ὃς ἐτέθη κτλ.*, de populo potius sermonem esse consentaneum videtur, quam de uno aliquo legis latore. Aliis Simsoni coniectura *Κλεισθένης — εἰςηγήσατο* probata est, vid. M. H. E. Meierum in Ersch. et Gruberi Encyclop. III, 7. p. 180. Schultzius autem l. c. liberius verba ita conformabat: *Ἱππίας δὲ πικρότερον ἐτυράννει, [ὃν ἐξήλασαν οἱ Ἀλκμαιωνίδαι] καὶ τὸν περὶ ὀστρ. ν. εἰςηγήσαντο.*

5. *Ἐφιάλτης τοὺς ἰδίους ἀγροὺς ὀπωρίζειν παρεῖχε κτλ.* De Cimone idem praedicant auctores gravissimi, Plutarchus Cim. 10. (coll. Pericl. 9.) *Τῶν τε ἀγρῶν τοὺς φραγμοὺς ἀφεῖλεν, ἵνα καὶ τοῖς ξένοις καὶ τῶν πολιτῶν τοῖς δεομένοις ἀδεῶς ὑπάρχῃ λαμβάνειν τῆς ὀπώρας, καὶ δεῖπνον οἴκοι παρ' αὐτῷ λιτὸν μὲν, ἀρκοῦν δὲ πολλοῖς ἐποιεῖτο καθ' ἡμέραν, ἐφ' ὃ τῶν πενήτων ὁ βουλόμενος εἰςῄει καὶ διατροφὴν εἶχεν ἀπράγμονα μόνοις τοῖς δημοσίοις σχολάζων. — Ὡς δ' Ἀριστοτέλης φησίν, οὐχ ἁπάντων Ἀθηναίων, ἀλλὰ τῶν δημοτῶν αὐτοῦ Λακιαδῶν παρεσκευάζετο τῷ βουλομένῳ τὸ δεῖπνον.* Theopompus Athen. XIII, 533, B. *Πεισίστρατος οὐδ' ἐν τοῖς χωρίοις, οὐδ' ἐν τοῖς κήποις φύλακας ἐφίστα, ὡς Θεόπομπος ἱστορεῖ ἐν τῇ πρώτῃ καὶ εἰκοστῇ, ἀλλ' εἴα τὸν βουλόμενον εἰςιόντα ἀπολαύειν καὶ λαμβάνειν ὧν δεηθείη· ὅπερ ὕστερον ἐποίησε καὶ Κίμων μιμησάμενος ἐκεῖνον· περὶ οὗ καὶ αὐτοῦ ἱστορῶν ἐν τῇ δεκάτῃ τῶν Φιλιππικῶν ὁ Θεόπομπός φησι· „Κίμων ὁ Ἀθηναῖος ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ τοῖς κήποις οὐδένα τοῦ καρποῦ καθίστα φύλακα, ὅπως οἱ βουλόμενοι τῶν πολιτῶν εἰςιόντες ὀπωρίζωνται καὶ λαμβάνωσιν εἴ τινος δέοιντο τῶν ἐν τοῖς χωρίοις" κτλ.* Adde Theophrastum apud Ciceronem Offic. II, 18., qui consentiens cum Aristotele Cimonis hospitalitatem in suis curialibus Laciadis continet, et confer C. Sintenin in Plut. Pericl. p. 100 sq., qui p. 105 sagaciter perspexit, Heraclideam de Ephialte memoriam ita comparatam esse, ut illum errore pro Cimone irrepsisse suspicio nascatur: repugnare etiam Aeliani V. H. II, 43. inter *πενεστάτους* Ephialten

commemorantis testimonium. Quae sententia viri amicissimi commendatur etiam eo, quod Aristotelem in politia Atheniensium, qui fons fuit Heraclidae, de Cimonis liberalitate accurate exposuisse locus Plutarcheus fidem facit. Ex quo loco simul patet, quam nunc Aristotelis narratio decurtata sit: nam quod ille Cimonem hortos omnibus aperuisse, cenam praebuisse solis Laciadis suis scripsit, in Heraclideis laciniis utriusque benignitatis mentio pellucet, sed ut utrumque ad universos Athenienses pertinuerit. Verum verba ipsa vestigia pristinae compagis monstrant. Etenim verba *ἐξ ὧν πολλοὺς ἐδείπνιζεν* inepte conglutinantur cum superioribus *τοὺς ἀγροὺς ὀπωρίζειν παρεῖχε τοῖς βουλομένοις, ἐξ ὧν πολλοὺς ἐδείπνιζεν.* Quae apud Aristotelem haud dubie ad cenam multis ex Laciadarum pago praebitam referebantur. Aristotelem autem de Ephialte eiusque caede in politia Atheniensium egisse discitur ex Plutarcho Pericl. 10: ex qua narratione nomen oscitanti excerptori haesit.

7. *Κλέων παραλαβὼν διέφθειρε τὸ πολίτευμα κτλ.* Nempe a Pericle *παραλαβών*, quem excerpta prorsus silentio transeunt; sed ipsum *παραλαβών* admonet eorum quae exciderunt. Ceterum de Cleone Aristotelis (ex politia Atheniensium) testimonium extat scholl. Lucian. Timon. 30. p. 48. Iacobitz.

8. *οἱ μετ' αὐτὸν, οἳ πάντας ἀνομίας ἐνέπλησαν.* *Τοὺς τριάκοντα τυράννους ἐνταῦθα λέγει, οἳ χείρους ἐποίησαν τοὺς πολίτας καὶ, καθά φησι Πλάτων ἀπολ. Σωκρ.* 32. „*πολλοῖς πολλὰ προςέταττον βουλόμενοι ὡς πλείστους ἀναπλῆσαι αἰτιῶν.*“ *ὅθεν δῆλον ὅτι εὐλόγως διωρθωσάμην τὸ παρ' ἅπασιν ἐνέπλησαν.* CORAES. Exempla huius usus verbi *ἀναπλῆσαι* collegerunt Ruhnkenius ad Tim. p. 31. et G. Hermannus ad Aristoph. Nubb. 995. Poterat tamen etiam *ἐνέπλησαν* dici, quare servavi. Ceterum ad hanc partem politiae Aristoteliae pertinent illa apud Harpocrat. 174, 25. Bekker. s. v. *τετρακόσιοι.*

9. *καὶ ἀνεῖλον οὐκ ἐλάττους χιλίων πεντακοσίων.* Eundem fere numerum civium a trigintaviris peremptorum ponit Aeschines in Ctesiph. p. 87, 21. *Οἱ τριάκοντα πλείους ἢ χιλίους καὶ πεντακοσίους τῶν πολιτῶν ἀκρίτους ἀπέκτειναν, πρὶν τὰς αἰτίας ἀκοῦσαι, ἐφ' αἷς ἔμελλον ἀποθνήσκειν.* Adde eundem de fals. leg. 77. p. 38. eadem paene verba iterantem, Isocraten advers. Lochit. 11. p. 397. et Areopagitic. 67. p. 153. coll. Xenoph. Hell. II, 4, 21. Unus Seneca de Tranquill. 3.

Mille trecentos cives optimum quemque occidisse tradit. Confer G. R. Sieversium de Xenoph. Hellen. p. 49 et 98.

10. *Θρασύβουλος καὶ Ῥίνων προειστήκεισαν.* Rhinonis, unius ex *δεκαδούχοις* illis, qui expulsis trigintaviris summae rerum praeerant, memoriam servavit Isocrates Callimach. p. 372. (446 Bekker.) *Ἄλλοι μὲν πολλοὶ συνέδραμον, καὶ κατὰ τύχην Ῥίνων, εἷς τῶν δέκα γενόμενος, προςῆλθεν;* fuitque, si vere coniecit A. Meinekius hist. crit. com. p. 209., Archippi fabula *Ῥίνων* ab illo nominata. Quem tamen Rhinonem apud Heracliden certatim nunc expungunt. Nam, ut Koeleri commentum ad *Φωκίωνα* aberrantis taceam, G. R. Sieversius de Xenoph. Hellen. p. 102. miratus, Heraclideum Rhinonem a Schneidero Saxone eundem habitum atque eum qui est apud Isocraten, substituebat *Δίωνα*, coll. Xenoph. Hell. IV, 8, 17. Platon. Menex. p. 234, B. Quod nomen cum nihilo aptius visum esset Herm. Sauppio Ep. crit. ad G. Hermannum p. 147,, *Ἀρχῖνον* ille Heraclidae redonabat, quem hominem popularem cum Thrasybulo constat saepe coniungi. Postremo Car. F. Scheibius de Oligarch. Athenienss. p. 119. aut Thrasybuli nomen corruptum esse censet aut hoc dicere Heracliden, Thrasybulum in Piraeeo rebus praefuisse, Rhinonem in urbe civitatem curavisse. Falso omnes, subtilius quam vere Scheibius. Nempe si condicionem horum excerptorum cognitam haberent viri doctissimi, non erant de integritate nominum dubitationes moturi. Etenim Aristoteles *Thrasybulum* fusis copiis triginta virorum occupatoque Piraeeo popularem statum civitatis instauravisse narraverat, *Rhinoni* autem cum collegis suis post abdicationem triginta virorum civitatem commissam fuisse. Haec abunde testata aliorum narrationibus ex miseris his Aristoteliorum librorum laciniis aegre, sed dispiciuntur tamen.

ib. *προειστήκεισαν* temere expulit Coraes substituitque praeter necessitatem *προέστησαν*. Vide modo Aristotelem Polit. III, 9. *Τῶν φυγάδων προειστήκεισαν Ἀντιμενίδης καὶ Ἀλκαῖος*, etc.

11. *Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης καὶ ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴ πολλὰ ἐδύνατο κτλ.* Quae ita vulgo uno tenore colligantur, tam absurda sunt, ut ne excerptori quidem, quem priora verba Heraclideis de suo praemisisse Welckerus censebat Scriptt. minorr. I, 461., illa contaminare in mentem venire potuisse arbitrer. Nam quid tandem negotii Themistocli

et Aristidi cum Areopago? Quos non esse huius loci vel ex eo efficitur, quod excerptor, qui ordinem temporum ab Aristotele institutum religiose custodivit, non poterat post Cleonem et Thrasybulum ad Themistoclem relabi atque Aristiden. Videlicet priora nomina loco deiecta voluntatem scriptoris male obscuraverunt. Pertinet enim Themistoclis nomen, quod Aristidis secum traxit, ad p. 5, 2. *καὶ ἄλλοι τε ὠστρακίσθησαν καὶ Ξάνθιππος καὶ [Θεμιστοκλῆς καὶ] Ἀριστείδης.* Vestigia veri comparent in libris optimis, in quibus cum singularis extet *ἐδύνατο*, apparet e manu scriptoris haec ita exisse: *Ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴ πολλὰ ἐδύνατο.*

Sed ne ea quidem quae restant neque ad Themistoclem Aristidenque, neque ad Areopagum pertinent: *καὶ τῶν ὁδῶν ἐπιμελοῦνται κτλ.* Quid enim? Ex tot muneribus Areopagitarum et tam gravibus hoc erat, quod tanquam primarium consignaretur unum solum, curam viarum publicarum penes illos fuisse? Id, credo, vel in hunc excerptoris stuporem cadere nemo non negabit. Quid quod nullo testimonio de isto munere Areopagitis commisso constat? Nam quod G. F. Schoemannus Antiqq. iur. publ. p. 300., ubi haec scripsit: „videbant etiam, ne publica urbis loca viaeque aut occuparentur a privatis aut minus decore et commode haberentur", — provocat praeter Heraclideum locum ad Aeschinis Timocrateam p. 11., non consequitur quod voluit vir praestantissimus. Timarchus enim tulerat, ut de aedificiis circa pnycem reficiundis sententia Areopagitarum exquireretur iique quid sibi videretur populo renunciarent. Reiecit Areopagus legem Autolycusque, unus ex eorum numero, in oratione sua coram populo etiam haec dixit: *περὶ τῆς ἐρημίας ταύτης καὶ τοῦ τόπου τοῦ ἐν τῇ πυκνὶ μὴ θαυμάσητε, ὦ Ἀθηναῖοι, εἰ Τίμαρχος ἐμπειροτέρως ἔχει τῆς βουλῆς τῆς ἐξ Ἀρείου πάγου.* Res igitur prorsus singularis erat verissimeque Schoemannus ipse de comit. Athenienss. p. 294. „nihil illud psephisma ad universam Areopagi auctoritatem pertinuisse" admonuerat.

Nimirum Heraclidis verba non Areopagitas subiectum orationis habent, sed Atheniensem populum. Id quod nunc eo clarius enitet, postquam primum exturbatis Themistocle atque Aristide verbum singulare *ἐδύνατο* ex libris reduximus, deinde ex iisdem libris praesens *ἐπιμελοῦνται* pro vulg. *ἐπεμελοῦντο* vindicavimus scriptori. Iam vide, quam egregie haec ratio

stabiliatur eo quod pergitur: Ὁμοίως καθιστᾶσι καὶ τοὺς ἕνδεκα, intellige Athenienses, de qua re statim dicetur. Sic igitur universus locus concinnandus est:

Ἡ ἐξ Ἀρείου πάγου βουλὴ πολλὰ ἐδύνατο.
Καὶ τῶν ὁδῶν ἐπιμελοῦνται κτλ.
Ὁμοίως καθιστᾶσι καὶ τοὺς ἕνδεκα κτλ.

De Areopago quae legimus, ne quis tenuiora quam pro re opinetur, comparet mihi quae p. 7, 1. de ephoris Spartanorum dicuntur: *καθιστᾶσι δὲ καὶ ἐφόρους, καὶ μέγιστον οὗτοι δύνανται.* Ergo corrigenda erunt quae de ista cura Areopagitarum cum alii prodocent, tum M. H. E. Meierus de litibus Atheniens. p. 69., qui haec scripsit: „Auch dem areopag kam ein theil dieser polizeilichen geschäfte zu; wenigstens erzählt Heraklides Pontikos, oder wer dessen namen sich angemasst hat, dass der areopag für die strassen zu sorgen und darauf zu sehen hatte, dass niemand auf denselben baue oder seine verzäunungen auf die strassen ausdehne." Similiter F. G. Tittmannus de gubern. civitatt. graec. p. 256. „Der areopag hatte *namentlich zur zeit des Perserkriegs* die sorge für die strassen der stadt, dass sie nicht durch bau verdorben würden." Quae ex solo Heraclideo loco manaverunt, cujus vitium non animadverterunt homines docti.

Significabat autem Aristoteles, si quid video, creare Athenienses magistratum eum, qui *ὁδοποιοί* appellantur apud Aeschinem Ctesiph. 25. p. 419. *Οἱ ἐπὶ τὸ θεωρικὸν κεχειροτονημένοι — ἦρχον τὴν τῶν ἀποδεκτῶν καὶ νεωρίων ἀρχὴν καὶ σκευοθήκην ᾠκοδόμουν, ἦσαν δὲ καὶ ὁδοποιοὶ καὶ σχεδὸν τὴν ὅλην διοίκησιν εἶχον τῆς πόλεως.* Eumque magistratum Atticum in mente habuit Aristoteles Polit. VI, 5. p. 210 Goettl. *Ἑτέρα ἐπιμέλεια ἡ τῶν περὶ τὸ ἄστυ δημοσίων καὶ ἰδίων, ὅπως εὐκοσμία ᾖ καὶ τῶν πιπτόντων οἰκοδομημάτων καὶ ὁδῶν σωτηρία καὶ διόρθωσις κτλ.* Vide praeter Boeckhii Oecon. civ. Att. I, 218. Bergkii Comment. com. Att. antiq. p. 13 sqq. *). Quan-

*) De *τειχοποιῶν* et *ὁδοποιῶν* munere cum non satis caute disseruisset Bergkius, verissime haec contra dixit O. Muellerus in Nunc. litt. Gotting. 1839, 120. p. 1190. (v. nunc Scripta minora ab E. Muellero edita I, 155.) „Die theorikenvorsteher unter Eubulos hatten nicht die geschäfte der apodekten, hodopöen etc. als besondre nebenämter, die zufällig in ihrer person zusammenfielen, sondern verwalteten *qua theorikenvorsteher* damals alle diese dinge; und Lykurg und Demosthenes hatten mit dem mauerbaue in ganz verschiednen functionen zu thun."

quam Bergkius vehementer fallitur, cum ex Heraclideo loco, quem non sensit corruptum esse, haec colligit: „Ante Periclis tempora non videtur hic magistratus institutus esse, si quidem Heraclides Ponticus senatum in Areopago et Themistoclem et Aristidem dicit curavisse, ne quis viam publicam obstrueret aut alio quo modo impediret. Probabile igitur est Periclem denique illos curatores viarum instituisse.“ Haec omnia dilabuntur subtracto, quo suffulciri videbantur, fundamento Heraclideo. Periclis aetate extitisse eum magistratum Metiochi exemplo sane cognoscitur *τὰς ὁδοὺς ἐποπτῶντος:* sed quando primum et a quo sit institutus, prorsus ignoratur. Ceterum iam Hippias *τὰ ὑπερέχοντα τῶν ὑπερῴων εἰς τὰς δημοσίας ὁδοὺς καὶ τοὺς ἀναβαθμοὺς καὶ τὰ προφράγματα καὶ τὰς θύρας τὰς ἀνοιγομένας ἔξω ἐπώλησεν* teste Aristotele Oecon. II, 5. p. 1347, A. Bekker.

13. *ἀνοικοδομῶσιν αὐτάς. Γραπτέον οἶμαι ἐνοικοδομῶσιν αὐταῖς.* CORAES. Minime, quanquam iam Vulteius in latinis posuit „ne quis in eis aedificaret.“ Tu cfr. Lycurgum Leocrat. 32, 1. *τὴν θύραν ἀνοικοδομήσαντες*, h. e. postquam portam obstruxerant. Polyaen. II, 38, 1. *Ὀνόμαρχος τὰς πύλας ἀνοικοδομήσας — ἔστησεν.* Plutarch. Cimon. 1. *τὰς θύρας ἀνῳκοδόμησαν*, ubi similiter correctorum conamina repressit C. Sintenis coll. Plut. Caes. 24. Diod. Sic. XI, 21. et intpp. Thucyd. I, 134.

ib. δρυφάκτους. Τὰ ἰδιωτικῶς Κάγκελλα, ὅ ἐκ τῶν τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησι καλουμένων Κιγκλίδων ἐστίν. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς οἴκοις θυρίδων τὰ δικτυωδῶς αὐταῖς παρεμπλεκόμενα σιδηρᾶ ἢ ξύλινα παραπετάσματα Κιγκλίδες ἢ Δρύφακτοι λέγοιντ' ἂν οὐκ ἀλόγως, ἐκδεκτέον οἶμαι τὸ τοῦ Ἡρακλείδου ἐπὶ τῶν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσι καλουμένων Ἐξωστῶν, καὶ Ἐξωστέγων, καὶ Ἡλιακῶν, οἷς ἀναλογεῖ παρὰ μὲν τοῖς Ἰταλοῖς τὰ καλούμενα Βαλκόνια, παρὰ δὲ τοῖς Τούρκοις τὰ Σαχνισίνια. ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτα εἰκὸς κεκωλῦσθαι ὑπὸ τοῦ νόμου, ἐπισκοτοῦντα ταῖς ὁδοῖς καὶ τὸ εὐάερον λυμαινόμενα. CORAES.

14. *Ὁμοίως δὲ καθιστᾶσι καὶ τοὺς ἕνδεκα κτλ.* Nempe *Athenienses*, quos iam Cragius in translatione latina adiecit: „Item crearunt (Athenienses) undecim viros, qui servarent carcere inclusos.“ Longissime a vero aberravit F. V. Ullrichius de Undecimviris p. 254., quem ea quae supra exagi-

tavimus impulerunt, ut haec sibi excidere pateretur: „Sie wurden nach glaubwürdigem zeugniss in der zeit als Aristides und Themistokles viel vermogten, und durch diese eingesetzt“ et quae ad exornandam hanc opinionem in nota addidit. Quae qui in examen vocavit Meierus de litibus Athenienss. p. 68 sq., recte Athenienses intelligendos defendit; in eo tamen fallitur, quod antiqua Heraclidis exemplaria *καθίστησι* offerre narrat, quod ad Solonem referri sibi visum esse. Qui merus error est.

15. *τοὺς ἐπιμελησομένους τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ.* Quod plerosque libros occupavit *τῶν δεσμωτηρίων*, non potuit scribi ab auctore, cum unum tantum *δεσμωτήριον* Athenis fuisse loca veterum scriptorum doceant, v. Ullrichium l. c. p. 231. Verissime libri optimi *τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ.* Sic enim fere *τοὺς ἕνδεκα* grammatici interpretantur, veluti Pollux VIII, 102. Eustath. Odyss. 1595, 41. *τοὺς ἐπιμελουμένους τῶν ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ;* alii *τοὺς προεστηκότας τοῦ δεσμωτηρίου*, v. Ullrichium p. 224.

ib. Εἰσὶ δὲ καὶ ἐννέα ἄρχοντες κτλ. Primus Cragius, qui sex archontes ultimos vulgo *θεσμοθέτας* vocari nosset, vulgatae scripturae: *εἰσὶ δὲ καὶ ἐννέα ἄρχοντες θεσμοθέται*, suo periculo inseruit *ὧν* ante *θεσμοθέται.* Ulterius in eadem via progressi Koelerus et Coraes interpolationem perfecerunt ita: *ὧν θεσμοθέται ἕξ.* Id quoque praeiverat Cragius, qui modestior in latinis posuit: „ex quibus thesmothetae (sex).“ At hodie quis ignorat, interdum novem archontes universos eodem *θεσμοθετῶν* nomine comprehendi? Videndi Meierus de litt. Ath. p. 60. Boeckhius ad Corp. Inscrr. I, p. 440. quosque laudat C. Fr. Hermannus Antiqq. publ. §. 138, 11. Idque maxime fieri par fuit, ubi de curatione legum illis mandata sermo est. Sic apud Plutarchum Solon. 25. *Κοινὸν ὤμνυεν ὅρκον ἡ βουλὴ, τοὺς Σόλωνος νόμους ἐμπεδώσειν, ἴδιον δ' ἕκαστος τῶν θεσμοθετῶν ἐν ἀγορᾷ πρὸς τῷ λίθῳ καταφατίζων, εἴ τι παραβαίη τῶν θεσμῶν, ἀνδριάντα χρυσοῦν ἰσομέτρητον ἀναθήσειν ἐν Δελφοῖς* Ibi enim novem archontes intelligendos esse recte annotavit A. Westermannus coll. Plat. Phaedr. p. 235, D. *Καί σοι ἐγὼ ὥσπερ οἱ ἐννέα ἄρχοντες ὑπισχνοῦμαι χρυσῆν εἰκόνα ἰσομέτρητον εἰς Δελφοὺς ἀναθήσειν.* Adde Pollucem VIII, 85., quem constat in eo libro Aristotelis remp. Atheniensium potissimum ducem habuisse: *ὤμνυον οἱ ἄρχοντες πρὸς τῇ βασιλείῳ στοᾷ ἐπὶ τοῦ λίθου, ὑφ' ᾧ τὰ ταμιεῖα, συμφυλάξειν τοὺς νόμους*

καὶ μὴ δωροδοκήσειν, ἢ χρυσοῦν ἀνδριάντα ἀποτῖσαι (ἀναθήσειν). Et superest tenue quoddam Aristoteliae disputationis indicium apud Harpocrat. s. v. *Λίθος* p. 120, 29. *ἐοίκασιν Ἀθηναῖοι πρός τινι λίθῳ τοὺς ὅρκους ποιεῖσθαι, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων πολιτείᾳ καὶ Φιλόχορος ἐν τῷ γ' ὑποσημαίνουσιν.*

Quod autem vulgabatur *θεσμοθέται, καὶ οἱ δοκιμασθέντες κτλ.*, optimi libri hanc scabritiem orationis non agnoscunt. Rescripsi igitur, quo nutus codicum ducebant, *θεσμοθετικοί, οἳ κτλ.* Augenda hac forma *θεσμοθετικός*, quacum compara *νομοθετικός*, lexica nostra. Ceterum quam accurate singulorum archontum munia explicata ab Aristotele fuerint, arguunt testimonia Harpocrationis: veluti s. v. *Θεσμοθέται* p. 96, 18. dicit: *Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἀθηναίων πολιτείᾳ διέρχεται ὅσα οἱ θεσμοθέται πράττουσιν;* adde eundem s. v. *δωροξενία* p. 64, 18. De thesmothetis iis qui vulgo intelliguntur Polluci VIII, 91 sq. fere convenit cum Lex. Rhet. post Phot. p. 670, 14. (580, 14 Lips.) diserte Aristotelis auctoritatem testante. Ex tanta ubertate quae delibaverat qui Heracliden contraxit, haec tantum restant: *Ὁ δὲ βασιλεὺς τὰ κατὰ τὰς θυσίας διοικεῖ καὶ τὰ πολέμια.* Ubi si nihil aliud, at polemarchi nomen intercidisse in fine iam Cragius perspexit, nisi quod perperam *polemarchos* in latina intulit. Quod autem Coraes infarsit, [*ὁ δὲ πολέμαρχος ταῦτά τε*] *καὶ τὰ πολεμικά*, ita commendabat: *Προσθεῖναι δεῖν ἔγνων ταύτας τὰς λέξεις, ἃς παραλειφθῆναι τοῖς ἀντιγράψασι δηλοῖ καὶ τὰ ἐχόμενα· Καὶ τὰ πολεμικά. οὐ γὰρ ὁ Βασιλεύς, ἀλλ' ὁ Πολέμαρχος διῴκει τὰ κατὰ τὸν πόλεμον· πρὸς δὲ τούτοις καὶ θυσιῶν τινων ἐπεμελεῖτο, οὐχ ὧν ὁ Βασιλεύς, ἀλλ' ἑτέρων.* De quibus sacris exposuisse Aristotelem certum est, at interpolatio ista non admittenda in his excerptis excerptorum: sufficit Koeleri *καὶ τὰ πολέμια* [*ὁ πολέμαρχος.*] Nam *πολεμικά* invitis libris scribi non necesse est, v. Hemsterhusium Lucian. I, p. 380. Cum Polluce conferendus Harpocratio s. v. *Πολέμαρχος* p. 155', 1., qui Aristotelem narrat *ἐν τῇ Ἀθηναίων πολιτείᾳ διεξέρχεσθαι ὅσα διοικεῖ ὁ πολέμαρχος.*

II. LACEDAEMONIORUM.

6, 4. *Τὴν Λακεδαιμονίων πολιτείαν τινὲς Λυκούργῳ προσάπτουσι πᾶσαν.* Alii enim aliter sentiebant,

v. Muelleri Dorr. II, 14 sq., qui Heraclidae maxime Ephorum obversari arbitratur. Is enim apud Strabonem VIII, 366. obiurgat Hellanicum, quod Eurysthenem et Proclen *διατάξαι τὴν πολιτείαν* scriptum reliquerit praetermissoque Lycurgo aliis attribuerit quae illi debeantur. Nunc etiamsi pro Heraclide Aristoteles substituendus est, tamen Muelleri sententia potest vera esse.

6. *Ὁ δὲ Ἀλκμὰν οἰκέτης ἦν Ἀγησίδα κτλ.* Consentit Suidas s. v., qui Alcmanem *ἀπὸ οἰκετῶν* fuisse tradit, v. Welcker. Alcm. p. 6. Qui cum post Koelerum perverso haec, quae de Alcmane leguntur, loco inculcata queritur — nam interrumpi ea quae ad Lycurgum referantur —, specie deceptus est. Etenim, si me audis, Aristoteles in narratione de institutis Lycurgi erat carminibus Alcmanis usus: quam ille opportunitatem nactus, ut solent veteres scriptores, ad Alcmanis res enarrandas digrediebatur. Ex illa digressione quae nunc supersunt, sane speciem alienae ab hoc loco doctrinae praebent. Quae excerptoris culpa est. Vel in quo instituto Lycurgeo Alcmanis mentionem fecerit Aristoteles, videor mihi non improbabili coniectura assecutus esse. Videlicet ut originem legum Lycurgearum Cretensem declararet, de syssitiis explicabat Aristoteles, quae antiquitus eodem *ἀνδρείων* nomine utrobique vocata fuerint. Confer Polit. II, 7. p. 60 Goettl. *Συσσίτια παρ' ἀμφοτέροις ἐστί· καὶ τό γε ἀρχαῖον ἐκάλουν οἱ Λάκωνες οὐ φιδίτια, ἀλλὰ ἀνδρεῖα, καθάπερ οἱ Κρῆτες· ᾗ καὶ δῆλον, ὅτι ἐκεῖθεν ἐλήλυθεν.* Hoc si verum est, quod hic amisimus sarcire licebit diligentia Strabonis, qui X, 482. haec ex Ephoro refert: *Τὴν συσσιτίαν ἀνδρεῖα παρὰ μὲν τοῖς Κρησὶν ἔτι καὶ νῦν καλεῖσθαι λέγει, παρὰ δὲ τοῖς Σπαρτιάταις μὴ διαμεῖναι καλούμενα ὁμοίως ὡς πρότερον· παρ' Ἀλκμᾶνι γοῦν οὕτω κεῖσθαι·*

Φοίναις δὲ καὶ ἐν θιάσοισιν ἀνδρείων παρὰ δαιτυμόνεσσιν
πρέπει παιᾶνα κατάρχεν.

Aristoteles igitur prorsus ita, ut est apud Plutarchum, Lycurgum primum Cretam adire fecerat, deinde Ioniam. Hinc est, quod de Homericis carminibus Samo in Peloponnesum allatis statim legimus.

8. *Λυκοῦργος ἐν Σάμῳ ἐγένετο.* *Ἐν ἄλλοις φέρεται ἐγένετο ἀντὶ τοῦ ἐτελεύτησε· ὃ ὑπονοεῖν παρέχει τὴν ἀρχαίαν Ἡρακλείδου γραφὴν ὑπάρξαι ἀπεγένετο, τουτέστι ἐτε-*

λεύτησε. CORAES. Nihil vidi magis. Vulgatam scripturam, quae Lycurgum Sami obisse mentitur, primus docta disputatione labefactavit C. F. Hermannus noster Musei Rhenan. a Welckero et Ritschelio editi vol. II, 600., atque ex *ἐτελεύτησε* exculpsit *ἐπεδήμησε.* Rem ipsam assecutus est, in verbo lapsus videtur. Nam cum infra p. 15, 7. verba eadem *ἐν Σάμῳ ἐτελεύτησε* de Pherecyde Syrio dicta recurrant, nescio quo fortunae ludibrio inde, ut fit, in partem librorum sese h. l. insinuavisse videntur. Quapropter ratio fuit ex altera familia codicum *ἐγένετο* suscipere.

ib. Καὶ τὴν Ὁμήρου ποίησιν κτλ. Wolfius Prolegg. p. CXXXIX: „Primum Homeri poesis a Lacedaemonio Lycurgo ex Ionia in Peloponnesum illata esse dicitur. Quattuor nobis extant huius rei testes, in his primus et aetate et auctoritate Heraclides Ponticus, qui carmina a Creophyli posteris accepta refert." De *Pontico* Heraclide fallitur: sed vel locupletiorem nunc intelligimus illius memoriae fuisse auctorem, Aristotelem. Ex eódem hauddubie pendet Plutarchus Lycurgo 4. *Ἐκεῖ* (in Ionia) *καὶ τοῖς Ὁμήρου ποιήμασιν ἐντυχὼν πρῶτον, ὡς ἔοικε, παρὰ τοῖς ἐκγόνοις τοῖς Κρεοφύλου διατηρουμένοις — ἐγράψατο προθύμως καὶ συνήγαγεν ὡς δεῦρο κομιῶν.* Vide Welckeri Cycl. epic. p. 222.

9. *Κρεοφύλου.* Rectius *Κρεώφιλος* scribi consentiunt Lobeckius Phryn. p. 695. et A. Meinekius Delect. Epigrr. p. 204. Sed cum veteres scriptores ipsos nomen interdum demutavisse appareat ex iis quae Welckerus Cycl. epic. p. 219 sq. composuit, scripturam librorum servandam duxi.

11. *Καταλαβὼν δὲ πολλὴν ἀνομίαν κτλ.* Plutarchus Lycurg. 5. *Ἐπανελθὼν πρὸς οὕτω διακειμένους εὐθὺς ἐπεχείρει τὰ παρόντα κινεῖν καὶ μεθιστάναι τὴν πολιτείαν.* Ergo apud Heracliden ad *μετέστησε* intellige *τὴν πολιτείαν:* uterque Aristotelem sequitur. Male Coraes verba interpunxit, male uterque interpres accepit.

12. *τυραννικῶς ἄρχοντα. Τὸ τυραννικῶς ἐπὶ τοῦ ἀνυπευθύνως ἐνταῦθα ἐκληπτέον, οὐκ ἐπὶ τῆς ἀκριβῶς καὶ ἀποτόμως λεγομένης τυραννίας· εἰς τὰ μάλιστα γὰρ πρᾶον γενέσθαι τὸν Χαρίλαον καὶ πρᾴως ἐνεγκεῖν τὴν ὑπὸ Λυκούργου μετάστασιν τῆς πολιτείας ἱστόρηκε Πλούταρχος Λυκούργῳ* 5. CORAES. Fallitur. Nam cum alii mite ingenium Charilli laudibus ferant, v. Muelleri Dorr. I, 138., Heraclidae convenit cum Aristotele

Polit. V, 10, 3. *Τυραννὶς εἰς ἀριστοκρατίαν μεταβάλλει, ὥσπερ ἡ Χαριλάου ἐν Λακεδαίμονι.* Cfr. Plut. Lyc. 2. — Idem Coraes quod Charillum rectius *Χαρίλαον* vocari ab aliis scriptoribus censet, utraque forma nominis pariter testata est, v. interpp. Strabon. IV, p. 293 Tzschuck., Wesseling. ad Herod. VIII, 131., I. F. Ebert. *Σικελ.* p. 91., Lobeck. Pathol. p. 119. Heraclideam formam etiam Plutarcho reddidit C. Sintenis; sed cum c. 3. *Χάριλλος* signaverit, c. 5. bis et c. 20. *Χαρίλλος* reliquit, imprudens, opinor.

13. *τὰς ἐκεχειρίας κατέστησε.* Plutarchus Lyc. 23. *Ὀλυμπιακὴν ἐκεχειρίαν* ad Lycurgum auctorem refert. Heraclides igitur cum plurali utitur, intellexeritne simul Pythicam, quae fuit opinio Muelleri l. c., vehementer dubito, eoque magis, cum Aristotelem (in rep. Lacedaemoniorum) de sola Olympica *ἐκεχειρίᾳ* locutum sciamus: Plutarchus Lyc. 1. *Οἱ μὲν Ἰφίτῳ συνακμάσαι καὶ συνδιαθεῖναι τὴν Ὀλυμπιακὴν ἐκεχειρίαν λέγουσιν αὐτόν, ὧν ἐστὶ καὶ Ἀριστοτέλης ὁ φιλόσοφος, τεκμήριον προφέρων τὸν Ὀλυμπίασι δίσκον, ἐν ᾧ τοὔνομα τοῦ Λυκούργου διασώζεται καταγεγραμμένον.* Igitur consentaneum est dici Olympicam *ἐκεχειρίαν* certo tempore redeuntem.

13. *λέγεται δὲ καὶ τὴν κρυπτὴν εἰςηγήσασθαι. Κρυπτείαν ταύτην ὁ Πλάτων, κρυπτίαν δ᾽ ὁ Πλούταρχος ὀνομάζει· ἀλλ᾽ οὐ διὰ τοῦτο γραφικῶς ἡμαρτῆσθαι τὴν κρυπτὴν οἰητέον. ἐνδέχεται γὰρ ταὐτὸ ὄνομα πλείονας τύπους ἔχειν, οἷόν ἐστι καὶ τὸ αἴθρη, αἰθρία.* CORAES. Adde *σπάνη σπανία, μάτη ματία*, v. Lobeck. Paralipp. II, 365.; *μάνη μανία* exemit A. Nauckius Philol. I, 2. p. 352 sq., post Dobraeum quidem, sed tutatur Lobeckius Rhematic. p. 260. Quem Heraclidea haec *κρυπτή* — rectius, opinor, *κρύπτη* signabimus — fugit. Manet tamen iusta de integritate codicum dubitatio. Heracliden autem ex Aristotelio fonte suos hortulos irrigavisse clare monstrat Plutarchus l. c. *ἡ δὲ καλουμένη κρυπτία παρ᾽ αὐτοῖς, εἴγε δὴ τοῦτο τῶν Λυκούργου πολιτευμάτων ἕν ἐστιν, ὡς Ἀριστοτέλης ἱστόρηκε, ταύτην ἂν εἴη κτλ.*

15. *τὰς δὲ νύκτας μεθ᾽ ὅπλων κρύπτονται, καὶ ἀναιροῦσι κτλ.* Pro importuno illo *κρύπτονται*, quod vitiosum esse sentientes plerique librarii prorsus omiserunt, postquam Cragius in margine *ἔρχονται* scribendum coniecit, Coraes *ἐκρήττονται* maluit. Ego non dubito, quin *κρύπτονται* per errorem scribarum ex superioribus repetitum sit. Quare quo

verbo *prodeundi prorumpendive* usus fuerit excerptor haud facile dixeris, utrum *κατέρχονται*, an *περιπορεύονται*, *περιπλανῶνται*, an, quod mihi credibilius est, *κατίασιν*. Rursus enim eundem fontem adierunt Heraclides et Plutarchus. Nam ita ille Lycurg. 28. *οἱ δὲ μεθ' ἡμέραν μὲν εἰς ἀσυνδήλους διασπειρόμενοι τόπους ἀπέκρυπτον ἑαυτοὺς καὶ ἀνεπαύοντο, νύκτωρ δὲ κατιόντες εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν εἱλώτων τὸν ἁλισκόμενον ἀπέσφαττον.* Notabile est, Plutarchum imperfecto, praesenti tempore uti excerptorem Heraclidis Aristotelii.

7, 1. *Καθιστᾶσι δὲ καὶ ἐφόρους κτλ.* Lacedaemonii puta; ne quis *καθίστησι* tentet. De Lycurgo sermo fuit supra; nunc locus ipse, quo de ephoris agitur, ostendit, fuisse Aristotelem ab iis, qui post Lycurgum denique illum magistratum creatum facerent, cfr. Muelleri Dorr. II, 107 sq. Et diserte ipse Aristoteles Polit. V, 9, 1. *Θεόπομπος τὴν τῶν ἐφόρων ἀρχὴν ἐπικατέστησεν.* De ephoris testem Aristotelem (in politia Lacedaemoniorum) adhibet Plutarchus c. 28.

2. *οὐδενὶ γὰρ ὑπανίστανται πλὴν βασιλεῖ καὶ ἐφόρῳ.* *Τὸ λεγόμενον οὐ σαφές· εἰ μὲν γὰρ πρὸς τὸ προηγησάμενον ἔφοροι συνάπτοις τὸ ὑπανίστανται, ἔσται ὁ νοῦς, ὡς οἱ ἔφοροι ὑπανίσταντο βασιλεῖ τε καὶ ἀλλήλοις· ὅπερ ἀντίκειται τοῖς εἰρημένοις Ξενοφῶντι καὶ Νικολάῳ τῷ Δαμασκηνῷ, οἵ φασι διαῤῥήδην τοὺς ἐφόρους μηδὲ τῷ βασιλεῖ ὑπανίστασθαι. εἰ δὲ πρὸς ἅπαντας ἁπλῶς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἔσται λέγων ὁ Ἡρακλείδης, ὅτι Λακεδαιμόνιοι οὐδενὶ ἄλλῳ ὑπανίσταντο πλὴν βασιλεῖ καὶ ἐφόρῳ· ὅπερ ἐστὶ ψεῦδος. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν, ὅτι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις οἱ νεώτεροι ἐν τῇ Σπάρτῃ ὑπανίσταντο τιμῶντες αὐτούς; τούτων οὕτως ἐχόντων εἰσὶν οἳ διορθοῦσθαι τὸ χωρίον, οὐ πιθανῶς, ἐπεχείρησαν ὧδε· Οὐδενὶ γὰρ ὑπανίστανται γέροντες πλὴν βασιλεῖ καὶ ἐφόρῳ.* CORAES. Si scripturae, quae in libris extat, confidere liceret, diceret Heraclides, universos Spartanos tantum regibus et ephoris honoris caussa surgere. Et profecto aliud est, cum iuniores natu cedunt maioribus, v. intpp. Herod. II, 80., aliud cum propter singularem virtutem, ut Tyrtaeo utar IX, 39.,

πάντες ἐν θώκοισιν ὁμῶς νέοι οἵ τε κατ' αὐτὸν
εἴκουσιν χώρης οἵ τε παλαιότεροι.

Non ferendam tamen scripturam librorum ratus C. Sintenis meus *πλὴν βασιλεῖς* (vel *βασιλεὺς*) *καὶ ἐφόρῳ* coniicit, ut *πλήν sed* significet. Quo contortior fit et artificiosior oratio excerptoris.

Mihi certum est, Aristotelem dixisse idem quod una voce et Plutarchus Apophth. Lacon. p. 217, C. *Οἱ ἔφοροι τοῖς βασιλεῦσιν οὐχ ὑπεξανίστανται;* et Xenophon reip. Lac. XV, 6. *Καὶ ἕδρας δὲ πάντες ὑπανίστανται βασιλεῖ, πλὴν οὐκ ἔφοροι ἀπὸ τῶν ἐφορικῶν δίφρων;* et Nicol. Damasc. Stobaei XLIV, 41. *Ὑπανίστανται τῷ βασιλεῖ πάντες πλὴν τῶν ἐφόρων:* sed excerptori suum relinquam, quippe cuius inscitiam verba auctoris sui depravasse credibile sit. Ut frustra ad ordinem vocetur. Ceterum in tanto reliquorum testium consensu nolui ex melioribus libris *ἐπανίστανται* recipere, licet ex Iliad. B, 85. aliisque locis defendi posse videatur.

5. *Λακεδαιμόνιοι τὸν Λέσβιον ᾠδὸν ἐτίμησαν.* Manavisse haec ex Aristotelis republica Lacedaemoniorum certo cognoscitur ex Eustath. Il. 741, 16. (637, 22.) *Αἴλιος Διονύσιος καὶ τὸν τῆς παροιμίας Λέσβιον ᾠδὸν Τέρπανδρόν φησιν ἢ Εὐαινετίδην ἢ Ἀριστοκλείδην. καὶ Ἀριστοτέλης δὲ ἐν Λακεδαιμονίων πολιτείᾳ τὸ „Μετὰ Λέσβιον ᾠδὸν" τὸν Τέρπανδρόν φησι δηλοῦν. ἐκαλοῦντο δέ φασι καὶ ὕστερον εἰς τὴν ἐκείνου τιμὴν πρῶτον μὲν ἀπόγονοι αὐτοῦ, εἶτα εἴ τις ἄλλος παρείη Λέσβιος, εἶθ' οὕτως οἱ λοιποὶ μετὰ Λέσβιον ᾠδὸν, τὸν ἁπλῶς δηλαδὴ Λέσβιον.* Confer Muelleri Dorr. II, 314. Plehnii Lesb. p. 140 sq. Hermanni Antiqq. Lacon. p. 69. Leutsch. ad Zenob. V, 9. Schoemann. ad Plut. Agid. p. 128. Originem omnis de *Λεσβίῳ ᾠδῷ* disquisitionis olim ex Sapphonis versu fr. 43, 3.

Πέῤῥοχος ὡς ὅτ' ἄοιδος ὁ Λέσβιος ἀλλοδάποισιν

repetebam, v. Delect. poett. melic. p. 308. Nec de Sapphico poeta quaesitum nego a grammaticis iis, qui Euaenetidam Aristoclidemve arripuerunt; Aristoteles contra proficiscebatur ab oraculo Lacedaemoniis dato, quo Lesbium vatem arcessere iussi erant. Illum philosophus verissime Terpandrum interpretabatur, quem Lacedaemoniorum aliquando turbas composuisse primus, quod sciam, Pindarus narraverat, v. Symboll. poett. lyr. p. 6 sq. Perperam enim Bergkius Comm. com. Att. antiq. p. 229. de Lesbiis poetis universe cogitabat. Ab oraculo segregandum est proverbium illud *μετὰ Λέσβιον ᾠδόν,* quod et ipsum Aristoteles perstrinxerat, ut intelligitur ex Eustathio, quoniam honor Terpandro Spartae habitus cum oraculo illo artissime cohaeret. Proverbio autem, quod constet, primus usus est Cratinus Chironibus, v. fr. 19. p. 159 Meinek.; nam vir

praestantissimus minus accurate proverbium iam a Sapphone usurpatum dicit. Potius locus ille Sapphonis similesve alii ansam dederunt fingendo proverbio, postea vulgo trito. Eo autem proverbio laudabatur aliquis ita, ut secundum tamen locum in suo genere obtinere diceretur: ut Terpander omnibus reliquis poetis praeferendus sit. Nam inepte ad explicandam vim proverbii Eustathius adhibet illa *ἐκαλοῦντο δέ φασι κτλ.*, quibuscum comparandus Hesychius s. v. *Μετὰ Λ. ᾠδόν.* Immo assimilatum proverbium est alteri; orto ex Homerico *μετ' ἀμύμονα Πηλείωνα, Μετ' Ἀχιλλέα*, quem semper excipi par esse significabant, ubi de fortitudine certamen esset. Confer Pindar. Nem. VII, 27 ibique Dissen., Quintilian. X, 1, 65 etc.

Denique Aristoteliam narrationem suspicor Photio et Suidae ob oculos versari accurate narrando fidem merentibus: *Ἀκαταστατούσης ποτὲ τῆς πόλεως αὐτῶν χρησμὸς ἐγένετο τὸν Λέσβιον ᾠδὸν μεταπέμπεσθαι· οἱ δ' ἐξ Ἀντίσσης Τέρπανδρον ἐφ' αἵματι φεύγοντα μεταπεμψάμενοι ἤκουον αὐτῶν ἐν τοῖς συσσιτίοις καὶ συνεστάλησαν.*

7. *Πωλεῖν δὲ γῆν Λακεδαιμονίοις αἰσχρὸν νενόμισται· τῆς δ' ἀρχαίας μοίρας οὐδὲ ἔξεστιν.* Sic ope codicum haec instauravi. In editione Romana cum *νενομίσθαι τῆς ἀρχαίας μοίρας οὐδὲ ἔξεστι* repperisset Cragius, tacite ita refinxit: *αἰσχρόν. νενομίσθαι τῆς ἀρχαίας μοίρας νενεμῆσθαι οὐδ' ἔξεστι:* quae ille ita latine convertit: „Quin et lege sancitum erat de veteri sorte, quod nec eam fas sit dividi.“ Vulteius: „Terram autem vel praedia vendere apud Lacedaemonios de maiorum vetusta haereditate, turpitudo non exigua putabatur; neque vero licebat.“ Turpis interpolatio Cragii eo valuit, ut homines docti aut in iisdem quisquiliis acquiescerent, aut in emendando a fraude vel, rectius dicam, ab errore Cragiani exemplaris proficiscerentur. (Nam *νενεμῆσθαι* illud nolente Cragio in verborum continuationem illatum esse patebit consulentibus librum de rep. Lacedaem. III. p. 197., ubi affert verba ita: *νενομίσθαι τῆς ἀρχαίας μοίρας οὐδὲ ἔξεστι.* Nempe pro *νενομίσθαι* volebat, opinor, in margine ascribi *νενεμῆσθαι.*) Scripserunt igitur aut *αἰσχρὸν νενόμισται· τῆς γὰρ ἀρχαίας μοίρας ἀνανέμεσθαι οὐδὲν ἔξεστι*, ut Coraes; aut *τῆς ἀρχαίας μοίρας νενεμῆσθαι οὐδ' ἔξεστι*, ut Koelerus. Alterutrum horum fere adoptarunt qui de rebus Laconicis disseruerunt viri eruditissi-

mi, ut Muellerus Dorr. II, 188., Hermannus Antiqq. Lacon. p. 179. alii. Longius etiam a vero recessit Wyttenbachius, qui ad Plutarchi Instt. Lacon. 238, E. (Animadverss. II, 458 Lips.) proposuit: *πωλεῖν δὲ γῆν Λακεδαιμονίοις αἰσχρὸν νενόμισται· τῆς δ' ἀρχαίας μοίρας πλείω κεκτῆσθαι οὐδ' ἔξεστι.* Nunc postquam ducibus optimis libris patefactum est, quid Heraclides scripserit, hanc intelligimus scriptoris mentem fuisse: *vendere agros Lacedaemoniis turpe habetur*, quoniam eo dignitas familiarum imminuitur; *agros autem a legum latore antiquitus singulis familiis attributos vel lege cautum est ne quis venumdet;* ita enim aequalitas sortium facile tolleretur. Compara Aristotelem Polit. VI, 2. p. 203. Goettl. *ἦν τό γε ἀρχαῖον ἐν πολλαῖς πόλεσι νενομοθετημένον μηδὲ πωλεῖν ἐξεῖναι τοὺς πρώτους κλήρους.* Idem II, 4. p. 45. *Ἔτι δὲ (παρ' ἄλλοις ἐστὶ νόμος) τοὺς παλαιοὺς κλήρους διασώζειν.* Denique considera, quae aperte et ipsa ex Aristotelio fonte fluxerunt, haec Plutarchi Instt. Lacon. 238, E. (VIII, 252 Hutten.) *Ἔνιοι δ' ἔφασαν, ὅτι καὶ τῶν ξένων ὃς ἂν ὑπομείνῃ ταύτην τὴν ἄσκησιν τῆς πολιτείας, κατὰ τὸ βούλημα τοῦ Λυκούργου μετεῖχε τῆς ἀρχῆθεν διατεταγμένης μοίρας· πωλεῖν δ' οὐκ ἐξῆν.* Perspexit Wyttenbachius, ultima verba ad peculiare institutum referri, quod cum a librariis male cum prioribus confusum esset, ab initio mutilatum est. Quid scripserit Plutarchus, Heraclidea non sinunt dubitare verissimeque Hermannus l. c. *τῆς ἀ. δ. μ. πωλεῖν οὐδὲν ἐξῆν* reposuit. Nisi quod in perpetuitate orationis *οὐδὲ ἐξῆν* scriptum fuisse consentaneum est. Postremo compara Aristotelem Polit. II, 6, 10. *ὠνεῖσθαι ἢ πωλεῖν τὴν ὑπάρχουσαν ἐποίησεν ὁ νομοθέτης οὐ καλόν, ὀρθῶς ποιήσας· διδόναι δὲ καὶ καταλείπειν ἐξουσίαν ἔδωκε τῷ βουλομένῳ*, et Plutarchum Agid. 5. Iam paullo cautius loqui debuisse et Muellerum et Hermannum et Schoemannum Antiq. iur. publ. p. 117. alios nemo negabit, cum inter communem morem et legem atque inter agros matrimoniis adeptos et hereditate traditos distingui oporteat.

9. *Τῶν ἐν Λ. γυναικῶν κόσμος ἀφῄρηται, οὐδὲ κομᾶν ἔξεστιν.* Muellerus Dorr. II, 266. „Dass die Frauen nicht *κομᾶν* gedurft, ist wohl nicht streng zu nehmen.“

12. *Ἐθίζουσι δὲ αὐτοὺς καὶ κλέπτειν κτλ.* Intellige *τοὺς παῖδας, τοὺς νέους.* Cfr. Plutarch. Lyc. 17. Cicero

Nonii s. v. *Clepere:* „Spartae rapere pueri et clepere discunt". Plura v. apud Muellerum II, 305 sq.

14. *Μελετῶσι δὲ εὐθὺς ἐκ παίδων βραχυλογεῖν κτλ.* Cfr. Muellerum II, 380 sq.

8, 1. *Πέττει δ' ἐν αὐτοῖς σῖτον οὐδείς· οὐδὲ γὰρ ἄλευρα κομίζουσι, σιτοῦνται δ' ἄλφιτα.* Muellerus p. 271. „Heraklides sagt vielleicht zu allgemein *πέττει σῖτον οὐδείς; πέττειν* vom *ἄρτος* aus *ἀλεύροις*, wie *μάττειν* von der *μᾶζα* aus *ἀλφίτοις*." Ne quis *ἄλευρα νομίζουσι* corrigendum opinetur, iam Cragius in latinis obscuritati concisae orationis commode subvenit ita: „Neque enim farinam conferunt (ad Syssitia), sed hordeo vescuntur." Sermo enim de phidiitis est, quo fortasse etiam verba *ἐν αὐτοῖς* revocanda sunt: v. Dicaearchum Tripolitico Ath. IV, 141, C. *συμφέρει ἕκαστος εἰς τὸ φειδίτιον ἀλφίτων ὡς τρία μάλιστα ἡμιμέδιμνα Ἀττικά.* Molpis ibidem D: *μετὰ τὸ δεῖπνον εἴωθεν ἀεί τι παρά τινος κομίζεσθαι, ἐνίοτε δὲ καὶ παρὰ πλειόνων, παρ' αὐτοῖς κατ' οἶκον ἠρτυμένη ματτύη, ὃ καλοῦσιν ἐπάϊκλον. τῶν δὲ κομιζομένων οὐδεὶς οὐδὲν ἀγοράσας εἴωθε φέρειν· οὔτε γὰρ ἡδονῆς οὔτ' ἀκρασίας γαστρὸς οὕνεκεν κομίζουσιν, ἀλλὰ τῆς αὐτῶν ἀρετῆς ἀπόδειξιν τῆς κατὰ τὴν θήραν ποιούμενοι. πολλοὶ δὲ καὶ ποίμνι' αὐτῶν τρέφοντες ἀφθόνως μεταδιδόασι τῶν ἐκγόνων. ἔστι δ' ἡ ματτύη φάτται, χῆνες, τρυγόνες, κίχλαι, κόσσυφοι, λαγῴ, ἄρνες, ἔριφοι. οἱ δὲ μάγειροι σημαίνουσι τοὺς ἀεί τι κομίζοντας εἰς μέσον κτλ.*

III. CRETENSIUM.

Credibile est, Cretensium remp. ab Aristotele ipso cum Lacedaemoniorum coniunctam fuisse, qui quidem *ἔχειν ἀνάλογον τὴν Κρητικὴν τάξιν πρὸς τὴν Λακωνικὴν* universe professus id singulatim persequatur Polit. II, 7. Idem c. 8. *Πολιτεῖαι τρεῖς ἀλλήλαις τε σύνεγγύς πως εἰσὶ καὶ τῶν ἄλλων πολὺ διαφέρουσιν, ἥ τε Κρητικὴ καὶ ἡ Λακωνικὴ καὶ τρίτη τούτων ἡ Καρχηδονίων.*

8, 4. *Τὴν Κρητικὴν πολιτείαν λέγεται πρῶτος καταστῆσαι Μίνως.* Aristoteles l. c. *κατασκευάσαι Μίνω πρῶτον τὴν τάξιν τῶν νόμων* ait.

6. *ἐποιεῖτο δι' ἐννάτου ἔτους τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν νόμων.* Quod nono quoque anno leges suas emendavisse

Minos fertur, nititur interpretatione loci nobilissimi Odyss. *T*, 179., quem locum Aristoteles in politiis enarravisse censendus est:

Κνωσσὸς, μεγάλη πόλις, ἔνθα τε Μίνως
ἐννέωρος βασίλευε, Διὸς μεγάλου ὀαριστής.

Ubi *ἐννέωρος βασίλευε* quomodo intellexerit philosophus Heraclidae verba declarant. Alii aliorsum discedunt: iam Plato Legg. I, 1. p. 624, E. *Μῶν καθ' Ὅμηρον λέγεις, ὡς τοῦ Μίνω φοιτῶντος πρὸς τὴν τοῦ πατρὸς ἑκάστοτε συνουσίαν δι' ἐνάτου ἔτους καὶ κατὰ τὰς παρ' ἐκείνου φήμας ταῖς πόλεσιν θέντος νόμους;* Ephorus Strabonis X, 370. *Δι' ἐννέα ἐτῶν, ὡς ἔοικεν, ἀναβαίνων ἐπὶ τὸ τοῦ Διὸς ἄντρον καὶ διατρίβων ἐνθάδε ἀπῄει συντεταγμένα ἔχων παραγγέλματά τινα, ἃ ἔφασκεν εἶναι τοῦ Διὸς προστάγματα· ἀφ' ἧς αἰτίας καὶ τὸν ποιητὴν οὕτως εἰρηκέναι· Ἔνθα τε Μίνως κτλ.* Similiter Nicolaus Damasc. Stobaei XLIV, 41. (p. 170 Westerm.) Aliorum opiniones complectuntur Scholia l. c. *Ἐννέωρος· οἱ μὲν ὅτι διὰ ἐννέα ἐτῶν τῷ πατρὶ συνιὼν Διῒ παρ' αὐτοῦ ἐμάνθανεν ἅτινα εἴη δίκαια· οἱ δὲ ὅτι ἐνναέτης ὢν βασιλεύειν ἤρξατο· οἱ δὲ ὅτι ἐπ' ἐννέα ἔτη ἐβασίλευσεν ὁμιλητὴς γενόμενος τοῦ Διός· οἱ δὲ ὅτι ἐπ' ἐννέα ἔτη παρὰ τῷ πατρὶ ἐπαιδεύθη· οἱ δὲ — ἀνιόντα αὐτὸν εἰς τὴν Ἴδην διὰ ἐνναετίας συνθεῖναι νόμους καὶ φέροντα διαβεβαιοῦσθαι ὡς ὑπὸ τοῦ Διὸς εἶεν δεδομένοι.* Veram rationem novennii scite aperuit Muellerus Dorr. II, 96. Cfr. Hoeckii Cretam I, 245 sq. II, 120 sq. et Schoemann. ad Plutarch. Agid. XI, 3. p. 134., qui etiam de significatione verborum *δι' ἐννάτου ἔτους* dixit, quocum conferendus Boeckhius Simon. Socrat. dial. p. XXIII sq.

8. *Ὅμηρος*, Il. *B*, 648. Ceterum antiquissimas esse leges omnium Cretenses uberius explicat Platonicus Minos p. 318 sq.

9. *καὶ Ἀρχίλοχος ἐν οἷς ἐπισκώπτων τινά φησιν· Νόμος δὲ Κρητικὸς διδάσκεται.* De vi verborum Archilochiorum discrepant iudicia doctorum. Koelero videbatur poeta fortasse senem aliquem in mente habuisse, qui disciplinae sibi adhibitae impatientem se praeberet, quoniam sapientissimus sibi videretur; facile igitur fieri potuisse, ut cum lege Cretensi vetusta eadem ac sapiente, in quam correctio non caderet, compararetur. Longe aliter Coraes: *εἰκὸς τὸν Ἀρχίλοχον ἐπισκῶψαί τινα τῶν Κρητομανούντων, καθὰ καὶ Ἀθήνη-*

σιν ἦσάν τινες εἰς Λακωνομανίαν σκωπτόμενοι. Ego in Ign. Liebelii sententiam inclino, qui fr. 119. ad masculos amores Cretensium allusisse poetam ideoque de industria ambigue locutum coniicit ita, ut et de severitate legum et de amoribus Cretensium posset cogitari. Id vel propter *ἐπισκώπτων* probabile videtur, cum praesertim *Κρῆτα τρόπον* proverbio frequentaretur, h. e. *παιδικοῖς χρῆσθαι*, v. Hesych. s. v.

11. *Οἱ παῖδες οἱ ἐν Κρήτῃ κτλ.* Sequentia praeter ceteros diligentius commentati sunt Hoeckius Cretae III, 98 sqq. et Muellerus Dorr. II, 298 sqq. Mire convenit Heraclidae in plerisque cum Ephoro, ex quo uberrima excerpsit Strabo X, 482 sqq. Unde haec delibanda videbantur, cum vel in singulis verbis cum Heraclideis ita concinant, ut homines eruditi Heracliden Ephori scilicet scrinia compilasse opinentur. Mihi certum est, Aristotelem et Ephorum ex communi fonte antiquiore sua hausisse. Igitur Strabo haec: *Παῖδας γράμματά τε μανθάνειν λέγει Ἔφορος καὶ τὰς ἐκ τῶν νόμων ᾠδὰς καί τινα εἴδη τῆς μουσικῆς· τοὺς μὲν οὖν ἔτι νεωτέρους εἰς τὰ συσσίτια ἄγουσι, τὰ ἀνδρεῖα· χαμαὶ δὲ καθήμενοι διαιτῶνται μετ' ἀλλήλων ἐν φαύλοις τριβωνίοις καὶ χειμῶνος καὶ θέρους ταὐτά· διακονοῦσί τε καὶ ἑαυτοῖς καὶ τοῖς ἀνδράσι· συμβάλλουσι δ' εἰς μάχην καὶ οἱ ἐκ τοῦ αὐτοῦ συσσιτίου πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς ἕτερα συσσίτια· καθ' ἕκαστον δὲ ἀνδρεῖον ἐφέστηκε παιδονόμος· οἱ δὲ μείζους εἰς τὰς ἀγέλας ἄγονται· τὰς δ' ἀγέλας συνάγονται οἱ ἐπιφανέστατοι τῶν παίδων καὶ δυνατώτατοι, ἕκαστος ὅσους πλείστους οἷός τ' ἐστὶν ἀθροίζων· ἑκάστης δὲ τῆς ἀγέλης ἄρχων ἐστὶν ὡς τὸ πολὺ ὁ πατὴρ τοῦ συναγαγόντος, κύριος ὢν ἐξάγειν ἐπὶ θήραν καὶ δρόμους, τὸν δ' ἀπειθοῦντα κολάζειν. τρέφονται δὲ δημοσίᾳ· τακταῖς δέ τισιν ἡμέραις ἀγέλη πρὸς ἀγέλην συμβάλλει μετ' αὐλοῦ καὶ λύρας εἰς μάχην ἐν ῥυθμῷ, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς πολεμικοῖς εἰώθασιν· ἐκφέρουσι δὲ καὶ τὰς πληγὰς τὰς μὲν διὰ χειρός, τὰς δὲ καὶ δι' ὅπλων σιδηρῶν* (*ἀσιδήρων* Tyrwhittus).

12. *ἐνὶ ἱματίῳ θέρους καὶ χειμῶνος. Προσέθηκα τὸ χρώμενοι παροφθὲν τοῖς ἀντιγραφεῦσι διὰ τὴν πρὸς τὸ χειμῶνος ὁπωσοῦν ὁμοιότητα· ὅτι δὲ ἀναγκαῖον δῆλον μὲν καὶ αὐτόθεν, δηλοῦται δὲ καὶ τῇ παραθέσει ὧν εἴρηκεν Ἱπποκράτης περὶ ἀέρ. ὑδ. τόπ. Τομ. Α, σελ. 92. ἐμῆς ἐκδ. περὶ*

Σκυθῶν. Σίτῳ τε χρεόμενοι αἰεὶ ὁμοίῳ ἐσθῆτι τε τῇ αὐτέῃ καὶ θέρεος καὶ χειμῶνος. CORAES. Poenituit in Addendis p. 383., ubi Casauboni emendationem a libris meis nunc clare monstratam praestare admonuit. Et sic Strabo: *διαιτῶνται μετ' ἀλλήλων ἐν φαύλοις τριβωνίοις.* Ceterum v. Muelleri Dorr. II, 264.

13. *ἐφ' ἑκάστης ἄρχων γίνεται, ὃν καλοῦσιν ἀγελάτην. Ἀγελάτης* est idem qui vulgo *ἀγελάρχης*. Id ipsum h. l. desiderare nonnullos scio. At formam ipsam defendas ex epigr. in labores Herculis ap. Iacobs. Anthol. Gr. X, 333.

Γηρυόνην ἔκτεινεν ἑλῶν ταύρους ἀγελάτας.

Praeterea vestigium rarioris vocabuli servant Technoll. apud Tittmann. ad Zonar. p. LXXIX. *Ἀγέλη λέγεται ὅταν ὁμοῦ πολλὰ πρόβατα βόσκηται ἢ πολλοὶ χοῖροι ἢ βόες ἢ τοιοῦτό τι, ἐφ' ὧν λέγεται ὁ ἀπελάτης· ἀπελάτης γὰρ ὁ μετὰ ξίφους ἀπελαύνων ἀγέλας ζῴων.* Inepte *ἀπελάτην* effinxit *αὐτοσχεδιάζων* grammaticulus, quem *ἀγελάτης* fugit. Idem torsit auctorem Et. Gud. p. 64, 3. *ἀπελάτης· ὁ κλέπτης, ὁ ἀπελαύνων τὴν ἀπάτην.* Postremo si *ἀγελάρχην* scripsisset Heraclides, vulgare nomen, non erat additurus *ὃν καλοῦσιν ἀγελ.*; immo ea verba confirmant, nomen a Cretensibus proprium et peculiare agelarum archonti impositum fuisse.

9, 2. *αὐλοῦσί τινες αὐτοῖς καὶ κιθαρίζουσι.* Videndus Muellerus Dorr. II, 307.

5. *ταῖς δὲ πρὸς τοὺς ἄῤῥενας ἐρωτικαῖς ὁμιλίαις ἐοίκασι πρῶτοι κεχρῆσθαι.* Athenaeus XIII, 602, F. *Τὸ παιδεραστεῖν παρὰ πρώτων Κρητῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας παρῆλθεν, ὥς ἱστορεῖ Τίμαιος.* Cfr. Heyn. ad Apollod. III, 1, 2. Muelleri Dorr. II, 287., ne plures commemorem, et Ephorum l. c. *Ἴδιον δ' αὐτοῖς τὸ περὶ τοὺς ἔρωτας νόμιμον· οὐ γὰρ πειθοῖ κατεργάζονται τοὺς ἐρωμένους, ἀλλ' ἁρπαγῇ· προλέγει μὲν τοῖς φίλοις πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἢ πλειόνων ὁ ἐραστὴς ὅτι μέλλει τὴν ἁρπαγὴν ποιεῖσθαι· τοῖς δ' ἀποκρύπτειν μὲν τὸν παῖδα ἢ μὴ ἐᾶν πορεύεσθαι τὴν τεταγμένην ὁδὸν τῶν αἰσχίστων ἐστὶν, ὡς ἐξομολογουμένοις, ὅτι ἀνάξιος ὁ παῖς εἴη τοιούτου ἐραστοῦ τυγχάνειν. συνιόντες δ' ἂν μὲν τῶν ἴσων ἢ τῶν ὑπερεχόντων τις ᾖ τοῦ παιδὸς τῇ τιμῇ καὶ τοῖς ἄλλοις ὁ ἁρπάζων, ἐπιδιώκοντες ἀνθήψαντο μόνον μετρίως τὸ νόμιμον ἐπιπληροῦντες· τἄλλα δ' ἐπιτρέπουσιν ἄγειν χαίροντες· ἂν δ' ἀνάξιος, ἀφαιροῦνται· πέρας δὲ τῆς ἐπιδείξεώς ἐστιν, ἕως ἂν ἀχθῇ ὁ παῖς*

εἰς τὸ τοῦ ἁρπάσαντος ἀνδρεῖον. ἐράσμιον δὲ νομίζουσιν οὐ τὸν κάλλει διαφέροντα, ἀλλὰ τὸν ἀνδρείᾳ καὶ κοσμιότητι· καὶ δωρησάμενος ἀπάγει τὸν παῖδα τῆς χώρας εἰς ὃν βούλεται τόπον· ἐπακολουθοῦσι δὲ τῇ ἁρπαγῇ οἱ παραγενόμενοι, ἑστιαθέντες δὲ καὶ συνθηρεύσαντες δίμηνον — οὐ γὰρ ἔξεστι πλείω χρόνον κατέχειν τὸν παῖδα — εἰς τὴν πόλιν καταβαίνουσιν· ἀφίεται δ' ὁ παῖς δῶρα λαβὼν στολὴν πολεμικὴν καὶ βοῦν καὶ ποτήριον· ταῦτα μὲν τὰ κατὰ νόμον δῶρα καὶ ἄλλα πλείω καὶ πολυτελῆ.

7. *Ὅταν δὲ κρατήσωσι κτλ.* Haec aperte lacunosa, cum de insidiis puerorum nihil antea dicatur. Sed quod epitomator peccavit, praestat Ephorus. Quod statim post eum uno codice ex fuga retraxi *οἱ*, intellige *τῷ κλεινῷ:* in urbem reducto dona data esse ex Ephoro discitur.

11. *καθήμενοι θρόνοις.* Coraes maluit *ἐγκαθήμενοι,* Koelerus *καθήμενοι ἐν* vel *ἐπὶ θρόνοις*, licet ipse afferat simillimum exemplum Euripidis Electr. v. 312. *μήτηρ δ' ἐμὴ Φρυγίοισιν ἐν σκυλεύμασιν Θρόνῳ κάθηται.* — Ad rem ipsam conferendus Pyrgio *ἐν τρίτῳ Κρητικῶν Νόμων* Ath. IV, 143, E. *Ἐν τοῖς συσσιτίοις οἱ Κρῆτες καθήμενοι εὐσιτοῦσι κτλ.* Cicero pro Muren. XXXV, 74. „Cretes, quorum nemo gustavit unquam cubans." Varro Serv. Aen. VII, 176. aliique apud Mueller. Dorr. II, 270. Idem p. 273 sqq. de reliquo syssitiorum Creticorum apparatu disserit, quocum cfr. Hoeck. p. 120 sqq.

15. *Καθόλου δὲ πολλὴ φιλανθρωπία τοῖς ξένοις ἐστὶν ἐν Κρήτῃ, καὶ εἰς προεδρίαν καλοῦνται.* „Haec inepte sic posita suo loco erunt post *ξένων* collocata." C. SINTENIS. Non accedo. Nam *προεδρίαν* noli cum interpretibus et Hoeckio Cretae III, 127. ad syssitia revocare, quamvis Dosiadas in quarto Creticorum Ath. IV, 143, C. testetur: *κατὰ τὸν συσσιτικὸν οἶκον πρῶτον μὲν κεῖνται δύο τράπεζαι ξενικαὶ καλούμεναι, αἷς προκαθίζουσι τῶν ξένων οἱ παρόντες* —, sed de proedria ludorum publicorum cogita. Id ut statuamus et positura verborum suadet et vero praemissum *καθόλου* flagitat, quo significetur, aliud addi Cretensium comitatis erga hospites documentum.

17. *Ὅτι τοὺς Εἵλωτας κατεδουλώσαντό ποτε Λακεδαιμόνιοι, Θετταλοὶ δὲ τοὺς πενέστας.* In exemplaribus editis haec reip. Lacedaemoniorum assuta circumferebantur.

Obtemperavi codicibus, a quibus editorem principem pravo consilio recessisse concedet, qui reputabit exitu suo haec truncata esse: quo fiebat, ut Camillus Peruscus nihil haec ad Cretenses pertinere opinaretur. At sedes ipsa, quam verba in libris tenent, Heraclidem arguit de Clarotis Cretensium locutum esse. Ergo si non plura, certe *Κρῆτες δὲ τοὺς κλαρώτας* interierunt. Rem confirmant Photius s. v. *Κλαρῶται· μέτοικοι, ὡς Μαριανδυνοὶ ἐν Ἡρακλείᾳ καὶ Εἵλωτες ἐν Λακεδαίμονι καὶ ἐν Θετταλίᾳ πενέσται καὶ κιλλικύριοι ἐν Συρακούσαις;* Callistratus Aristophaneus Ath. VI, 263, E. *καθάπερ Σπαρτιᾶται μὲν ἐποίησαν ἐπὶ τῶν εἱλώτων, Θετταλοὶ δ' ἐπὶ τῶν πενεστῶν, Κρῆτες δ' ἐπὶ τῶν κλαρωτῶν.* Tanquam eiusdem condicionis homines Aristoteles rursus eosdem comparabat in Syracusanorum republica: Photius s. v. *Καλλικύριοι· ὠνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν παντοδαποὶ ὄντες, ὡς Ἀριστοτέλης ἐν Συρακοσσίων πολιτείᾳ· ὅμοιοι τοῖς παρὰ Λακεδαιμονίοις εἵλωσι καὶ παρὰ Θεσσαλοῖς πενέσταις καὶ παρὰ Κρησὶ κλαρώταις.* Bekker. Ann. I, 292, 7. *Οἱ δοῦλοι τῶν Θετταλῶν πενέσται καλοῦνται, ὡς οἱ τῶν Λακεδαιμονίων εἵλωτες καὶ τῶν Κρητῶν κλαρωταί.* Alia collegerunt alii, v. maxime Welckerum Prolegg. Theognid. p. XIX sq.

IV. CYRENAEORUM.

10, 2 sqq. Cum omnia haec, quae ex rep. Cyrenaeorum supersunt, admodum manca sint atque attrita, tum primum statim membrum de pristina concinnitate mire delapsum est. Nam, ut nunc res se habet, facile excitatur opinio, Battum bis Delphicum oraculum adisse et primum *a Pythia* novo nomine compellatum, post *a deo* iussum esse regnum in Libya condere. Paullulum iuveris perspicuitatem narrationis inserta post *οὗτος* v. 4 particula *γάρ*. Quod autem Pythiae appellatio ab oraculo Apollinis disiungi videtur, verba Pythiae in caussa sunt, quae servavit Herodotus IV, 155.

Βάττ', ἐπὶ φωνὴν ἦλθες· ἄναξ δέ σε Φοῖβος Ἀπόλλων
ἐς Λιβύην πέμπει μηλοτρόφον οἰκιστῆρα.

Recessit autem Aristoteles a populari fama Theraeorum Cyrenensiumque, qui nomen Batti puerulo a parentibus inditum volebant, secutusque Herodotum est, ex parte quidem. Nam ille neque Batto Aristotelis pristinum nomen fuisse tradit — in

quo nomine Cyrenaeis etiam postea usitato consentit Pindarus Pyth. V aliique apud Spanhemium ad Callimach. hymn. Apoll. 75. — neque vitium *ἰσχνοφωνίας* a Pythia notatum credit, sed quoniam Libyes regem *βάττον* vocent, Pythiam ita compellavisse Theraeum hominem opinatur. Quam coniecturam Herodoti non debebat Muellerus Orchom. p. 337 amplecti. Cum nostro auctore facit schol. Pind. Pyth. IV. p. 342 Boeckh., cui Aristoteles ipse ob oculos fuisse videtur, cum commemorata Herodotea ratione pergat: *οἱ δὲ ὅτι ἰσχνόφωνος ἦν καὶ περὶ τῆς φωνῆς πυνθανόμενον ἡ Πυθία Βάττον προσηγόρευσεν, ἐπεὶ καὶ τὸ ἐπέχεσθαι τὴν γλῶτταν βατταρίζειν φαμέν.* Videndus qui de vi vocis verborumque derivatorum ad Battarum Catonis luculenter exposuit Naekius Opusc. I, 305 sq., post Casaubonum ad Sueton. August. 87. — Ceterum *ἰσχνόφωνος* rectius an *ἰσχόφωνος* scribatur, difficile dictu est. Hoc nunc contra codices cum Scaligero Herodoto reddiderunt Bekkerus et Dindorfius, credo freti testimonio grammatici Anecdd. 1, 100, 23.: *ἰσχνόφωνον· — Ἡρόδοτος ἰσχόφωνον.* Reliqui scriptores fere cum Heraclide videntur facere, nisi quod Iustini narratio XIII, 7., qui propter linguae obligationem oraculum consultum facit, *ἰσχόφωνος* formae favet. Rursus cum ab aliis *κόκκυξ* cognominatus dicatur scholl. Pind. l. c. *διὰ τὸ μὴ γεγωνὸς φθέγγεσθαι*, vulgari scripturae aliquid ponderis accedere credit Muellerus l. c. Veteres ipsi fluctuasse censendi sunt, sed ut *ἰσχνόφωνος* evicerit.

6. *τὸ μὲν πρῶτον ὁρμήσας ἠδυνάτησε.* Filum historiae in his laciniis interceptum pertexit Herod. IV, 156 sqq. Ceterum excerptorem culpa libero; aetas codicem archetypum adederat. Documento est quod fideliores libri pro *ἠδυνάτησε* offerunt monstrum *ἠδονάτης;* ex quo apparet litteras postremas evanidas fuisse. — De silphio a Libybus Batto donato Aristotelis testimonio in rep. Cyrenensium utitur schol. Arist. Plut. 926.

7. *Φερετίμα* in locum vulg. *Φερετίμη* suffeci ex libris. Sic enim similia nomina Dorica in vulgari sermone servantur integra, veluti *Διοτίμα, Λήδα, Φιλομήλα,* de quibus rectius quam Buttmannus Gr. I, 139. iudicat Goettlingius Doctr. Accent. p. 140. Pheretimae res enucleatius enarrat Herodotus IV, 205 sq.

11. *ὁ καλὸς καλούμενος.* Cave cum Rad. Rochetto Histor. colon. Graec. III, 268. *ὁ χωλός* refingas. Isto enim nomine tertius Battus vocabatur, Herod. IV, 161.; is autem, de

quo h. l. sermo, regum Cyrenaeorum ordine septimus fuit. Merito igitur Rochetto adversatus est I. P. Thrige Res Cyrenenss. p. 146. 168. taciteque Heraclideae memoriae adhaesit qui de Battis et Arcesilais Cyrenae dilucide explicavit Boeckhius Expll. Pind. p. 266.

13. De corvo albo, a quo regio imperio Battiadarum interitum portenderat oraculum, rara avi, vide intpp. Iuvenal. VII, 202; deque conversione reipublicae confer Boeckh. l. c. et Thrigium p. 183 sq.

15. *Πόλις Λιβυκὴ αἱ Ἑσπερίδες ἢ καὶ Εὐεσπερίδες, ὁ πολίτης Ἑσπερίτης ἢ Εὐεσπερίτης. διὸ καὶ ὑπέλαβόν τινες εἰς Ἑσπερίτας ἐνταῦθα γραπτέον, διὰ τὸ ἐχόμενον λαβόντες. ἀλλ' ὅμως τῷ λαβόντες ἔξεστι προςυπακούειν τὸ Ἑσπερῖται ἀπὸ τοῦ προηγησαμένου τῆς πόλεως ὀνόματος· ᾧ δὴ σχήματι καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς ἐχρήσατο Ἡρακλείδης εἰπών· Σάμου . . . . ἐβασίλευσεν αὐτῶν Ἀγκαῖος,* 15, 2. CORAES. Addo 11, 14. et 24, 2.

17 sq. *Νόμος ἦν κτλ.* Ephoros Cyrenensium attigit Muellerus Dorr. II, 107.

18. *Νόμος ἦν — προάγεσθαι, καὶ ζημιοῦν τούτους καὶ ἀτίμους ποιεῖν.* Cur scriptor liberius variaverit orationem ab infinitivo passivi in activum transgressus, haud difficulter rationem perspicias. Sic Latini scriptores frequentius quam Graeci, credo: velut Cicero de Fato 23. „Id fuit defendi melius quam introducere declinationem"; cuiusmodi plurima exempla Ciceroniana collegit Madvig. Finn. p. 178. Virgilius Ecl. VI, 85. „Cogere donec oves stabulis numerumque referri Iussit", ubi alia indicavit Ph. Wagnerus.

V. CORINTHIORUM.

11, 2. *Κόρινθος Ἐφύρα πρότερον ἐκαλεῖτο μέχρι Κορίνθου, ἀφ' οὗ τοὔνομα ἔσχεν.* Aristoteles haud dubie originem nominis *Ἐφύρα* aperuerat: Steph. Byz. *Κόρινθος· ἐκαλεῖτο Ἐφύρα ἀπὸ Ἐφύρας τῆς Μύρμηκος, τῆς Ἐπιμηθέως γυναικός.* Oceani filiam vocavit Eumelus apud Pausan. II, 1, 1. coll. scholl. Pind. Ol. XIII, 74. cett. — Perversa tonosis *Ἔφυρα* a Corae novata etiam aliorum exemplaria scriptorum passim deformat: tu vide Herodianum dict. solit. 17, 27. *παροξύνεται Ἐφύρα, πορφύρα κτλ.*

3. *Ἐβασίλευσε δὲ καὶ Βάκχις ὁ τρίτος. Περιττὸς ἔοικεν εἶναι ὁ σύνδεσμος.* CORAES. Immo ad Corinthi regis imperium respicit. Pro *Βάκχις* quod libri optimi *βακΔῖος* scribunt, ex *βάκΧιος* ortum est; sic enim Bacchis poterat vocari, ut *Χρόμις* et *Χρόμιος* aliaque nomina variant, v. Lobeck. Pathol. p. 503. Sed hunc Bacchin Bacchiumve dici *ὁ τρίτος*, id vero mirum est. Nam neque plures eo nomine reges Corinthi fuisse scimus, neque, si in serie regum ordine tertium dici opineris, quadrat unanimis consensus scriptorum, qui occupata a Doriensibus Corintho deinceps Aleten, Ixionem, Agelam, Prumnidem, Bacchidem regnavisse tradunt, Paus. II, 4, 3. *Ἀλήτης αὐτός τε καὶ οἱ ἀπόγονοι βασιλεύουσιν ἐς μὲν Βάκχιν τὸν Προύμνιδος ἐπὶ γενεὰς πέντε· ἀπὸ τούτου δὲ οἱ Βακχιάδαι καλούμενοι πέντε ἄλλας γενεάς;* Diod. II, p. 635 Wessel. reliquique apud Clinton. Fastt. Hell. I, 129 sq. Ergo mihi vix videtur ambigi posse, quin paternum genus Bacchidis ab Heraclide indicatum fuerit sitque reponendum: *Βάκχις ὁ Πρύμνου.* Nam qui Pausaniae *Προῦμνις*, aliis *Πρύμνης* dicitur, v. Lobeck. Pathol. p. 504.

6. *Βακχιάδας.* Optimi libri *Βακχίδας*, ut saepe variatur nomen, vide Wesseling. Diod. II, p. 635. Tzschuck. Strab. III, 262 et Buttm. Gr. II, 435 sq.

8. *Περίανδρος δὲ πρῶτος μετέστησε κτλ.* Ex eodem fonte sumpta sunt haec Diog. Laert. I, 98. paene ad verbum cum Heraclideis concinentia: *οὗτος πρῶτος δορυφόρους ἔσχε καὶ τὴν ἀρχὴν εἰς τυραννίδα μετέστησε· καὶ οὐκ εἴα ἐν ἄστει ζῆν τοὺς βουλομένους* — de qua arte tyrannorum v. Muelleri Dorr. I, 68 sq. —, *καθά φησιν Ἔφορος καὶ Ἀριστοτέλης*, in Corinthiorum puta republica, ad quam referuntur etiam ea quae habet Diog. l. c. 99., ubi quaestio agitatur, duone fuerint an unus Periander: *καὶ Ἀριστοτέλης μὲν τὸν Κορίνθιόν φησιν εἶναι τὸν σοφόν, Πλάτων δὲ οὔ φησιν.* Ab Ephoro an ab Aristotele rursus sua accepit Nicolaus Damasc. p. 450. (49 Orell. 241 Cor.) *Ὅτι Περίανδρος, ὁ Κυψέλου υἱός, τοῦ βασιλέως Κορινθίων, τὴν βασιλείαν παρὰ τοῦ πατρὸς κατὰ πρεσβεῖον παραλαμβάνει καὶ ὑπὸ ὠμότητος καὶ βίας ἐξέτρεψεν αὐτὴν εἰς τυραννίδα, καὶ δορυφόρους εἶχε τριακοσίους. ἐκώλυέ τε τοὺς πολίτας δούλους κτᾶσθαι καὶ σχολὴν ἄγειν, ἀεί τινα αὐτοῖς ἔργα ἐξευρίσκων. εἰ δέ τις ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς ἐκαθέζετο, ἐζημίου, δεδιὼς*

μή τι βουλεύοιντο κατ᾽ αὐτοῦ. λέγεται καὶ ἄλλο αὐτὸν ἔργον ἄνομον ἐργάσασθαι, νεκρᾷ τῇ ἑαυτοῦ γυναικὶ μιγέντα ὑπ᾽ ἔρωτος. ἐστρατεύετο δὲ συνεχῶς καὶ ἦν πολεμικός· τριήρεις τε ναυπηγησάμενος ἀμφοτέραις ἐχρῆτο ταῖς θαλάσσαις. Φασὶ δέ τινες αὐτὸν καὶ τῶν ἑπτὰ σοφῶν γεγονέναι· τὸ δὲ οὐκ ἦν. Haec accuratissime omnia in examen vocavit Muellerus Dorr. I, 166 sq., quem vide. Periandrum attingit Aristoteles etiam Polit. V, 9, 22. *Ὁ Κύψελος δημαγωγὸς ἦν καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν διετέλεσεν ἀδορυφόρητος, Περίανδρος δ᾽ ἐγένετο μὲν τυραννικὸς, ἀλλὰ πολεμικός.*

12. *καὶ τῷ μήτε κτλ.* Qui sibi temeraria mutatione enunciatum illustrius reddidisse videbatur Coraes, in contrarium vertit. Haec enim balbutientis foret oratio: *μέτριος ἦν — τῷ μήτε ἄδικος μήτε ὑβριστὴς εἶναι.* Ergo standum erat a libris. — Porro fallitur Muellerus Dorr. I, 167. *προαγωγούς* in *προσαγωγούς*, quas cum Syracusanis *ποταγωγίσι* comparat, transfigurandas opinatus. A qua hariolatione, licet aliquot librarios eodem modo lapsos nunc videamus, potuerat revocare Athenaeus X, 442, F sq. Ibi Theopompus narrat de Methymnaeorum tyranno Cleomene: *ὃ καὶ τὰς μαστροποὺς τὰς εἰθισμένας προαγωγεύειν τὰς ἐλευθέρας γυναῖκας τρεῖς ἢ τέτταρας τὰς ἐπιφανεστάτας πορευομένας ἐνδήσας εἰς σάκκους καταποντίσαι τισὶ προςτάξας.* Addit Athenaeus: *Καὶ Ἕρμιππος δὲ ἐν τοῖς περὶ τῶν ἑπτὰ σοφῶν Περίανδρον τὸ αὐτὸ ποιῆσαι.* Cfr. C. Wagnerum de Periandro Corinth. p. 12.

14. *βουλὴν δὲ ἐπ᾽ ἐσχάτων κατέστησεν κτλ.* Miras haec verba explicationes experta sunt. Tacendas opinor Koeleri nugas; vel Muellerus l. c. scripsit: „Er setzte ein peinliches gericht, *βουλὴν ἐπ᾽ ἐσχάτων*, gegen vergeuder des väterlichen vermögens nieder.“ Wagnerus p. 15. „Quid si *βουλὴν ἐπ᾽ ἐσχάτων* scil. *χρημάτων* vel *δαπανῶν* collegium intelligimus, cui cavendum erat, ne quis facultatum suarum modum superans effusos sumptus faceret.“ Neutram rationem vel sermo graecus ferre videtur. Quanto rectius iam Vulteius et Cragius, quorum ille „Ad extremum consilium instituit“, hic „Ad extremum senatum sibi constituit“, expedierunt. Quanquam in ultimis verbis interpres uterque a sensu scriptoris prorsus aberravit, qui hodie vix quenquam fugiet. Ut illuc redeam, posterior graecitas *ἐπ᾽ ἐσχάτων* eodem intellectu quo vulgo *ἐσχάτως*, *postremo*, usurpavit. Exemplis ex LXX petitis docuit ipse Koelerus,

v. Proverbb. Salom. XXV, 8. ἵνα μὴ μεταμεληθῇς ἐπ' ἐσχάτων. Ezech. XXXV, 5. Daniel. VIII, 4. καὶ τὸ ὑψηλὸν ἀνέβαινεν ἐπ' ἐσχάτων etc. — Senatum illum non de nihilo instituit Periander: caussam disce ex Arist. Pol. V, 6. γίγνονται μεταβολαὶ τῆς ὀλιγαρχίας καὶ ὅταν ἀναλώσωσι τὰ ἴδια ζῶντες ἀσελγῶς· καὶ γὰρ οἱ τοιοῦτοι καινοτομεῖν ζητοῦσι καὶ ἢ τυραννίδι ἐπιτίθενται αὐτοὶ ἢ κατασκευάζουσιν ἕτερον. Ei ipsi occurrebat callidissimus tyrannus.

VI. ELEORUM.

17. *Πανταλέων.* Plerique libri *Παντολέων.* Utramque formam, inter quam libri scriptorum interdum fluctuant, probam esse evincit et notatio etym. m. 102, 23. παρὰ τὸ λέων Πανταλέων καὶ Παντολέων, et nomen geminum *Πανταλῆς* et *Παντοκλῆς*, v. Goettling. ad Arist. Polit. p. 302. Lobeck. Phryn. p. 690. Keil. Spec. Onom. Gr. p. 62. Rarior tamen forma *Παντολέων:* extat Plutarch. de malign. Herod. c. 18., sed Aetolorum dux *Πανταλέων* dicitur Arat. 33., ita et scurra ille apud Athen. etc. — Ceterum ille Pantaleo, rex Pisatarum, Omphalionis filius, Messeniis in bello altero opitulabatur, v. Strabon. VIII, 362. Mueller. Dorr. I, 150.

VII. TENEDIORUM.

12, 4. *Λεύκοφρυς ἐκαλεῖτο.* Caussam appellationis addit Eustathius Il. p. 33, 23. διὰ τὸ λευκὰς ἔχειν ὀφρῦς ἤγουν ἐξοχὰς παρὰ τοὺς αἰγιαλούς. Cfr. Heynii Antiq. Aufsätze I, 109 sq. et vide Strab. XIII, 604., unde sua hausit Eustath. Dionys. 536., Diodor. V, 83. Paus. X, 14, 3. Scholl. Il. A, 38 reliquosque a Welckero Trag. Graec. II, 499. laudatos. Ceterum codicis Parisini tonosis *Λευκόφρυς*, licet multis in locis hodieque obtineat, ut in scholl. Il. l. c., repudianda fuit, cfr. Crameri Ann. Oxx. I, 112, 30. προπαροξύνεται Λεύκοφρυς.

5. *Τέννης κτλ.* Historiam Tennis multi scriptores similiter enarrant, ut quae epitomator Aristotelis temere mutilavit aliunde redintegrare liceat. Videndi Paus. X, 14, 1. Diod. l. c. Conon. Narr. 38 et quos affert Kannius p. 129 sq. Wyttenbach. Plut. Morall. III, 51 ed. Lips. Tzschuck. ad Mel. vol. VI, 580. Aristoteles autem, quod ex excerptis aegre assequare,

historiolam narrabat, ut edissereret, et cur Tenediorum religio tibicinem a templo Tennis sui religiosissime culti arceret, et unde proverbium *Τενέδιος αὐλητής* originem duxisset. Primum locum diligenter exequitur Plutarchus Q. Gr. 28. p. 297, D. ab Aristotele hauddubie aptus: *Τί δή ποτε παρὰ Τενεδίοις εἰς τὸ τοῦ Τέννου ἱερὸν οὐκ ἔξεστιν αὐλητὴν εἰςελθεῖν οὐδ' Ἀχιλλέως ἐν τῷ ἱερῷ μνησθῆναι;* Is tibicinem Molpum vocat; mater in scholl. Il. Scamandrodica est, noverca Calyca, aliis Phylonome: excerptori fere *τις* posuisse sufficit. Illius tamen religionis Tenediorum aliam fuisse et reconditiorem caussam suspicatur Muellerus Dorr. I, 347. Sed Muellerus quo auctore Tennen Apollinis filium vocet ignoro. — Proverbii explicationem servavit Stephanus Byz. s. v. *Τένεδος· ἐκαλεῖτο δὲ Λεύκοφρυς· — καὶ παροιμία Τενέδιος αὐλητής, ἐπὶ τῶν τὰ ψευδῆ μαρτυρούντων· τὸν γὰρ αὐλητὴν ἡ Φυλονόμη πρὸς Κύκνον ἤγαγε μαρτυροῦντα ὅτι Τέννης αὐτὴν ἤθελε βιάσασθαι.* Haec ex Aristotelis Tenediorum rep. deducta esse statim manifestum erit. — Ceterum quod *Τένης* codex Vaticanus offert, ubique inter utramque scribendi rationem nutant libri: altera forma *Τέννης* merito pro Aeolica habetur, cfr. Tzschuck. ad Strab. III, 276. et Zumpt. in Cic. Verr. I, 19, 49. p. 131. Postremo optimos libros sciens secutus servavi sermonis inconcinnitatem, licet deteriores anacoluthiam expolire studuerint. Nempe infantia excerptoris non iniuria, opinor, vapulat, qui post longiorem verborum intercapedinem instituta structura exciderit.

7. Si, ut vulgo fit, *καί* deletur, non potest *ταύτην* locum habere, *αὐτήν* debebat. Nunc potest. Statim v. 10 quae olim erant turbae, eas nunc librorum auctoritas bene composuit.

13. *Νόμον δέ τινά φασι τῶν βασιλέων Τενεδίοις θέσθαι.* Vulgata scriptura *φασι τὸν βασιλέα Τέννην διαθέσθαι* laborabat et a dictione et ab intellectu. Etenim scio dici posse *διαθέσθαι νόμους*, si quis leges disponit et digerit, itaque loquitur Plato Legg. VIII, p. 834, A.; *τὰ νόμιμα διαθεῖναι* ex Demosth. Aristocr. 70. p. 643 ascripsit Koelerus. At qui unam legem condit, is *τίθησι* vel *τίθεται* — v. Sintenis in Plut. Pericl. p. 64. et cfr. Aristotelis exemplum Pol. VII, 9. p. 235, 8. — *νόμον*. Et rex ille profecto *ἔθετο νόμον*, quo et se suosque teneri vellet. Ad haec accedit primum quod Aristotelem non certum aliquem regem designavisse statim patebit;

deinde quod, si de Tenne sermo esset, iure criminarentur viri docti, ea quae de Amauro dicuntur, cursum narrationis male turbare et locum non suum obtinere. Ergo gratia habenda libris melioribus, quorum auspicio his incommodis mederi licuit.

Haec autem omnia quae de Tenedia securi narrantur, Aristotelem auctorem habere commode docemur Steph. Byz. s. v. *ἔστι καὶ ἑτέρα παροιμία Τενέδιος πέλεκυς ἐπὶ τῶν ἤτοι πικρῶν ἢ καὶ μᾶλλον συντόμως ἀποκοπτόντων τὰ ζητήματα καὶ τὰ ἄλλα πράγματα. καί φησιν Ἀριστείδης καὶ ἄλλοι, τὸν ἐν Τενέδῳ Ἀπόλλωνα πέλεκυν κρατεῖν διὰ τὰ συμβάντα τοῖς περὶ Τένην. ἢ μᾶλλον, ὥς φησιν Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Τενεδίων πολιτείᾳ, ὅτι βασιλεύς τις ἐν Τενέδῳ νόμον ἔθηκε, τὸν καταλαμβάνοντα μοιχοὺς ἀναιρεῖν πελέκει ἀμφοτέρους. ἐπειδὴ δὲ συνέβη τὸν υἱὸν αὐτοῦ καταληφθῆναι μοιχόν, ἐκύρωσε καὶ περὶ τοῦ ἰδίου παιδὸς τηρηθῆναι τὸν νόμον, καὶ ἀναιρεθέντος εἰς παροιμίαν παρῆλθε τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τῶν ὠμῶς πραττομένων. διὰ τοῦτό φησι καὶ ἐπὶ τοῦ νομίσματος τῶν Τενεδίων κεχαράχθαι ἐν μὲν τῷ ἑτέρῳ μέρει πέλεκυν, ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου δύο κεφαλὰς εἰς ὑπόμνησιν τοῦ περὶ τὸν παῖδα παθήματος. ἔστι καὶ ἄλλη παροιμία Τενέδιος ξυνήγορος, ὁ ἀπότομος καὶ σκληρός.* Haec mire cum Heraclideis convenire observavit Leutschius meus ad Diogenian. VIII. 58., sed cum „ab auctore Heraclideorum fragmentorum Stephanum compilatum videri“ dicit, a vero prorsus aberravit. De celeberrimo illo proverbio vide quae ad Zenob. VI, 9. et ad Diog. l. c. ascripsimus, maxime Phot. p. 577. (498 Lips.) et Suid. p. 1071. Bernh., qui tamen Aristotelis explicatum disperdunt; praetermissus a nobis est Paus. X, 14, 2., qui cum Conone in alia omnia abit. Ait enim: *Κύκνου προσορμισαμένου τῇ νήσῳ καὶ ἐξάψαντος ἀπὸ τῆς νεὼς πρός τινα ἢ πέτραν ἢ δένδρον τοὺς κάλως, Τέννης πελέκει σφᾶς ἀπέκοψεν ὑπὸ τοῦ θυμοῦ. ἐπὶ τούτῳ μὲν ἐς τοὺς ἀρνουμένους στερεῶς λέγεσθαι καθέστηκεν, ὡς ὁ δεῖνα ὅστις δὴ Τενεδίῳ πελέκει τόδε τὶ ἀποκόψειε.* Adde usurpari proverbium a M. Caesare ad Frontonem p. 31 Niebuhr. „Tum securim Tenediam, quam minaris, abde aliquo ac reconde, nec tu consilium causarum agendarum dimiseris, aut tum simul omnia ora taceant.“ Aristoteles etiam proverbium *Τενέδιος ἄνθρωπος* illustraverat, ut

ex Photio s. v. *Τενέδιος ξυνήγορος* colligitur. Quorum proverbiorum Graecis tritissimorum origo vera si quaeritur, Kannius ad Conon. p. 131. ducta a severitate poenarum, quam in adulteris potissimum Tenedii exhiberent, iudicat, in eādemque sententia Muellerus Dorr. II, 222. fuisse videtur, ubi iura legesque Tenediorum a Creta repetit. Postremo de nummis istis videndi Eckhelius Doctr. Numm. II, 1488. Mionnet. II, 671. Muellerus Dorr. I, 362.

VIII. PARIORUM.

13, 5. *Πάρον τὴν νῆσον ᾤκισε Πάρος κτλ.* Steph. Byz. s. v. *ᾠκεῖτο τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ Κρητῶν καί τινων Ἀρκάδων ὀλίγων· τοὔνομα δὲ λέγεται ἀπὸ Πάρου τοῦ Παῤῥασίου, ἀνδρὸς Ἀρκάδος, ἔχειν, ὡς Καλλίμαχος*, cui Aristotelium opus rerump. haud raro fons doctrinae suae fuisse videtur, cfr. supra ad Hippomenis historiam p. 4, 2 sq. De colonia Cretensium dixit Hoeckius Cretae II, 227. et qui vestigia priscorum colonorum indagare studuit scrupulosius Klausen. Aeneas et Penat. I, 333 sq. Ceterum verba *ἐξ Ἀρκαδίας λαὸν ἄγων* poetam aliquem redolent. Alias *ἀγαγών* potius expectares. Quid si Archilochum Parium, ad quem continuo expatiabatur Aristoteles?

6. *Ἀρχίλοχον τὸν ποιητὴν * Κόραξ ὄνομα ἔκτεινε.* Signum lacunae ut ponerem feci monitu C. Sintenis mei, qui „*Κόραξ ὄνομα* suspectae mihi graecitatis est. exciditne nomen ex Suida supplendum?" in schedis scripsit. Hauddubie peccatum librariis imputandum: excerptor, credo, *τις* suo defunctus erat; nomina enim propria plerumque delet. Plutarchus de S. N. V. 560, E. *Ὁ ἀποκτείνας τὸν Ἀρχίλοχον ἐκαλεῖτο Καλλώνδας, ἦν δ' αὐτῷ Κόραξ ἐπώνυμον.* Aelianus Suidae: *Καλλώνδας μὲν ὄνομα, Κόραξ δ' ἐπώνυμον.* Cfr. Wyttenbach. ad Plut. l. c. p. 81. (550 Lips.) et Liebel. Archil. Reliq. p. 44 sq. ed. alter., ubi Pythiae verba pleniora afferuntur.

IX. CEORUM.

11. *Ὑδροῦσα. Διὰ δύο σ̄ γραπτέον τὸ κακῶς παρ' ἅπασι γραφόμενον Ὑδροῦσα· συνῄρηται γὰρ παρὰ τὸ Δρυόεσσα, καὶ ἐν τοῖς ἑξῆς δὲ Δρυοῦσσα παρὰ τὸ Δρυόεσσα, καὶ*

'Οφιοῦσσα παρὰ τὸ 'Οφιόεσσα γεγράφαμεν. CORAES. Redii ad auctoritatem librorum, ut videtur, omnium et h. l. et 15, 1., ubi Δρύουσα dedi; contra 26, 4. 'Οφιοῦσσα et 'Ιχθυοῦσσα 28, 16. tenenda videbantur. Tantus enim est paene ubique librorum in forma altera consensus, dissensus in accentu, ut σσ inculcare ubique non satis tutum esse appareat. Merito igitur arbitror G. Bernhardy ad Dionys. Perieg. 456. p. 640 sq. cavendum praecepisse, ne quid in hoc genere temerario criticorum praeiudicio tribuatur; quocum cfr. Lobeckii admonitiones Buttm. Gramm. II, 423 sq. — Ceterum eodem nomine etiam Tenum et Andrum aliquando vocatas esse constat, v. Eustath. Dionys. 523. Plin. N. H. IV, 22. Cum Heraclide facit Hesych. Ὑδροῦσα· οὕτως ἡ Κέως ἐκαλεῖτο, et Plinius IV, 12. 20.

11. λέγονται δὲ οἰκῆσαι Νύμφαι πρότερον αὐτήν κτλ. Concinit Ovidius Heroidd. XX, 221.

Insula, Carthaeis quondam celeberrima Nymphis,
cingitur Aegaeo, nomine Cea, mari.

Vide de fabula Buttmann. Myth. II, 119 sq. Heraclidea narratione scite usus est P. O. Broendstedius Itiner. Graec. I, p. 30. ad explicandam rationem leonis, quam eximiae magnitudinis beluam non procul ab hodierna urbe Zea in cacumine montis repperit ex nativo saxo sculptam. Idem reliqua, quae Heraclides de Ceorum rep. consignavit, curiose expendit p. 37 sq. Leonem illum quid sibi vellet mythologi nostri rectius quam Aristoteles perspexerunt, v. quae post Broendstedium censores operis illius disputaverunt, Fr. Creuzerus Annall. Heidelberg. 1826, 7. p. 663 sqq. Boeckhius Annall. Litt. Berol. 1827, I. p. 11 sq. et Muellerus Annall. Gotting. 1826. nr. 178 sq. p. 1774 sq., quae nunc repetita sunt in Scrr. Min. 1, 54 sq. Pulchre Creuzerus p. 681. „Die Nymphae fugaces sind lymphae tenues, die vor dem löwen entflohnen nymphen in heisser jahreszeit verschwundene quellen. Jener löwenkoloss ist ein εἴδωλον ἀποτρόπαιον, welches eine schutzwehr sein sollte gegen den heissen wüthenden löwen am himmel."

13. ἀκρωτήριον τῆς Κέω Λέων καλεῖται. Cretae et Euboeae promontoria eodem nomine Koelerus adhibuit ex Ptolem. III, 16. 17. Pro τῆς Κέω mire codices meliores τῆς Κίας, quo nomine, unde hodiernum nomen Ziae defluxit, ut Romani scriptores utuntur, ita, quod sciam, abstinent Graeci,

antiqui certe, ut Coraes recte *παρακμάζοντος Ἑλληνισμοῦ σχηματισμόν* dixerit. Plinius N. H. IV, 21. „Ceos, quam nostri quidam dixere Ceam, Graeci et Hydrussam." Sed *Κία* reperio in mappa insularum Aegaei maris medio aevo confecta, quam exhibet ex codice regio Ptolemaei Broendstedius tab. XXIX. p. 92. et fortasse apud Ptolem. V, 15.; Forcellinius quidem Lex. s. v. et *Κήη* et *Κία* inveniri ait: neutrum Steph. Thes. Paris. agnoscit. De scriptoribus Latinis dixerunt Heinsius ad Ovid. Her. XX, 221. et intpp. Virg. Georg. I, 14. Tzschuck. Nott. Critt. Mel. III, 531.

14. *Κέως δ' ἐκ Ναυπάκτου διαβὰς ᾤκισε κτλ.* Inter Ceos et Locros Naupactios quid commercii intercedat post Broendstedium p. 54 sq. uberius exequitur Boeckhius l. c. p. 28 sq. et Corp. Inscrr. II, 290. Confer Prolegg. Simonidis Cei p. VIII sq. De Ceo Naupactio Steph. Byz. s. v. *Κῶς. Κέως ὁ κτίστης τῆς Κέω.* Et. Magn. 507, 52. *Κέως νῆσος ὠνόμασται ἀπὸ τοῦ Κέω τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Ῥοδοέσσης νύμφης*, v. Creuzer. l. c. p. 677.

15. *ὠνόμασεν* error editionis Koelerianae.

16 sqq. *Ἀρισταῖον δέ φασι κτλ.* De Brisis Et. M. 213, 55. *Βρίσαι νύμφαι οὕτω καλούμεναι· — καὶ γὰρ μελισσουργίαν αὗται τὸν Ἀρισταῖον ἐδίδαξαν.* Scholl. Apoll. Rh. II, 498. *Ἀρισταῖος ἐν τῇ Κέῳ εὑρὼν τὰ μελισσουργικὰ πρῶτος καὶ τὴν τοῦ ἐλαίου κατεργασίαν. καὶ κατακαλεσάμενος* (l. *ἀνακ.*) *τοὺς ἐτησίας Ζεὺς Ἀρισταῖος ἐκλήθη.* Sed cum Brisae nymphae fuisse dicantur, male habuit iam Broendstedium p. 78., quod illis *νύμφαι* opponantur. Quare post *νυμφῶν* nomen proprium excidisse non temere arbitratur.

14, 1. *τὴν μελιτουργίαν.* Prava scriptura librorum *μελιτουργίαν*: ea enim apum est, apiariorum mellariorumve *μελιττουργία.* Disertius quam alii Boeckhius l. c. p. 24. „Schneider hat nach Schäfers vorgange (zu den scholien des Apollon. 130 u. 668.) bedeutendes bedenken gegen die form *μελιτουργία* erregt, inwiefern das wort nicht von der biene, sondern dem bienenwärter gebraucht wird: die schreibart *μελισσουργός* u. s. w., attisch *μελιττουργός* kommt auch sehr häufig vor, und nicht-attisch geschrieben ist sie dem verdacht, verderbt zu sein, nicht sehr unterworfen, am wenigsten im titel eines buchs, wie Nikanders *Μελισσουργικά* Ath. II, 68, C. Schon desshalb müssen wir die *μελιττουργία* und den *μελιττουργός*,

letztern als gleichbedeutend dem *μελιττοπόλος*, *μελιττοκόμος*, *μελιττοπόνος* bestehen lassen; für entscheidend aber kann die stelle des Aristoteles ungeachtet seiner struppigen schreibart gelten, Polit. I, 4. *καὶ μελιττουργίας καὶ τῶν ἄλλων ζώων τῶν πλωτῶν ἢ πτηνῶν*, wo *τῶν ἄλλων ζώων* auf *μέλιττα*, nicht auf *μέλι*, zurückweist." — Et hanc ipsam formam olim h. l. lectam esse colligo ex memorabili scholio in Servii codice G apud Burmannum Virg. Georg. I, 14., cuius notitiam debeo Creuzero l. c. p. 677. Verba pleniore ex Heraclide, h. e., ut ego opinor, ex ipso Aristotele ducta haec sunt: „Caea insula Aegaei maris est, quae prima (primum) dicitur Nymphis habitari, ideoque * et id rursus dictam postea Aceon * aupaucorum Caeam appellatam, in qua (quam) Aristaeus ex Arcadia venisse fertur, [et] responso patris Apollinis monitus (Muellerus Dorr. I, 284. ab Heraclide Carystum Aristaei patrem perhiberi falso narrat.), qui ex pecoribus usum lactis invenit, et mellis studium apium solertiam consecutus est." Ut ab ultimis exordiar, perperam Burmannus *solertia* reponebat. Immo haec *mellis studium apium solertiam* inter *μελιτουργίαν* et *μελιττουργίαν* fluctuantis sunt librarii, qui, quo tutius erraret, posuit utrumque. Priora Creuzerus partim recte, partim secus tractavit: scripsit enim: *ideoque et Hydrussam dictam, postea Ceon, apud auctorem* (h. e. Virgilium) *Caeam appellatam.* Debebat sic: *ideoque et Hydrussam dictam postea a Ceo Naupactiorum (duce) Caeam appellatam* sq. vel *Naupactio rursum Caeam appellatam.*

2. *φθορᾶς δὲ οὔσης κτλ.* In libro vetere, nostrorum codicum communi parente, cum hic locus male affectus esset — nam excerptorem incredibile est in medio enunciato orationem obrupisse —, plerique librarii hoc sibi indulserunt, ut inducta *μὲν* particula post *παρά* speciem lacunae obtegerent; pauci religiosiores quae assequi poterant imperfecta, ut sunt, transcripserunt. Iam cum Cragius etiam *δέ* delevisset, fieri non poterat, quin critici horum omnium ignari ausis exciderent. Quorum Ruhnkenius — transire possum Salmasium Exx. Plin. p. 102 — Ep. Crit. II, 209. (248 Lips.) sententiam satis recte assecutus *διὰ τὸ μὴ πνεῖν* vel *ἐκλείπειν* tentavit. Nunc pro coniectura emendationem petii ex scriptura fidissimi codicis, quae est *δειπειν*. Ad reficiendam narrationem feliciter eccidit ut praesto sit Clemens Alex. Stromm. VI, 753 Potter. *ἱστοροῦσιν Ἕλληνες ἐκλειπόντων ποτὲ τῶν ἐτησίων ἀνέμων Ἀρισταῖον ἐν*

Κέῳ θῦσαι ἰκμαίῳ Διΐ· πολλὴ γὰρ ἦν φθορὰ φλογμῷ διαπιμπραμένων πάντων καὶ δὴ καὶ τῶν ἀναψύχειν τοὺς καρποὺς εἰωθότων ἀνέμων μὴ πνεόντων ῥᾳδίως αὐτοὺς ἀνεκαλέσατο. Adde Varron. Atacin. apud Probum Virg. Georg. I, 14. Apoll. Rh. II, 498. cum scholl. et quae praeterea Ruhnkenius apposuit. Ex Clemente praeterea patrocinium scripturae codicis A *ἀνέμους* post *ἐτησίας* addentis depromas.

4. *Ἀριστείδης κτλ.* Cum hac Ceorum legum latoris — absonum enim est de Atheniensi Aristide cogitare — cura morum muliebrium conferendae leges Zaleuci apud Diodor. XII, 21. Locris Epizephyriis, Ceorum cognatis, scriptae. Zaleucus merum bibere vetabat eosque qui secus fecissent vel morte multabat, Ath. X, 429, A. Aelian. V. H. II, 37. Hinc recte Boeckhius l. c. p. 20. eruit, cur Chamaeleon in libro *περὶ μέθης* leges Zaleuci attigisset. Clemens Alex. Stromm. I, 422. Potter. *Χαμαιλέων ὁ Ἡρακλεώτης καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Λοκρῶν πολιτείᾳ Ζάλευκον τὸν Λοκρὸν παρὰ τῆς Ἀθηνᾶς τοὺς νόμους λαμβάνειν ἀπομνημονεύουσιν.*

6. *Ἐπὶ δὲ τοῖς τελευτῶσιν κτλ.* Cfr. de Locris infra XXX, p. 24, 6. Ceterum in illustrandis celebratissimis legibus moribusque Ceorum a Locrensibus parentibus hereditate acceptis certatim elaboratum est a Broendstedio p. 63 sq., Boeckhio l. c., Meinekio ad Menandr. p. 237., Muellero Aegin. p. 132. Dorr. II, 222. Cens. Broendsted. l. c., qui minus recte Cretica instituta in insula obtinuisse censebat, maximeque a Welckero in iis quae de Prodico Ceo scripsit Scrr. Min. II, 411. et 502 sq.

X. SAMIORUM.

14, 13. *ἐκαλοῦντο δὲ κτλ.* De his *νηΐσι* Photius et Suidas s. v. antiquissimum citant auctorem Eugaeonem Samium: *ἐν Σάμῳ θηρία γενέσθαί φασιν, ὧν φθεγγομένων ῥήγνυσθαι τὴν γῆν. ἐκαλοῦντο δὲ νηία ωσεῦται αν.* Sic codex Photii, in quibus *δὲ νηΐδες, ὡς Εὐγαίων* latere perspexit Dobraeus Ind. Auctor. p. 752 (661 Lips.), ad quae prope accedit quod Suidae libri praebent *ὡς Εὐταίων* — nam *Ἐνταίων* falso iis tribuit Meinekius Anall. Alex. p. 61. — Accuratiora de bestiis illis tradiderat Euphorio Aelian. Hist. An. XVII, 28. *Εὐφορίων ἐν τοῖς ὑπομνήμασι λέγει τὴν Σάμον ἐν τοῖς παλαιοτάτοις τοῦ χρόνου ἐρήμην γενέσθαί τε ἐν αὐτῇ θηρία μεγέθει μὲν μέγιστα,*

ἄγρια δὲ καὶ προςπελάσαι τῷ δεινά, καλεῖσθαί γε μὴν νηάδας, ἅπερ οὖν καὶ μόνῃ τῇ βοῇ ῥηγνύναι τὴν γῆν. παροιμίαν οὖν ἐν τῇ Σάμῳ διαῤῥεῖν τὴν λέγουσαν· Μεῖζον βοᾷ τῶν νηάδων. ὀστᾶ δὲ ἔτι καὶ νῦν δείκνυσθαι μεγάλα ὁ αὐτός φησιν. Quae apposui, quia consentaneum est Aristoteli sua debere Euphorionem. Nam noli dubitare, quin Stagirita ad illustrandum, ut solet, proverbium illa adhibuerit, de quo Apostol. XI, 12. Plura dedit Meinekius l. c.

15, 1. *ἡ δὲ νῆσος Παρθενία, ὕστερον δὲ Δρύουσα.* Commode ad Aristotelium fontem provocat Plinius N. H. V, 37. „Samum Partheniam primum appellatam *Aristoteles* tradit, postea Dryussam, deinde Anthemussam.“ Ex eodem sua habet Stephanus Byz. s. v. *ἐκλήθη πρότερον Παρθενία καὶ Δρύουσα καὶ Ἀνθεμοῦσσα καὶ Μελάμφυλλος.* Adde Hesych. s. v. *Δρυοῦσα* et *Δόρυσσα* quaeque collegerunt Spanhemius Callim. Del. 45., Tzschuckius Mel. VI, 598. et Panofka Res Sam. p. 8 sq. De scriptura *Δρύουσα* dictum est supra ad p. 13, 11.

2. *Ἐβασίλευσε δ' αὐτῶν Ἀγκαῖος κτλ.* Rursus diserto testimonio Aristoteli sua vindicantur. Ita enim Scholl. Apoll. Rh. I, 188. *Ἀριστοτέλης φησὶ περὶ Ἀγκαίου, ὅτι φιλογέωργος ὢν καὶ φυτεύων ἀμπελῶνα βαρὺς ἐπέκειτο τοῖς οἰκέταις· εἷς δὲ τῶν οἰκετῶν ἔφη μὴ μεταλήψεσθαι τὸν δεσπότην τοῦ καρποῦ. Ὁ δὲ Ἀγκαῖος ἐπειδὴ ὁ καρπὸς ἐφθάκει, χαίρων ἐτρύγα καὶ τὸν οἰκέτην ἐκέλευσε κεράσαι αὐτῷ. μέλλων δὲ τὴν κύλικα προςφέρειν τῷ στόματι ὑπεμίμνησκεν αὐτὸν τοῦ λόγου· ὁ δὲ ἔφη· Πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου. τούτων ἔτι λεγομένων ἧκέ τις ἀγγέλλων, ὡς ὑπερμεγέθης σῦς λυμαίνεται τὸν ὄρχατον. ὁ δὲ Ἀγκαῖος ἀποβαλὼν τὴν πόσιν ἐπὶ τὸν σῦν ὥρμησεν· καὶ πληγεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἐτελεύτησεν. Ὅθεν ἡ παροιμία ἐπὶ τῶν παρὰ προςδοκίαν τι πραττόντων.* Similiter scholl. Hom. Od. *X*, 9. et Tzetzes Lycophr. 488. Quem quidem Tzetzen cum Aristotelem *τὸν τοὺς πέπλους* scilicet *συντάξαντα* ista commentatum loquitur, mirifice hallucinari edocui Philolog. I, p. 18 sq. Sed non debebam inter Samiorum Astypalaeatarumque politiam liberum arbitrium facere; et confidenter Samiorum accensuissem, si mihi iam tum vera ratio Heraclideorum patuisset. Ceterum de proverbio vide Leutsch. ad Zenob. V, 71. et cum collocatione verborum ab optimis libris oblata *περὶ οὗ τὰς ἀμπέλους ὁ θεράπων φυτεύων*, compara Aristoph. Nubb. 1049. *ἐν ἀγορᾷ τὴν διατριβὴν*

ψέγεις. Soph. Ai. 1166. βροτοῖς τὸν ἀείμνηστον τάφον καθέξει. Eur. Andr. 216. ἀμφὶ Θρᾴκην χιόνι τὴν κατάῤῥυτον etc.

5. Ὅτι ἐν τοῖς Σαμίοις ἐφάνη λευκὴ χελιδὼν κτλ. Rursus verum nobis auctorem ministrat Aelianus Nat. An. XVII, 20. Ἀριστοτέλης λέγει γενέσθαι ἐν Σάμῳ λευκὴν χελιδόνα· ταύτης γε μὴν ἐάν τις κεντήσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς, γίνεσθαι μὲν αὐτὴν παραχρῆμα τυφλήν. μετὰ ταῦτα δὲ ἐξομματοῦται καὶ τὰς κόρας λελάμπρυνται καὶ ἐξ ὑπαρχῆς ὁρᾷ, ὡς ἐκεῖνός φησι. Ubi verissime Schneiderus Saxo: „Aristoteles Hist. An. VI, 5. de hirundinum pullis generatim hoc tradit. Sed suspicor, cum narratione Aristotelica errore Aeliani coaluisse antiquam de Samo fabulam, quam reperio in fragmentis Heraclidis de Politiis.“ Eadem historiola ex scriptore annalium Samiacorum extat apud Antigonum Caryst. 132. Ὁ τοὺς Σαμιακοὺς ὥρους συγγεγραφὼς ἐπὶ τῶν πρώτων κληθέντων μαθητῶν τῶν περὶ Ἡρόστρατον φησὶν χελιδόνα λευκὴν φανῆναι. Cuius de corruptissimi loci emendatione mihi non liquet: hoc intelligo, Beckmannianum commentum τῶν περὶ Ἐρασίστρατον periclitantis vel eo refelli, quod ordo temporum ab Heraclide observatus eo admisso violaretur. Cum non dubitandum sit, quin λευκὴ χελιδών illa pariter atque λευκὸς κόραξ Cyrenaeorum supra p. 10, 13. Samiis nescio quam calamitatem significasse visa sit, cumque in antiquiora Pythagorae tempora serie rerum repellamur, μαθηταί admonent me μυθητῶν illorum, quos regnante Polycrate sanctam insulam conturbare conqueritur Anacreon fr. LI Bergk., quem vide p. 170. Rursus cum Ἡρόστρατον vocis elementa considero, de celeberrimo Iunonio Samiorum nescio quid narratum fuisse subrepit opinio. Ergo felicioribus ingeniis probabiliora extundenda relinquo.

7. Φερεκύδης ὁ Σύριος ὑπὸ φθειρῶν καταβρωθεὶς κτλ. Genus mortis Aristoteles perstringit etiam Hist. Anim. V, 31., ubi cum Pherecyde Alcmanem coniungit. Sami mortuum esse philosophum non consentiunt scriptores fuitque qui ἐν Δήλῳ rescriberet, quia plerique Deli obisse tradunt, v. Sturzii Pherecyd. p. 15 sqq. Sed cum Diogenes Laert. I, 119. ex Duridis Samiis annalibus carmen inscriptum in tumulo Pherecydis apposuerit, sequitur, Samios in sua insula defunctum voluisse, v. Menag. l. c. Domesticas autem traditiones consectabatur Aristoteles. — Quid autem impulerit scriptorem, ut Pherecydis morti in politiis locum concederet, ex his laci-

niis non perspicitur, at perspicitur ex verbis Diog. Laert. I, 118., proverbium quoddam in caussa fuisse. Verba haec sunt: *Ἀριστόξενος ἐν τῷ περὶ Πυθαγόρου καὶ τῶν γνωρίμων αὐτοῦ φησι νοσήσαντα αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Πυθαγόρου ταφῆναι ἐν Δήλῳ· οἱ δὲ φθειριάσαντα τὸν βίον τελευτῆσαι, ὅτε καὶ Πυθαγόρου παραγενομένου καὶ πυνθανομένου, πῶς διακέοιτο, διαβαλόντα τῆς θύρας τὸν δάκτυλον εἰπεῖν· Χροΐ δῆλα· κἀντεῦθεν παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ἡ λέξις ἐπὶ τῶν χειρόνων τάττεται· οἱ δ' ἐπὶ τῶν βελτιόνων χρώμενοι διαμαρτάνουσιν.* Adde Aelian. V. H. IV, 28. et quae praeter Sturzium l. c. ad Gregor. Cypr. III, 100. annotavit Leutschius.

10. *Αἴσωπος δὲ κτλ.* En locum maxime notabilem et in investiganda Heraclidei libelli origine summi momenti, Scholl. Aristoph. Avv. 471. *Ἦν δὲ ὁ Αἴσωπος Θρᾷξ· ἠλευθερώθη δὲ ὑπὸ Ἴδμονος τοῦ κωφοῦ· ἐγένετο δὲ πρῶτον Ξάνθου δοῦλος.* Ad quae verba nostro scriptori cum scholiasta communia Dindorfii eadem est quae Koeleri atque Corais fuit sententia, a scholiasta Heracliden compilatum esse. Immo vero neuter norat alterum, sed communem illi adierunt fontem. Nam scholiastam ex rep. Samiorum Aristotelis sua prompsisse certissime colligitur ex iis quae statim ibi adduntur: *διὰ σπουδῆς δὲ εἶχον Αἴσωπον· καὶ Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Σαμίων πολιτείᾳ εἰπόντα φησὶν αὐτὸν μῦθον ηὐδοκιμηκέναι.* Ubi animadverte *εὐδοκιμεῖν* verbum redire, quo excerptor et ipse utitur. Fabulam autem illam, quae oculos hominum in servulum convertisse fertur, servatam puta ab Aristotele Rhet. II, 20. *Αἴσωπος ἐν Σάμῳ συνηγορῶν δημαγωγῷ κρινομένῳ περὶ θανάτου ἔφη ἀλώπεκα διαβαίνουσαν ποταμὸν ἀπωσθῆναι εἰς φάραγγα, οὐ δυναμένην δ' ἐκβῆναι πολὺν χρόνον κακοπαθεῖν, καὶ κυνοραϊστὰς πολλοὺς ἔχεσθαι αὐτῆς· ἐχῖνον δὲ πλανώμενον, ὡς εἶδεν αὐτήν, κατοικτείραντα ἐρωτᾶν εἰ ἀφέλοι αὐτῆς τοὺς κυνοραϊστάς· τὴν δὲ οὐκ ἐᾶν· ἐρομένου δὲ διὰ τί, ὅτι οὗτοι μὲν φάναι ἤδη μου πλήρεις εἰσὶ καὶ ὀλίγον ἕλκουσιν αἷμα· ἐὰν δὲ τούτους ἀφέλῃ, ἕτεροι ἐλθόντες πεινῶντες ἐκπιοῦνταί μου τὸ λοιπὸν αἷμα. „ἀτὰρ καὶ ὑμᾶς, ἔφη, ὦ ἄνδρες Σάμιοι, οὗτος μὲν οὐδὲν ἔτι βλάψει· πλούσιος γάρ ἐστιν· ἐὰν δὲ τοῦτον ἀποκτείνητε, ἕτεροι ἥξουσι πένητες, οἳ ὑμῖν ἀναλώσουσι τὰ κοινὰ κλέπτοντες.“*

ἦν δὲ Θρᾷξ τὸ γένος. Aesopus quoniam vulgo Phryx

Lydusve dicitur, non defuerunt qui et Heraclidi et scholiastae Φρύξ obtruderent. Qui cum his solis auctoribus Thracem esse opinantur, errant. Immo vero et scriptura librorum locupletissimo testimonio vindicatur et Aristoteles ad antiquissimi se scriptoris fidem applicuisse intelligitur, eiusdem quem supra p. 71. in historiola de νήσοιν ob oculos habuisse vidimus, Eugaeonis Samii. Eius enim nomen non dubia emendatione Gisb. Cuperus impertiit Suidae s. v. *Αἴσωπος· Εὐγαίων Μεσημβριανὸν εἶπεν*, quod praeter G. Bernhardyum tenuit A. Westermannus Biograph. p. 88. Intellige Mesembriam Thraciae, de qua Herod. VII, 108. Eugaeonis autem Samii de servo Samio testimonio merito multum tribuit Muellerus Hist. Litt. Gr. I, 259 sq. mihique id tanti videtur, ut vel unum solum sufficere videatur, cur a Welckeri sententia Aesopum pro mera fabula habentis — Scrr. Min. II, 228 sqq. — iudicium meum segregem. Et fortasse Welckero Eugaeon Samius, qui senem Aesopum videre potuerat iuvenis, aliquid tamen scrupuli iniecturus erat, si Cuperi emendationem non aspernaretur. Cum Thracia autem patria fabulatoris pulchre conciliantur, quae Herod. II, 134. de conserva Rhodopide apud Iadmonem Samium, et ipsa e Thracia oriunda, narrat. Quem servum Thracem a domino manumissum esse mihi non habet quod mirer: Welckerus p. 235 id ad suam opinionem interpretando detorquet.

11. *ὑπὸ Ἴδμονος τοῦ κωφοῦ.* Quod in scholiis Aristophanis vulgo ferebatur *τοῦ σοφοῦ* — idque Heraclidae largiebatur cum Corae G. H. Grauertus de Aesopo p. 60. alii, quos decepit veriloquium nominis *Ἴδμων*, qui Herodoto tamen *Ἰάδμων* est —, id a Porto profectum iam codicum scripturae locum fecit. At Welckerus, cum p. 235. *Ἴδμονα κωφόν mutum* interpretatur, fallitur non minus, quam cum *Ἴδμονος τοῦ σοφοῦ* in caussa fuisse opinatur, cur Planudes Xanthum, Aesopi dominum, philosophum faceret. Immo *κωφός* dicitur Idmon tanquam homo bardus, sed qui sibi saperet; neque Planudes discessit ab iis partibus, quas constans vox antiquitatis Aesopo, callido servo, et domino *δοκησισόφῳ* tribuisset. Quae quales fuissent nemo pulchrius eloquitur quam I. Zündelius in iucunda commentatione de Aesopo Aegyptio Nov. Mus. Rhen. 1846, 3. p. 446. „Mir scheint der thörichte gebieter des klugen sklaven aus einer blossen spannung des begriffs des letztern als

sein gegensatz, gleichsam als sein negativer pol hervorgegangen zu sein. Dieser „dumme vielwisser“ kommt mir vor wie der leibhaftige bruder jenes richters *Πανείδης*, dessen sprichwörtlich gewordene sentenz den Homer zurücksetzte und den Hesiod krönte. Es ist die alte geschichte

„Es war 'mal ein abt, ein gar stattlicher herr,
Nur schade, sein schäfer war klüger als er“ etc.

12. *Ξάνθου δοῦλος.* Cfr. Welcker. p. 240.

13. *Τὴν δὲ πολιτείαν τῶν Σαμίων Συλοσῶν ἠρήμωσεν.* Strabo XIV, 638. *Πικρῶς ἦρξεν ὁ Συλοσῶν, ὥστε καὶ ἐλειπάνδρησεν ἡ πόλις· κἀκεῖθεν ἐκπεσεῖν συνέβη τὴν παροιμίαν· Ἕκητι Συλοσῶντος εὐρυχωρίη.* Similiter Zenob. III, 90. Cfr. Heròd. III, 149. et Panofka Res Sam. p. 45 sq. Ambiguitatem quandam quaesivit parens proverbii, quasi dicas: *Dank sei dem Syloson, dass er so schöne reine bahn gemacht hat.* Vel ita: *Soviel es in Sylosons macht gestanden, hat man jetzt freien platz.*

15. *Θεογένης δὲ τῶν Σαμίων τις κτλ. Θεογένης* homo iste potius quam *Θεαγένης* cum libris appellandus fuit. Dixerunt de nominis formis Lobeckius Phryn. p. 635. et Welcker. Theognid. p. X sq.

16, 1. *διατρίβων δὲ Ἀθήνησι κτλ.* Dupliciter peccavit G. Bernhardy in elegantissima commentatione de Euripide tragico in Erschii et Gruberi Encycl. univ. s. v. p. 130. Primum, quod Euripidis tragici uxorem dici sibi persuasit; deinde, quod vult Theogenem pecunia illam pellexisse narrari, ut maritum ad consilia sua perduceret. Alteram opinionem ratio temporum subvertit: nam Euripides diu ante coloniam illam Samiam obierat; alteri obstat *καί* particula: *διατρίβων — καὶ διαφθείρων.* Theogenes igitur uxorem alicuius Euripidis corrupisse dicitur adulter. Significatur autem ea colonia Atticorum agripetarum, cuius Neocles, pater Epicuri, particeps fuit. Ea deducta est Ol. CVII, 1. praetore Aristodemo, v. Philochor. Dionys. Hal. de Dinarch. p. 664. Bis mille homines tum Samum commigrasse consentit Strabo XIV, 638. *Κληρούχους ἔπεμψαν δισχιλίους ἐξ ἑαυτῶν, ὧν ἦν καὶ Νεοκλῆς, ὁ Ἐπικούρου πατήρ.* Cfr. Wesseling. Diod. XVIII, 18. Boeckh. Occ. Att. I, 460. et comm. de Philochoro Scrr. Acad. Berol. 1818. p. 86. Panofka Res Sam. p. 97. Brückner. de Philipp. Maced. p. 36 sq. C. Rehdantz. Vitae Iphicr. cett. p. 127. H. Weissenborn. Hellen.

p. 195. Quorum tamen Rehdantzius mirabiliter fallitur, cum Heraclideae narrationis priorem partem ad tempora belli Peloponnesiaci, posteriorem ad Samiam *κληρουχίαν* pertinere arbitratur. Nempe tragicus Euripides et adultera uxor osoris mulierum elusit virum doctissimum. Ipse Aristoteles hanc Sami *κληρουχίαν* tangit iterum Rhet. II, 6. *Κυδίας περὶ τῆς Σάμου κληρουχίας ἐδημηγόρησεν.*

Iam si quis Euripidem aliquem in republica tum versatum circumspiciet, offert se, quod sciam, unus quidam, .in quem iam Koelerum incidisse video, is de quo Pollux IX, 101. et Eustathius Il. 1289, 61. *Ἐπεὶ τοῖς τετταράκοντα τοῖς μετὰ τοὺς τριάκοντα προστᾶσιν Ἀθήνησι συνῆρξεν Εὐριπίδης, εἰ τετταράκοντα συνήθροιζεν ἀστραγάλων βολή, τὸν ἀριθμὸν τοῦτον Εὐριπίδην ὠνόμαζον.* Ex his homo a civitate non alienus, qualem quaerimus, emergit, quanquam iactus ille talarius ab Euripide tragico appellatus est, ut apparet ex Diphilo Ath. VI, 247, A.; a quo festive iocantes Athenienses cum felicissimum iactum nominabant, simul originationem nominis (*εὖ, ῥίπτω*) in mente habebant. Neque reliqua Pollucis narratio sana est, licet Meinekius Com. IV, 411. in quadraginta scilicet illis pedem non offenderit. Contra Hermannus noster Antiqq. publ. 169, 6. Aegyptiorum morem imitatus aegrum corpus publice exposuit. Non ego is sum qui salutarem manum admoveam: satis habeo monstrasse aliquem Euripidem post trigintaviros in rep. occupatum, a quo Samiae coloniae consilium proficisci potuit. — Ut autem omnia paene, quibus ex Samiorum republica pepercit falx epitomatoris, in explanandis originibus proverbiorum versari ostendimus, sic ne in hac quidem memoria de agris Samiis sorte inter cives Atticos divisis aliud fuit Aristoteli propositum. Nempe hinc natum credebatur proverbium, quod in exemplum iterum affert ipse Aristoteles Rhet. II, 21. (*ἔνιαι τῶν παροιμιῶν καὶ γνῶμαί εἰσιν, οἷον παροιμία Ἀττικὸς πάροικος.*) *Ἀττικὸς πάροικος,* de quo Zenob. II, 28. *Κράτερος ἀπὸ τῶν εἰς Σάμον πεμφθέντων Ἀθήνηθεν ἐποίκων τὴν παροιμίαν εἰρῆσθαι. Ἀττικοὶ γὰρ μεταπεμφθέντες εἰς Σάμον κἀκεῖ κατοικήσαντες τοὺς ἐγχωρίους ἐξέωσαν.* Adde Plutarch. Provv. 1, 59. Iam quis non sentit, huic paroemiae ab epitomatore neglectae praeludere verba ultima: *οἱ δὲ ἐλθόντες πάντας ἐξέβαλον?*

XI. CUMAEORUM.

6. *ὃς ἐξεφύτευσε τὴν Κυμαίων χώραν.* Διορθοῦνται *ἐπεφύτευσεν· ἄμεινον ἴσως γράφειν ἐφύτευσε.* CORAES. Cave credas: *ἐξεφύτευσε* est arboribus vitibusque *consevit*, v. Philostr. Vit. Apoll. II, 9. p. 26, 30. Kayser. *Φασὶν τὴν Νύσαν τῷ Διονύσῳ ἐκφυτεῦσαι ἀπάγοντας ἐκ Θηβῶν τὸ γόνυ τῆς ἀμπέλου.*

8. *Λυδοὶ δὲ χαλεπῶς δεσποζόμενοι κτλ.* Aliorum testimoniorum luce cum careamus, cultellus excerptoris effecit, ut res subobscura sit. Modo hoc intelligamus, narratam historiolam in rep. Cumaeorum fuisse, ut caussa et origo proverbii alicuius dictive erueretur. De *Λυδίῳ ἅρματι* ne cogitemus, de *ἁμάξῃ* sermo est. — Rex autem Lydiae quis dicatur h. l. Cuma advocatus esse, et ipsum prorsus ignoratur. Immerito alii de Mane illo cogitaverunt, Sevinius de Chronolog. regum Lyd. p. 251. ex Iustino XI, 7. lucem his tenebris afferri arbitrabatur: frustra. Xanthi Lydiaca ab Heraclide exscripta fuisse Fr. Creuzeri est suspicio in Hist. Gr. antiquiss. fragm. p. 201.

16. *Ἑρμοδίκην δὲ κτλ.* Pollux IX, 83. *Τάχα δ' ἄν τις φιλότιμον εἶναι νομίζοι καὶ τὸν ἐπὶ τῷ νομίσματι λόγον ἐπιζητεῖν, εἴτε Φείδων πρῶτος ὁ Ἀργεῖος ἔκοψε νόμισμα, εἴτε Δημοδίκη ἡ Κυμαία, συνοικήσασα Μίδᾳ τῷ Φρυγί· παῖς δ' ἦν Ἀγαμέμνονος, Κυμαίων βασιλέως.* Levem fidem et leviorem fortasse quam par erat — nam Cumaeis dicitur pecuniam cudisse prima — huic memoriae tribuit Boeckhius Quaestt. Metrol. p. 76.

17, 2. *Καὶ Ἡσίοδος δοκεῖ ἐντεῦθεν λέγειν κτλ.* Ergo Aristoteli Hesiodus Cumaeus fuit, a maioribus: Steph. Byz. s. v. *Κύμη: ἐντεῦθεν ἦν Ἔφορος ὁ ἱστορικὸς καὶ Ἡσίοδος.* Cfr. Strabon. XIII, 622. Cum instituto autem illo Cumaeorum alterum priscae simplicitatis documentum apud Aristotelem Polit. II, 5, 12. comparat Muellerus Dorr. II, 217.

4. *Κῦρος δὲ καταλύσας τὴν πολιτείαν κτλ.* De his quo exploratius ferri iudicium possit, varias reip. Cumaeorum mutationes paucis complectar, cum praesertim Tittmannus de Civ. Graec. p. 440 sq., unde Wachsmuthius I, 176 aliique sua acceperunt, aliquot testimoniis congestis confiteatur, omnia ista universe in remotiorem videri aetatem recedere, sed quo sese ordine exceperint, omnino incompertum esse.

Igitur Cuma antiquitus a Cyma Amazone Ἀμαζόνιον vocata (Steph. Byz. s. v.) teste Ephoro Cumaeo Vit. Hom. p. 31 Westerm. Chariphemum οἰκιστήν iactabat, ad quem Homeri ille genus referebat, v. Lobeck. Agl. p. 325. Quem pariter atque Telephanem Heraclideum ad antiquissima tempora et fabulosa ablegamus. Sed cum Aeolensium coloni in Asiam minorem traiecissent Cumaque ab Agamemnonidis Cleua et Malao occupata et a monte Locrensi Φρικωνίς esset appellata, tum regium imperium principio constitutum esse vel Agamemno ille docet, Demodicae Hermodicaeve pater, qui proavi memoriam stirpemque ipso nomine prae se fert. Post sublato, ut fiebat, imperio nomen tamen mansisse summis magistratibus Cumaeorum consequitur ex Plutarch. Q. Gr. 2. Ὁ φυλάκτης τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἐτήρει τὸ δεσμωτήριον, εἰς δὲ τὴν βουλὴν ἐν τῷ νυκτερινῷ συλλόγῳ παριὼν ἐξῆγε τοὺς βασιλεῖς τῆς χειρὸς καὶ κατεῖχε, μέχρι περὶ αὐτῶν ἡ βουλὴ διαγνοίη, πότερον ἀδικοῦσιν ἢ οὔ, κρύβδην φέρουσα τὴν ψῆφον, ad quem locum confer C. G. Wernsdorfii comment. ad Plut. Q. Gr. Helmstadii 1795. edit. p. 19 sqq. Aliquando, opinor post illos βασιλεῖς, aesymnetas, ut in aliis civitatibus Aeolensium, rebus Cumaeorum praefectos fuisse ut statuamus adducimur memoria Aristotelis Et. M. 39, 15. Ἰδίως φησιν Ἀριστοτέλης ὑπὸ Κυμαίων αἰσυμνήτην τὸν ἄρχοντα λέγεσθαι; et Argum. Soph. O. R. Ἀριστοτέλης ἐν Κυμαίων πολιτείᾳ τοὺς τυράννους φησὶ τὸ πρότερον αἰσυμνήτας προσαγορεύεσθαι, v. Ebert. Diss. Sicul. p. 14 sq. In quam autem aetatem inciderit id quod Aristoteles Polit. V, 4. narrat, democratiam a Thrasymacho quodam aliquando sublatam aristocratiamque institutam, id, si modo de Cuma Phriconide sermo est, latet. Croesum deinde accepimus cum reliquis Graecis Asiae minoris tributarios reddidisse et Cumaeos, sed ut libertate tamen sua frui passus videatur, v. Herod. I, 6. 27. Postremo Cyrus uni alicui vel Persae vel Aeolensi imperium urbis tradidit: ita quo tempore Iones a rege Persarum deficiebant, Aristagoras quidam, Heraclidae filius, Cumam regebat, qui ab Aristagora, Mileti curatore, civitate exturbatus est, Herod. V, 37. 38. Apparet igitur inter Cyri debellationem et defectum Ionum Cumam iam non sui iuris fuisse.

Nunc ad Heracliden nostrum revertamur. A quo permirum est post civitatem a Cyro sublatam mentionem fieri Phidonis alicuius — de quo aliunde non videtur constare, v.

Mueller. Aeginet. p. 56. — atque Promethei, qui formam civitatis immutaverint. Heraclides ordinem temporum fideliter custodit: quis autem sibi persuadebit, post Cyri *κατάλυσιν τῆς πολιτείας* talia novari potuisse? Et Prometheus ille, cuius nomen nescio quid priscae consuetudinis refert, mille virorum collegio civitatem concredidisse fertur. At eiusmodi collegium primorum civitatis ex censu sumptorum ubicunque occurrit, in antiquiora fere saecula revolvimur videturque ea forma civitatis mature sublata esse: sic Rhegii ante Anaxilam, Agrigenti ante Empedoclem, Colophone denique ante Lydorum tyrannidem mille viros gubernacula civitatum tenere videmus: nam illud tempus, quod Lydorum dominatum proxime antecessit, significat Xenophanes Colophonius Ath. XII, 526, A. (Eleg. fr. III.)

Ἁβροσύνας δὲ μαθόντες ἀνωφελέας παρὰ Λυδῶν,
ὄφρα τυραννίης ἦσαν ἄνευ στυγερῆς,
ἤεσαν εἰς ἀγορὴν παναλουργέα φάρε᾽ ἔχοντες,
οὐ μείους ὥσπερ χίλιοι εἰς ἐπίπαν. *)

Illud tempus etiam Aristoteles indigitat Pol. IV, 3. *ἐν Κολοφῶνι τὸ παλαιὸν ἐκέκτηντο μακρὰν οὐσίαν οἱ πλείους, πρὶν γενέσθαι τὸν πόλεμον τὸν πρὸς Λυδούς,* — ne quis domesticos a Xenophane tyrannos dici credat. Cfr. praeterea de *χιλίοις* Muelleri Dorr. II, 174. et E. I. Pflugk. Euboic. spec. p. 28 sq., qui Cumaeorum *χιλίους* ad *Χαλκιδικὰ νόμιμα*, quae etiam ad Cumaeos pertinuisse arbitratur, cupidius, opinor, refert, non facturus si Colophoniorum exemplum in promptu fuisset, et Locrensium Epizephyriorum apud Polyb. XII, 16, 11.

Ergo perversus est et perturbatus apud Heracliden rerum ordo. Quem ut iustum reficiamus cum transpositis verbis opus sit, tu accipe Heraclidea haec:

Φείδων, ἀνὴρ δόκιμος, πλείοσι μετέδωκε τῆς πολιτείας, νόμον θεὶς, ἕκαστον ἐπάναγκες τρέφειν ἵππον. Προμηθεὺς δέ τις, ἀνὴρ δραστήριος καὶ δεινὸς λέγειν, χιλίοις παρέδωκε τὴν πολιτείαν. Κῦρος δὲ καταλύσας τὴν πολιτείαν μοναρχεῖσθαι αὐτοὺς ἐποίησεν.

---

*) Xenophanis versus qui meminerit, ei patebit, Xenophanem et Colophonios digito monstrare Ciceronem apud Nonium p. 501. (342, a ed. Basil.) „M. Tullius de Re P. lib. VI: *ut, quemadmodum scribit ille, cottidiano in forum mille hominum cum palliis conchylio tinctis descenderent.*“ Nihil suboluit interpretibus, v. Cic. de Rep. p. 459 Moser.

Nec penitus potuerunt vestigia veri oblitterari: nam cum post *Φείδων* particula *δέ* requiratur in vulgari membrorum compage necessario, pristini ordinis umbra quaedam remanet. Huc adde, quod in archetypo codice locum difficilem lectu fuisse, ut alterius familiae librarii ultima prorsus omittere satius duxerint, librorum scripturae arguunt. Is tamen, qui fugitivas litteras pingere sustinuit, hoc sibi licere arbitrabatur, ut sedem verborum immutaret. Habuitque homo semidoctus quod sequeretur. Aperte enim a *μοναρχίᾳ* Cyri ad *πολιτείαν πλείοσι παραδοθεῖσαν* gradum fecit. In quo cum species veritatis elusit. Nos igitur hoc sciamus, post abrogatum regium imperium et sublatos aesymnetas Phidonem quendam dominationem paucorum ita temperavisse, ut in aequi iuris societatem reciperentur qui equum publicum alere possent; Prometheum autem inflexisse ita, ut ad mille viros primores, ex censu puta lectos, pertinere vellet. Sed haec liberae reipublicae forma quoad duraverit incertum est: libertatem ademit Cyrus.

Denique qui Heraclidea fragmenta curiose consideraverit, ei non erit offensui haec Batti nostri infantia: *μετέδωκε τῆς πολιτείας*, — *παρέδωκε τὴν πολιτείαν*, — *καταλύσας τὴν πολιτείαν*. Non tamen dissimulabo, aliquando quae de Phidone et Prometheo narrantur mihi omnino a Cumaeis visa esse separanda, atque intercidisse lemma post Cyri *κατάλυσιν*. Nunc, cum praesertim *χίλιοι* Cumaeis bene conveniant, in transpositione verborum acquiesco. Quod autem *ἔθος* illud *εἰς τὰ κλοπιμαῖα συμβάλλεσθαι* ante formam reip. commemoratur, id sententiae meae de servata iusta rerum consecutione non obest. De Hesiodo enim Aristoteles, cum antiquiora tempora civitatis enarraret, disserens, illam notitiam ad explicandum versum Hesiodium adhibuit, qui originis poetae vestigium ostendere videretur.

XII. ERETRIENSIUM.

10. *Διαγόρᾳ κτλ.* Disceptant viri docti, uter intelligendus sit Diagoras, Melius an Eretriensis, sed ut plerique tamen hunc praeoptent. De Diagora Melio Suidas s. v. *κατοικήσας Κόρινθον αὐτόθι τὸν βίον κατέστρεψεν.* Esto: mortuus sit Corinthi: at quid tandem impulit Eretrienses, ut homini *ἀθέῳ*

et qui nihil ad illos, quod constet, pertineret, publice statuam ponerent? Rectius igitur Fabricius Bibl. Gr. II, 654 aliique provocant ad Eretriensem Diagoram eum, qui teste Aristot. Pol. V, 5. *τὴν ἐν Ἐρετρίᾳ ὀλιγαρχίαν τὴν τῶν ἱππέων κατέλυσεν, ἀδικηθεὶς περὶ γάμον.* Quem Pflugkius Eub. spec. p. 31. mire ab Heraclideo distinguit. Nam commemorato loco Aristotelio pergit: „Populare imperium utrum manserit, an proceres pristinam recuperaverint auctoritatem, parum constat: nisi si quid inde suspicari libeat, quod *Diagorae cuidam* statuam ab Eretriensibus positam esse accepimus." Immo homines populares eum honorabant, qui statum popularem restituisset. Quo tempore is vixerit definit Meierus de Diagora Melio in Ersch. et Gruber. Encycl. Sect. I. Vol. 21. p. 444., cuius verba apponam: „Nur der umstand allein, dass der Melier in Korinth gestorben ist, konnte verleiten, die stelle aus den sogen. fr. des Herakl. Pont. auf unsern D. zu beziehen. Aber warum sollen denn nicht in einer stadt zwei fremde desselben namens zu verschiedner zeit sterben können, und was berechtigt uns gleich, eine identität zu vermuthen? Der von den Er. geehrte D. kann wohl nur der D. sein, welcher die oligarchie in Eretria auflöste, eine begebenheit, die jedenfalls geraume zeit vor der Ol. 72, 3 erfolgten zerstörung Eretrias durch die Perser fallen muss, denn nur der frühern zeit gehört das regiment der ritter in Euböa an."

XIII. PEPARETHIORUM.

13. *Αὕτη ἡ νῆσος εὔοινός ἐστι κτλ.* Peparethium vinum laudat Aristophanes Thesmophoriazusis alteris, Ath. I, 29, A.

Οἶνον δὲ πίνειν οὐκ ἐάσω Πράμνιον,
οὐ Χῖον, οὐχὶ Θάσιον, οὐ Πεπαρήθιον,
οὐδ' ἄλλον ὅστις ἐπεγερεῖ τὸν ἔμβολον.

Adde Polluc. VI, 16. Sophocli Phil. 549. insula *εὔβοτρυς* vocatur, nummi Bacchum et Palladem monstrant, Bernhardy ad Dionys. Perieg. 521. p. 662.

XIV. LEPREATARUM.

15. *Λεπρεεῖς. Καλοῦνται οἱ αὐτοὶ καὶ Λεπρεᾶται καὶ Λεπρεεῖς, καθὰ καὶ ἀπὸ τοῦ Πτελέου Πτελεεῖς καὶ Πτελεᾶται,*

καὶ ἀπὸ τοῦ Φενεοῦ Φενεεῖς καὶ Φενεᾶται. CORAES. Sic *Ἀστυπαλαιεῖς* et *Ἀστυπαλαιᾶται, Στρατιεῖς* et *Στρατιᾶται:* sed hoc tamen mirum est, ab altera forma continuo saltum fieri ad alteram. Id hauddubie vitaverat Aristoteles, qui fortasse utramque in usu esse dixerat. — Cum poenis Lepreatarum, quibus illi moechos afficiebant, comparandus mos Cumaeorum Plutarch. Q. Gr. 2. *Τῶν γυναικῶν τὴν ἐπὶ μοιχείᾳ ληφθεῖσαν ἀγαγόντες εἰς ἀγορὰν ἐπὶ λίθου τινὸς ἐμφανῆ πᾶσι καθίστασαν· εἶτα οὕτως ἀνεβίβαζον ἐπ' ὄνον καὶ τὴν πόλιν κύκλῳ περιαχθεῖσαν ἔδει πάλιν ἐπὶ τὸν αὐτὸν λίθον καταστῆναι, καὶ τολοιπὸν ἄτιμον διατελεῖν ὀνοβάτιν προςαγορευομένην. τὸν δὲ λίθον ἀπὸ τούτου οὐ καθαρὸν νομίζοντες ἀφωσιοῦντο.* De Pisidis Nicolaus Damasc. Stob. Flor. XLIV, 41. (p. 174 Westerm.) *Ἐὰν μοιχὸς ἁλῷ, περιάγεται τὴν πόλιν ἐπὶ ὄνου μετὰ γυναικὸς ἐπὶ ἡμέρας τακτάς.* Cfr. Muelleri Dorr. II, 222 et qui de poenis adulterii apud diversos populos uberius disseruit Wernsdorfium ad Plut. l. c. p. 20 sq.

XV. LYCIORUM.

18, 3. *ἐκ παλαιοῦ γυναικοκρατοῦνται.* Nicolaus Damasc. Stob. Floril. XLIV, 40. (p. 173 Westerm.) *Λύκιοι τὰς γυναῖκας μᾶλλον ἢ τοὺς ἄνδρας τιμῶσι καὶ καλοῦνται μητρόθεν, τάς τε κληρονομίας ταῖς θυγατράσι λείπουσιν, οὐ τοῖς υἱοῖς. ὃς δ' ἂν ἐλεύθερος ἁλῷ κλέπτων, δοῦλος γίνεται. τὰς δὲ μαρτυρίας ἐν ταῖς δίκαις οὐκ εὐθὺ παρέχονται, ἀλλὰ μετὰ μῆνα.* Plutarchus de Mul. Virtutt. 9. (VIII, 274 sq. Hutten.) *Νόμος ἦν τοῖς Ξανθίοις, μὴ πατρόθεν, ἀλλ' ἀπὸ μητρῶν χρηματίζειν,* cuius moris originem ex fabulosa antiquitate repetit Nymphis in Heracleae libro quarto ap. Plut. l. c., ubi v. Wyttenbach. T. III, p. 7 Lips. Valckenaer. ad Herod. I, 173. Muelleri Etrusc. I, 404. Welcker. Tril. Aesch. p. 587 sq.

XVI. TYRRHENORUM.

6. *Τυῤῥηνοὶ τέχνας ἔχουσι πλείστας.* Quod Heraclides et Athenaeus (XV, 700, C. *Ποικίλαι ἦσαν παρὰ τοῖς Τυῤῥηνοῖς ἐργασίαι, φιλοτέχνων ὄντων τῶν Τυῤῥηνῶν*) universe significant, uberius persecutus est Muellerus Etruscc. libri IV, cap. 3. p. 242 sqq. Idem Muellerus I, p. 290. adhibuit

disputationi de commerciis Etruscorum cum aliis nationibus verba Heraclidis l. 8. *Καὶ τοὺς καταλύοντας ξένους φιλοῦσιν* eaque non satis plane quid voluerit scriptor declarare questus Addend. II, p. 358. ambiguitatem in eo cerni dicit, quod *τοὺς ξένους φιλοῦσιν* significare possit: *hospites osculantur*, id quod Graeco homini notabile videri oportuisse. At qui Homericum *παρ᾽ ἄμμι φιλήσεαι* cett. in numerato habebant lectores Graeci, eos non verendum erat ne in hac verborum societate: *τοὺς καταλύοντας ξένους φιλοῦσιν* a mente scriptoris aberrarent, quam recte expressit uterque interpres. Vulteius: „peregrinos perbenigne tractant", Cragius: „hospites ad se divertentes quovis officio prosequuntur."

Πάντες δὲ ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἱματίῳ μετὰ τῶν γυναικῶν κατάκεινται. Diserte paene ipsa haec verba ex Aristotele repetit Athenaeus I, 23, D. *Ἀριστοτέλης ἐν Τυῤῥηνῶν νομίμοις· Οἱ δὲ Τυῤῥηνοὶ δειπνοῦσι μετὰ τῶν γυναικῶν ἀνακείμενοι ὑπὸ τῷ αὐτῷ ἱματίῳ.* Nisi quod Aristoteles rariore usu *ἀνακεῖσθαι*, Heraclides vulgari *κατακεῖσθαι* dixit. Ceterum de dissolutioribus Etruscorum moribus cfr. Posidonium et Timaeum Ath. IV, 153, D. et XII, 517, D sq.

XVII. MOLOSSORUM.

12. *Μολοττοὶ κτλ.* *"Ολον τουτὶ τὸ περὶ Μολοττῶν χωρίον σκοτεινὸν, ὡς παρ᾽ οὐδενὶ ἑτέρῳ κείμενον. ὅθεν καὶ ἀντὶ τοῦ ἐχομένου θυσίαν τινὲς ὑπειλήφασι καυσίαν γεγραφέναι τὸν Ἡρακλείδην.* CORAES. Contra quos recte C. Sintenis: „*Θυσίαν* verum puto, certe minime mutandum in *καυσίαν* vel simile tegumentum. nam *καυσίαν* sibi impositam signum deae non magis tulisset quam coronam istam alteram. omnino nihil a Molossis fuisse impositum monstrat ipsum illud *ἄλλον.*" Koelerus coniicit narrari prodigium, imperium iam futurum Molossorum in Cephallenes portendens.

15. *Κεφαλλῆνες δὲ ἀπὸ Κεφάλου ἐκλήθησαν.* Incepto loco posita verba pertinent aut ad p. 25, 6., aut ad p. 27, 10., ubi vide notata. — Strabo X, 456. *Οὐκ ὤκνησαν δέ τινες φάναι, τὸν Ἀμφιτρύωνα δεῦρο στρατεῦσαι μετὰ Κεφάλου τοῦ Δηϊονέως ἐξ Ἀθηνῶν φυγάδος παραληφθέντος· κατασχόντα δὲ τὴν νῆσον παραδοῦναι τῷ Κεφάλῳ καὶ ταύτην ἐπώνυμον ἐκείνου γενέσθαι κτλ.* Adde Apollod. II, 4, 7. et Et. M. s. v. *Ἀρκείσιος.*

XVIII. PHASIANORUM.

19, 2. *Φᾶσιν τὸ ἐξ ἀρχῆς Ἡνίοχοι κατῴκουν.* Sic scribendum fuisse facile patet. Nam quod post *Φᾶσιν* insertum erat *ὡς*, cuius in libris sedes variat, venit ab iis qui *φασίν* sibi audire viderentur. Quorum vel Coraes fuit, qui *Φασὶν ὡς* edidit, *Φᾶσιν φασὶν ὡς* coniectando lusit. — Heniochorum efferatos mores iterum tangit Aristoteles Polit. VIII, 3. p. 262, 14. Goettl. *Πολλά ἐστι τῶν ἐθνῶν, ἃ πρὸς τὸ κτείνειν καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωποφαγίαν εὐχερῶς ἔχει, καθάπερ τῶν περὶ τὸν Πόντον Ἀχαιοί τε καὶ Ἡνίοχοι καὶ τῶν Ἠπειρωτικῶν ἐθνῶν ἕτερα.* Et Eth. Nicom. VII, 5. *Φασὶ χαίρειν ἐνίους τῶν ἀπηγριωμένων περὶ τὸν Πόντον τοὺς μὲν ὠμοῖς, τοὺς δὲ κρέασιν ἀνθρώπων.* Cfr. Mueller. Orchom. p. 277 sq. Bernhardy ad Dionys. Perieg. p. 710 sq.

3. *ἐκδεῖρον.* Revocavi temere ab editoribus spretam scripturam optimorum librorum, quae formam offert Herodoto usurpatam et a posterioribus scriptoribus frequentatam. Vide Dindorf. Steph. Thes. s. v. *δέρω* et *ἐκδέρω.*

ib. *ἔπειτα Μιλήσιοι.* Steph. Byz. s. v. *ἐκτίσθη ὑπὸ Μιλησίων.* Mela 1, 19. „Eodem nomine quo amnis est a Themistagora Milesio deductum oppidum." Cfr. R. Rochett. Hist. Col. Gr. III, 396.

5. *ἀποπλεῖν.* *Ἔγραψα ἀπολύειν· ἕτεροι διωρθοῦντο ἐᾶν ἀποπλεῖν. διορθοῦσθαι δὲ καὶ οὕτως ἐστὶ τὸ χωρίον, περιγράφοντας τὸν σύνδεσμον· τρεῖς μνᾶς διδόντας ἀποπλέουσιν.* CORAES. C. Sintenis *λαβόντας ἀποπλεῖν* malit; possis praeterea *διδόντας ἀποπέμπειν* vel *ἀποστέλλειν* suspicari. In hoc statu rerum reliqui quod libri constanter tuentur, cum praesertim provideam non defore, qui verbo *ἀποπλεῖν* transitivum intellectum, me non probante, affingant.

XIX. AMORGIORUM.

In lemmate *Ἀμοργίνων* malit quispiam. Sed alteram formam etiam in aliorum scriptorum codicibus haud raro inventam non audeo damnare, tametsi Welckerus Sim. Amorg. p. 5. de loco Steph. Byz. s. v. perperam iudicavit. Verba sunt: *Σιμωνίδης — Ἀμοργῖνος, ὡς Ἐρυκῖνος· λέγεται καὶ Ἀμόργιον, ὥς φησι Χάραξ· Νικόλαος δὲ Ἀμόργην αὐτὴν καλεῖ.*

Hic Welckerus *'Αμόργιος* corrigebat: at Stephanus Characem nomen insulae ipsius *'Αμόργιον* extulisse probabat. Vide quae dixi in Zimmermanni Diar. Antiq. 1836, 45. p. 366. Ceterum Simonidem *Amorgium* vocare video etiam Meinekium post Babr. Fab. p. 134.

7. *ὀπώρας.* Rarus pluralis, quem ex optimo codice reposui: exemplum praebet Isaeus de Hagn. XI, 43. *Κατέλιπεν ἔπιπλα, πρόβατα, κριθάς, οἶνον, ὀπώρας.*

XX. LUCANORUM.

9. *Οἱ δὲ Λευκανοὶ φιλόξενοι καὶ δίκαιοι.* Pulchre confirmat Aelianus V. H. IV, 1. *Λέγει τις νόμος Λευκανῶν· ἐὰν ἡλίου δύναντος ἀφίκηται ξένος καὶ παρελθεῖν ἐθελήσῃ εἰς στέγην τινὸς, εἶτα μὴ δέξηται τὸν ἄνδρα, ζημιοῦσθαι αὐτὸν καὶ ὑπέχειν δίκας τῆς κακοξενίας, ἐμοὶ δοκεῖ, καὶ τῷ ἀφικομένῳ καὶ τῷ ξενίῳ Διΐ.* De *δικαιοσύνῃ* et morum probitate Nicolaus Damasc. Stob. Flor. XLIV, 41. (p. 167 Westerm.) *Λευκανοὶ δικάζονται ἀλλήλοις ὥσπερ ἄλλου τινὸς ἀδικήματος, οὕτω καὶ ἀσωτίας καὶ ἀργίας. ἐὰν δέ τις ἀσώτῳ δανείσας χρέος ἐλεγχθῇ, στέρεται αὐτοῦ.*

10. *Λαμίσκος.* Nomen in ipsa magna Graecia non incognitum: Lamiscum Tarentinum, ad Dionysium legatum, habes in epistolis Archytae ad Platonem Diog. Laert. III, 22. VIII, 80. et in epist. Platon. 7. p. 350, B.; scriptorem Samium commemorat Palaephatus prooem. 4.; Corcyraeus occurrit Corp. Inscr. I, 1846. Denique mulier *Λαμίσκη* extat in epigrammate Dioscorid. Anth. Pal. VII, 166, 1. (Meinek. Del. XXX. p. 85.)

11. *ἀπὸ τοῦ μεγάλου.* *Ὥσπερ ἂν εἰ μὴ ὁ ἀπὸ τοῦ μεγάλου τρίτος καὶ τρίτος ἦν ἀπὸ τοῦ μικροῦ. ὅθεν εἰκάζει ὁ πρὸ ἡμῶν ἐκδότης ἑξαδάκτυλον ἐσχηκέναι τὸν πόδα τὸν Λαμίσκον.* CORAES. Verba sane mira quorundam librariorum captum ita excesserunt, ut delenda putarent.

XXI. SAMOTHRACAE.

Et h. l. et infra compluribus hoc mihi sumpsi, ut casus rectos per libros editos in lemmatis propagatos ad ceterorum normam corrigerem. Quod autem *Σαμοθρᾴκης*, non *Σαμοθρᾴκων* dedi, ipse Aristoteles *Σαμοθρᾴκης πολιτείαν* inscripsit.

13. *Σαμοθράκη τὸ μὲν ἐξ ἀρχῆς ἐκαλεῖτο Λευκανία κτλ.* Aristotelen horum produnt auctorem scholl. Apoll. Rh. I, 917. *Ἡ Σαμοθράκη ἐκαλεῖτο πρότερον Λευκοσία* (*Λευκωσία* schol. Paris.), *ὡς ἱστορεῖ Ἀριστοτέλης ἐν Σαμοθράκης πολιτείᾳ. ὕστερον δὲ ἀπὸ Σάου τοῦ Ἑρμοῦ καὶ Ῥήνης παιδὸς Σάμος προςωνομάσθη· Θρᾳκῶν δὲ οἰκησάντων αὐτὴν ἐκλήθη Σαμοθράκη.* Quaeritur, utra harum formarum verior sit, *Λευκανία* an *Λευκωσία*, cuius cognominis est insula inter Sirenussas: *Λευκωνίαν* urbem Ionicam nescio quam commemorant Plutarch. Virtt. Mul. 4. et Polyaenus VIII, 66. Prioris formae praesidium excitant fragm. geogr. Matritens. apud Iriarten Codd. Matrit. I, 305. a Const. Lascari scriptum: *Λεύκοφρυς ἡ νῦν Τένεδος. Ὑδροῦσα ἡ νῦν Κῶς* (l. *Κέως*). *Λευκανία ἡ νῦν Σαμοθράκη:* in utramque partem traxeris scholl. Ven. B Il. *Ω*, 78. et Eustath. 1340, 14. *Σαμοθράκη Λευκωνία πρότερον ἐκαλεῖτο, εἶτα ὑπὸ Σαμίων οἰκισθεῖσα, ὧν τὰ σκάφη αὐτόθι αἰχμάλωτοι Θρῇσσαι κατέκαυσαν, Σαμοθράκη ὠνόμασται.* Nec hoc nec *Λευκοσία* nec *Λευκανία* improbat Ben. Bendtsen Samothrac. in Muenteri Miscell. Hafn. I, 2. p. 94. et qui de vi nominis coniecturam facit Muellerus Orchom. p. 59.; unum *Λευκανία* amplectitur Grashofius l. c. p. 171., qui *Λευκωσία* errore scribarum ex *Λευκωνία* ortum arbitratus, cum *Λευκωνία* alteri formae *Λευκανία* eandem rationem intercedere credit, quae est inter *παιών* et *παιάν*. Utrumque enim redire ad id q. e. *Λευκαονία*, cuius memoriam formae superesse in *Λυκάων* et *Λυκαονία*. At Samii coloni Iones erant, a quibus ista forma abhorret. Ego hoc pro certo habeo, Heracliden et schol. Apollonii, ab Aristotelis auctoritate suspensum utrumque, eandem reliquisse scripturam. Iam cum paullo maior alterius sit integritas potueritque facile fieri, ut Heraclidae librariis *Λευκανοί* modo transmissi memoriter haererent, pertenuem fidem geographi Matritensis ex Heraclide, ut videtur, haurientis non curo et *Λευκωσία* cum Heraclide communicandum probabile duco. Reliqua nomina insulae persequitur Tzschuckius Nott. Exeg. Mel. III, 2. p. 661 sqq.

15. *ἐκπεσόντες τῆς οἰκείας.* Eiecti ab Androclo et Ephesiis, Paus. VII, 4, 3. Antiphon *ἐν τῷ Σαμοθρᾳκικῷ λόγῳ* apud Suid. s. v. *Οἱ τὴν ἀρχὴν οἰκήσαντες τὴν νῆσον ἦσαν Σάμιοι· κατῳκίσθησαν δὲ ἀνάγκῃ, οὐκ ἐπιθυμίᾳ τῆς νήσου· ἐξέπεσον γὰρ ὑπὸ τυράννων ἐκ Σάμου καὶ τύχῃ ἐχρή-*

σαντο ταύτῃ. Ducentos post bellum Troianum annos coloniam posuit Apollodorus scholl. Il. *N*, 12. p. 429 Heyn. Cfr. Bendtsen l. c. p. 119 sq.

XXII. MAGNETUM.

3. *καί που καὶ Ἀρχίλοχός φησι· Κλαίω κτλ.* Versiculus Archilochi, qui acerrimis plurimorum doctorum contentionibus de aetate Callini Trerumque et Cimmeriorum in Asiam minorem impressionibus nobilitatus est, quin labem traxerit non potest dubitari. Quem cum altera pars codicum ita conciderit, ut sola verba *τὰ Μαγνήτων κακά*, quae sana esse apparebat librariis, restent, apparet, priora verba aut in vetere libro minus perspicue scripta fuisse, aut noluisse librarios depravatam, ut erat, scripturam propagare. Nec praesentem opem fert qui eundem versum disputationi suae inseruit Strabo XIV, 648. *Τὸ παλαιὸν συνέβη τοῖς Μάγνησιν ὑπὸ Τρηρῶν ἄρδην ἀναιρεθῆναι, Κιμμερικοῦ ἔθνους, εὐτυχήσαντας πολὺν χρόνον· τῷ δ' ἑξῆς ἔτει Μιλησίους κατασχεῖν τὸν τόπον. Καλλῖνος μὲν οὖν ὡς εὐτυχούντων ἔτι τῶν Μαγνήτων μέμνηται καὶ κατορθούντων ἐν τῷ πρὸς Ἐφεσίους πολέμῳ· Ἀρχίλοχος δὲ ἤδη φαίνεται γνωρίζων τὴν γενομένην αὐτοῖς συμφορὰν Κλαίειν τὰ Θασίων, οὐ τὰ Μαγνήτων κακά.* Sic quidem Tzschuckius ex coniectura Tyrwhitti. Coniectt. in Strab. p. 55. refinxit, edd. vett. *θᾶσσον*, codd. partim *θάσσων*, partim *θείων* offerentibus. Et id quidem scriptura Heraclidae cum Strabone collata manifesto evincit, Thasiorum factam esse mentionem: sed nomen qua ratione versui aptarent diversas sunt homines eruditi vias ingressi. Taceo infelices conatus multorum: Franckius Callin. p. 90. *Κλαίοντα Θάσσον, οὐ τὰ Μ. κακά* minus bene proposuit; nam forma *Θάσσος* si unquam fuit in usu, ab Archilochi certe consuetudine abhorret; nec melius successit Bergkio fr. 19. *Κλαίειν Θάσον μὲν, οὐ τὰ Μ. κακά* periclitato; Meinekius Com. Gr. IV, 715. in Tyrwhitti partes concessit. Mihi tamen haec sententia *Κλαίω τὰ Θασίων, οὐ τὰ Μ. κακά* vehementer frigere videtur; nec perspicitur, qui fieri potuerit, ut inde ista in proverbium abirent, quod constat factum esse. Contra oratio suum sibi saporem acquirit et cur Magnetes aequiparentur Thasiis apparet, si conflata Tyrwhitti et Franckii cura ita conceperis: *Κλαίω τὰ Θασίων,*

οὗ τὰ Μαγνήτων κακά. Eaque ratio etiam aliunde aliquid commendationis habet. Heraclides enim Archilochi versiculo confirmabat, Magnesios ad Maeandrum propter incredibilem *ὕβριν* in multas magnasque calamitates incidisse. Hoc enim sonant verba: *δι' ὑπερβολὴν ἀτυχημάτων πολλὰ ἐκακώθησαν,* quae neuter interpres satis assecutus est: Vulteius enim *propter incredibilem fortunae adversitatem*, Cragius *ob incredibilem infortuniorum magnitudinem* reddidit. At *ἀτυχήματα* sunt i. q. *ἀσεβήματα*, v. Schweighaeuseri Lex. Polyb. s. v. Et diserte eloquitur quid rei sit Suidas s. v. *Τὰ Μαγνήτων κακά: ἐπὶ τῶν μεγίστων καὶ ἀλγεινοτάτων κακῶν, παρόσον οὗτοι ἀσεβήσαντες εἰς θεὸν πολλῶν κακῶν ἐπειράθησαν.* Eodemque digitum intendit qui Megarensibus civibus exemplum Magnetum tanquam speculum proponit, in quod intueantur, Theognis, Archilochum imitatus, v. 603 sq. 1103 sq., ubi *ὕβριν* dicit *καὶ Μάγνητας ἀπολέσαι καὶ Κολοφῶνα.* Quae graves Magnetum calamitates non dubium est, quin partim clades a vicinis civitatibus illatae intelligendae sint, partim intestinae discordiae et saevitia plebis in optimates grassantis, quorum fastu et iniuriis esset provocata. Iam cum Magnesia a Treribus vix ante Ol. XXXVII deleta videatur, Archilochus, si modo bellica infortunia in mente habebat, illum interitum non poterat respicere, v. Jul. Caesar de carm. Graec. eleg. orig. p. 66 sq. At identidem Magnesia ab Ephesiis potissimum bello vexata est: teste Athen. XII, 525, C. *ἀπώλοντο καὶ Μάγνητες οἱ πρὸς τῷ Μαιάνδρῳ διὰ τὸ πλέον ἀνεθῆναι, ὥς φησι Καλλῖνος ἐν τοῖς ἐλεγείοις καὶ Ἀρχίλοχος· ἑάλωσαν γὰρ ὑπὸ Ἐφεσίων.* Et de Bularchi pictura, in qua erat Magnetum excidium, a Candaule, rege Lydiae, auro repensa quicquid statuetur — de qua L. Rossius Hellenicor. fasc. I, p. 43. fortasse minus confidenter decrevisset, si Welckeri sanequam probabilem suspicionem, cui Plinii narratio ex subditis a Dionysio Scytobrachione Lydiacis Xanthi sublecta videtur, expendisset —, verum quicquid statuetur, de clade aliqua circa Ol. XVI. Magnesiis importata non video cur dubitemus. De aliis bellis cum Ephesiis gestis vide Franckium l. c. p. 113 sq. et Caesarem p. 68. Poterat Archilochus respicere ad Magnesiam a Gyge, aequali suo, captam, v. Nicol. Damasc. p. 242 Cor. Sed Caesar l. c. postquam circumspecto iudicio testimonia scriptorum exploravit, illud sane probabiliter ponere videtur, *τὰ Μαγνήτων κακά* non necessario

ad bella, quibus afflicti Magnetes fuerint, spectare, in qua tamen opinione fuit Strabo: ad luxuriam potius superbiamque et inde nata civium discidia potissimum referenda verba videri. Cui sententiae haud leve momentum accedit primum verbis Heraclidae *πολλὰ ἐκακώθησαν*, deinde versu Archilochi ipso, si probabilis est quam posuimus emendatio. Nam sic demum Magnetum calamitates Thasiis suis videtur apte ostendere potuisse, de quorum civilibus discordiis identidem quiritatur poeta, cui *Πανελλήνων ὀϊζὺς ἐς Θάσον συνδραμεῖν* videretur. Hoc si verum est, nullus in argumentatione Strabonis aut perexiguus versus Archilochii usus est.

5. *Ἱπποτρόφοι δ' εἰσὶν κτλ.* Etenim *Μαγνησία κεῖται ἐν πεδίῳ πρὸς ὄρει καλουμένῳ Θώρακι* Strab. XIV, 647. De equitatu Magnetum Aristoteles Polit. IV, 3. *Ἐπὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων ὅσαις πόλεσιν ἐν τοῖς ἵπποις ἡ δύναμις ἦν, ὀλιγαρχίαι παρὰ τούτοις ἦσαν· ἐχρῶντο δὲ πρὸς τοὺς πολέμους ἵπποις πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας, οἷον Ἐρετριεῖς καὶ Χαλκιδεῖς καὶ Μάγνητες οἱ ἐπὶ τῷ Μαιάνδρῳ καὶ τῶν ἄλλων πολλοὶ τῶν περὶ τὴν Ἀσίαν.* Sic in bello contra Ephesios Ael. V. H. XIV, 46. etc.

6. *ὃν τρόπον καὶ Κολοφώνιοι.* De quorum equitatu sufficit laudasse Strabonem XIV, 643. *Ἐκτήσαντο ποτὲ καὶ ναυτικὴν ἀξιόλογον δύναμιν Κολοφώνιοι καὶ ἱππικήν, ἐν ᾗ τοσοῦτον διέφερον τῶν ἄλλων, ὥσθ' ὅπου ποτὲ ἐν τοῖς δυςκαταλύτοις πολέμοις τὸ ἱππικὸν τῶν Κολοφωνίων ἐπικουρήσειε, λύεσθαι τὸν πόλεμον. ἀφ' οὗ καὶ τὴν παροιμίαν ἐκδοθῆναι τὴν λέγουσαν τὸν Κολοφῶνα ἐπέθηκεν, ὅταν τέλος ἐπιτεθῇ βέβαιον τῷ πράγματι.*

7. *Φᾶμις ἄρχων ἦν κτλ.* *Φᾶμις* properispomenos scribi oportebat, ut *Δᾶμις, Νῖκις, Σῶσις* rell., v. Lobeck. Pathol. p. 511 sq. Ahrens Dial. Dor. p. 232 sq. 570. Quod a Vulteio *Φᾶνις* lectum videtur, est id quidem probum nomen, ut *Φᾶνος, Φανίας*, v. inscr. Cretic. C. I. 2557. et Keil. Anall. Epigr. p. 218., sed ne *Φᾶμις* quidem improbandum, h. e. *Φήμιος*, ut *Δᾶμις* i. q. *Δημέας*. De filiis Phamidis quod brevius narratur et obscurius, ex Aesopi fabula illustratur quale fuerit. Perspicitur enim, praeter fas sacrilegii illos accusatos esse ab adversariis suis, cum sacrificium offerrent deo, v. Welckeri Scrr. Min. II, 233.

8. *ὅπερ φασὶ καὶ περὶ Αἴσωπον γεγονέναι.* De

Aesopo a Delphis immerito de Phaedriadibus rupibus praecipitato iam Aristophanes Vespp. 1446 sq. *Αἴσωπον οἱ Δελφοὶ ποτὲ Φιάλην ἐπῃτιῶντο κλέψαι τοῦ θεοῦ.* Ubi scholia fortasse ex Aristotele petiverunt hanc narrationem: *Αἴσωπόν φασιν ἐλθόντα ποτὲ εἰς τοὺς Δελφοὺς ἀποσκῶψαι αὐτοὺς, ὅτι μὴ ἔχοιεν γῆν, ἀφ' ἧς ἐργαζόμενοι διατρέφοιντο, ἀλλὰ περιμένοιεν ἀπὸ τῶν θεοῦ θυμάτων διαζῆν. οἱ δὲ Δελφοὶ χαλεπήναντες φιάλην ἱερὰν τοῖς Αἰσώπου σκεύεσιν ὑπέβαλον. ὁ μὲν δὴ οὐκ εἰδὼς τὴν ἐς Φωκίδα ὥρμησεν ὁδόν· οἱ δ' ἐπιδραμόντες καὶ φωράσαντες ἱεροσυλίας αὐτοῦ κατηγόρουν. ὁ δ' ἐπὶ πέτραν οὐ πάνυ πόῤῥω τοῦ ἱεροῦ καὶ τῆς πόλεως ἀγόμενος, ἀφ' ἧς νόμιμον ἦν τοὺς ἱεροσύλους ῥιπτεῖσθαι, τὸν περὶ τοῦ κανθάρου μῦθον αὐτοῖς διηγήσατο,* de quo Aristoph. Eqq. 129. Cfr. Welcker. l. c. et Grauert. de Aesopo p. 55 sqq. Ex hac caussa Aesopea certissime colligere licet, quid Aristotelem impulerit, ut de Phamidis filiorum fato historiolam reip. Magnetum insereret. Etenim Plutarchus de S. N. V. p. 556. narrata iniusta nece fabulatoris addit: *ἐκ δὲ τούτων λέγεται τὸ θεῖον μηνῖσαι αὐτοῖς ἀφορίαν τε γῆς ἐπαγαγεῖν καὶ νόσων ἀτόπων ἰδέαν πᾶσαν, ὥστε περιϊόντες ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πανηγύρεσι κηρύσσειν καὶ καλεῖν ἀεὶ τὸν βουλόμενον ὑπὲρ Αἰσώπου δίκην λαβεῖν παρ' αὐτῶν, κτλ.* Similiter Liban. decl. XXXIX. p. 687, A. Tu noli dubitare, quin Aristoteles similia divinarum irarum documenta facinus Magnetum in Phamidis filios commissum consecuta retulerit, ut hoc specimen quoddam Magnetum *ἀτυχημάτων* habendum sit. Praeterea scimus, Aesopi necem proverbio cuidam dedisse ansam; nam *ἐπὶ τοῖς δυςαπονίπτοις ὀνείδεσι καὶ κακοῖς συνεχομένων* dici solitum *Αἰσώπειον αἷμα* plurimi testes extant, v. Zenob. I, 47 quaeque ibi citata sunt. Pariter, mihi crede, nescio quod dictum proverbiumve ex Magnetum erga Phamidis filios iniuria natum vel ritus quidam Magnetibus proprius ab Aristotele illustrabatur. Sed ea memoria perisse videtur.

9. *καὶ γὰρ ἐκεῖνος κτλ.* *Γράφε καὶ γὰρ κἀκεῖνος ἢ Κἀκεῖνος γάρ.* CORAES. At sexcenties *καὶ γάρ* pro eo q. e. *καὶ γὰρ καί* legerat Coraes.

XXV. RHEGINORUM.

21, 2. *Ῥήγιον ᾤκισαν Χαλκιδεῖς κτλ.* De Chalcidensium Messeniorumque colonia Rhegina pridem exposui in dissertatiuncula *De Diana Phacelitide et Oreste apud Rhegi-*

nos et Siculos Gottingae a. 1832 edita. Praeter ceteros adeundus est Strabo VI, 257 sq. (coll. Aristotelis testimonio de Chalcidensium coloniis in Italiam et Siciliam deductis ib. X, 447.), unde discimus, quanto opere Heraclidea narratio decurtata sit: *Κτίσμα ἐστὶ τὸ Ῥήγιον Χαλκιδέων· οὓς κατὰ χρησμὸν δεκατευθέντας τῷ Ἀπόλλωνι δι' ἀφορίαν ὕστερον ἐκ Δελφῶν ἀποικῆσαι δεῦρο φασὶ, παραλαβόντας καὶ ἄλλους τῶν οἴκοθεν· ὡς δ' Ἀντίοχος φησὶ, Ζαγκλαῖοι μετεπέμψαντο τοὺς Χαλκιδέας καὶ οἰκιστὴν Ἀντίμνηστον συνέστησαν ἐκείνων. ἦσαν δὲ τῆς ἀποικίας καὶ οἱ Μεσσηνίων φυγάδες τῶν ἐν Πελοποννήσῳ, καταστασιασθέντες ὑπὸ τῶν μὴ βουλομένων δοῦναι δίκας ὑπὲρ τῆς φθορᾶς τῶν παρθένων τῆς ἐν Λίμναις γενομένης τοῖς Λακεδαιμονίοις· ἃς καὶ αὐτοὶ (αὐτὰς) ἐβιάσαντο πεμφθείσας ἐπὶ τὴν ἱερουργίαν καὶ τοὺς ἐπιβοηθοῦντας ἀπέκτειναν. παραχωρήσαντες οὖν εἰς Μάκιστον οἱ φυγάδες πέμπουσιν εἰς θεοῦ μεμφόμενοι τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἄρτεμιν, εἰ τοιούτων τυγχάνοιεν ἀνθ' ὧν ἐτιμώρουν αὐτοῖς, καὶ πυνθανόμενοι, πῶς ἂν σωθεῖεν ἀπολωλότες. ὁ δ' Ἀπόλλων ἐκέλευσε στέλλεσθαι μετὰ Χαλκιδέων εἰς τὸ Ῥήγιον καὶ τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ χάριν ἔχειν· οὐ γὰρ ἀπολωλέναι αὐτοὺς, ἀλλὰ σεσῶσθαι, μέλλοντάς γε δὴ μὴ συναφανισθήσεσθαι τῇ πατρίδι ἁλωσομένῃ μικρὸν ὕστερον ὑπὸ Σπαρτιατῶν· οἱ δ' ὑπήκουσαν. διόπερ οἱ τῶν Ῥηγίνων ἡγεμόνες μέχρι Ἀναξίλα τοῦ Μεσσηνίων γένους ἀεὶ καθίσταντο.* Sic demum apertum est, quid sibi velint Heraclidea *τοὺς ἐν Μακίστῳ τυχόντας διὰ τὴν ὕβριν τῶν Σπαρτιατίδων παρθένων.*

5. *Σπαρτιατίδων.* Putavi eiiciendam esse alteram formam a bonis libris oblatam *Σπαρτιάδων.* Nam licet Steph. Byz. s. v. *Σπάρτη* commemoret hanc formam (*τὸ ἐθνικὸν Σπαρτιᾶται, τὸ θηλυκὸν Σπαρτιᾶτις καὶ Σπαρτιάς*), eamque Meinekius restituere conatus sit ludenti Cratino Nemes. fr. IX. p. 84. *Σπάρτην λέγω τὴν Σπαρτιάδ', οὐ τὴν σπαρτίνην,* tamen a pedestri oratione abhorrere arbitrabar.

ib. παρὰ τὸν Ἰοκάστου τάφον κτλ. Callimachus (Aetiis) apud Scholl. Dionys. 461 et Tzetz. Lycophr. 45. fr. CCII. *Ἰόκαστος, εἷς τῶν υἱῶν Αἰόλου, Ῥήγιον ἔκτισε, πόλιν πρώην Ἐρυθρὰν καλουμένην, ὥς ὁ Καλλίμαχος· Ῥήγιον ἄστυ λιπὼν Ἰοκάστου Αἰολίδαο,* Hercules, opinor, cum boves Geryonis abigens in Siciliam traiecit, Apollod. II, 5, 10. Iocastum praeterea commemorat Eustath. Dionys. 476. *μῦθος φέρεται τὸν Ποσειδῶνα ἀποτεμεῖν τὸν Ἰσθμὸν Ἀονίῳ πολυγλώχινι*

σιδήρῳ καὶ παρεισαγαγεῖν τὴν ἑκατέρωθεν ζωννύουσαν αὐτὸν θάλασσαν καὶ οὕτω νῆσον ποιῆσαι τὴν τέως Χεῤῥόνησον, χαριζόμενον Ἰοκάστῳ τῷ τοῦ Αἰόλου παιδί, ὡς ἂν ἔχοι ταύτην οἰκεῖν ἀσφαλῶς.

8. *ὅπου ἂν ἡ θήλεια τὸν ἄῤῥενα. Προςυπακουομένου τοῦ περιλαμβάνῃ ἤ τινος ἑτέρου τοιούτου, κατ' ἔλλειψιν οὐ συνήθη μὲν τοῖς ἑλληνίζουσιν, ἔν γε τούτῳ τῷ ῥήματι, οἰκείαν δὲ πάνυ τοῖς ἀσαφέσι τοῦ Λοξίου χρησμοῖς.* CORAES. Non est cur ad obscuritatem oraculorum confugiamus; reticetur verbum obscenum per pudorem, ut Sappho dicit fr. 46. *Ἦραν ποτά φασιν Δία τὸν τερπικέραυνον*, Theocritus 1, 105. *οὗ λέγεται τὰν Κύπριν ὁ βωκόλος*, Aristophanes Vespp. 1217. *ὡς ὁ Καρδοπίων τὴν μητέρα* etc. —

Oraculum ipsum debemus Diodoro Exc. Vat. p. 13 Dind. *Οἱ ἐκ τῆς δεκάτης ἀνατεθέντες Χαλκιδεῖς ἦλθον χρησόμενοι περὶ ἀποικίας, καὶ ἀνεῖλε·*

Ἀψία ἦ ποταμὸς ἱερώτατος εἰς ἅλα πίπτει,
ἔνθ' εἴσω βάλλοντι τὸν ἄρσενα θῆλυς ὀπυίει,
ἔνθα πόλιν οἴκιζε, διδοῖ δέ σοι Αὔσονα χώραν.

(De verbis valde corruptis v. Emperii Opuscc. p. 322.) *οἱ δὲ κατὰ τὸν Ἀψίαν ποταμὸν εὑρόντες ἄμπελον περιπεπλεγμένην ἐρινεῷ, τὸ λεγόμενον ἀρσενόθηλυ, ἔκτισαν πόλιν.* Adde Dionys. Hal. fr. XVII, 3. Mai. Ceterum *πρίνῳ* Heraclideum an Diodori *ἐρινεῷ* verius sit difficile dictu est: bonum utrumque est. — Postremo quod *τὸν ἄῤῥενα* ex libris restitui, Dionysius eodem modo loquitur: *ἔνθ' ἂν εὕρῃ τὸν ἄῤῥενα ὑπὸ τῆς θηλείας ὀπυιόμενον.*

10. *Ῥήγιον ἐκαλεῖτο ἀπό τινος ἐγχωρίου ἥρωος.* Aliter reliqui, quod sciam, auctores omnes, qui Aeschylum Strabonis VI, 258. (Hermann. Opuscc. II, 69.) fere sequuntur: *Ὠνομάσθη Ῥήγιον, ὡς φησὶν Αἰσχύλος, διὰ τὸ συμβὰν πάθος τῇ χώρᾳ ταύτῃ· ἀποῤῥαγῆναι γὰρ ἀπὸ τῆς ἠπείρου τὴν Σικελίαν ὑπὸ σεισμῶν ἄλλοι τε κἀκεῖνος εἴρηκεν· ἀφ' οὗ δὴ Ῥήγιον κικλήσκεται.* Aliorum inanem opinionem, Samnites *δι' ἐπιφάνειαν τῆς πόλεως* quasi *reginam urbium* vocasse, perstringit praeter Strabonem Eustath. Dionys. 340.

12. *πολιτείαν δὲ κατεστήσαντο ἀριστοκρατικήν.* Aristoteles Polit. V, 10. *Εἰς τυραννίδα μεταβάλλει ἐξ ὀλιγαρχίας, ὥσπερ ἐν Ῥηγίῳ εἰς τὴν Ἀναξιλάου.* De mille viris, quos in Chalcidensium potissimum coloniis et antiquiore maxime tem-

pore deprehendimus, vide supra p. 79 sq. Ceterum iam ante Anaxilaum, Cretinae filium, tyrannidem apud Rheginos agitatam esse colligas ex iis quae ad explicandum proverbium *Ἀρχαιότερος Ἰβύκου* commentatur Diogenianus Bodleianus II, 71. *Ἴβυκος γὰρ τυραννεῖν πολιτῶν δυνάμενος ἀπεδήμησεν εἰς Ἰωνίαν.* Quanquam res sic se potius habere videtur, ut grammatici ex carmine aliquo poetae Rhegini, in quo ille tyrannidem, Archilochii Charonis instar *μεγάλης οὐκ ἐρῶντος τυραννίδος*, a se alienissimam longe a se removisset et respuisset, historiolam confinxerint, ut similiter in Praxillae Adonide factum est. Ceterum cfr. Heynii Opuscc. II, 270 sq.

13. *νόμοις δὲ ἐχρῶντο τοῖς Χαρώνδου τοῦ Καταναίου.* Aristoteles Polit. II, 9. *Νομοθέται δ᾽ ἐγένοντο Ζάλευκός τε Λοκροῖς τοῖς Ἐπιζεφυρίοις καὶ Χαρώνδας ὁ Καταναῖος τοῖς αὑτοῦ πολίταις καὶ ταῖς ἄλλαις ταῖς Χαλκιδικαῖς πόλεσι ταῖς περὶ Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν.* In temporum notatione errat Heynius p. 271.

15. *Ἐτυράννησε δὲ αὐτῶν Ἀναξίλας Μεσσήνιος κτλ.* De Anaxilae victoria Olympia et carmine epinicio Simonidis Cei rursus Aristoteles Rhet. III, 2. p. 117, 21. Bekker. *Ὁ Σιμωνίδης ὅτε μὲν ἐδίδου μισθὸν ὀλίγον αὐτῷ ὁ νικήσας τοῖς ὀρεῦσιν, οὐκ ἤθελε ποιεῖν, ὡς δυςχεραίνων εἰς ἡμιόνους ποιεῖν· ἐπεὶ δ᾽ ἱκανὸν ἔδωκεν, ἐποίησε· Χαίρετ᾽, ἀελλοπόδων θύγατρες ἵππων. καίτοι καὶ τῶν ὄνων θυγατέρες ἦσαν.* Lepidam narratiunculam ab Aristotele, ut fit, etiam in rep. Rheginorum memoriae proditam fuisse, meliores libri nobis persuadent, qui ex laciniis codicis archetypi non siverunt vel verbulum perire. Nam deteriores cum in *ἵππων* voce desinunt, religiosiores vel *ἐγένοντο* pinxerunt, quo conspecto statim divinare subiit quid id rei esset. Namque, mihi crede, fraudi fuit librariis homoeoteleuton: scripserat Aristoteles: *καίτοι καὶ θυγατέρες ὄνων ἐγένοντο*, quae verba propter *θύγατρες ἵππων* amissa sunt. Ita singulari fortunae favore sententia nostra de Aristotelia libelli origine firmamentum nanciscitur unde non expectaveram.

16. *εἱστίασε τοὺς Ἕλληνας.* De Leophrone, filio tyranni et successore, Athenaeus I, 3, E. idem narrat: *τὴν πανήγυριν πᾶσαν εἱστίασε Λεώφρων Ὀλυμπίασιν, ἐπινίκιον γράψαντος τοῦ Κείου Σιμωνίδου.* Vide qua ratione haec ad speciem discrepantia inter se conciliaverim Simonidis Cei Reliq.

p. 24 seq. Aristotelem autem de Anaxilae Leophronisque rebus deque Olympica victoria in rep. Rheginorum uberius egisse arguit etiam Pollux V, 75. *Ἀναξίλας ὁ Ῥηγῖνος οὔσης, ὥς Ἀριστοτέλης φησιν* (in rep. Rheginorum) *τῆς Σικελίας τέως ἀγόνου λαγῶν, ὁ δὲ εἰςαγαγών τε καὶ θρέψας, ὁμοῦ δὲ καὶ Ὀλύμπια νικήσας ἀπήνῃ, τῷ νομίσματι τῶν Ῥηγίνων ἐνετύπωσεν ἀπήνην καὶ λαγών*, de quibus nummis videndus Boeckhius Quaestt. Metrolog. p. 323 sq.

22, 2. *Ἦσαν δὲ καὶ ἄλλοι δυναστευτικοὶ παρὰ τοῖς Ῥηγίνοις.* An Leophronem — et Micythum — dicit? Aliam coniecturam periclitabar olim Ibyc. Rhegin. p. 9. Res obscura.

XXVI. TARENTINORUM.

Hoc fragmentum suo loco reposui, cum in editis clauderet remp. Lacedaemoniorum. Vide Prolegomena. In fine narrationis quid lacuna absorpserit docent memoriae aliorum scriptorum. Ephorus Strabonis VI, 280. *ἐπανελθόντες οἴκαδε τοὺς παρθενίας οὐχ ὁμοίως τοῖς ἄλλοις ἐτίμων, ὡς οὐκ ἐκ γάμου γεγονότας· οἳ συνιστάμενοι μετὰ τῶν εἱλώτων ἐπεβούλευσαν τοῖς Λακεδαιμονίοις κτλ.* Et ipse Aristoteles Polit. V, 6. *Ἐν Λακεδαίμονι οἱ λεγόμενοι παρθενίαι ἐκ τῶν ὁμοίων ἦσαν· οὓς φωράσαντες ἐπιβουλεύσαντας ἀπέστειλαν Τάραντος οἰκιστάς.* Plura Lorentzius de orig. vett. Tarentinorum Berol. 1837. et C. F. Hermannus Antiqq. Lacon. p. 61 sq. Scripturam *Παρθενίαι* alteri *παρθένιοι* praestare recte observavit Bernhardy Dionys. Perieg. p. 899., cll. tamen Muellero Dorr. II, 279. et Lehrsio Aristarch. p. 137.

XXVII. CORCYRAEORUM.

10. *Κορκυραῖοι Διομήδην ἐπεκαλέσαντο κτλ.* Vulgo cum *πολεμοῦσαν* legeretur, in varios sunt homines docti errores lapsi. Sensit Koelerus quid res exigeret, de cuius coniectura *πολεμοῦσι*, quam nunc suggesserunt mihi codices, sic Coraes: *πολεμοῦσι γραπτέον εἶναι οὐκ ἀπιθάνως εἰκάζει ὁ πρὸ ἡμῶν ἐκδότης, ἵνα ᾖ ὁ νοῦς· οἷς πολεμοῦσι πρὸς Βρεντησίους συνεμάχησεν ὁ Διομήδης. ἀλλ᾽ ἐπειδὴ παρ᾽ οὐδενὶ κεῖται ἑτέρῳ ἡ ἱστορία, ἐᾶν ἄμεινον κατὰ χώραν τὴν γραφήν.*

Immo fabulam domesticam Corcyraeorum illustrat Lycophro 615 sqq., qui postquam Diomedem ad Daunum in Italiam deduxit opem adversus hostes laturum, addit: *Θεὸς δὲ πολλοῖς αἰπὺς αὐδαθήσεται Ὅσοι παρ' Ἰοῦς γρῶνον οἰκοῦνται πέδον, Δράκοντα τὸν φθείραντα Φαίακας κτανών.* Ubi Tzetzes historiam narrat ex Timaeo et Lyco Rhegino, sed ut obscura brevitate Lycophronis sui occaecatus Phaeacidem terram non Corcyram, sed Italiam interpretari videatur, a quo errore historici illi hauddubie caverant: Tzetzes autem Diomedis in Italiam adventum prius commemorat, quam Colchicum serpentem in Phaeacia confecisset. En ipsa verba: *Ἁλούσης τῆς Τροίας Διομήδης ἀντὶ βάρους λίθους ἐκ τοῦ τείχους τῆς Τροίας εἰς τὴν ἑαυτοῦ ναῦν ἐνέβαλεν. παραγενόμενος δὲ εἰς τὸ Ἄργος καὶ μόλις φυγὼν τὸν ἐκ τῆς γαμετῆς αὐτοῦ θάνατον παρεγένετο εἰς Ἰταλίαν. εὑρὼν δὲ τηνικαῦτα τὸν Κολχικὸν δράκοντα λυμαινόμενον τὴν Φαιακίδα ἔκτεινε, τὴν τοῦ Γλαύκου χρυσῆν ἀσπίδα κατέχων, νομίσαντος τοῦ δράκοντος τὸ χρυσοῦν εἶναι δέρας τοῦ κριοῦ. Τιμηθεὶς δὲ ὁ Διομήδης ἐπὶ τούτῳ σφόδρα ἀνδριάντας κατεσκεύασεν ἑαυτοῦ ἐκ τῶν λίθων τῆς Ἰλίου, ὧν ἐνέβαλε τότε ἐς τὴν ναῦν, καὶ ἔστησε τούτους κατὰ πᾶν τὸ ἐκεῖσε πεδίον. ὕστερον δὲ ἀνελὼν ὁ Δαῦνος αὐτὸν ἔῤῥιψε καὶ τοὺς ἀνδριάντας εἰς τὴν θάλασσαν. Οὗτοι δὲ ἀνεχόμενοι μόνοι τὰ κύματα πάλιν ἐξήρχοντο πρὸς τὰς βάσεις αὐτῶν. Ἱστορεῖ δὲ τοῦτο Τίμαιος ὁ Σικελὸς καὶ Λύκος ἐν τῷ τρίτῳ.* Quod autem Colchicum serpentem aureum vellus secutum Corcyraei insulae suae vindicabant, etiam alias fabulas de Argonautarum expeditione ad se quoque pertinere gloriabantur, v. G. C. A. Muellerus de Corcyr. rep. p. 56 sq. et praeter Heynii Excurs. I. ad Aen. XI. p. 699 sq. ed. Wagner., qui de Diomedearum fabularum mira varietate uberrime exposuit Klausenium Aen. et Penat. II, 1188 sqq. Diomedes autem cum in nostra narratione Corcyraeis in bello contra Brundusinos affuisse dicatur, teste Iustino XII, 2. „Brundusium Aetoli secuti ducem Diomedem condiderunt.“ Ceterum inter Corcyram et urbes gentesque magnae Graeciae antiquitus commercia viguisse, fabulae complures manifestum reddunt, v. Welckeri de Phaeacibus disputationem Scrr. Min. II, 45 sq.

23, 1. *Βρεντεσίους.* *Βρεντέσιον* forma munitior videtur, licet fere varient libri inter *Βρεντήσιον*, *Βρεντέσιον*, *Βρενδέσιον*, *Βρεντίσιον*, v. Scholl. Odyss. Α, 184. Sic apud Steph.

Byz. vulgo editur *Βρεντήσιον*, sed codex Rehdig. *Βρεντέσιον* habet, supra scripto *ή*. Apud Herodotum IV, 99. *Βρεντεσίου* nulla varietate editur, ut ubique apud Strabonem.

XXVIII. THRACUM.

4. *Γαμεῖ ἕκαστος τρεῖς καὶ τέσσαρας κτλ.* De Getis Menander Strabonis VII, 297. (Meinek. inc. fab. fragm. 8. p. 195. ed. mai., Poett. Com. IV, p. 232):

Γαμεῖ γὰρ ἡμῶν οὐδὲ εἷς εἰ μὴ δέκ' ἢ
ἕνδεκα γυναῖκας, δώδεκ' ἢ πλείους τινές·
ἂν τέτταρας δ' ἢ πέντε γεγαμηκὼς τύχῃ
καταστροφῆς τις, ἀνυμέναιος, ἄθλιος,
ἄνυμφος οὗτος ἐπικαλεῖτ' ἐν τοῖς ἐκεῖ.

Plura praeter Meinekium v. apud Wesseling. Herod. V, 5.

5. *καὶ ἐκ περιουσίας οἱ γάμοι.* Male Cragius *uxores multae sunt*, bene Vulteius *nuptiae ex abundantia fiunt*. Honeste frequentem coitum nuptias vocavit scriptor.

6. *καὶ λούει καὶ διακονεῖ.* Intellige eam, qua tum maxime utitur maritus quasi per circulum cum mulieribus suis congressus. C. Sintenis tamen meus verba transponere instituebat sic: *ὡς θεραπαίναις χρῶνται καὶ λούειν καὶ διακονεῖν.* Orationem scabram esse et hiulcam patet; sed verendum est, ne excerptorem ipsum in ordinem cogamus, cum librariorum incuriam videamur castigare.

9. *τιμὴν γὰρ λαμβάνοντες συνάπτουσιν αὐτάς.* Consentit Herodotus V, 6. *ὠνέονται τὰς γυναῖκας παρὰ τῶν γονέων χρημάτων μεγάλων.* Cfr. Xenoph. Anab. VII, 2, 38 cum interpr. et de prisco more Graecorum Aristot. Pol. II, 8.

11. *κληρονομοῦσιν,* sc. *οἱ τῷ ἀνδρὶ προσήκοντες.*

XXIX. MINOORUM.

12. Codex *d* fere *Μινωατῶν* voluisse videtur. At cfr. Steph. Byz. s. v. *οἱ πολῖται Μινῶαι.* Contra Amorginae Minoae incolae vel *Μινωῖται* (Androtion. Steph. Byz. s. v. *Ἀρκεσίνη*) vel *Μεινοῆται* cum titulis L. Rossii Actt. Soc. Gr. II, 71 sq. vocandi.

13. *Μακάραν.* „Nisi legendum *Μακαρίαν*" L. Dindorfius Steph. Thes. Paris. s. v. — De Minois expeditione in Sicaniam,

cum Daedalum quaereret, videndus Herodotus VII, 170., Ephorus atque Philistus Theonis Progymn. I, 2. aliique plurimi apud Welckerum Trag. Graec. I, 431 sq. Unum Aristotelem appono Pol. II, 7, 2. *Τέλος ἐπιθέμενος τῇ Σικελίᾳ τὸν βίον ἐτελεύτησεν ἐκεῖ περὶ Κάμικον.*

15. *παραγεγονέναι, παρεγένετο καὶ ἀναβὰς κτλ.* Hanc scripturam satis manifesto indigitabant libri: sed fortasse tamen scribendum *παρεγένετο καὶ αὐτὸς, καὶ ἀναβὰς κτλ.* Fluminis nomen *Λύκον* cum codicibus teneo idemque suasit C. Sintenis, qui haec in schedis: „*Ἄλυκον* incertissimum esse constans monstrat librorum non solum Plutarch. Timol. 34., verum etiam Diodori XVI, 82. in *Λύκος* consensus. novi quidem locos quibus *Ἄλυκος* dicitur fluvius Exc. Hoeschel. 23, 9. 24, 1. ipsiusque Diodori XV, 17. cum annotatis Wesselingii, sed ea non evertere intelligo trium scriptorum in altera forma consensum, haudquaquam casui probabiliter tribuendum." Me praeter auctoritatem librorum id potissimum ad tutandam formam *Λύκον* permovit, quod idem aliorum est fluviorum nomen et quod in multis similibus nominibus *ᾱ* mobile esse constat. Sic *Ἄθυμβρος Θύμβρος, Ἄκιρις Κῖρις, Ἀκιχώριος Κιχώριος, Ἀκύφας Κύφας, Ἀκιδαλία Κιδαλία, Ἀμάδοκος Μήδοκος, Ἀσπληδών Σπληδών, Ἀπαισός Παισός, Ἄρυπες Ῥύπες* aliaque apud Lobeckium Comment. de prosthesi et aphaeresi Regimont. Prussor. 1844. I. p. 15 sq. Quanquam prudenter Lobeckius suspicionem moveri animadvertit p. 16., nonnunquam librarios in utramque partem peccasse nunc omittendo alpha, nunc adiiciendo, cum ante alias consonas tum maxime ante eam, cuius forma simillima est, ut *Ἀλίβυες* Suid. pro *Λίβυες, Γελάδας* pro *Ἀγελάδας,* quo Wesselingius ipsum nostrum *Λύκος* revocabat. Nec dubitationi exempta sunt quae Lobeckius Comm. II. p. 3 addit: *Ἀλύκαια* apud Paus. VIII, 27, 3. a Siebeli defensum nunc cessit alteri formae; *Λύβας* et *Ἀλύβας* nomen daemonis VI, 6, 4. tertiae formae locum fecit. Nam nunc editur ex coniectura Bekkeri: *ἐτίθετο δὲ καὶ ὄνομα Λύκαν τὰ ἐπὶ τῇ γραφῇ γράμματα:* ubi *Ἀλύβαντα* Suidas, *Λύβαν τὰ* et *Λύβαντα* codices.

24, 1. *νόμους Κρητικοὺς θεὶς αὐτοῖς.* De legibus Cretensibus Minoae dixit Hoeckius Cretae II, 378 sq. Ibidem quod *αὐτοῖς* rescripsi, defenditur locis ad p. 10, 15. allatis.

XXX. LOCRORUM.

4. *Ἐγένετο Λοκρὸς Ξενόκριτος κτλ.* De Xenocrito atque Erasippo, poetis Locrensibus, praeter Boeckhium Expll. Pind. p. 197 dixit Muellerus Dorr. I, 331 aliique.

6. *Παρ' αὐτοῖς ὀδύρεσθαι οὐκ ἔστιν κτλ.* Confer Heynium Opuscc. II, 55 et Lobeck. Aglaoph. p. 800 sqq. Similia de Ceis, Locrorum Opuntiorum colonis, supra leguntur cap. IX. Locrorum et Ceorum cognationem sunt etiam alia instituta quae comprobent, v. Athen. X, 429, A. Aelian. V. H. II, 37. Diodor. XII, 21. et cfr. Welckeri Scrr. Min. II, 503. Boeckhii censuram operis Broendstediani p. 19 sq.

9. *Ἐὰν ἁλῷ τις*, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξορύσσεται.* Quod vulgo edebatur *ἐὰν ἁλῷ τις κλέπτων*, mire elusit criticos et perabsurdas opiniones peperit, quibus Heraclides cum aliorum testimoniis, adulterorum illam poenam fuisse narrantium, cogeretur congruere. Quae apud Koelerum videre licet. A sciolo quodam *κλέπτων* additum nunc cum codice Vaticano eliminavi. Excidit *μοιχός* vel *ἐπὶ μοιχείᾳ*: Aelianus V. H. XIII, 24. *Ζάλευκος, ὁ Λοκρῶν νομοθέτης, προςέταξε τὸν μοιχὸν ἁλόντα ἐκκόπτεσθαι τοὺς ὀφθαλμούς. ὁ δ' αὐτοῦ παῖς ἁλοὺς ἐπὶ μοιχείᾳ εἶτα ἔμελλε πείσεσθαι τὰ ἐκ τοῦ πατρῴου νόμου. ἐνταῦθα, ἵνα μὴ διαφθαρῇ τὸ ἅπαξ κεκυρωμένον, ὑπέμεινεν αὐτὸς ὁ εἰςηγησάμενος ὑπὲρ τοῦ ἑτέρου τῶν τοῦ παιδὸς ὀφθαλμῶν ἀντιδοῦναι τὸν ἑαυτοῦ, ἵνα μὴ ὁ νεανίσκος τυφλωθῇ τελέως.* Similiter Valer. Max. VI, 5, 3. Cfr. Timaeum Exec. Polyb. Vales. XII, 9, 6. et Heynii Opuscc. II, 39.

XXXI. CHALCIDENSIUM.

13. *Πολέμαρχος ἐπιορκήσας κτλ.* Inconsideratius hinc polemarchum inter magistratus Locrenses recenset Heynius Opuscc. II, 52., quod faciundum fuisse neganti Koelero *Πολέμαρχος* nomen proprium videtur. Ego in his tenebris, quae narratiunculam premunt, hoc pervideo, quicquid de Polemarcho narratum fuit — nam nomen proprium accipere consultius est, quia alias *τις* additum expectes —, perperam Locrensium Epizephyriorum civitati haec in libris vulgaribus agglutinata esse. Etenim post commemoratas leges Zaleuci, qui locus ultimus solet in his civitatibus esse, historiolae serum fuit; nec

quid ad Locrenses homo Corinthius pertineat, exputes. Nempe male haec a Chalcidensium rebus avulsa sunt, quae in narratione de condita aliqua urbe Corinthiorum Chalcidensiumve erant allata, ut similia statim de Cleonis Athois commemorantur. Firmamentum sententiae meae repetas etiam inde, quod primum in codicibus omnibus desideratum lemma *Χαλκιδέων* l. 16 a Camillo Perusco importune suppletum est; deinde scriptor ita pergit: *κατῴκισαν δὲ καὶ Κλεωνὰς Χαλκιδεῖς*, ut de alia colonia a Chalcidensibus deducta sermo fuisse antea oporteat. Quid, ut coniecturae aleam modeste iaciamus, si de urbe aliqua narraverat Aristoteles, quae in memoriam periuri hominis nomen a *γαλαῖς* istis acceptum habere diceretur, veluti in Pieria Macedoniae erat *Γαλάδρα*, in Thracia Thasiorum colonia *Γαληψός?* Sed hoc quicquid est, communi vinculo *τῶν γαλῶν* et *μυῶν* utramque narratiunculam nexam fuisse iam neminem fugiet.

Ceterum nunc intelligitur, non prorsus sine librorum indicio lemma a me in superiorem sedem revelli, cum in uno certe codice notatum sit extare vacuum spatium post *ἐξεῖλεν*, quod idem in aliis relictum esse consentaneum est. Omnino autem librarii in ultima parte libelli sese negligentiores praestant in omittendis lemmatis.

17. *Κατῴκισαν δὲ καὶ Κλεωνὰς Χαλκιδεῖς ἐν τῷ Ἄθῳ.* Strabo X, 447. universe: *Ἐρέτρια συνῴκισε τὰς περὶ Παλλήνην καὶ τὸν Ἄθω πόλεις, ἡ δὲ Χαλκὶς τὰς ὑπὸ Ὀλύνθῳ, ἃς Φίλιππος διελυμήνατο.* De Cleonis his Athois videndus R. Rochettus Hist. Col. Graec. III, 209.

25, 1. *ἐξαναστάντες ἐξ Ἐλυμνίου, ὡς μὲν μυθολογοῦσιν, ὑπὸ μυῶν. Εἰ μὴ τῶν γραψάντων ἁμαρτίᾳ παρεισέδυ ὁ μὲν, δῆλον ὅτι ὁ ἐπιτεμὼν τὰ Ἡρακλείδου παρέλιπε καὶ ἑτέραν αἰτίαν, δι' ἣν ἐξανέστησαν ἐξ Ἐλυμνίου οἱ τὰς ἐν τῷ Ἄθῳ Κλεωνὰς οἰκίσαντες Χαλκιδεῖς. Ἐλύμνιον δὲ ἔοικεν αὐτὴν τὴν Εὔβοιαν νῆσον λέγειν.* CORAES. Hoc temere alios secutus dixit Coraes. Nam Steph. Byz. s. v. *Ἐλύμνιον νῆσος Εὐβοίας πόλιν ἔχουσα* est, Callistrato scholl. Aristoph. Pac. 1126. *τόπος Εὐβοίας*, Apollonio ibidem *νῆσος πλησίον Εὐβοίας*. Et Sophocles Nauplio *πέτρας Ἐλυμνίας* memorabat: *Ποσειδῶνα Ἐλύμνιον* teste Hesychio in Lesbo cultum ab Euboeensibus, qui Penthilum secuti fuerint, in eam insulam translatum arbitratur Pflugkius Euboic. spec. p. 25. Quem

virum acutissimum non haesisse in vulgari Heraclidis scriptura *Χαλκιδεῖς οἱ ἐν τῷ Ἄθῳ* miror. Ergo dici videntur Chalcidenses prius in insula Elymnia consedisse, deinde a muribus inquietati in Chalcidicen sese contulisse, ubi Cleonas conderent. Male de Echymnia Thracia cogitaverunt olim, v. Tzschuck. Nott. Critt. Mel. II, 2, 9, et Berkel. ad Steph. l. c. deque muribus vel ferrum arrodentibus Beckmannum ad Aristotel. Mir. Ausc. p. 56.

3. *Νόμος δὲ ἦν Χαλκιδεῦσι κτλ.* De hoc *νόμῳ* Chalcidensium, qui ad optimatium imperium eximie factus est, dixit in docta commentatione de *Χαλκιδικοῖς νομίμοις* Pflugkius l. c. p. 29.

XXXII. CEPHALLENUM.

5. *Κεφαλληνίων* male ediderat Peruscus, quanquam tuebatur eam formam Tzschuckius ad Strab. X, 456., qui veram nominis scripturam copiose disceptavit ad Mel. II, 7, 10. Ceterum de verbis p. 18, 15. a Koelero huic capiti praefixis vide infra ad p. 27, 10.

6. *Ἐν Κεφαλληνίᾳ Προμνήσου υἱὸς ἐκράτησε.* Neglexit excerptor nomen hominis ipsius addere, cujus pater non tam *Πρόμνησος* quam *Πρόνησος* vocatus fuisse videtur. Et iam Vulteius **Pronesi** expressit. Etenim si quis ad normam illorum, qualia sunt *ἀπάλαμνος*, *νώνυμνος*, *Ἱππόδαμνος* rell. *Πρόμνησος* exigendum opinetur, fallaci utetur similitudine. Cohaeret autem *Πρόνησος* cum urbe Cephalleniae, quae pervarie scribitur. Straboni urbes insulae, quae *τετράπολις* fuit, sunt *Σάμη* vel *Σάμος*, *Παλεῖς*, *Πρώνησος*, *Κράνιοι*. Thucydidi II, 30. *Παλῆς*, *Κράνιοι*, *Σαμαῖοι*, *Προνναῖοι*, ubi codices *Προνναῖοι*, *Προναῖοι*, *Πρόνναιοι*, *Πρόναιοι*. Nomina autem eae urbes a Cephali filiis accepisse credebantur: Steph. Byz. s. v. *Τετράπολις ἡ νῆσος ἀπὸ τῶν Κεφάλου παίδων Προνήσου, Σάμου, Πηλέως, Κρανίου;* Strabo *τὰς πόλεις τῶν Κεφάλου παίδων ἐπωνύμους γενέσθαι* consentit. Adde Sigonium ad Liv. XXXVIII, 28. Holsten. in Steph. Byz. p. 127, B., qui *Πρώνησος* probat, et Sylburg. ad Et. Magn. 507, 28. *Κέφαλος ἐκ Λυσίππης ἔσχεν Σαμαῖον καὶ Κράνεων καὶ Παλαίων· ἀφ' ὧν οἱ ἐν τῇ Κεφαλληνίᾳ Πρόνοοι, Σαμαῖοι, Κράνειοι, Παλεῖς προςηγορεύθησαν. οὕτως Ἐπαφρόδιτος ἐν ὑπομνήματι*

τῆς Ὀδυσσείας. Ubi *Πρόνοον* excidit, si grammaticus urbem *Πρόνοοι* scripsit: *Πρωνίους* vocat Lycophro 791 ibique Tzetzes, *Πρόννους* Polybius V, 3, 3. 4. Ex his claret, alios aliter nomen urbis heroisque eponymi extulisse: quod verum nomen sit, dici certo nequit, sed *Πρόνησος* testibus nititur non contemnendis.

9. *ἐγίνωσκεν.* *Σημειοῦ καὶ ἕτερον συγγραφέα τῷ γινώσκειν ἐπὶ τοῦ γυναικὶ συνεῖναι χρησάμενον παρὰ τὸν Πλούταρχον, παρ' ᾧ μόνῳ φησὶν Ἑῤῥίκος ὁ Στέφανος ἐντετυχηκέναι ταύτῃ τῇ σημασίᾳ. Χωρὶς εἰ μή τις οὐκ αὐτοῦ Ἡρακλείδου, ἀλλ', ὃ καὶ μᾶλλον εἰκός, τοῦ τὸν Ἡρακλείδην ἐπιτεμόντος εἶναι τὴν λέξιν ὑπονοήσειε. παρὰ γὰρ τοῖς ἀρχαιοτέροις τῶν Πτολεμαϊκῶν χρόνων ἡ χρῆσις οὐχ εὕρηται.* CORAES. At iam Menander eadem significatione usurpaverat inc. fab. fr. 32. p. 209 Meinek., qui plura dedit. Cfr. etiam Dindorf. Steph. Thes. s. v. Ergo non est, cur ab Aristotele ipso verbum abiudices, qui pariter verbo *γαμίσκεσθαι* usus est Polit. VII, 14. *διὰ τὸ γαμίσκεσθαι τὰς νεωτέρας.*

10. *ἐνδυσάμενος εἰς τὴν κοίτην κτλ.* Ita verba inter se copulanda sunt, quae vulgo male dirempta fecerunt, ut *εἰς τὴν κοίτην* pro *ἐν τῇ κοίτῃ* posita crederentur.

12. *ὑπὲρ ἧς αὐτὸς εἰςήει, ἐπίκληρος ἐγένετο.* Vulteius *cuius nomine ipse fuerat ingressus*, Cragius *cuius ille sumta veste ingressus.* Debebant *cuius pudicitiam vindicaturus intraverat ipse.* — Statim feliciter Blancardus correxit *ἐπίκληρος*, cui favet quod in codice optimo nunc repertum est *ἐπικλέως.* Ceterum nescio quod proverbium institutumve Cephallenum hinc ortum Aristotelem explicavisse noli dubitare.

10. *Μαρτυρεῖται δὲ καὶ κτλ.* Gratia debetur codicibus duobus, qui *Μαρτυρεῖ* expellendum docuerunt, quod eruditis fucum fecerat, ut de testimonio Homeri ipsius agi opinarentur. De itinere autem illo fere consentit Pseudo-Herodotus Vit. Hom. 7 sq., qui Melesigenem cum Mente peregre abeuntem facit: *ἀνακομιζόμενοι δ' ἐκ Τυρσηνίης καὶ τῆς Ἰβηρίης ἀπικνέονται εἰς Ἰθάκην, καὶ τῷ Μελησιγένει συνέβη νοσήσαντι τοὺς ὀφθαλμοὺς κάρτα δεινῶς ἔχειν κτλ.* Nempe tum in Ithaca relictus Ulixis fata cognoscit. Conferendus de his nugis Homericis ore populi mature celebratis Welckerus Cycl. epic. p. 189 sq. Qui quod de Heraclidis Pontici in aestimanda antiquitate imprudenti credulitate dicit, id aut nunc abiicere debebit aut communicare

cum Aristotele. Idem certissime errat, cum in nota adiicit: „Vermuthlich ist diess als ein bruchstück aus dem werke *περὶ Ὁμήρου* oder einem andern (*Λύσεις Ὁμηρικαί, περὶ τῆς Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου ἡλικίας*) dem stück aus der politie der Kephallenier angehängt." Quidni tandem Aristoteli licuit in Cephallenum republica Homericum, quod fabulabantur, iter perstringere?

XXXIII. RHODIORUM.

26, 1. Et h. l. et in reliquis deinceps lemmatis, quae maximam partem a Camillo Perusco fabricata arguunt libri mei, hoc mihi faciundum putavi, ut refingerem ad exemplar reliquorum. Quam rationem cum Camillus in his deseruerit, ut non *Ῥοδίων*, *Ἐφεσίων* et cett., sed *Ῥόδος*, *Ἔφεσος* cett. scriberet, caussa in eo fuerit sita, quod nihil paene quod ad illustrandam civitatium formam pertineret, per excerptoris parsimoniam reliqui factum esse videbat. At ut paene omnia mirabiliter coartaverit ad finem festinans homuncio, non est cur lemmata non ad modum priorum et pleniorum capitum appinxisse credamus.

2. *Ῥόδον κτλ.* De Rhodo e mari enata atque a Iove concessa Soli vel ex Pindari Olymp. VI omnia nota. De pristinis nominibus Plinius N. H. V, 36. „Vocitata est antea Ophiussa, Asteria, Aethraea, Trinacria, Corymbia, Poeeessa, Atabyria ab rege, deinde Macaria et Oloessa." Steph. Byz. s. v. *ἐκαλεῖτο Ὀφιοῦσσα καὶ Αἰθραία;* plura vide apud Holsten. p. 274, B. et intpp. Hesych. s. v. De serpentum copia Polyzelus Rhodius apud Hygin. Poet. Astron. II, 14. ea narrat, quae ne Aristotelem quidem reor in Rhodiorum politia praetermisisse: „Polyzelus Rhodius Phorbanta nomine demonstrat, qui Rhodiis auxilio maximo fuisse demonstratur. Nam cum eorum insulam serpentium multitudine occupatam cives Ophiussam appellassent et in ea multitudine draco fuisset ingenti magnitudine, qui plurimos eorum interfecisset et patria denique deserta carere coegisset, dicitur Phorbas, Triopae filius, ex Ischylla, Myrmidonis filia, natus eo tempestate delatus omnes feras et eum draconem interfecisse: qui cum maxime Apollini dilectus esset, locatus inter sidera dicitur, ut interficiens draconem laudis et memoriae caussa videretur. Itaque

Rhodii, quotiescunque a litore longius prodeunt, classes prius sacrificant Phorbantis adventui, talis ut illis eventus inopinatae virtutis accidat civibus, qualis inscium Phorbanta futurae laudis ad sidera gloriae pertulit casus." Cfr. Diod. Sic. V, 55. et praeter Meursii Rhodum Tzschuckii Nott. Exeg. Melae III, 2. p. 606 sqq. Ceterum apud Hyginum scripsi *Ischylla* pro vulg. *Hiscela* vel *Hiscilla.* Sic *Ἴσχυλλος* extat in Inserr., v. Keil. Anall. p. 170.

XXXIV. EPHESIORUM.

6. *Ἔφεσον κληθῆναί φασιν κτλ.* Steph. Byz. s. v. *ἐκλήθη ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἀμαζόνων, ἣν καὶ βασίλισσαν καὶ πρόσπολον Ἀρτέμιδος εἶναί φασιν.* Et. Magn. 402, 8. *Ἔφεσος ἀπὸ Ἐφέσου ἐκεῖσε καπηλεύοντος καὶ φιλοξενοῦντος τοὺς παριόντας καὶ πάντα λέγοντος πρὸς Ἔφεσον στέλλεσθαι. ἢ ἀπὸ Ἐφέσου Λυδῆς Ἀμαζόνος, ἣ πρώτη Ἄρτεμιν ἐτίμησε καὶ ὠνόμασεν Ἐφεσίαν· ἀπὸ δὲ τῆς Ἀρτέμιδος τοὺς οἰκοῦντας καὶ τὴν πόλιν κληθῆναι· ἢ ὅτι Θησεὺς συστρατεύσας Ἡρακλεῖ ἐπὶ τὸν Ἱππολύτης ζωστῆρα ἐδίωξε τὰς Ἀμαζόνας μέχρι Λυδίας κἀκεῖ καταφυγούσας ἐπί τινα βωμὸν Ἀρτέμιδος δεῖσθαι σωτηρίας τυχεῖν· τὴν δὲ ἐφεῖναι αὐτοῖς τὴν σωτηρίαν· ὅθεν Ἔφεσον κληθῆναι τὸ χωρίον καὶ τὴν Ἄρτεμιν Ἐφεσίαν· ἢ ἀπὸ τοῦ τὰ τόξα μὴ ἔχειν ἐκεῖ ὑπὲρ τοῦ μὴ βάλλειν τινα.* Alia alii addunt, v. praeter Tzschuckium Nott. Exeg. Melae III, 1. p. 489 sqq. E. Guhlii Ephesiaca p. 99.

XXXV. PHOCAEORUM.

10. *Φώκαιαν οἱ μὲν κτλ.* Qui a Phoco nomen repetebant, eos *Φώκειαν* potius urbem vocasse consentaneum est quam *Φώκαιαν.* Et emicat illa scriptura in libris veteribus haud raro, v. Holsten. ad Steph. Byz. s. v., qui alteram sequitur originationem: *ἐκλήθη διὰ τὸ πολλὰς ἀκολουθῆσαι φώκας τοῖς κτίσασιν.* Eamque publice ascitam fuisse probant nummi vituli marini imagine ornati, qui a cane lupove dilaceratur, v. Eckhel. Doctr. Numm. I, 2. p. 534. pluraque apud F. G. Thisquen Phocaicor. (Bonnae 1842.) p. 7 sq., qui tamen in iis quae de varietate scripturae nominis disputat, minus circumspecte versari videtur. Mihi *Φώκεα* vel *Φωκέα* nusquam satis

tutum et vulgari scribendi vitio ortum videtur, ut h. l. *Φώκαιαν* optimi testes ministrarunt. Cfr. quae cumulavit Tzschuckius Nott. Critt. Mel. II, 1. p. 536 sq. et vide Lobeck. Parall. p. 301. — Ibidem *ὠνομάσθαι*, sc. *φασίν*, obtulit optimus codex. Quale quiddam desiderari sensit uterque interpres: Vulteius enim reddidit vulgatam *ὠνόμασαν* *dictam arbitrantur*, Cragius *nuncupatam sentiunt*.

11. *εἰς τὸ ξηρόν*. *Σημείωσαι τὸ ξηρὸν ἀντὶ τοῦ εἰς τὴν ξηράν. ᾧ ἐχρήσατο καὶ Πολύβιος Κ, ε. καὶ Νίκανδρος Ἀλεξιφ.* 704., *κατὰ τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν ἀλλήλοις χρόνους ἀκμάσαντες. φέρεται δὲ καὶ παρὰ τῷ Στοβαίῳ ΙΔ, σελ.* 149. *γνώμη Σωτίωνος οὕτως ἔχουσα· „Οἱ δελφῖνες μέχρι τοῦ κλύδωνος συνδιανήχονται τοῖς κολυμβῶσι, πρὸς δὲ τὸ ξηρὸν οὐκ ἐξοκέλλουσιν.“* CORAES. Sic etiam Thucydides VIII, 105. *Προςπεσόντες οὖν οἱ Πελοποννήσιοι ἐξέωσάν τε ἐς τὸ ξηρὸν τὰς ναῦς τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐς τὴν γῆν ἐπεξέβησαν.*

XXXVI. CROTONIATARUM.

13. *Κρότωνα ἐξ ἀρχῆς Κρότων ᾤκισεν.* Cfr. Et. M. 541, 12. *Κρότων ἀπὸ Κρότωνός τινος, ὅστις ὑπὸ Ἡρακλέους ἀνῃρέθη.* Accuratius Diodorus IV, 24. *Κρότωνα ἀκουσίως ἀποκτείνας Ἡρακλῆς ἔθαψε μεγαλοπρεπῶς καὶ τάφον αὐτῷ κατεσκεύασε· προεῖπε δὲ τοῖς ἐγχωρίοις, ὅτι καὶ κατὰ τοὺς ὕστερον χρόνους ἔσται πόλις ἐπίσημος ὁμώνυμος τῷ τετελευτηκότι.* Scholl. Theocr. IV, 32. *Ἀλκίνοος καὶ Κρότων Φαίακος υἱοί· καὶ ὁ μὲν ἐβασίλευσε τῶν Κερκυραίων, ὁ δὲ ἐν Σικελίᾳ* (*Ἰταλίᾳ* frustra Dukerus) *ἔκτισε Κρότωνα*, v. Klausen. Aen. et Penatt. I, 450. Tzetzes Lyc. 1006. *Λαύρη πόλις Κρότωνος ἀπὸ Λαύρης, θυγατρὸς Λακινίου, ἀφ᾽ οὗ Λακίνιον τὸ ἐν Ἰταλίᾳ ἀκρωτήριον· αὕτη δὲ ἡ Λαύρη γυνὴ ἦν Κρότωνος, ἀφ᾽ οὗ καὶ πόλις Κρότων καὶ Κροτώνη.* Adde Ovid. Met. XV, 15 sqq. Serv. Virg. Aen. III, 552. et Welcker. Scrr. Min. II, 45.

XXXVII. AGRIGENTINORUM.

27, 1. *ὑπερβαλών.* Aoristum a libris compluribus monstratum nolui aspernari. Eius haec vis est, ut Phalaris saevitia tanta fuisse dicatur, quae reliquos omnes post se reliquisset; vel hoc assecutum esse Phalarin, ut primas meruerit.

2. *καὶ τοὺς μὲν εἰς λέβητας ζέοντας κτλ.* *Λείπει τὸ ἐνέβαλλε ἤ τι τοιοῦτον ἕτερον ῥῆμα, διὰ γραφικὸν ἴσως ἁμάρτημα.* CORAES. „Mihi gravius mendum subesse videtur ortum aberratione ad alterum *τοὺς δέ*. Certe magis placebit haec ratio: *καὶ τοὺς μὲν εἰς λέβητας ζέοντας, τοὺς δὲ εἰς χαλκοῦν ταῦρον ἐμβαλὼν κατέκαιε, τοὺς δὲ καὶ εἰς τοὺς κρατῆρας τοῦ πυρὸς ἀπέστελλε.*" *C. Sintenis.* Uterque interpres similiter: Vulteius *alios in ferventes lebetes, alios in crateres ardentes iniecit.* Ego vel sic tamen fatuo excerptori conniveo.

3. *εἰς τοὺς κρατῆρας τοῦ πυρός.* *Τῆς Αἴτνης δηλονότι.* CORAES. *Τοὺς ἐν Αἴτνῃ κρατῆρας* commemorat Aristoteles de Mundo VI. p. 400, 33 Bekker.

5. *ὅνπερ ὁ δῆμος ἐτιμωρήσατο κτλ.* Qui nuper de Phalaridis diris poenis exposuit uberius Otto Siefert „Akragas und sein gebiet" Hamburg. 1845. p. 61 sqq., post verbum *ἐτιμωρήσατο* de caede tyranni ipsius sermonem esse annotavit. In eandem sententiam CORAES: *Ἐνέπρησε κτλ. ὁ δῆμος τὴν μητέρα καὶ τοὺς φίλους τοῦ Φαλάριδος. ἔοικε δέ τινα παραλιπεῖν ἐνταῦθα ὁ τὰ Ἡρακλείδου ἐπιτεμών· ἐνδέχεται γὰρ τὴν ἐντελῆ γραφὴν ὑπάρξαι· „ἐτιμωρήσατο τοῖς αὐτοῖς", ἵν' ᾖ ὁ νοῦς, ὅτι ἐν αὐτῷ τῷ ταύρῳ (ἢ καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ οἰκίᾳ) ἐνέπρησεν ὁ δῆμος τὸν Φάλαριν καὶ τὴν μητέρα καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ. παραπλήσιον δὲ τοῦτο τοῖς περὶ Διονυσίου τοῦ τυράννου ἱστορουμένοις Αἰλιαν. Ποικ. Ἱστ. Θ, η.* Genus vindictae confirmat Ovidius Ibid. 437 sq.

Utve ferox Phalaris lingua prius ense resecta,
more bovis, Paphio clausus in aere gemas.

Vide praeter Bentleium Opusc. p. 253 sqq. Eberti *Σικελ.* p. 98 sq. Ceterum ante Bentleium verba *ἐνέπρησε κτλ.* ad Phalaridem pessime referebantur, cum ante *ἐνέπρησε* plena distinctio poneretur. Male Cragius; bene Vulteius: *a quo populus poenas iustas repetivit atque matrem incendio tradidit et amicos.*

6. *Μεθ' ὃν Ἀλκαμένης παρέλαβε τὰ πράγματα.* Qui lapsui Cragianarum operarum debetur *Ἀλκμάνης* — *Alcmenes* reperio apud Vulteium —, is neque Boeckhio offensui fuit Expll. Pind. p. 116. neque Muellero Dorr. II, 158 aliisque. Tacite *Ἀλκαμένης* posuit Bentleius Opusc. p. 173. idemque coniectura assecuti sunt Koelerus, Coraes, alii. De his tyrannis videndus nunc etiam Siefertus p. 64.

8. *εὐθένησαν οὕτως κτλ.* De luxurie Agrigentinorum lege Diod. XIII, 84. et Aeliani Timaeum V. H. XII, 29. et vide plura apud Siefertum p. 101.; de verbo *εὐθενεῖν*, cuius vera scriptura ab editoribus depravata erat, dixit Lobeckius ad Phrynich. p. 456 sq.

XXXVIII. ITHACENSIUM.

9. *ἸΘΑΚΗΣΙΩΝ.* Lemma vulgo ante l. 14 historiolae de Pyria praefixum scite Koelerus in suum locum reduxit. Geminum exemplum sede sua demoti lemmatis supra demonstravisse mihi videor p. 100.

10. *Κεφάλῳ κτλ.* Fontem ipsum prodit Et. Magn. 144, 25. *Ἀριστοτέλης ἐν τῇ Ἰθακησίων πολιτείᾳ τὸν Κέφαλον οἰκοῦντα ἐν ταῖς ἀπ' αὐτοῦ κληθείσαις Κεφαλληνίαις νήσοις ἄπαιδα ἐπιπολὺ ὄντα ἐρόμενον τὸν θεὸν κελευσθῆναι ᾧ ἂν ἐντύχῃ θήλει συγγενέσθαι. παραγενόμενον δὲ εἰς τὴν πατρίδα καὶ δὴ ἐντυχόντα ἄρκτῳ κατὰ χρησμὸν συγγενέσθαι· τὴν δὲ ἐγκύμονα γενομένην μεταβαλεῖν εἰς γυναῖκα καὶ τεκεῖν παῖδα Ἀρκείσιον, ἀπὸ ἄρκτου.* Hinc quid Ulixi cum urso intercedat rimatur Klausenius Aen. et Penatt. II, 1138. — Docet autem locus Aristotelius, verba supra in fine Molossorum reip. lecta rectius a Iac. Gronovio Thes. Antiqq. Gr. V, p. 8. in hunc locum reiici, quam a Koelero p. XXXIV. ab initio cap. XXXI. collocanda censeri.

11. *ἐντύχῃ.* Recte collegerunt ex Et. M. et ex re ipsa, *θήλει* excidisse; deinde *πλησιάσαντος γενέσθαι γυναῖκα* primus Koelerus scribendum intellexit. — De forma *ἄρκῳ* Coraes haec: *Οὐκ ἔτρεψα εἰς τὸ ἄρκτῳ τὸ ἄρκῳ διὰ τὸ ἐνδέχεσθαι τὸν ἐπιτεμόντα τὰ Ἡρακλείδου ἄνευ τοῦ τ̄ γράψαι, εἴτε τοῦ ὀνόματος ἐκνικήσαντος ἤδη δίχα τοῦ τ̄ γράφεσθαι, εἴτε τὴν τοῦ Ἀρκείσιος πρὸς τὸ ἄρκος συγγένειαν ἐκδηλοτέραν ποιῆσαι βουλόμενον· ὅτι δὲ ἐλέγετο ἄρκτος καὶ ἄρκος, ἐσημειώσατο καὶ Εὐστάθιος (Ὀδυσσ. Ε, σελ. 223), μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἡ συνήθεια, οὐκ ἀπὸ τῆς ἄρκτου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἄρκου παραλαβοῦσα τὴν ἀρκοῦδαν.* Vide Knochium ad Babr. p. 137 sq. Lobeck. Parall. p. 34 sq.

14. *Πορθμεύς, Πυρίας ὄνομα κτλ.* Ex Aristotele profecto etiam Plutarchus mutuatus est quae ad illustrandum idem proverbium profert Quaestt. Gr. 34. p. 298, F. (VIII, 395.

Hutten.) *Πλοῖον ὥρμει περὶ τὴν Ἰθακησίαν ληστρικὸν, ἐν ᾧ πρεσβύτης ἐτύγχανε μετὰ κεραμίων ἐχόντων πίτταν. τούτῳ οὖν κατὰ τύχην προςέσχε πορθμεὺς Ἰθακήσιος, ὀνόματι Πυῤῥίας, καὶ τὸν πρεσβύτην ἐῤῥύσατο μηδὲν δεόμενος* (corr. *δεχόμενος*), *ἀλλὰ πεισθεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ οἰκτείρας· προςέλαβε δὲ καὶ τῶν κεραμίων τοῦ πρεσβύτου κελεύσαντος. ἀπαλλαγέντων δὲ τῶν ληστῶν καὶ γενομένης ἀδείας ὁ πρεσβύτης τοῖς κεραμίοις τὸν Πυῤῥίαν προςαγαγὼν χρυσίον ἐδείκνυεν ἐν αὐτοῖς πολὺ καὶ ἀργύριον τῇ πίττῃ καταμεμιγμένον. ἐξαίφνης οὖν ὁ Πυῤῥίας πλούσιος γενόμενος τά τε ἄλλα εὖ περιεῖπε τὸν γέροντα καὶ βοῦν ἔθυσεν αὐτῷ· ὃ καὶ παροιμιαζόμενοι λέγουσιν· Οὐδεὶς εὐεργέτῃ βοῦν ἔθυσεν ἀλλ' ἢ Πυῤῥίας.* Quam paroemiam metro trochaico includendam censebat olim Bach. Meziriacus *οὐδὲ εἷς* scribendum monens, nuper A. Meinekius Philoll. Exercitt. in Athen. spec. II. p. 23., qui legendum praecipit:

Οὐδὲ εἷς εὐεργέτῃ βοῦν θῦσεν ἀλλ' ἢ Πυῤῥίας.

Non sequar hos duces. Primum enim illud in quaestionem vocari potest, rectiusne *Πυῤῥίας* an *Πυρίας*, quod libri a Heraclide profectum ostendunt, scribatur. Quorum illud sane pervulgatum nomen est, hoc minus frequens: sed *Πυρίαν* Tegeatam habes Paus. VIII, 48, 1., Phocensem X, 9, 4. Sin *Πυρίας* praeferes, anceps iudicium de mensura nominis videtur, cum non liqueat, utrum ab igne an a tritico ductum sit. Deinde haud scio an *θῦσεν* omisso augmento non concessum sit vel in proverbiali versiculo eiusmodi. Postremo Heraclideum *πώποτε* tam sincerum sonat, ut neglectum nolis. Haec eo valere crediderim, ut, si modo metricum proverbium fuit, iambicos potius versus redintegremus:

Οὐδεὶς πώποτε
εὐεργέτῃ βοῦν τέθυκε πλὴν ἢ Πυρίας.

Quid contra hanc rationem dici possit, haudquaquam me praeterit. — Ceterum ne *Παρίας* quidem, quae nominis scriptura plurimos occupavit libros, inusitatum fuit: Choeroboscus Bekkeri p. 1185. *Παρίας Παρίαντος· ἔστι δὲ ὄνομα κύριον καὶ διὰ τοῦ ῑ γράφεται· τὸ γὰρ σημαῖνον τὸν ὄφιν διὰ τῆς ει διφθόγγου.* Dicit nomen conditoris Hellespontiaci Parii, quem Philomeli filium *Pareanta* (scr. *Parianta*) appellat Hyginus Poet. Astron. II, 4., alii Pariam vel Parium, v. Steph. Byz. s. v. et intpp. Nympha *Παρεία* apud Apollod. III, 1, 2. rectius *Παρία* scribetur.

XXXIX. APHYTAEORUM.

28, 5. *Ἀφυταῖοι κτλ.* Steph. Byz. s. v. *Ἀφύτη ἢ Ἄφυτις πόλις πρὸς τῇ Παλλήνῃ Θρᾴκης, ἀπὸ Ἀφύτου τινὸς ἐγχωρίου. ἔσχε δὲ ἡ πόλις μαντεῖον Ἄμμωνος* (Paus. III, 18, 2. Plutarch. Lys. XX.). *ὁ πολίτης Ἀφυταῖος. λέγεται καὶ Ἀφύτεια.* Nunc cum Aristoteliam originem excerptorum Heraclideorum agnovimus, iuvabit contulisse Arist. Pol. VI, 2., ubi memorabilem Aphytaeorum, quae fuit colonia Chalcidensium, legem laudat: *οἱ Ἀφυταῖοι καίπερ ὄντες πολλοὶ, κεκτημένοι δὲ γῆν ὀλίγην ὅμως πάντες γεωργοῦσιν· τιμῶνται γὰρ οὐχ ὅλας τὰς κτήσεις, ἀλλὰ κατὰ τηλικαῦτα μόρια διαιροῦντες, ὥστ' ἔχειν ὑπερβάλλειν ταῖς τιμήσεσι καὶ τοὺς πένητας,* ubi vide Schneider. p. 373. Goettl. p. 417. coll. Pflugk. Euboic. spec. p. 29.

7. *ἐπείξαντος τοῦ πλοῦ.* Cum libris sustuli quod vulgo interponebatur *αὐτόν.* Cfr. Hom. Il. O, 382. Odyss. M, 167. Soph. Phil. 1450. *καιρὸς καὶ πλοῦς ὅδ' ἐπείγει κατὰ πρύμνην.*

- 8. *ἐν τῇ ἀποστάσει. Ἀπόστασις ἐνταῦθα ἀποθήκην, ἤγουν τόπον ἐπιτήδειον εἰς ἀπόθεσιν καὶ φυλακὴν τῶν εἰςαγομένων πωλήσεως ἕνεκα φορτίων· ἐπεὶ καὶ οἰνικαὶ ἀποστάσεις, ἰδίως οὕτω λεγόμεναι, εὕρηνται παρὰ τῷ Σουΐδᾳ (λέξ. Κριός· ἔπιθι καὶ τὰς εἰς Σουΐδαν διορθώσεις τοῦ Τουπίου, Τομ. Α, σελ. 364.). μνημονεύει τῶν ἀποστάσεων καὶ ὁ τὸν Ἀριστοφάνην (Ἱππ. 997) σχολιάσας. ἦσαν δ' αὗται περὶ τοὺς λιμένας, ἣ δῆλον καὶ ἐκ τοῦ Στράβωνος (σελ. 794), ἐν οἷς φησι, περὶ τῆς κατ' Αἴγυπτον Ἀλεξανδρείας τὸν λόγον ποιούμενος· „Εἶτα τὸ Καισάριον καὶ τὸ ἐμπορεῖον καὶ ἀποστάσεις· μετὰ ταῦτα τὰ νεώρια“ κτλ. Καὶ ἡ ἐξαίρεσις δὲ ταὐτὸν ἔοικε δηλοῦν· ἦν δὲ „Τόπος τις Ἀθήνησιν, ἔνθα ὑπεξαιρούμενοι τὰ φορτία ἀπετίθεντο“, καθά φησιν ὁ Ἐτυμολόγος (σελ. 347).* CORAES.

XL. IASENSIUM.

11. *Τούτοις οὐκ ἐξῆν ἐν γάμοις πλείους ἑστιᾶν δέκα.* Scholia Lipsiensia et Ven. B Il. B, 126. *Ἔθος πλείονας τῶν δέκα μὴ συνεσθίειν, ὡς καὶ Ἀριστοτέλης ἐν πολιτείαις φησίν.* Haec ex Iasensium esse rep. deducta ex Heraclide sibi suspicari posse visus est Grashofius p. 151. Si vera coniectura, quae docta profecto est, scholia negligentissime

mentem scriptoris reddiderunt. Ita enim loquuntur, quasi lex ea latissime patuerit et Graecorum fuerit communis: nam Heraclides de solis Iasensibus deque nuptiis eorum solis loquitur.- Aliis civitatibus numerus amplior concessus erat; velut Athenis triginta numero convivas adhibere ad nuptias licebat, v. Athenaeus VI, 245, A sq. Et apud Homerum, ad quem illa ascripsere scholiastae, non est sermo de nuptiis: (*εἴπερ*) *ἡμεῖς ἐς δεκάδας διακοσμηθεῖμεν Ἀχαιοί, Τρώων δ' ἄνδρα ἕκαστον ἑλοίμεθα οἰνοχοεύειν, Πολλαί κεν δεκάδες δευοίατο οἰνοχόοιο.* Ergo illam coniecturam in medio relinquam.

Ceterum Iasenses, qui *εὔχοντο τὸ μὲν ἀνέκαθεν Ἀργείων ἄποικοι γεγονέναι, μετὰ δὲ ταῦτα Μιλησίων* (Polyb. XVI, 12.) ab *εὐνομίᾳ* laudatos aliis non memini.

Ibid. *πλείους δέκα.* Blanditur et fortasse dignum fuit quod in contextum reciperetur *πλείους τῶν δέκα,* licet in uno modo codice deteriorum repertum sit. Cfr. scholia l. c. et vide Kruegerum Dionys. Hal. p. 303. et Addend. p. LXI. et Sintenin Plut. Pericl. p. 151 sq.

XLI. ICARIORUM.

16. *Ἴκαρος ἡ νῆσος Ἰχθυοῦσσα ἐκαλεῖτο διὰ τὸ κάλλος τῶν ἐν αὐτῇ ἰχθύων.* Steph. Byz. s. v. *Ἴκαρος· μία νῆσος τῶν Κυκλάδων· ἐκαλεῖτο δὲ Μακρὶς καὶ Δολιχὴ καὶ Ἰχθυόεσσα.* Plinius N. H. IV, 23. „Icaros, ante vocata Doliche et Macris et Ichthyoessa." Athenaeus I, 30, D. *ἐκαλεῖτο ἡ Ἴκαρος πρότερον Ἰχθυόεσσα διὰ τὸ ἐν αὐτῇ τῶν ἰχθύων πλῆθος.* Hoc ipsum *πλῆθος* frustra Coraes Heraclidi obtrudebat, cui auxilio est, quem ducem habuit, Aristoteles Steph. Byz. s. v. *Κύθηρα: ἐκαλεῖτο Πορφυροῦσσα διὰ τὸ κάλλος τὸ παρὰ τῶν πορφυρῶν, ὡς Ἀριστοτέλης.* Quamvis autem optimi libri *Ἰχθύουσα* ab auctore profectum testentur, ego nolui obsequi, cum non verisimile sit, quae, ut loca supra ascripta docent, vulgo *Ἰχθυόεσσα* vocaretur, ab Aristotele illa forma appellatam esse, qua originatio paullulum tamen obumbraretur.

29. *πρὸς ἣν Ἴκαρος παρέβαλεν, ἀφ' οὗ καὶ τοὔνομα ἔσχεν.* Consentit Strabo XIV, 639., nisi quod Icarum cum Daedalo avolavisse ex Creta refert simpliciter. Varietatem fabularum vide apud Intpp. Hygini Fab. XL. Hey-

nium ad Apollod. II, 6, 3. et Tzschuck. ad Mel. Nott. Exeg. III, 2. p. 750 sq.

XLII. ARGILIORUM.

7. *Ἄργιλον τὸν μῦν καλοῦσι Θρᾷκες κτλ.* Ignavia epitomatoris factum est, ut formam et faciem historiae augurari potius debeamus, quam aperte et clare cernamus. Succurrit autem gemina historiola de Cretensibus, Sminthiae conditoribus, scholl. Ven. A Il. A, 39. *Κρῆτες ἀποικίαν στέλλοντες χρησμὸν ἔλαβον παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅπου αὐτοῖς ἐναντιωθῶσι γηγενεῖς — ἔλεγε δὲ περὶ μυῶν — ἐκεῖ κτίσαι τὴν πόλιν. οἱ δὲ ἀπέστειλαν τοὺς ἀποίκους. ἐλθόντων δὲ εἰς τὸν Ἑλλήςποντον καὶ νυκτὸς ἐπιγενομένης μύες ἔκοψαν αὐτῶν τοὺς τελαμῶνας τῶν ὅπλων. πρωῒ δὲ ἀναστάντες καὶ θεασάμενοι τοῦτο σοφισάμενοί τε καθ᾽ ἑαυτούς, ἔκτισαν ἐκεῖ πόλιν, ἥντινα ἐκάλεσαν Σμινθίαν· οἱ γὰρ Κρῆτες τοὺς μύας σμίνθους καλοῦσιν.* Prodi autem videtur scriptura non paucorum librorum *οἷς ὀφθέντος κτλ.*, si per librarios licuisset, paullo pleniorem nos fuisse narrationem Aristotelis lecturos. Paullulum inflexit historiolam Phavorinus Steph. Byz. s. v. *Ἄργιλος ἡ πρὸς τῷ Στρυμόνι ποταμῷ πόλις· ὠνομάσθη δὲ ἐπειδὴ ὑπὸ Θρᾳκῶν ὁ μῦς ἄργιλος καλεῖται. σκαπτόντων δὲ εἰς τὸ θεμελίους καταβαλέσθαι πρῶτος μῦς ὤφθη.* Argiliorum autem civitatis cur rationem habendam putaverit Aristoteles Stagirites facile perspiciet qui reputaverit, urbem a Stagira non multum distantem pariter fuisse Andriorum coloniam, cfr. Thuc. IV, 88. et 103.

XLIII. THESPIENSIUM.

10. *Παρὰ Θεσπιεῦσιν κτλ.* Muellerus Orchom. p. 400. „Nur wenn es adlige güterbesitzer gab, die ihre ländereien durch theten bauen liessen, konnte Herakleides Pontikos von den Thespiern sagen, dass sie ackerbau und gewerbe für unehrlich und ihrer unwürdig hielten; und von diesen wissen wir ja auch, dass sieben alte familien, von Herakles und den Thespiaden stammend, einen beständigen vorrang behaupteten und aus ihnen die sieben demuchen Thespiäs erwählt wurden, s. Diod. Sic. IV, 29.“

Addenda et corrigenda.

Pag. 7, 6. *Χρησμῳδουμένοις* significat *oraculum sibi expetentibus*; cuius usus exempla alia non sunt ad manum. Moneo propterea, ne quis, ex melioribus quidem libris, *χρησμῳδουμένου* revocandum fuisse putet.

p. 34 (ad 3, 12.) addendus de tempore reducti Athenas Thesei cadaveris Vaterus Vindic. Eur. Rhes. p. CXXXIV sq.

p. 53 (ad 7, 12.) pro Cicerone debebam antiquum poetam apud Ciceronem scribere, cfr. Madvig. ad Cic. Finn. p. 748.

p. 54 (ad 8, 6.) Fortasse ad Aristoteliam de legum latore Cretensi narrationem respexit Clemens Stromm. I, 152 (422 Potter.) *Τόν τε Μίνω. παρὰ Διὸς δι᾽ ἐννάτου ἔτους λαμβάνειν τοὺς νόμους ἱστοροῦσι φοιτῶντα εἰς τὸ τοῦ Διὸς ἄντρον, τόν τε αὖ Λυκοῦργον τὰ νομοθετικὰ εἰς Δελφοὺς πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα συνεχὲς ἀπιόντα παιδεύεσθαι γράφουσι Πλάτων τε καὶ Ἀριστοτέλης καὶ Ἔφορος.*

p. 57 (ad 8, 13.) Ut ego *ἀγελάτης* ll. ll., ita in titulo quodam Orchomenio pro *ἈΠΕΛΑΣΤΟΥ* nomine *ΑΓΕΛΑΣΤΟΥ* restituit M. H. E. Meierus in Hall. ALZ. a. 1846, nr. 281. p. 1095.

p. 69. lin. 29. corr. *μελιττουργίαν.*

p. 75, 4 ab ult. corr. *fuerint* pro *fuissent.*

p. 77 (ad 16, 1.) Nuper I. Th. Voemelius, vir clarissimus, in programmate gymn. Francofurt. *de Euripide casu talorum* docte disseruit. Qui ad Pollucem et Eustath. tertium de quadragintaviris illis testem adiungit Schol. Platon. Lysid. p. 319 Bekker. recteque mutari scripturam *τετταράκοντα* vetat. Intelligit autem cum Iungermanno demorum praefectos, qui olim XXX post odio trigintavirorum ad quadraginta aucti sunt. Euripidem Heraclideum non attigit Voemelius; sed cum Euripidem iuniorem in caussa fuisse coniectat, cur iactus talorum ita vocaretur, errat. Constat enim ex Diphili loco a me allato, de Euripide, Mnesarchi filio, tragico esse cogitandum.

p. 80, lin. 8 ult. lege *ἱκανὸς εἰπεῖν* pro *δεινὸς λέγειν.*

p. 88, lin. 5. excidit: p. 20,